

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 28

49. évfolyam

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

2006. február 3.

Közleményszám	Tartalom	Oldal
	I Tájékoztatások	
		
	II Előkészítő jogi aktusok	
	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság	
	421. plenáris ülés 2005. október 26-27-én	
2006/C 28/01	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Zöld könyv – Öröklés és végrendelet” COM(2005) 65 <i>final</i>	1
2006/C 28/02	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A »klasszikus« energiahordozók: a szén, a kőolaj és a földgáz helyzete és távlatai a jövőbeli energiamixtúrában”	5
2006/C 28/03	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az Európai Bizottság javaslata európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hajók által okozott szennyezés esetén történő beavatkozás területén az Európai Tengerészeti Biztonsági Ügynökség intézkedéseinek többéves finanszírozásáról és az 1406/2002/EK rendelet módosításáról” COM(2005) 210 <i>final</i> – 2005/0098 (COD)	16
2006/C 28/04	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz »Kockázat- és válságkezelés a mezőgazdaságban« címmel” COM(2005) 74 <i>final</i>	18
2006/C 28/05	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi irányelvre a hústermelés céljából tartott csírkék védelmét szolgáló minimumszabályok megállapításáról” COM(2005) 221 <i>final</i> – 2005/0099 CNS	25
2006/C 28/06	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 2007–2013. évi, aktív európai polgárságot támogató, »Európai polgárokat« című program létrehozásáról” COM(2005) 116 <i>final</i> – 2005/0041 (COD)	29

HU

Ár: 22 EUR

(folytatás a túloldalon)

Közleményszám	Tartalom (folytatás)	Oldal
2006/C 28/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácsnak az ifjúságot érintő európai szakpolitikákról – Napirenden az európai fiatalokat foglalkoztató kérdések: Az Európai ifjúsági paktum végrehajtása és az állampolgári szerepvállalás ösztönzése” COM(2005) 206 <i>final</i>	35
2006/C 28/08	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Vélemény Tárgy: „Az elmélkedés időszaka: az Európai Unióról folytatott vita értékelésének struktúrája, tárgya és háttere”	42
2006/C 28/09	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A személyek mobilitása a kibővített Európai Unióban és ennek hatása a szállítási eszközökre”	47
2006/C 28/10	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: – „Javaslat tanácsi rendeletre a cukorágazat piacának közös szervezéséről”, valamint – „Javaslat tanácsi rendeletre a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló 1782/2003/EK rendelet módosításáról”, valamint – „Javaslat tanácsi rendeletre az Európai Közösségen belül a cukoripar szerkezetátalakítására szolgáló ideiglenes rendszer megállapításáról és a közös agrárpolitika finanszírozásáról szóló, 1258/1999/EK rendelet módosításáról” COM(2005) 263 <i>final</i> – 2005/0118-0119-0120 CNS	52
2006/C 28/11	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Jelentés az EU erdészeti stratégiája alkalmazásáról” COM(2005) 84 <i>final</i>	57
2006/C 28/12	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre a vetőmagok piacának közös szervezéséről” COM(2005) 384 <i>final</i> – 2005/0164 (CNS)	66
2006/C 28/13	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre a borpiac közös szervezéséről szóló 1493/1999/EK rendelet módosításáról” COM(2005) 395 <i>final</i> – 2005/0160 CNS	68
2006/C 28/14	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Unió Szolidaritási Alapjának létrehozásáról” COM(2005) 108 <i>final</i> – 2005/0033 (COD)	69
2006/C 28/15	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Etikus kereskedelem és fogyasztóigazságszabványok”	72
2006/C 28/16	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre a komló piacának közös szervezéséről” COM (2005) 386 <i>final</i> – 2005/0162 (CNS)	82
2006/C 28/17	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az Európai Közösségek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendeletről szóló, 1605/2002/EK, Euratom rendelet módosítására vonatkozó Tanácsi rendeletjavaslat” COM(2005) 181 <i>final</i> – 2005/0090 (CNS)	83
2006/C 28/18	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat a nem az adott ország területén, hanem más tagállamban letelepedett adóalanyoknak a 77/388/EGK irányelvben biztosított hozzáadottértékadó-visszatérítés részletes szabályainak megállapításáról szóló tanácsi irányelvre” COM(2004) 728 <i>final</i> – 2005/0807 (CNS)	86

Közleményszám	Tartalom (folytatás)	Oldal
2006/C 28/19	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a nyilvános páneurópai földi rádiós személyhívó rendszernek a Közösségen belüli összehangolt bevezetéséhez kijelölt frekvenciasávokról szóló 90/544/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről” (COM(2005) 361 <i>final</i>) – 2005/0147 (COD)	88
2006/C 28/20	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 2256/2003/EK határozat a helyes gyakorlat terjesztésére és az IKT átvételének figyelemmel kísérésére szolgáló program 2006 végéig való meghosszabbítása tekintetében történő módosításáról” COM (2005) 347 <i>final</i> – 2005/0144 (COD)	89
2006/C 28/21	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 6. miniszeri konferenciájának előkészítése – az EGSZB álláspontja”	90
2006/C 28/22	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottsága részére: »Civil társadalmi párbeszéd az EU és a tagjelölt országok között«” COM(2005) 290 <i>final</i>	97
2006/C 28/23	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a kültéri használatra tervezett berendezések zajkibocsátására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2000/14/EK irányelv módosításáról” COM(2005) 370 <i>final</i> – 2005/0149 (COD)	104

II

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

421. PLENÁRIS ÜLÉS 2005. OKTÓBER 26-27-ÉN

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Zöld könyv – Öröklés és végrendelet”

COM(2005) 65 final

(2006/C 28/01)

2005. március 1-jén az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Zöld könyv – Öröklés és végrendelet”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2005. szeptember 21-én fogadta el véleményét. (Előadó: Daniel RETUREAU).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26-27-én tartott, 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) 118 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Az Európai Bizottság javaslatai

1.1 A 2001-es hágai programnak megfelelően az Európai Bizottság konzultatív zöld könyvet jelentetett meg, amely a problémakör egészét érintve ismerteti az öröklés és a végrendeletek nemzetközi aspektusait, úgy, mint:

- alkalmazandó jog,
- a jogi illetékesség kérdése, a bírósági iratok és határozatok kölcsönös elismerése,
- közigazgatási intézkedések, a közjegyzői és közigazgatási iratok és azok kölcsönös elismerése,
- az európai szintű egyszerűsítés lehetőségei: öröklési bizonyítványok; végrendeletek jegyzékbe vétele.

1.2 A transznacionális öröklési ügyekben a jogosultak különös nehézségekkel és akadályokkal szembesülnek, az egyes tagállamokban érvényes anyagi jog, az eljárási szabályok, és a kollíziós szabályok sokfélesége folytán.

1.3 A zöld könyv ezért alapvető szabályok, valamint az illetékességre, az alkalmazandó jogra, a jogi határozatokra, illetve a végrendeletekkel és az örökléssel kapcsolatos közigazgatási iratokra és határozatokra vonatkozó szabályok esetleges elfogadásának mérlegelését javasolja az egész Unióra kiterjedően, beleértve azon eseteket is, amikor öröklési ügyek esetén a nemzetköziség egy harmadik ország vonatkozásában jelenik meg.

2. Az EGSZB általános megjegyzései

2.1 Nemzetközi szinten a témával három, a végrendeletekhez és az örökléshez kapcsolódó Hágai Egyezmény, valamint egy, az öröklési vagyonkezelőket érintő egyezmény foglalkozik:

- A végrendeleti intézkedések szabályaival kapcsolatos kollíziókról szóló, 1961. október 5-én megkötött, 1964. január 5-én érvénybe lépett egyezmény. Aláíró felek: Németország, Ausztria, Belgium, Dánia, Spanyolország, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Luxemburg. Ez az egyezmény érvénybe lépett a következő tagállamokban is: Hollandia, Egyesült Királyság és Svédország (ratifikáció); Írország és Lengyelország (csatlakozás); és Szlovénia (a korábbi Jugoszlávia utódállamaként).
- Az öröklés nemzetközi közigazgatásával kapcsolatos 1973. október 2-án megkötött, 1993. július 1-jén érvénybe lépett egyezmény, mely a következő uniós tagállamokban lépett érvénybe: Portugália (ratifikáció), Szlovákia és Csehország (a korábbi Csehszlovákia utódállamaiként).
- A haláleset miatti öröklésre alkalmazandó jogszabályokkal kapcsolatos, 1989. augusztus 1-jén megkötött, jogerőre még nem emelkedett egyezmény, melyet egy tagállamban már ratifikáltak (Hollandia).

– Az öröklési vagyonkezelőkre és azok elismerésére alkalmazandó jogszabályokra vonatkozó, 1985. július 1-jén megkötött, 1992. január 1-jén életbe lépett egyezmény. Aláíró felek: Olaszország, Luxemburg. Ez az egyezmény érvénybe lépett a következő tagállamokban is: Hollandia, Egyesült Királyság (ratifikáció) és Málta (csatlakozás).

2.2 A nemzetközi végrendeletek alakiságára vonatkozó egyezményes jogról szóló UNIDROIT egyezményt 1973. október 26-án kötötték meg Washingtonban és 1978. február 9-én lépett érvénybe. Az egyezmény tagjai a következő országok: Belgium, Ciprus, (Csehszlovákia), Franciaország, (Vatikán), Olaszország, Egyesült Királyság, Szlovénia, valamint több harmadik ország, köztük az Amerikai Egyesült Államok és az Orosz Föderáció. Az egyezmény gondoskodik a nemzetközi jegyzékbe vételi rendszerről és a szükséges egységes nyomtatványról.

2.2.1 A következő uniós tagállamok tagjai az 1972-es, az Európa Tanács védnöksége alatt megkötött, de harmadik államok számára is nyitott bázeli egyezménynek, amely a végrendeletek jegyzékbe vételének rendszerével foglalkozik: Belgium, Ciprus, Spanyolország, Észtország, Franciaország, Olaszország, Litvánia, Luxemburg, Hollandia és Portugália.

2.3 Míg a hágai egyezmények a hatáskörökkel és az alkalmazandó jogszabályokkal foglalkoznak, addig az UNIDROIT egyezmények az anyagi joggal, a nemzetközi vonatkozású esetekben. Jelenleg csak a végrendeletek alakiságára vonatkozó nemzetközi rendelkezések és azok nemzetközi jegyzékbe vétele esetében tekinthető jelentékenynek a ratifikációk és a csatlakozó államok száma.

2.4 Az anyag a tulajdonjog (mint alapvető emberi jog) átörökítésének egy különleges esetével foglalkozik, ez pedig az elhalálozás esetén fellépő helyzet. A hatáskörökkel, az alkalmazandó joggal és a nemzetközi öröklés kölcsönös elismerésével foglalkozó közösségi jogszabályoknak rendelet formájában kell megjelenniük.

2.5 A téma összetettsége miatt az Európai Bizottság célkitűzései és javaslatai ambiciózusak, de egyben – a számos magánszemélyt érintő belső piac igényeinek megfelelően – helytállóak és szükségszerűek is. A rendelet hatékonyságának biztosítása érdekében és minden olyan antinómia elkerülése érdekében, mely a tagállamok eltérő szabályozási rendszerei és határozatai közötti különbségekből adódhat, fel kellene venni a kollíziós szabályokról szóló részbe minél több olyan kérdést, melyek – úgy funkciójukat mint lényegüket tekintve – az öröklés kérdéskörébe tartoznak (például elkerülendő az olyan kérdések tárgyalása itt, melyek lényegüket tekintve a dologi jog rendelkezéseinek illetékességi körébe tartoznak).

2.6 A közösségi szabályozás gazdasági jelentősége tagadhatatlan, főként az Európán belül működő kis- és középvállalkozások működésének – a vállalkozó elhalálozása esetén is – folytonosságát biztosító átörökítést tekintve. Ez a kérdés ugyanakkor az európai foglalkoztatottság és versenyképesség szempontjából is jelentős.

2.7 Tervbe kellene venni a bizonyos tagállamokban érvényben lévő, a jövőben megnyíló hagyatéokra vonatkozó megállapodásokat, illetve az örökség egy részének különleges célból való felhasználását nem engedélyező jogszabályoknak a kiigazítását ezekben az országokban, azért, hogy azoknak a közösségi jog szintjére való emelése révén az anyagi jogot jobban lehessen harmonizálni és garantálni lehessen a vállalkozások, illetve kisgazdaságok folytonosságát, mivel azok több örökös közötti megosztásakor fennállna a felszámolás veszélye.

2.8 Az EGSZB, a jelenlegi nemzeti jogrendek között – bizonyos újabb tendenciák ellenére – fennálló jelentős különbségek miatt, és a fontos nemzetközi egyezmények kis számú ratifikációját figyelembe véve, osztja az Európai Bizottság azon véleményét, hogy jelenleg nem lehet kidolgozni egységes, az Unió minden tagállamában érvényes, nemzetközi végrendeletekre és öröklésre vonatkozó anyagi jogot. Egyetért a munka lényeges pontjaival és a javasolt prioritásokkal, mivel az ezeken a területeken történő előrelépés az érintett jogosultak, közjegyzők, közigazgatási dolgozók, bírák és jogi szakemberek számos gyakorlati nehézségét megoldaná.

2.8.1 Ugyanakkor a nemzetközi jog figyelembe vételével más lehetséges utak is járhatók, például a tagállamokat fel lehet kérni arra, hogy mérlegeljék bizonyos egyezmények ratifikációjának vagy csatlakozás útján való elfogadásának lehetőségét (végrendelet alakisága, alkalmazandó jog, nemzetközi végrendeletek, nemzeti és nemzetközi jegyzékbe vétel).

2.8.2 Az örökösödési és végrendelezési jogot a római-germán jog által érintett országokban hosszú ideig az örökösödésről alkotott meglehetősen túlhaladott szemléletmód jellemezte. Az érintett ⁽¹⁾ örökségét úgy tekintették, mint a személyének egy fajta folytatását az örökösei által. Később az örökösödési jog egyre inkább a szerződések irányába fejlődött: Németország és Svájc után most Franciaországban is az örökösödési jog reformja zajlik, amely lehetővé teszi majd, hogy az örökösödési jog, illetve az örökösök akarata jóval nagyobb mértékben érvényesülhessen az örökösödés szabályozása során, ideértve a vállalkozások folytonosságának megfelelőbb biztosítását is.

2.8.3 Azt az engedékenyebb szabályozást, amely lehetővé teszi az örökösödés számára, hogy az örökségből indokolás nélkül kizárja bizonyos leszármazottait, egyre több bírálat éri – erre utal a peres ügyek számának jelentős emelkedése is.

2.8.4 Anélkül, hogy megszüntetnénk a különböző jogi rendszerek bizonyos történelmi és szociológiai sajátosságait, hosszú távon elképzelhető, hogy nagyobb mértékű harmonizáció, vagy legalábbis konvergenciák jönnek létre – megvalósulásukat felgyorsíthatja a közös európai végrendelet megalkotása, illetve a megfelelő mértékben nyitott és megengedő európai alkalmazandó jog – amelyek megkönnyítenék a végrendeletek és a nemzetközi érdekeltséggel rendelkező örökösödési szabályzat végrehajtását. A „*professio juris*” ⁽²⁾ elve elfogadásának kérdésköre kapcsán érdemes lenne tanulmányozni azt a felvetést, hogy a jelentősebb közösségi rendelkezések egy vagy több nemzeti alkalmazandó jog alternatívájaként szolgálhatnak.

⁽¹⁾ A szóban forgó személy (az elhalálozott személy).

⁽²⁾ Az örökösödés azon joga, hogy megválassza melyik jog alkalmazandó az örökléskor.

2.9 A Régiók Bizottsága kiemeli, hogy a Tanács 2003. november 27-i, a házassági és gondviselői joggal kapcsolatos határozatok jogköreire, elismerésére és végrehajtására vonatkozó, a 1347/2000/EK rendeletet hatályon kívül helyező 2201/2003/EK rendelete kiindulópontként szolgálhat. Különösen a 2201/2003 rendelet 21. cikke (3) bekezdése és 46. cikke jelentenek fontos forrást, legalábbis a családjogi precedensek segíthetnek néhány tervezett törvényi rendelkezés tartalmának meghatározásában ^(?).

2.10 Az EGSZB tehát üdvözli a zöld könyvet, és az általa felvetett kérdéseket alapvetőnek és sürgetőnek tartja. Az európai polgárok érdekeiből és szükségleteiből kiindulva, törekedni fog az EGSZB a felvetett kérdések megválaszolására, szem előtt tartva úgy az európai polgárok növekvő mobilitását, mint a múltban lezajlott jelentős migrációkat.

2.11 Helyénvaló lenne a végrendeletek alakítására, a nemzetközi jogalkotói hatáskörre és az alkalmazandó jogot érintő jogösszeütközések megoldására, a végrendeletek jegyzékbe vételére, valamint a jogi és egyéb illetékes hatóságok határozatainak kölcsönös elismerésére, és a külföldi dokumentumok elismerését illető formalitásokra vonatkozó kérdésekkel indítani, mivel ezek olyan témák, amelyekre vannak precedensek az európai és a nemzetközi jogban.

2.12 Az EGSZB azon a véleményen van, hogy előnyösebb az, ha egy egységes rendszer (egységes örökösödési jog és egységes örökölt vagyonra vonatkozó rendtartás) jön létre az öröklési szabályozások sokfélesége helyett. Gyakorlati okok miatt azonban, bizonyos esetekben még kivételt kell tenni, például külföldi ingatlanok vagy ingóságok esetén (hajók, légi járművek, üzletek stb.).

2.13 A hagyatéki szerződések és az öröklési vagyonkezelők kérdése például nemzeti hatáskörben marad ^(*), viszont a következő kérdéseknek bele kell kerülniük a tervezett európai jogszabályokba: vitás vagy nem vitás örökösödési ügyekben a bírósági határozatok elismerése végrehajtvá nyilvánítási eljárás nélküli; a fennmaradó joghatóság; a döntések, illetve a nem bírósági, nyilvános, vagy magánjellegű hatósági iratok elismerése, vagy a nemzeti földhivatali nyilvántartásokba történő bejegyzése európai örökösödési bizonyítvány alapján.

3. A zöld könyv egyedi kérdéseivel kapcsolatos megjegyzések

3.1 A nemzetközi öröklés problémájának megoldásához nem lenne elegendő egy, az előzőekben idézett 2201 (2003) számúhoz hasonló, de örökösödési ügyekben alkalmazható rendelet. Az örökösödési ügyek nagy része ugyanis nem peres úton zajlik, és a felvetődött problémákat jogvita nélkül kell megoldani. Ezen felül néhány országban néha szükséges a bírói beavatkozás bizonyos kérdések kapcsán, anélkül, hogy jogvita során kéne eldönteni azokat.

^(?) HL L 338, 2003. december 23.

^(*) Az öröklési vagyonkezelőket számos kontinentális országban nem ismerik el. Ezen túlmenően vannak olyan országok, ahol a köteles rész vagy az örökhagyótól életében kapott ajándékok közrendi kérdésnek számítanak. Ez pedig egyébként az örökösödési jog megkerülését célzó stratégiákat alkalmazók malmára hajtja a vizet, nevezetesen az olyan ingatlanok esetében, melyek ezekben az országokban találhatók.

3.2 A közösségi jogi eszközzel megoldhatók kell, hogy legyenek az illetékes fórum vagy fórumok meghatározásával és a jogi döntések elismerésével kapcsolatos már említett problémák, de mérlegelni kell azt is, hogy milyen módon szabályozhatók az alábbi kérdések is:

- Végrendeleti öröklés: a végrendelet érvényességének feltételei (forma és tartalom, végrendeletképesi képesség, az önálló akarat korlátozása), a köteles rész intézménye, a szokásostól eltérő öröklés, örökösödési szerződések (engedélyezett vagy tiltott, a köteles rész intézménye, öröklési vagyonkezelők, örökös minőség).
- Törvényes és végrendeleti öröklés: örökös minőség és az örökrészek, a tulajdonközösségre, a felszámolásra és az örökség felosztására vonatkozó szabályok stb.
- Az ítéletek (és a nyilvános szintű esetleges kivételek) elismerésén kívül az öröklésre vonatkozó nem peres úton létrejött nem jogi természetű okiratok: végrendelet, közjegyző által kiállított jogi aktusok és más közigazgatási aktusok, valamint a bevont hatósági személyek és jogi szakértők nemzetközi joghatóságai.
- Nélkülözhetetlennek tűnik egy bizonyos fokú rugalmasság annak érdekében, hogy a jogi illetékességre vonatkozó kritériumok megfeleljenek a végrendeletkező által alkalmazni kívánt jognak, vagy esetleg annak a jognak, amelynek alkalmazására az örökösök számítanak (a végrendeletkező nemzetisége, szokásos tartózkodási helye, az elhalálozás helye, a végrendelet megírásának és letétbe helyezésének helye, a hely, ahol a vagyon legjelentősebb része található...).

3.3 Az EGSZB támogatja a hágai közösségi programot, amely egy „európai öröklési bizonyítvány” létrehozását, valamint a végrendeletek jegyzékbe vételét tervezi. A tagállamoknak meg kell határozniuk az említett bizonyítvány kiállítására jogosult hatóságot, valamint, amennyiben még nem létezik, központi nemzeti letétet kell létrehozniuk. Központi közösségi – vagy az Európa Tanács által használt értelemben európai – jegyzéket kell létrehozni (feltéve, hogy azokat az országokat, melyek még azt nem tették meg, felkérjük a bázeli egyezmény ratifikálására), és az ebben szereplő információkhoz hozzáférést kell biztosítani az alkalmazandó nemzeti jogszabályban meghatározott bírának, közjegyzőknek és más illetékes tisztviselőknek (legalább az örökhagyó neve és születési dátuma alapján kideríthető kell, hogy legyen, mely tagállamban, esetleg harmadik országban, mely időpontban és mely hatóságánál helyezték letétbe a végrendeletet, annak érdekében, hogy másolatot kérhessenek arról a szóban forgó nemzeti hatóságnál).

3.3.1 Az európai jegyzékbe vételi rendszernek minden körülmények között kompatibilisnek kell lennie a bázeli egyezményben és a washingtoni egyezményben meghatározott rendszerrel, számításba véve azt, hogy már több tagállam az említett egyezmények tagja, valamint azt, hogy a közösségi szabályozás terve a harmadik országokra is kiterjedő örökösödési ügyekre is vonatkozik majd.

3.4 Amennyiben az örökös minőség elismerése és örökség felszámolása és felosztása már megtörtént, az adminisztratív eljárások lehető legnagyobb mértékű egyszerűsítésére van szükség. Az EGSZB a helyi jog által törvényesnek elismert tisztviselők által kiállított iratok és dokumentumok kölcsönös elismerése, valamint a tulajdonjog, illetve a szóban forgó tulajdont terhelő szolgalmak, jelzálogjogok, harmadik személynek részben átengedett tulajdonjogok földhivatali nyilvántartásba való közvetlen bejegyzése (vagy az ingatlannal kapcsolatos jogok bejegyzésében illetékes hatóságok általi nyilvántartásba vétele) mellett száll síkra.

3.5 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét azokra az adóügyi problémákra, amelyekkel egy – két vagy több ország területén – elhelyezkedő vagyon örökösei találják szembe magukat; szükséges a kettős adózás esetleges problémáinak elkerülése a teljes örökségre, illetőleg annak egyes részeire vonatkozóan, amely egyes öröklések estében elkobzásokhoz vezethet, vagy egyenlőtlenségeket eredményezhet az örökösök között, az általuk örökölt javak természetének függvényében. Összesíteni kellene a tagállamokban a nemzetközi öröklésre alkalmazott adóügyi rendelkezéseket annak érdekében, hogy azonosíthassuk közülük azokat, amelyek a hozzájuk tartozó adórendszer folytán vélhetőleg hatással vannak a hatókörükön kívüli vagyonra és értékekre is; fontos lenne rátájuk összehasonlítása és igazságos megoldások keresése az érintett országok számára. Az Európai Bizottság javasolhatja egy olyan egyezménytípus létrehozását is, melynek célja a kettős adózás elkerülése lenne a tagországokban nemzetközi öröklés esetén.

3.6 Szükség van-e a washingtoni egyezményben szereplő „nemzetközi végrendelet” mintájára „európai végrendeletre”, és gondoskodni kell-e a bázeli egyezményben előírt nyitott formában történő európai jegyzékbe vételen kívül nemzetközi jegyzékbe vételről is? Mindez a washingtoni és bázeli egyezmények nagyobb mértékű ratifikálásához vezethetne, és nagyobb garanciát jelentene a nemzetközi, nem csak tagállamokra, hanem harmadik országokra is kiterjedő végrendeleti öröklés jogosultjai részére. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottság illetékes munkatársainak, hogy munkájuk során ezt a nyomvonalat kövessék, mivel ezek az egyezmények már ismertek a tagállamokban, amelyek vagy ratifikálták azokat, vagy közhivatalnokai és bíráik már szereztek tapasztalatokat az említett jogi szabályozásnak alávetett végrendeletekkel és bejegyzésekkel kapcsolatban.

3.7 Ha az előbbi feltevés valósággá válna, az európai végrendeletet az adott formában minden nemzeti jogrendszer elfogadná; az európai jognak valójában meg kellene tudni akadályozni azt, hogy pusztán formai kérdések miatt bukjon meg a végrendelező akarata tiszteletben tartásának általánosan elismert elve („favor testamenti”) az alkalmazandó jog által megengedett határokon belül.

3.8 Alapvető fontosságú egy külön közösségi szabályozás bevezetése annak érdekében, hogy ezek a jogszabályok minden öröklési ügyben – melyek mindig legalább kettő vagy több tagállam hatáskörébe tartoznak, esetleg még harmadik országokéba is, beleértve azokat is, melyek már nemzetközi egyezmények részes államai – garantálják a közösségi jog alkalmazását

(tehát a „különleges” közösségi jognak elsőbbsége van a nemzetközi joggal szemben).

4. Egyéb felmerült kérdések

4.1 A zöld könyv 39. alpontokkal kibővített fő kérdést tesz fel. Az EGSZB nem tudja mindegyiket megválaszolni ebben a kezdeti stádiumban, de azt ajánlja az Európai Bizottságnak, konzultáljon külön-külön minden egyes – a zöld könyv által felvetett – témában az illetékes jogi szakmai képviselői szervekkel.

4.2 Az EGSZB megelégszik azzal, hogy néhány lehetséges választ javasoljon néhány, általa különösen fontosnak ítélt kérdéssel kapcsolatban. Általános elv a hágai, valamint a bázeli és a washingtoni egyezményekkel való kompatibilitás, annak érdekében, hogy az európai szabályok a lehető legnagyobb mértékben össze legyenek hangolva a lehető legtöbb tagállam és harmadik ország számára elfogadható jogi konszenzus jövőbeni távlatában.

4.3 Az 1961-es hágai egyezményben a témához kapcsolódó, jogösszeütöközésekre vonatkozó végrendeleti rendelkezés formájában lefektetett kollíziós szabályokat meg kellene tartani, mivel olyan sokrétűek, hogy az esetek többségében indokoltá tennék ama törvény alkalmazását, melynek keretében a végrendelet létrejött.

4.4 Az európai kontinensen a közelmúltban végbement, vagy folyamatban lévő egyes reformok logikája szerint kivételes védelmet kell biztosítani a (kiskorú vagy nagykorú) cselekvőképtelen, illetve súlyosan fogyatékos örökösök számára, amennyiben az öröklés szerződésbe foglalásának, illetve az alkalmazandó jog örökösök általi kiválasztásának kiterjesztése a köteles rész intézményes szabályainak megváltozásához vezetne, vagy egyenlőtlenségeket okozna az örökösök között. Ez a nagyobb rugalmasság a végrendelező, illetve a jogutód számára nem kérdőjelezheti meg az örökösök említett csoportjára vonatkozó, az alkalmazandó jogszabályok valamelyikében fellelhető, lehető legnagyobb védelmet biztosító rendelkezéseket (lásd a zöld könyv 5. és 10. sz. kérdését).

4.5 Az öröklés az örökös vagy képviselője általi közigazgatási aktusait nem szabad a felelősség nélküli öröklés közvetett elfogadásának tekinteni azokban az országokban, amelyekben nem kell kötelezően kijelölni ügygondnokot.

4.6 Mérlegelni kell annak lehetőségét is, hogy az örökösök elfogadhasanak egy örökséget az örökséget terhelő követelések határain belül, és ezt tehessék egy olyan, örökösök közötti megegyezés vagy örökösödési szerződés révén, mely jogos esetekben (egy üzlet vagy mezőgazdasági üzem működtetésének folytatása, egy szellemi vagy fizikai fogyatékkal élő örökös számára juttatott előny) egyenlőtlen elosztásról rendelkezhet, vagy olyan megállapodás keretében, mely – olyan esetben, ha az alkalmazandó jog nem rendelkezik egyenlő bánásmódról – egyenlően osztja el az örökséget különböző házasságokból származó vagy törvénytelen gyermekek között, illetve lehetővé teszi az öröklési jog közvetlen átadását az örökös utódai számára, figyelembe véve a várható élettartam hosszabbodását.

4.7 Bizonyos keretek között azt is lehetővé kell tenni, hogy az örökhatályú megválaszthassa, hogy mely jog alkalmazandó az örökségre, például olyan esetekben, ha olyan államnak a jogát jelöli meg (több állampolgárság esetén ő dönthetné el, melyiket választhatja), melynek állampolgára vagy azét az államét, melyben állandó lakhelye van.

4.8 Végül az EGSZB úgy véli, hogy szükséges az Európai Bizottság illetékes munkatársai által már elkezdett összehasonlító munka nyomon követése és továbbvitele, valamint ennek rendszeres ismertetése az Európai Bizottság internetes oldalán és megfelelő számú nyelvre történő lefordítása ahhoz, hogy az általánosan hasznos legyen a jogi szakértők, közhivatalnokok, nemzetközi öröklési ügyekkel foglalkozó bírák és ügygondnokok számára. A szerkesztés során ügyelni kell arra, hogy a fejezetek összefoglalói érthetővé tegyék az általános elveket a nemzetközi vonatkozású végrendeletet megfogalmazni kívánó európai polgárok, illetve örökösök számára.

4.9 Az EGSZB érdeklődéssel várja azoknak a konzultációs folyamatoknak az eredményét, melyeket az Európai Bizottság már elindított, illetve azokat, melyek a jövőben kezdődnek el. Az EGSZB azt a reményét fejezi ki, hogy a véleményre való felkérést egy általános megközelítésen alapuló és konkrét jogalkotási javaslatokat tartalmazó szöveg elkészülte után kapja meg, illetve azt tervezi, hogy a javaslatokat részletekbe menően fogja megvizsgálni, mivel azon az állásponton van, hogy a végrendeletek és öröklés az uniós polgárok számára igen jelentős kérdésnek számít. Nem szabad csalódást okozni a polgároknak, akik a formalitások egyszerűsítését, nagyobb jog- és adóbiztonságot, valamint nemzetközi örökösödési ügyekben a lehető legnagyobb gyorsaság biztosítását várják el a közösségi irányelvtől, függetlenül attól, hogy az magánembereket vagy vállalkozásokat érint, mezőgazdasági üzemeket vagy egyéb gazdasági tevékenységet, melyeknek tulajdonosai arról szeretnék gondoskodni, hogy elhalálásuk után is biztosított legyen a folyamatosság.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A »klasszikus« energiahordozók: a szén, a kőolaj és a földgáz helyzete és távlatai a jövőbeli energiamixtúrában”

(2006/C 28/02)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. február 10-én úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt készít a következő tárgyban: „A »klasszikus« energiahordozók: a szén, a kőolaj és a földgáz helyzete és távlatai a jövőbeli energiamixtúrában”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció véleményét 2005. szeptember 1-jén elfogadta. (Előadó: Gerd WOLF.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) 119 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

Az EGSZB az utóbbi időben több véleményt⁽¹⁾ is elfogadott az energiakérdés különböző oldalairól. Mivel az energiaellátás ma a korábbiakhoz hasonlóan túlnyomórészt fosszilis energiahordozókon – szénen, kőolajon és földgázon – alapul, s ezek használata felveti az erőforrások végeségének, valamint az üvegházhatású gázok felszabadulásának kérdését, a jelen vélemény e „klasszikus” energiahordozók értékelésével foglalkozik.

A megújuló energiaforrásokról szóló véleménnyel, valamint a jelen véleménnyel záruló véleményssorozat stratégiai célja az, hogy alapot kínáljon a jövőbeli energiamixtúra realizistikus lehetőségeinek kidolgozásához.

Az ezekre épülő, a véleményssorozat eredményeit összefoglaló szintézist „Az EU energiaellátásáról: az optimális energiamixtúra stratégiája” című vélemény tartalmazza majd.

Tartalomjegyzék:

1. Összefoglalás és ajánlások
2. Az energia kérdése

⁽¹⁾ Lásd: „A megújuló energiaforrások támogatása: cselekvési lehetőségek és finanszírozási eszközök” (HL C 108., 2004.4.30.), „Az atomenergia jelentősége az áramtermelés szempontjából” (HL C 112., 2004.4.30.), „Fúziós energia” (HL C 302., 2004.12.7.), „A geotermikus energia hasznosítása – Hő a Föld mélyéből” (HL C 110., 2004.4.30.).

3. Készletek, tartalékok, időtávlatok
4. Energiatartalékok az EU-ban – importfüggőség
5. Az energiafelhasználás alakulása az EU-ban
6. Szén, kőolaj és földgáz a fenntartható energiamixtúrában
7. Környezetvédelem és a klímaváltozás megelőzése
8. Technológiai fejlődés
9. A CO₂ leválasztása és végső tárolása

1. Összefoglalás és ajánlások

1.1 A hasznosítható energia a mai életmódunk és kultúránk alapja. Jelenlegi életszínvonalunkat csak a kielégítő mennyiségben rendelkezésre álló energia tehetné lehetővé. A megbízható, olcsó, környezetbarát és fenntartható energiaellátás elengedhetetlen feltétele a lisszaboni stratégia, valamint a Tanács göteborgi és barcelonai határozatai megvalósításának.

1.2 Az európai és a globális energiaellátás alapját jelenleg a fosszilis tüzelőanyagok: a szén ⁽²⁾, a kőolaj és a földgáz képezik. Jelentőségükből a következő évtizedekben sem veszítenek majd, tehát nélkülözhetetlenek maradnak.

1.3 Kitermelésük és felhasználásuk azonban különböző környezeti ártalmakkal, többek között üvegházhatású gázok – elsősorban szén-dioxid és metán – kibocsátásával jár együtt, és véges erőforrások felhasználását jelenti.

1.4 Felhasználásuk Európa nagyfokú importfüggőségéhez vezetett e létfontosságú alapanyag terén, s ez a jövőben még növekedhet, különösen a kőolaj és egyre inkább a földgáz tekintetében.

1.5 A világ szén-, olaj- és földgázkészleteinek és -tartalékainak ⁽³⁾ valószínűsíthető rendelkezésre állása több tényezőtől függ (gazdasági növekedés, feltárás, technikai fejlődés). Ezek az erőforrások és tartalékok feltehetően még sok évtizedig (a szén esetében akár évszázadokig) kitarthatnak, bár – főként az olaj esetében – még ennek az évszázadnak a közepe előtt bekövetkezhet a tartalékok csökkenése és a kínálat szűkülése. Az olajpiacok jelenlegi alakulása bizonyítja, hogy rendkívül rövid időn belül is felléphetnek alig előrelátható árugrások, amelyek jelentős kihatással vannak a nemzeti gazdaságokra ⁽⁴⁾.

1.6 Az EU energiapolitikájában tehát egyrészt minden intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy ez a függőség hosszú távon csökkenjen, mindenekelőtt takarékosági intézkedések, valamennyi energiahordozó hatékonyabb használata,

valamint az alternatív energiarendszerek, például a megújuló energiák és az atomenergia fokozott felhasználása révén. Ezáltal az alternatív energiarendszerek továbbfejlesztése különleges jelentőséget nyer.

1.7 Az EU energiapolitikájának másrészt mindent meg kell tennie, hogy a fosszilis tüzelőanyagokból az ellátást és az ellátási útvonalakat biztosítsa; különleges problémát jelent ennek során néhány fő beszállító ország politikai stabilitásának kérdése. Az Orosz Föderációval, a FÁK-országokkal, a Közel- és a Közép-Kelet államaival, valamint az EU-val szomszédos régiókkal (például Algériával vagy Líbiával) való együttműködésnek e tekintetben különleges jelentősége van.

1.8 A tekintélyes európai szénkészletek fokozottabb igénybevétele is csökkentheti ezt a függőséget.

1.9 Egy jól működő európai belső piacon és megfelelő, klímabarát intézkedések keretében a fosszilis tüzelőanyagok eljuthatnának azokra a felhasználási területekre, amelyek illenek sajátosságaikhoz és ár-, illetve költség szintjükhöz, ami automatikusan e tüzelőanyagok gazdasági és energetikai szempontból igen hatékony használatát eredményezi.

1.10 Ez oda vezetett, hogy az acéliparban és az erőművekben túlnyomórészt szenet használnak, az olajt és a gázt pedig mindenekelőtt hőfejlesztésnél és nem energetikai felhasználási területeken alkalmazzák. A közlekedés területén a kőolajból nyert termékek dominálnak.

1.11 Az energiamixtúrában a szűkösebb mennyiségben rendelkezésre álló és rugalmasabban használható földgáz és kőolaj felhasználását ezért azon alkalmazásokra – mint például közlekedési üzemanyagok, vegyipari nyersanyagok – kellene koncentrálni, amelyek esetében a szenet csak többletköltségekkel, megnövelt energiafelhasználással és CO₂-kibocsátással lehet alkalmazni.

1.12 Az egy termékegységre eső CO₂-kibocsátást (pl. kg CO₂/kWh, t CO₂/t acél, g CO₂/személygépkocsi-kilométer) a technika fejlődése segítségével folyamatosan tovább kell csökkenteni. Ehhez az energiahatékonyság javítására van szükség az energiaátalakítás és az energiafelhasználás minden területén.

1.13 Az energia- és gazdaságpolitikának tehát megbízható keretet kell nyújtania az olyan befektetésekhez, amelyek jobb műszaki megoldásokhoz vezetnek az ipar, a kisipar és a magánbeszerzések területén.

⁽²⁾ Barnaszén és kőszén.

⁽³⁾ Lásd a 3. fejezetet.

⁽⁴⁾ A Goldman Sachs befektetési bank 2005 áprilisában közzétett tanulmánya szerint elképzelhető, hogy az olajár robbanásszerű növekedési szakasz kezdetén áll; a bank szerint az olaj ára akár a barrelenkénti 105 \$ összeget is elérheti. Az előrejelzés szerint az olaj ára 2005-ben 50 \$, 2006-ban pedig 55 \$ lesz, ezzel szemben az olajár már 2005.08.29-én meghaladta a 70 \$-t.

1.14 Európában az elkövetkező évtizedekben 400 GWel⁽⁵⁾ új erőműi teljesítményre lesz szükség. A CO₂-kibocsátás és a tüzelőanyag-felhasználás korlátozása/csökkentése céljából ezeket az új építményeket a rendelkezésre álló legjobb technikával kell felszerelni.

1.15 A közlekedés terén mindent meg kell tenni a fajlagos üzemanyag-fogyasztás (jármű-kilométerenkénti fogyasztás) csökkentéséhez és az összfelhasználás további növekedésének megállításához. Ehhez egyrészt műszaki előrelépésekre van szükség a gépjárművek és az üzemanyagok fejlesztésének számos területén, másrészt a dugók kialakulásának elkerülésére (út- és alagútépítés, irányítórendszerek), továbbá a forgalom csökkentésére⁽⁶⁾. Az elektromos meghajtású járművek – mint például az elektromos vasút – nagyobb mértékű használata is csökkenti a kőolajtól való függőséget, mivel lehetővé teszi az alkalmazott primer energiahordozók (szén, földgáz, megújuló energiaforrások, atomenergia) fokozottabb diverzifikálását.

1.16 Az energiafelhasználás hatékonyságának terén történő előrelépés előfeltétele az intenzívebb kutatás és fejlesztés, különösen a fosszilis tüzelőanyagot használó erőműveknél, mégpedig mind az ipar, mind pedig a közpénzekből támogatott intézkedések oldaláról.

1.17 Ennek megfelelően az EGSZB üdvözlí az „Energia” fő témakör szerepeltetését a 7. kutatás-fejlesztési keretprogram javaslatában, amelyet megfelelő pénzeszközökkel kell ellátni, és át kell fognia az energiatechnikák valamennyi lehetőségét. Kiváltképp a fosszilis tüzelőanyagokat felhasználó rendszerek hatásfokának emelésére irányuló intézkedéseket kell tartalmaznia, mivel ettől különösen nagy összeredmény várható.

1.18 A fosszilis energiahordozók révén történő energia-előállításnál is van esély az egységnyi energiaforgalomra eső CO₂-emisszió hosszú távú és jelentős csökkentésére, ha CO₂-leválasztást és végleges CO₂-tárolást magukban foglaló eljárásokat alkalmaznak (Clean Coal Technology). Az ilyen jellegű eljárások kifejlesztésének és kipróbálásának tehát a 7. kutatás-fejlesztési keretprogramon belül nagy jelentősége van.

2. Az energia kérdése

2.1 A hasznosítható energia⁽⁷⁾ a mai életmódunk és kultúránk alapja. Jelenlegi életszínvonalunkat csak a kielégítő mennyiségben rendelkezésre álló energia tehetné lehetővé. A megbízható, olcsó, környezetbarát és fenntartható energiaellátás

szükségessége áll a Tanács lisszaboni, göteborgi és barcelonai határozatainak középpontjában.

2.2 Az EGSZB már többször megállapította, hogy az energiaellátás és -használat környezeti terhelésekkel, kockázatokkal, valamint külpolitikai függőségekkel és kiszámíthatatlansággal jár. A jövőbeni energiaellátás lehetséges alternatívái és technológiai közül egyik sem tökéletes technikailag, nem teljesen mentesek a környezetre gyakorolt zavaró hatásoktól, nem felelnek meg az összes igénynek, és az áraik alakulása, illetve a hosszú távú felhasználási lehetőségeik nem láthatók kellően hosszú távra. Ehhez járulnak a tartalékok és készletek szűkössé válásának kérdései, azok minden következményével. A problémát a globális népességnövekedés, a fejlődő országok fokozódó energiaéhsége és különösen a nagy új ipari országok, így Kína, India és Brazília gyorsan növekvő energiaszükséglete várhatóan még tovább fokozza.

2.3 Az előrelátó európai energiapolitikának tehát továbbra is fontos célja kell, hogy maradjon a hosszú távon rendelkezésre álló, környezetkímélő és versenyképes energiaellátás. Az említett okok miatt ez nem korlátozódhat csupán néhány energiahordozó felhasználására. Az energiaellátás szűk keresztmetszeivel és az egyéb kockázatokkal inkább egy típus és eredet tekintetében igen változatos összetételű energiamixtúrával lehet felvenni a küzdelmet, amelyben minden rendelkezésre álló energiahordozót és technikát felhasználnak és (tovább)fejlesztnek, hogy azok végül az elfogadott ökológiai előírások keretei közt versenyezzenek egymással a folytonosan változó feltételek között.

3. Készletek, tartalékok, időtávlatok

3.1 A világ energiaellátása – és hasonlóképpen az EU-25-öké – jelenleg mintegy négyötöd részben a fosszilis energiahordozók (kőolaj, földgáz és szén) felhasználásán alapul.

3.2 A jövőbeli fejleményekkel kapcsolatos előrejelzések általában a jövőbeli demográfiai és gazdasági változásokra, az egyéb feltárási és kitermelési technikák fejlődésére, valamint az egyes országokban fennálló mindenkori politikai keretfeltételekre vonatkozó feltételezésektől függenek, és ezért különböznek nézőpont szerint, illetve néha az érdekhelyzet szerint is. Ez különösen érvényes a nukleáris energiára, valamint a megújuló energiaforrások támogatási intézkedéseinek mértékére.

⁽⁵⁾ A modern erőművek blokkonként jellemzően maximum 1 GW elektromos teljesítmény (Gwel) leadására képesek. Egy GW (gigawatt) 1000 megawatt (MW), 1 millió kilowatt (kW), illetve 1 milliárd watt (W). Egy wattsekundum (WS) 1 joule-nak (J) felel meg, egy kilowattóra (kWh) tehát 3,6 millió joule-nak (illetve 3,6 megajoule-nak (MJ)) felel meg. 1 megajoule (MJ) tehát 0,28 kilowattórának (kWh) felel meg.

⁽⁶⁾ A forgalomcsökkentés és -kiküszöbölés jelentőségéről lásd a CESE 93/2004 sz. véleményét is.

⁽⁷⁾ Az energiát nem fogyasztjuk, hanem átalakítjuk és eközben használjuk. Ez a megfelelő átalakítási folyamatok során történik, mint pl. a szén elégetése, a szélenergia árammá alakítása vagy a maghasadás (energia-megmaradás; $E = mc^2$). Eközben energiaellátásról, energia-előállításról vagy energiafelhasználásról beszélünk.

3.2.1 A párizsi Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) és az Egyesült Államok energiaügyi minisztériumának Energiainformációs Hivatala (EIA) 2004-ben beterjesztett prognózisai ⁽⁸⁾ szerint még 25 év múlva is az említett fosszilis energiahordozókból fedezik majd a világ energiafelhasználásának több mint 80 %-át.

3.2.2 A megújuló energiaforrások mennyisége ugyan növekedni fog – de az IEA és az EIA becslései szerint nem jobban, mint a teljes energiafelhasználás, így az arányuk változatlan marad. Az atomenergia esetében ugyan a jelenlegi tendencia szerint szintén kissé növekvő mennyiséget várnak, a növekedés azonban elmarad majd a fogyasztás teljes növekedése mögött, hacsak jelentősen nem változnak a politikai keretfeltételek Európában. Így az IEA és az EIA következtetései szerint az atomenergia részaránya a világ energiafogyasztásának fedezésében akár még csökkenhet is.

3.2.3 Az Európai Bizottság által az EU-25-ök számára 2004 szeptemberében közzétett ⁽⁹⁾ „alapváltozat” (baseline scenario) az IEA és az EIA által előrejelzett nemzetközi trendektől eltérően abból indul ki, hogy a megújuló energiaforrások részaránya a 25 tagú EU energiafogyasztásában 2030-ra a mai 6 %-ról 9 %-ra nő majd. Mivel azonban másrésről az atomenergia hozzájárulása e becslés szerint a 25 tagú EU-ban csökken, így az Európai Bizottság alapváltozata arra az eredményre jut, hogy a fosszilis energiahordozók 2030-ban a 25 tagú EU tekintetében is a teljes energiafelhasználás több mint 80 %-át fedezik majd.

3.3 A fosszilis energiahordozók kimeríthető nyersanyagok. Ahhoz, hogy felmérjük, meddig maradhat fenn a kőolaj, földgáz és a szén meghatározó szerepe, figyelembe kell vennünk a fosszilis energiahordozók potenciálját.

3.4 Ehhez fogalom meghatározásokra és mértékegységekre van szükség. Fogalomként a *tartalék*, *készlet* és *potenciál* kifejezéseket használjuk. Az energiahordozóknál különféle mértékegységeket ⁽¹⁰⁾ használnak, a kőolajnál például a tonnát vagy a barrelt, a szénnél a metrikus tonnát vagy a tonnában számított kőszénegyenértéket, a földgáz esetében pedig a köbmétert vagy a köblábat. Ezek összevetéséhez a joule-ban vagy wattsekundumban (Ws) kifejezett energiatartalmat használjuk.

⁽⁸⁾ (IEA) World Energy Outlook 2004, 57. old.: „Fossil fuels will continue to dominate global energy use. Their share in total demand will increase slightly, from 80 % in 2002 to 82 % in 2030.” [A fosszilis energiaforrások továbbra is meghatározzák a globális energiafelhasználást. A kereslet egészéhez viszonyított részarányuk lassan növekszik, a 2002-es 80 %-ról 2030-ig 82 %-ra.] (EIA) International Energy Outlook, April 2004, [http://www.eia.doe.gov/oiaf/ieo/]. Az IEO2004 előrejelzés szerint 24 éves távlatban valamennyi primer energiaforrás megnövekedett fogyasztása várható. (14. ábra és „A” melléklet, „A2” táblázat)

⁽⁹⁾ (Európai Bizottság), [http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/figures/scenarios/doc/chapter_1.pdf], „EU-25 energy and transport reference case to 2030 (baseline)” [A 25 tagú EU-ra vonatkozó energiafelhasználási és közlekedési előrejelzés 2030-ig (alapváltozat)]; 9. oldal, 1-8. táblázat

⁽¹⁰⁾ 1 kg kőolaj = 42,7 MJ; 1 kg kőszénegyenérték = 29,3 MJ; 1 m³ földgáz Hu = 31,7 MJ (a Joule-lal (J) és Megajoule-lal (MJ)) kapcsolatban lásd a 3. lábjegyzetet)

3.5 A *teljes potenciál* (Estimated Ultimate Recovery, rövidítve: EUR) a földkéregben lévő teljes kinyerhető energianyermennyiséget magában foglalja, az ember általi kitermelés megkezdése előtti állapot szerint. Ez becsült érték, amelyet illetően a különböző szakértők eltérő eredményre juthatnak. Ahogy egyre jobban megismerjük azonban a földkérgét és ahogy finomodnak a kutatási technológiák, úgy közelítenek egymáshoz a prognózisok is.

3.6 A teljes potenciálba csak az előfordulások kinyerhető része számít bele. Ez azonban függ a rendelkezésre álló technológiáktól és azok gazdaságosságától, ezek javulásával tehát növekedhet. Ha a teljes potenciálból levonjuk az eddig már kitermelt mennyiségeket, a *maradék potenciált* kapjuk.

3.7 A *maradék potenciál* a *tartalékokból* és a *készletekből* tevődik össze. *Tartalékok* alatt egy energiatermelési nyersanyag azon mennyiségeit értjük, amelyeket már biztonsággal kimutattak, és amelyek a jelenlegi műszaki lehetőségek mellett gazdaságosan kitermelhetők. *Készletek* alatt azokat az energianyermennyiségeket értjük, amelyeket már kimutattak, de gazdasági és/vagy műszaki okok miatt jelenleg nem nyerhetők ki, s emellett azokat is, amelyeket ugyan még nem mutattak ki teljes biztonsággal, de a geológiai jelek alapján feltételezhetők.

3.8 A nyilvános vitában a tartalékok állnak az előtérben, mivel ezekből vezetik le, hogy meddig lesznek elegendőek az energiahordozók. Ha a tartalékokat elosztjuk az aktuális éves kitermeléssel, megkapjuk az úgynevezett *statikus időtávlatot*. Ilyen módon kiszámíthatjuk a világméretű tartalékok statikus időtávlátát, ami a kőolaj esetében kb. 40, a földgáz esetében kb. 60 és a szén esetében mintegy 200 év.

3.9 A tartalékok mennyisége és azok statikus időtávlatát azonban semmiképp sem állandó érték. Éppen ellenkezőleg, a tartalékok statikus időtávlátának csökkenése intenzívebb feltáró munkához vezet, amelynek következményeként – és a műszaki haladás folytán is – a készletek egy része a tartalékok közé kerül át. (Az olaj statikus időtávlátát például a múlt század hetvenes éveiben jó 30 évre tették.)

3.10 A statisztikailag kimutatott készletek a kőolaj esetében például kb. kétszer olyan magasak, mint a tartalékok, a földgáz és a kőszén esetében pedig akár a tartalékok tízszeresét is elérhetik.

3.11 A fosszilis energiatermelési nyersanyagok jövőbeli rendelkezésre állásának egy további indikátora a teljes potenciál már kitermelt részének aránya. Ha ez az arány túllépi az 50 %-ot, s ezzel félig elérjük a kimerülést („*depletion mid point*”), megnehezedik a kitermelés további növelése, vagy akár csak a szinten tartása.

3.12 Kőolaj: A „hagyományos” kőolaj mintegy 380 milliárd tonna olajegyenértéknek megfelelő teljes potenciáljának mára már több mint egyharmadát kitermelték. A hagyományos potenciál fele állandó kitermelési volumen mellett körülbelül tíz év alatt fogyna el. A kitermelés további növeléséhez ezt követően már egyre inkább be kellene vonni a nem hagyományos lelőhelyeket (nehézőlaj, olajhomok, olajpala) is. Ezzel a „depletion mid point” időben kitolható. Ellenkező esetben már az évszázad közepétől a tartalékok csökkenése és a kínálat drasztikus mértékű szűkülése ⁽¹¹⁾ következhet be.

3.13 Földgáz és szén: a földgáz esetében annyiban hasonló a helyzet, hogy a maradék teljes potenciál a nem hagyományos lelőhelyek, pl. a gázhidrát-lelőhelyek figyelembevételével ugyan csak megnő. Szénből a 3400 milliárd tonna olajegységre becsült teljes potenciálnak eddig csak körülbelül 3 %-át termelték ki.

3.14 A gázhidrátok (metánhidrátok) feltárása és kinyerésük technológiája még kutatási stádiumban van; ezért jelenleg még nem tehetők felelős kijelentések arra vonatkozóan, hogy milyen nagy lesz az energiaellátáshoz való hozzájárulásuk. Vannak olyan becslések, melyek szerint a lehetséges készletek energia-tartalma meghaladja minden eddig ismert fosszilis energiahordozó-készletét, kinyerhetőségüket illetően (elviakban, technika, költségek) azonban még teljes bizonytalanság uralkodik. Ezenkívül a gázhidrátoknak a klimatikus hatások vagy az ember által előidézett felszabadulása jelentős bizonytalansági tényezőként, illetve jelentős kockázatként tekinthető, mivel így az erősen üvegházhatású metángáz felszaporodhat a légkörben, rendkívüli módon veszélyeztetve ezzel a klímát.

3.15 A fosszilis energiahordozók kitermelésének költségei nagyon különbözőek. Az **olaj** esetében jelenleg – lelőhelytől függően – 2 és 20 dollár/barrel között vannak, de egyre kisebb lelőhelyeket kell feltárni, egyre kedvezőtlenebb geológiai és földrajzi feltételek között. Ezt a költségfelhajtó hatást azonban a termelékenység – főként műszaki innovációkon alapuló – növekedése kiegyenlítheti, sőt, akár meg is fordíthatja. A **földgáz** kitermelésének költségei is széles sávban mozognak. A **szén** esetében a költségek a lelőhely mélységétől, a telepvastagságtól és attól is függnék, hogy a kitermelés külszíni műveléssel vagy csak mélyműveléssel lehetséges-e. A költségsáv igen széles: néhány dollár/tonnától (pl. az Egyesült Államokban, a Powder-folyó medencéjében) akár 200 dollár/tonnáig is terjedhet, például a kőszén fejtésénél egyes európai körzetekben.

3.16 A fosszilis tartalékok regionális eloszlása is nagyon egyenetlen. Ez mindenekelőtt a kőolajra érvényes. A **kőolaj**-tartalékok 65 %-a a Közel-Keleten található. Nem sokkal kiegyensúlyozottabb a **földgáz** eloszlása sem, amely elsősorban két területen fordul elő: a Közel-Keleten (34 %) és a volt Szovjet-unió utódállamaiban (39 %). A **széntartalékok** eloszlása viszont

egyenletesebb: a legnagyobb széntartalékok Észak-Amerikában találhatók, emellett nagy széntelepek vannak Kínában, Indiában, Ausztráliában, Dél-Afrikában és Európában.

3.17 Abból, hogy a stratégiailag fontos fosszilis energiahordozók – főként a kőolaj, de a földgáz is – előfordulása a Közel- és Közép-Kelet geopolitikailag kockázatos térségeiben összpontosul, az energiaellátás biztonságát illetően speciális problémák adódnak.

4. Energiatartalékok az EU-ban ⁽¹²⁾ – importfüggőség

4.1 A 25 tagú EU primer energiafelhasználása 2004-ben mintegy 2,5 milliárd tonna kőszénegyenérték, illetve mintegy 75 exajoule (75x10¹⁸ joule) volt. Ez a világ 15,3 milliárd tonna kőszénegyenértékre rúgó energiafogyasztása 16 %-ának felel meg. A 25 tagú EU fejenkénti 5,5 tonna kőszénegyenértéknek megfelelő energiafelhasználása több mint a világátlag kétszerese, viszont csak feleakkora, mint az észak-amerikai fogyasztás. A gazdasági teljesítményhez viszonyítva Európa energiafogyasztása csak mintegy feleakkora, mint az Európán kívüli területek átlaga, mivel az energiát itt sokkal hatékonyabban használják fel, mint a világ sok más részén.

4.2 A 25 tagú EU legfontosabb energiahordozói 2004-ben a következők voltak (a teljes primer energiafogyasztást tekintve): ásványolaj 39 %, földgáz 24 % és szén 17 %. Az EU energiaellátásának további lényeges eleme az atomenergia (14 %), valamint a megújuló és egyéb energiák (6 %). Az egyes fosszilis energiahordozók részaránya a 25 tagállamban nagyon széles sávban mozog: a földgáz esetében 1 %-tól (Svédország) csaknem 50 %-ig (Hollandia), az ásványolaj esetében 30 % alatti értéktől (Magyarország) kétharmad részig (Portugália), a szén pedig 5 %-tól (Franciaország) 60 %-ig (Lengyelország). E különbségek fő oka, hogy az egyes tagállamok eltérő mértékben vannak ellátva a fosszilis energiahordozók tartalékaival.

4.3 A 25 tagú EU energiahordozó-tartalékainak összesített mennyisége viszonylag csekély, mintegy 38 milliárd tonna kőszénegyenérték tesz ki. Ez a világ tartalékainak jó 3 %-a, ha a nem hagyományos szénhidrogéneket is beleszámítjuk. Ennek nagy részét a jó 31 milliárd tonna kőszénegyenértéknek megfelelő nagyságú széntelepek adják, melyeknél körülbelül fele-fele a barnaszén és a kőszén aránya. A földgáztartalékok 4 milliárd tonna, az olajtartalékok pedig 2 milliárd tonna kőszénegyenértéknek felelnek meg. Ezzel az EU belátható időre a világ legnagyobb nettó energiainportőre marad. Az Európai Bizottság becslései szerint ez az importfüggőség 2030-ra kétharmad rész felettire emelkedik.

⁽¹¹⁾ Sőt: a jelenlegi olajárválság és annak folyamatos kiéleződése egyértelműen a kulmináció jelentős előretolódására utalnak.

⁽¹²⁾ World Energy Council, Németország energiaellátása, Tények, perspektívák és álláspontok globális összefüggésben 2004 Fő témakör: „A kőolaj- és földgázpiacok fejlődéséhez”

4.4 A fosszilis energiahordozók tartalékai nagyon egyenlőtlenül oszlanak meg az EU 25 tagállama között. Az olaj előfordulása főként az Északi-tenger brit részére, s emellett a dán területére koncentrálódik. Ezek már nagymértékben kimerültek, úgyhogy a termelés vissza fog esni. Gáztartalékok Hollandiában és Nagy-Britanniában fordulnak elő a legnagyobb mennyiségben. A széntartalékok főleg Németország, Lengyelország, Csehország, Magyarország, Görögország és Nagy-Britannia között oszlanak meg. Fontos szerepet játszanak ezenkívül a norvég olaj- és gáztartalékok, mivel Norvégia – noha nem EU-tag – az Európai Gazdasági Térség (EGT) tagja.

4.5 A 25 tagú EU-nak – mivel a fosszilis energiahordozókból általában véve csekély tartalékokkal rendelkezik – már ma is energiaszükségletének több mint a felét importból kell fedeznie. Az Európai Bizottság zöld könyve szerint 2030-ra ez az arány 70 %-ra fog nőni. Különösen a nyersolaj esetében jelentős az importfüggőség: ennél az energiahordozónál a szükséglet több mint háromnegyed részét külső országokból származó import révén kell kielégíteni. A földgáznál az import részaránya 55 %, a szén esetében pedig egyharmad résznyi.

4.6 Mindez Európa nagyfokú importfüggőségéhez vezetett a létfontosságú alapanyag, az „energia” terén, s ez a jövőben még növekedhet, különösen a kőolaj és egyre inkább a földgáz tekintetében. Így az EU a világ legnagyobb nettó energiahordozó-importőre.

4.7 Az EU energiapolitikájának tehát egyrészt mindent meg kell tennie, hogy a fosszilis tüzelőanyag-ellátást és az ellátási útvonalakat biztosítsa. Különleges problémát jelent e tekintetben egyes fő beszállító országok politikai stabilitásának kérdése. Az Orosz Föderációval, a FÁK-országokkal, valamint a Közel- és a Közép-Kelet államaival, valamint az EU-val szomszédos régiókkal (például Algériával vagy Líbiával) való együttműködésnek e tekintetben különleges jelentősége van.

4.8 Az EU energiapolitikájában másrészt minden intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy ez a függőség hosszú távon csökkenjen, mindenekelőtt valamennyi energiaforrás hatékonyabb felhasználása, valamint az alternatív energiarendszerek, például a megújuló energiák és az atomenergia fokozottabb alkalmazása, fejlesztése és piaci bevezetése révén. Ezáltal az alternatív energiarendszerek továbbfejlesztése különleges jelentőséget nyer.

4.9 Ezt a függőséget a tekintélyes európai szénkészletek fokozottabb igénybevétele is csökkentheti, annál is inkább, mivel az európai szénbányászatban már ma is lényegesen szigorúbb környezetvédelmi szabályozások érvényesek, mint a világ más tájain.

5. Az energiateljesítmény alakulása az EU-ban

5.1 A 25 tagú EU energiateljesítményének alakulása valószínűleg az Európai Bizottság „European Energy and Transport

Scenarios on Key Drivers”⁽¹³⁾ című kiadványában bemutatott, a jelenlegi trendek és politikák folytatódására épülő alapváltozatot (baseline scenario) követi majd. Ebből a következő prognózis adódik:

5.2 A primer energiateljesítmény 2040-re 2,9 milliárd tonna kőszénegyenértékre emelkedik, vagyis évente csupán 0,6 %-kal nő. A bruttó hazai termék ezzel szemben 2030-ig évi átlagban várhatóan 2,4 %-kal növekszik majd. Az energiateljesítmény (energiateljesítmény/bruttó hazai termék) ehhez szükséges több mint évi 1,7 %-os (!) csökkenését strukturális változtatásokkal, az energiateljesítmény javításával és korszerű technológiák felhasználásával kell elérni.

5.3 A fosszilis energiák aránya a primer energiateljesítmény fedezésében 2030-ig még akár 2 százalékponttal (82 %-ra) is emelkedhet.

5.4 **Szén:** a kezdeti visszaesés után körülbelül 2015-től ismét a szénteljesítmény emelkedése várható, ezen energiateljesítménynek az áramtermelésben addigra megjavuló versenyhelyezete folytán. E fejlemény fő oka a földgázárak emelkedése mellett az lesz, hogy várhatóan felhasználásra éretté válnak a szénből történő áramtermelés korszerű technológiái. E becslésnek megfelelően tehát a szénteljesítmény 2030-ra ismét eléri a 2000. évi szintet. Részaránya ekkor a 25 tagú EU primer energiateljesítményében – éppúgy, mint a 2005. évben – mintegy 15 % lesz. Mivel a 2005-től 2030-ig terjedő időszakban az EU-ban a szénkitermelés mintegy 40 %-os csökkenésével, s emellett a szénimport 125 %-os emelkedésével lehet számolni, a 25 tagú EU szénfogyasztásának fedezésében az import részaránya a 2005. évi egyharmadról 2030-ra közel kétharmadra emelkedik.

5.5 **Olaj:** mivel a 0,2 %/év növekedési ráta a fentiek szerint előreláthatólag átlag alatti, az olaj aránya a primer energiateljesítményben 2030-ra előreláthatólag 34 %-ra csökken, tehát 5 százalékponttal kevesebb lesz, mint ma.

5.6 **Gáz:** a gázfogyasztás először (2015-ig) 2,7 %/év arányban, átlag feletti mértékben növekedni fog. Ez a folyamat később lelassul, aminek oka többek közt a szénnel szemben romló versenyképesség az áramtermelés terén. A 2030-ig terjedő teljes időszakban az összes fosszilis energiateljesítmény közül mégis a gáz esetében várható a felhasználás legnagyobb mértékű növekedése. A földgáz aránya a 25 tagú EU primer energiateljesítményében a 2005-ös 26 %-ról 2030-ra 32 %-ra emelkedik. A **cseppfolyósított földgáz (Liquified Natural Gas, LNG)** lehetővé teszi a gázellátás diverzifikálását, mivel tengeren keresztül szállítható. Jelenleg a világ gázkereskedelmének 25 %-a jut az LNG-re. A legnagyobb LNG-exportőr Indonézia, amelyet Algéria, Malajzia és Katar követ a sorban.

⁽¹³⁾ Európai Bizottság, Energiaügyi és Közlekedési Főigazgatóság, 2004. szeptember

5.7 A fosszilis energiahordozók kitermelése a 25 tagú EU-n belül 2030-ig évi mintegy 2 %-kal csökken majd. Ezzel az importfüggőség aránya az összes fosszilis energiahordozó tekintetében 2030-ra kétharmad rész felettire emelkedik. Az import részaránya 2030-ban például a szén esetében – ahogy említettük – csaknem eléri a kétharmad részt, a gáznál meghaladja a 80 %-ot, az olajnál pedig csaknem eléri a 90 %-ot. Különösen kritikus a gázimport korlátozott számú szállítótól való növekvő függősége.

5.8 Az áramfogyasztás 2030-ig évi átlagban 1,4 %-kal nő, így az erőműkapacitás-igény a mai mintegy 700 GW-ról (maximális villamos teljesítmény) 2030-ra 400 GW-tal, vagyis 1100 GW-ra nő. Emellett arra is szükség van, hogy a régi erőműveket új létesítményekkel váltsák fel. Az Európai Bizottságnak az alapváltozatban szereplő becslése szerint a várható kapacitásnövekedést a fosszilis energiák, illetve a szél-, víz- és napenergia terén történő teljesítménynövekedéssel (300, illetve 130 GW) érjük el, miközben az atomerőműveknél 2005 és 2030 között 30 GW-os nagyságrendű kapacitásleépítést várnak, amennyiben nem kerül sor a politikai keretfeltételek tartós változására.

5.9 Az EU energiaellátásában így az elkövetkező 25 évben komoly kihívásokkal és feladatokkal kell szembenézni, amelyek azonban gazdasági esélyekkel társulhatnak. Ilyen például az ellátás biztosítása – beleértve az importfüggőség csökkentését –, a tovább szigorodó környezetvédelmi követelmények teljesítése, a versenyképes energiaárak garantálása és a szükséges beruházások elvégzése.

6. Szén, kőolaj és földgáz a fenntartható energiamixtúrában

6.1 A szén, a kőolaj és a földgáz természetes szénhidrogének, amelyek évmilliók alatt, biológiai eredetű anyagokból összegyűlt biomaszából átalakulásból keletkeztek, tehát nem mások, mint elraktározott napenergia. A geológiai keletkezési körülményektől (pl. nyomás, hőmérséklet, kor) függően különféle termékek jöttek létre. Lényeges megkülönböztető jegy a tüzelőanyag hidrogéntartalma. A hidrogén szénhez viszonyított aránya a földgáznál a legmagasabb – 4:1 –, a kőolajnál körülbelül 1,8:1, a szénnél pedig 0,7:1. Nagyrészt ez határozza meg, hogy a fosszilis nyersanyagok milyen területeken használhatók fel.

6.2 A szén, a kőolaj és a földgáz energiahordozóként, számos termék (a gyógyszerektől a tömeggyártású műanyagokig) nyersanyagaként, továbbá a vas- és acélgyártás széntartalmú redukálószerként mással egyelőre nem pótolható. Specifikus fizikai-kémiai tulajdonságaik (pl. halmazállapot, hidrogéntartalom, széntartalom, hamutartalom) folytán

azonban egyes célokra különösen jól, másokra kevésbé jól alkalmazhatók. A felhasználandó szénhidrogéntípus kiválasztása gazdasági, műszaki és környezetvédelmi szempontok alapján történik.

6.3 Az EU-ban felhasznált fosszilis energiahordozók mintegy 7 %-a szolgál úgynevezett „nem energetikai” célra, azaz főleg vegyipari termékek előállítására. Kezdetben, a múlt század elején még a szénből kinyert anyagok képezték az újonnan kialakuló termelési ág alapját. A szénlepirási termékeket mára már szinte teljesen kiszorították a földgáz- és kőolajtermékek. Ebben a piaci szegmensben – amíg ez az ellátás oldaláról lehetséges – a jövőben is a kőolaj és a földgáz dominál majd. Az olaj- és földgáztartalekok ehhez lényegesen hosszabb ideig igénybe vehetők lennének, ha sikerülne visszaszorítani ezen energiahordozók energia- és hőtermelésre való felhasználását.

6.4 Az oxigénes acél előállításánál a szénelapú nagyolvasztós-konverteres eljárás honosodott meg. A nagyolvasztó-folyamat a nyersvas előállításához redukálószerként kőszénkokszt felhasználását igényli, amely egyúttal tartóvázként és gázellátó rendszerként is szolgál. Az átlagos redukálószer-felhasználás a korszerű európai létesítményeknél 1 tonna nyersvasra 475 kg, ami közel van a technológiai minimumhoz.

6.5 A közlekedési-szállítási szektor még mindig nagyarányú növekedést mutat. Az energiafogyasztás mintegy 25 %-a esik a szektorra, és a közúti forgalom szinte teljes egészében a kőolaj-termelésről függ. A folyékony tüzelőanyagoknak magas a térfogat-, illetve tömegegységre eső energiatartalmuk, ami a közlekedési szektorban való gazdaságos és hatékony felhasználás előfeltétele. A folyékony tüzelőanyagok és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra ezért a közúti közlekedésben elterjedt. Az elektromos meghajtású járművek – mint például az elektromos vasút – nagyobb mértékű használata lehetővé teszi az alkalmazott primer energiahordozók (szén, földgáz, megújuló energiaforrások, atomenergia) fokozottabb diverzifikálását, és ezáltal csökkenti a kőolajtól való függőséget.

6.6 A kőolaj alapú folyékony üzemanyagok versenytársa az üzemanyagként közvetlenül alkalmazott földgáz és a cseppfolyósított földgáz (LNG). Még nem derült ki, hogy a terméktípusok képesek-e nagyobb piaci részesedést nyerni ⁽¹⁴⁾.

6.7 A háztartások és a kisfogyasztók az energia mintegy 30 %-át igénylik. Az energiahordozó megválasztását a gazdasági kritériumok mellett egyre inkább környezeti és környezetvédelmi szempontok is meghatározzák. Ebben a szektorban a fűtőolaj, a földgáz, az áram, illetve a sűrűn lakott területeken a hővel kapcsolt villamos energiát termelő létesítményekből nyert távhő áll versenyben egymással.

⁽¹⁴⁾ Ugyanez érvényes a biomaszból előállított folyékony üzemanyagokra, amelyek egyébként is csak magas támogatás mellett lehetnek piacképesek.

6.8 Az EU által elfogyasztott energia 40 %-át erőművekben árammá és hővé alakítják át. Az árammá történő átalakításhoz technológiai szempontból a szén, a kőolaj és a földgáz, de az atomenergia is egyformán alkalmas. A műszakilag magas hatásfokú erőművekben földgáz felhasználása esetén a hatásfok (primer energiából elektromos energiává) a 60 % körüli értéket is eléri. Kőszén felhasználása esetén korszerű létesítményeknél 45–50 %-os, barnaszén esetében 43 %-os hatásfok érhető el.

6.9 Világviszonylatban az áramszükséglet mintegy 40 %-át, az EU-ban mintegy 30 %-át állítják elő szénből. A világ széntermeléséből 63 %-nyit áramtermelésre használnak fel: a szén az áramtermelésben olcsóbb, mint a kőolaj vagy a földgáz, és világszerte számos kitermelési területről áll biztonságosan rendelkezésre.

6.10 A szénfelhasználás acélgéártásra és áramtermelésre való koncentrálásával olyan fosszilis energiamixtúrát lehet megcélózni, amely ötvözi a gazdasági előnyöket a környezetvédelmi szempontokkal, az ellátás biztonságával és az erőforrások kímélésével. A világ szénkészletei lényegesen nagyobbak, mint a kőolaj- és földgázkészletek.

6.11 A politikai keretfeltételeknek ösztönözniük kellene azt, hogy a szűkös mennyiségben rendelkezésre álló és rugalmasan használható nyersanyagokat, tehát a földgázt és a kőolajat azon alkalmazásokra – különösen a közlekedés és a vegyipar céljára – tartsák fenn, amelyekhez a szén (vagy az atomenergia és részben a megújuló energiák) csak többletköltségekkel, további technikai és energiaráfordítás révén – tehát további CO₂-kibocsátással! – használhatók fel. Ily módon ki lehetne tolni a tartalékok kimerülését a jövőbeli generációk érdekében.

6.12 Ez ugyanakkor azt is jelenti, hogy támogatni kell a szén (valamint a megújuló energia és az atomenergia) erőművekben való felhasználását villamos energia termelése céljára, hogy ott kőolajra és földgázra ne legyen szükség (lásd a 8.12. pontot is). Európának Közép- és Kelet-Európa területén tekintélyes kő- és barnaszénkészletei vannak. E tartalékok használata meggátolhatja, hogy az EU energiaimporttól való függősége tovább növekedjék.

7. Környezetvédelem és a klímaváltozás megelőzése

7.1 A fosszilis energiahordozók környezetvédelmi elemzéseinek és összehasonlításainak a teljes termelési és felhasználási láncra – a nyersanyag-kitermelésre, a szállításra, az energiaátalakításra és a végső energiafelhasználásra is – ki kell terjedniük. Valamennyi lépés több vagy kevesebb környezeti hatással és energiavesztéssel jár. Az importált energiahordozók esetében az EU határain kívül fellépő környezeti hatásokat is figyelembe kell venni.

7.2 A szén, kőolaj és földgáz kitermelésénél különféle környezeti hatásokat kell figyelembe venni. A szénfejtésnél a tájhasználatot és a poremissziót korlátok közt kell tartani. A kőolajfúrásoknál és -kitermelésnél meg kell akadályozni a kőolaj és földgáz, valamint a melléktermékek kikerülését; ugyanez érvényes a földgázkitermelésre, illetve a kőolaj és földgáz ezt követő, csővezetéken vagy hajón történő szállítására is. A tengeri kitermelésnél különleges óvintézkedésekre van szükség. Az olajkitermelésnél felszabaduló metánt nem szabadna gázfáklya formájában elégetni, hanem ipari felhasználásra kell fordítani. Hasonló érvényes a szénbányászatnál keletkező bányagázra, amely nagy arányban tartalmazhat metánt.

7.3 A nagy tüzelőberendezésekre vonatkozó európai irányelv szigorú környezetvédelmi határértékeket szab az 50 MWth vagy annál nagyobb teljesítményű erőművek létesítésére és üzemeltetésére nézve. A gáz-, olaj- és szén-erőművek füstgázában található káros anyagok koncentrációját az ezen irányelvben meghatározott technológiai szintnek megfelelően korlátozni kell. A régebbi létesítményeket megfelelő pótlólagos berendezésekkel kell ellátni. Ily módon kell biztosítani, hogy a kibocsátott por (beleértve a finom port is – lásd a 7.6. pontot), kén-dioxid, nitrogén-oxidok és a különösen káros nehézfémek, valamint a mérgező, illetve rákkeltő szerves anyagok mennyisége a természet és az ember számára elviselhető szintre korlátozódjon. Óvatosságból a zajkibocsátást is célszerű olyan mértékben csökkenteni, hogy a zajterhelések nagyrészt elkerülhetők legyenek.

7.4 A szén nem éghető anyagokat is tartalmaz, amelyek az erőműben égetés után (elektro- vagy hálós filtereken) hamuként visszamaradnak. A kőszén hamutartalma rendszerint legfeljebb 10 % (egyes esetekben legfeljebb 15 %). A hamut, összetételétől függően, a cementiparban adalékanyagként vagy útépitésnél, illetve árok- és terepfeltöltésre használják.

7.5 A kőolajban is van hamu-alkotórész, bár csekély mennyiségű. A kőolaj feldolgozásakor a finomítókban a hamu tömör formában, ún. „petrolkoksz”-ként marad vissza, amely többek közt vanádiumot és nikkelt is tartalmaz. Ezt a maradék energia hasznosítására olyan erőművekben és tüzelőberendezésekben használják fel, amelyek rendelkeznek az összes káros anyag leválasztásához szükséges tisztítóberendezésekkel.

7.6 Néhány éve egyre élénkebb vita folyik az ún. finompor-emissziókról⁽¹³⁾. Ez alatt a 10 µm-nél kisebb méretű, a tüdőbe bejutó lebegő porrészecskéket értjük, amelyek légúti betegségeket válthatnak ki. Ilyen részecskék az olaj és a szén elégetése során is a levegőbe kerülnek, mivel a legkisebb hamurészecskék szűrőkkel való teljes leválasztása nem lehetséges. A finompor-emissziók legjelentősebb forrásai azonban a dízelüzemű

⁽¹³⁾ A Tanács 1996. szeptember 27-én kiadott 96/92/EK sz. irányelve a levegőtisztaság értékeléséről és ellenőrzéséről.

gépjárművek, ha nincsenek ellátva részecskeszűrővel. Szén- és olajtüzelésű erőműveknél a poremisszió határértékét a nagy tüzelőberendezésekre vonatkozó európai irányelv 20 mg/m-ben szabja meg. A nagy erőműveknél a finompor-emissziót egy nedves füstgáz-kéntelenítő tovább csökkenti. A finompor-emissziók további csökkentése és az immissziós határértékek Európa-szerte történő betartása érdekében az EU a dízelüzemű járművekre szigorított rendelkezéseket bocsátott ki, amelyek 2008-tól részecskeszűrőket írnak elő a személygépkocsik számára.

7.7 Az EU egyes tagállamaiban már a XX. század nyolcvanas éveiben kötelezően előírták a nagy szén-erőművek és az ipari tüzelőberendezések füstgázainak kéntelenítését. A talajok és tavak akkoriban megfigyelt elsavanyodásának ezzel gátat lehetett vetni. A 300 MW-nál nagyobb tüzelőberendezésekre vonatkozó európai rendelet legújabb változata a füstgázra 200 mg/m³-es maximális SO₂-határértéket ír elő. A mai technológiákkal már a kéntartalmú összetevők több mint 90 %-a leválasztható. A leválasztott kénből előállított termékek – főleg a gipsz – számára új piacok nyíltak, csökkentve a természeti erőforrások igénybevételét.

7.8 A fosszilis tüzelőanyagok magas hőmérsékleten történő elégetése során a magukban a tüzelőanyagokban, illetve az égéster levegőjében lévő nitrogénből és az égetésnél felhasznált oxigénből úgynevezett nitrogénoxidok képződnek. Ezek a nitrogénoxidok magasabb koncentráció esetén légúti betegségeket válthatnak ki, és egyben a környezetre káros ózon képződésének közbejáró vegyületei is. A nagy tüzelőberendezésekre vonatkozó európai rendelet megköveteli, hogy a 300 MW-nál nagyobb erőművek nitrogén-monoxid-emissziója 1 m³ füstgázra vetítve ne haladja meg a 200 mg értéket.

7.9 A tudomány abból indul ki, hogy ok-okozati összefüggés van a CO₂ és más, úgynevezett „üvegházhatást okozó gázok” emberi tevékenységekből eredő kibocsátása és a földfelszín hőmérsékletének emelkedése között (üvegházhatás). A hatás mértékét illetően még bizonytalanság uralkodik. A szénből, kőolajból és földgázból az égetési folyamatok révén évente mintegy 20 milliárd tonna CO₂ kerül a légkörbe; ez az antropogén CO₂-emisszió fő forrása. A hatékonyság növelésén és az energiatakarékosági intézkedéseken kívül a CO₂-leválasztási technológiák (lásd alant) azok, amelyek fejlesztésére szükség van, s amelyek jelentősebb tehermentesítést hozhatnak.

7.10 A klíma megőrzésében csak akkor érhetünk el átfogó eredményeket, ha növeljük az energiaátalakítás és az energiafelhasználás hatékonyságát. Ehhez határozott lépéseket kell tenni. A tüzelőanyagok mással való helyettesítésének stratégiai ellenben kevésbé célravezető, mivel ezek egyoldalúan bizonyos energiahordozók, pl. a gáz felhasználására irányulnak, kérdésessé téve az EU energiaellátásának gazdaságosságát és biztonsá-

ságát. Emellett a gáz túlságosan fontos nyersanyag a vegyipar és a közlekedési szektor számára ahhoz, hogy áramtermelésre használjuk fel.

7.11 Egységnyi energiára vonatkoztatva a földgáz égetésekor a szén égetésénél képződő, a klímát károsító CO₂-mennyiségnek csak 50-60 %-a képződik, mert a földgázban lévő széntartalom mellett az abban található hidrogén is energetikai felhasználásra (elégetésre) kerül. Maga a metán azonban – amely a földgáz fő alkotórésze – sokkal (kb. 30-szor) nagyobb mértékben vált ki üvegházhatást, mint a szén-dioxid. A fosszilis energiahordozók kitermelésénél és felhasználásánál ezért mindent meg kell tenni a metánemisszió elkerülésére. A kőolaj- és kőszénkitermelésnél szabaddá váló metánt fel kell fogni és hasznosítani kell. A földgáz szállításánál is feltétlenül el kell kerülni a metánszivárgást. A földgáz ugyanis már a csővezetékek rendkívül csekély szállítási vesztesége esetén is elveszíti a szénnel szemben fennálló szállítási előnyét.

7.12 A szén, olaj és gáz használata mellett a klíma- és környezetvédelem terén – ahogy a múltbeli tapasztalatok mutatják – elsősorban akkor érhetők el gyors eredmények, ha az elöregedett létesítményeket és erőműveket a legkorszerűbb technológiáikkal és leghatékonyabbakkal váltják fel. Az új technológiákba történő befektetéseket támogató politikai keretfeltételek ezért különösen alkalmasak az ambiciózus környezetvédelmi célok elérésére.

7.13 Az európai környezetvédelmi jogalkotás az utóbbi húsz évben elérte a környezetvédelmi normák harmonizálását az Európai Közösség országaiban. Ehhez a nagy tüzelőberendezésekre, valamint a levegő tisztaságának megőrzésére vonatkozó európai irányelv mellett az energiahatékonyság növelésére és az üvegházhatást okozó gázok emissziójának csökkentésére irányuló politikák és intézkedések is nagymértékben hozzájárultak.

8. Technológiai fejlődés ⁽¹⁶⁾

8.1 A 25 tagú EU-ban a szén-, olaj- és gáz-erőművek a teljes kiépített erőművi teljesítmény több mint 60 %-át adják, s ezzel az európai áramtermelés gerincét képezik. Mivel a régi erőműveket le kell cserélni, ráadásul ki kell elégíteni a növekedő erőműkapacitás-igényt (lásd az 5.8. pontot), az elkövetkező 25 évben számos új erőmű építésére lesz szükség. Az ebből adódó különbség jelentős részét még a megújuló energiaforrások és az atomenergia fokozottabb igénybevétele esetén is a szén- és gáz-erőműveknek kell fedezniük. Minél jobb lesz ezen erőművek hatásfoka és szennyezőanyag-visszatartása, annál könnyebben teljesíthetjük a klíma megőrzésének célját és a környezetvédelmi követelményeket.

⁽¹⁶⁾ A témához lásd az EGSZB „A biztonságos és fenntartható energiaellátás kutatásigénye” című véleményét is.

8.2 Ezért a fosszilis erőművek fejlesztése terén is intenzívebb kutatás-fejlesztési munkára van szükség. A kilencvenes években ezt a tevékenységet elhanyagolták, és a kutatások állami támogatását szinte minden tagállamban drasztikusan csökkentették.

8.3 Az EGSZB örömmel nyugtázza, hogy elfogadták ismételt ajánlását, mely szerint a 7. kutatás-fejlesztési keretprogramban különálló „Energia” fő témakört kell létrehozni. Emellett azonban a tagállamok témába vágó kutatási programjait is megfelelően át kellene szabni. Ez valódi fordulatot hozhatna. Ez a fosszilis energiahordozók felhasználására irányuló erőművi technológia továbbfejlesztését is érinti, ami emellett az európai üzemépítés és berendezés-gyártás versenyképességének is jót tenne a világszerte bővülő erőművi piacon.

8.4 A korszerű szénerőművek ma köszén használata esetén több mint 45 %-os, barnaszén használata esetén több mint 43 %-os hatásfokot érnek el. Tudjuk, hogy milyen fejlesztési lépéseket kell tenni ahhoz, hogy a szénerőműveknél 2020-ra elérhessük az 50 %-os hatásfokot. A hosszabb távú cél az, hogy a gőz körfolyamatban a nyomást és a hőmérsékletet 700°C-ra, illetve 350 bár-ra emeljük, amihez ki kell fejleszteni a szükséges anyagokat. A barnaszénerőművek új generációjához a barnaszén szárítására szolgáló előtét-berendezéseket kell kipróbálni. Ezek az igényes fejlesztési célok nemzetközi együttműködést tesznek szükségessé, ahogy az pl. a 700 °C-os erőmű kifejlesztését célzó AD 700 és a Comtes 700 uniós projekteknél történik. Az új erőmű-koncepciók bemutatása akár 1 milliárd euró befektetést is igényelhet. Mivel egy-egy vállalat aligha képes egyedül viselni a költségeket és kockázatokat, az európai vállalatok együttműködésére kell törekedni.

8.5 A nagy teljesítményű gázturbinák kifejlesztése az elmúlt évtizedekben a gázerőműveknél jelentős hatékonyságjavulást tett lehetővé. Az új földgázerőművek hatásfoka megközelíti a 60 %-ot. A gázipiacon történt drasztikus áremelkedés miatt azonban bizonytalanság uralkodik a földgázerőművek hosszú távú versenyképességét, s ezzel az új földgázerőművek építését illetően.

8.6 Hogy a gázturbina-technológiában elért előrelépéseket a szénből történő áramtermelésnél is hasznosíthassuk, a szénét először gázzá kell alakítani. Az EU a nyolcvanas és a kilencvenes években kutatásra fordított eszközeivel jelentősen hozzájárult a gázosítási technológia fejlesztéséhez, és két, integrált szénelgázosítású bemutató erőmű (IGCC) felépítését támogatta. E fejlesztési irányokat nem csupán a szénerőművek hatékonyságának növelése érdekében kell továbbvinni, hanem azok egyben az úgynevezett „CO₂-mentes” szénerőművekké való továbbfejlesztés műszaki alapját is képezik.

8.7 A hatékonyságnövelés és a CO₂-csökkentés nem korlátozódhat az ipari területre és az áramtermelésre. A takarékoskodási lehetőségek a háztartási és ipari végfelhasználóknál ma még meglehetősen nagyok, mivel itt eddig gyakran hiányoztak

a költségek oldaláról az ösztönzők (fogyasztásbeli megtakarítások/új beszerzések és átalakítások költségei).

8.8 Az EU-ban a közlekedési szektor energiaszükséglete továbbra is emelkedik, ami részben a bővítés folytán kialakult nagyobb mobilitásra vezethető vissza. Az egészségre káros szennyező anyagok és az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának emelkedését hatékonyabb és kevesebb káros anyagot kibocsátó motorok és járművek kifejlesztése útján először korlátok közé kell szorítani, majd teljes mértékben le kell csökkenteni. A kipufogógázok tisztításának technológiáit folyamatosan tovább kell fejleszteni. Ezt a célt előreláthatólag csak egy sor korszerű technológia eredményes kifejlesztésével és általános bevezetésével lehet elérni. Ide tartozik a belső égésű motorok, a dízeltechnológia, a hibrid hajtás, az üzemanyagok és a járműhajtások hatásfokának tökéletesítése, valamint a tüzelőanyag-cella és esetleg a hidrogén technológia fejlesztése.

8.9 A tüzelőanyag-cella alapvetően alkalmas arra, hogy mind a járművekben, mind helyhez kötött háztartási, kisipari vagy ipari használat esetén akár mintegy 20 %-kal növelje az áram és a hő kombinált előállításának hatékonyságát. Ehhez gáz halmazállapotú tüzelőanyagra – földgázra, szintézisgázra vagy tiszta hidrogénre – van szükség, amely például egy, a cella elé kapcsolt metanol reformerből (üzemanyag-átalakítóból) nyerhető ki. A tüzelőanyag-cella – noha már 150 éve ismert – ennek ellenére eddig nem érte el azt a gazdasági-technológiai áttörést, ami ahhoz szükséges, hogy (versenyképes) gépjárműhajtásként vagy decentralizált áram- és hőtermelő egységként alkalmazzák. A kutatást és fejlesztést, közpénzekből is támogatva, mégis folytatni kell, hogy a benne rejlő lehetőséget felfedjük és – ha lehet – felhasználhatóvá tegyük.

8.10 Egyetlen energialehetőség sem keltett az elmúlt években annyi izgalmat, mint a „**hidrogén**”, sokszor egyenesen a jövő „hidrogéntársadalmáról” beszélnek. A közvéleményben ugyanakkor az a félreértés él, hogy a hidrogén a kőolajhoz vagy a szénhez hasonlóan primer energiahordozó. Ez nem így van: a hidrogént vagy fosszilis szénhidrogénekből vagy vízből, elektromos energia felhasználásával kell előállítani. Ugyanúgy, ahogy a CO₂ elégett szén, a víz (H₂O) elégett hidrogén.

8.11 Emellett a hidrogén szállítása műszaki, energetikai és költség szempontból kedvezőtlenebb az áram vagy a folyékony szénhidrogének szállításához képest. Ez azt jelenti, hogy hidrogént csak ott volna célszerű alkalmazni, ahol az áram használata nem ésszerű vagy nem lehetséges. Előítéletektől mentesen elemezni kell ezt az elképzelést, hogy a kutatás realisztikus célokra összpontosíthasson.

8.12 A jól szállítható szénhidrogéneknek (hajtóanyagoknak) a közlekedési szektorban elfoglalt döntő szerepe miatt a tartalékokat/erőforrásokat, amennyire csak lehet, kímélni kell, vagyis a kőolajat nem kellene olyan területeken felhasználni, ahol a szén, a nukleáris tüzelőanyagok vagy a megújuló energiaforrások is sikert ígérően alkalmazhatók.

9. A CO₂ leválasztása és végső tárolása

9.1 Az üvegházhatást okozó gázemissziók globális kibocsátásának e század közepéig történő jelentős és „Kiotón” messze túlmutató csökkentése, ahogyan azt az EU célul tűzte, csak akkor érhető el, ha az erőművek és más nagy ipari létesítmények néhány évtizeden belül nagyrészt CO₂-mentes vagy CO₂-szegény termelési módokat tudnak kidolgozni, létrehozni és üzemeltetni. Az atomenergia és a megújuló energiaforrások még erőteljes bővítés és fejlesztés esetén sem lesznek képesek ennek a feladatnak egyedül megfelelni és néhány évtizeden belül felváltani a fosszilis tüzelőanyagokat.

9.2 A szénerőművek „CO₂-mentes” üzemeltetésére már több eljárást is javasoltak. Ezek az eljárások – módosításokkal – olaj- és gáztüzelésnél is alkalmazhatók. Alapvetően három eljárást követnek: (i) a CO₂-leválasztása a hagyományos erőművek füstgázából, (ii) az oxigénes égetés fejlesztése és (iii) az elgázosítással működő kombinált erőmű a CO₂ fűtőgázokból történő leválasztásával. A fejlesztés a legutóbbi koncepció esetében a legelőrehaladottabb.

9.3 A CO₂-nek a szénelgázosítás fűtőgázából történő eltávolításával tiszta hidrogén keletkezik, amit hidrogénturbinákban áramfejlesztésre lehet használni. Távozó gázként ártalmatlan vízgőz marad vissza. Ha ez a technológia sikeresnek bizonyulna, kézenfekvő lenne az együttműködés az egyéb területeken alkalmazott hidrogénes technológiával.

9.4 Az integrált szénelgázosítású (Integrated Gasification Combined Cycle – IGCC) erőművek koncepcióit már több mint húsz éve intenzíven kutatják és fejlesztik. A gázélektézis lépései elvi síkon ismertek, de azokat a szénteknológiához kell igazítani. Az ilyen típusú erőművekben azonban az áramtermelés költsége a hagyományos, CO₂-leválasztás nélküli erőművekhez képest közel a duplája lehetne, és a felhasznált erőforrások is mintegy egyharmadnyival növekednének. Ennek ellenére ez a technológia a legtöbb helyen kedvezőbb költségű lehet a többi CO₂-mentes áramtermelési technológiánál, pl. a szélenergiánál, a napenergiánál vagy a biomasszából történő áram-előállításnál.

9.5 A nyolcvanas években Európában különböző – természetesen még CO₂-leválasztás nélküli – IGCC-elképzeléseket dolgoztak ki, részben az EU támogatásával. Spanyolországban

és Hollandiában 300 MW-os, kőszénrel működő bemutató létesítményeket építettek és üzemeltettek. A barnaszén felhasználásához – ugyancsak EU-támogatással – kifejlesztettek, megépítettek és üzemeltettek egy metanolszintézisre szolgáló szintézisgázt előállító bemutató létesítményt. Európa tehát kitűnő technológiai adottságokkal rendelkezik a CO₂-mentes szénerőművek kifejlesztéséhez és bemutató létesítményekben való teszteléséhez.

9.6 Nem csak az erőműveknél, hanem más olyan ipari folyamatoknál is meg kell vizsgálni a CO₂-leválasztás lehetőségeit, amelyeknél nagy mennyiségben keletkezik CO₂-emisszió. Ilyen például a H₂ előállítása, különböző vegyipari és ásványolaj-feldolgozási folyamatok, valamint a cement- és acélgártás. A leválasztást sok ilyen folyamat esetében előreláthatóan olcsóbban és műszakilag egyszerűbben meg lehet oldani, mint az erőműveknél.

9.7 Jelentős kutatást igényel a végleges CO₂-tárolás biztonságos, környezetbarát és alacsony költségű megoldása. Vizsgálják a kimerült olaj- és gázlelőhelyeken, a geológiai akvifértegekben, a szénlelőhelyeken és az óceánban történő tárolás lehetőségeit. Míg a kimerült olaj- és gázlelőhelyeken történő tárolás, ahol lehetőség van rá, a legolcsóbb alternatíva lehet, nagyobb mennyiségeknél a geológiai akvifértegekben történő tárolást tartják kedvezőbbnek, részben azért, mert ilyen geológiai feltételek a világ minden részén rendelkezésre állnak. A fontos az, hogy minden kétséget kizáróan bebizonyítsák, hogy az ilyen lelőhelyeken, illetve rétegekben a CO₂ hosszú ideig és káros környezeti hatások nélkül, biztonságosan tárolható. Az EU egy sor, ezzel foglalkozó kutatási projektet támogat, s az eddigi eredmények biztatóak, de bizonytalan, hogy például az óceánban történő tárolás esetén a tengervíz hőmérsékletének esetleges emelkedése következtében nem kerülhet-e sor ismételt CO₂-kibocsátásra (lásd a 3.14. pontot is).

9.8 A CO₂-leválasztás és végleges tárolás technológiája széles körű felhasználásra csak 2020 után állhat majd rendelkezésre, és ekkor is csak abban az esetben, ha a szükséges kutatás-fejlesztési munkákat időben elvégzik és azok sikeresek lesznek. Tanulmányok szerint a CO₂-leválasztás, szállítás és végleges tárolás költsége minden tonna elkerült kibocsátásra 30–60 euró, ami kedvezőbb, mint a megújuló energiaforrásból történő áramtermelés legtöbb eljárása esetében.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgya: „Az Európai Bizottság javaslata európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hajók által okozott szennyezés esetén történő beavatkozás területén az Európai Tengerészeti Biztonsági Ügynökség intézkedéseinek többéves finanszírozásáról és az 1406/2002/EK rendelet módosításáról”

COM(2005) 210 final – 2005/0098 (COD)

(2006/C 28/03)

2004. június 7-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 71. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció véleményét 2005. október 4-én elfogadta. (Előadó: Eduardo Manuel Chagas.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) 124 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Tengerészeti Biztonsági Ügynökség létrehozásáról szóló 1406/2002/EK rendelet módosításáról szóló, 2004. március 31-i 724/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet elfogadásával az Európai Tengerészeti Biztonsági Ügynökség (a továbbiakban: ügynökség) számára új feladatokat jelöltek ki az olajszennyezés bekövetkezése esetén történő beavatkozás területén.

1.2 A jelen jogalkotási javaslat egy hétéves időszakot (2007–2013) felölelő többéves kötelezettségvállalás alapján megállapítja a közösségi pénzügyi hozzájárulásra vonatkozó eljárásokat az ügynökség új feladatainak finanszírozása érdekében. Az Európai Bizottság 154 millió eurós keretösszeget javasol a hétéves időszak költségeinek finanszírozására.

1.3 Új feladatainak végrehajtása érdekében – az olajszennyezés elhárítását célzó készségekre és a szennyezés elleni fellépésre – az ügynökség igazgatási tanácsa 2004 októberében cselekvési tervet fogadott el. A cselekvési terv meghatározza azon intézkedéseket, amelyekbe az ügynökség az alapul szolgáló rendellel összefüggésben bele kíván kezdeni, mind a speciális szennyezéscsökkentő hajók révén egy olajszennyezés esetén történő beavatkozás, mind a hatékony beavatkozási műveletek megszervezésére irányuló felkészültség tekintetében.

1.4 Az ügynökség négy régiót határozott meg a műveleti segítségnyújtás elsődleges területeként, ez a Balti-tenger, a La Manche-csatorna nyugati részei, az atlanti partvidék és a Földközi-tenger (különösen a Fekete-tengertől vezető kereskedelmi olajszállító útvonal mentén lévő terület), amely területeken az ügynökség szennyezés esetén bevetendő hajókat fog állomásoztatni, melyek egy vagy több tagállam segítségkérése esetén készenlétben állnak a bevetésre. Hangsúlyozni kell, hogy az ügynökség szerepe ezen a területen az olajszennyezés esetén történő nemzeti beavatkozási mechanizmusok kiegészítése (nem pedig helyettesítése). A cselekvési terv ezenkívül a veszélyes és káros anyagokkal járó balesetek esetére további beavatkozási kapacitásokat tartalmaz.

1.5 A 2004-ben módosított rendelet értelmében az ügynökség ellátja a tagállamokat és az Európai Bizottságot a szükséges technikai és tudományos segítséggel a szennyezés esetén történő beavatkozás terén. Ez a segítség három kategóriába sorolható: információ, együttműködés és összehangolás, valamint műveleti segítségnyújtás.

1.6 Ezek közül a műveleti segítségnyújtás igényli a legnagyobb pénzügyi beruházást, mivel a cselekvési terv az olajgyűjtő hajók készenléti rendszerének kialakításáról és egy műholdas lépeket szolgáltató központ létrehozásáról is rendelkezik. Az olajgyűjtésben történő segítségnyújtás biztosítása érdekében az ügynökség által megkötendő szerződések minden tevékenységet és azok pénzügyi következményeit magukban foglalják az olajfolt kialakulását követő beavatkozás megkezdéséig. Az olajgyűjtő hajó által végzett beavatkozás költségét a beavatkozást kérő tagállamnak kell állnia.

1.7 Mivel az ügynökségnek ezeket az új feladatköröket tartósan el kell látnia, az Európai Bizottság többéves költségvetést javasol, amely biztosítja a szükséges hosszú távú beruházásokat és a megfelelő pénzügyi fedezetet, emellett a hosszabb távú szerződések tárgyalása során csökkenti a kiadásokat.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az ügynökség számára olajszennyezés esetén történő beavatkozás tekintetében kijelölt új feladatokra vonatkozó javaslatról alkotott véleményében ⁽¹⁾ az EGSZB üdvözölte az Európai Bizottság javaslatát, és hangsúlyozta, hogy az ügynökség kulcsfontosságú szerepet játszik a tagállamok tengeri biztonságának javításában. Sajnálattal vette tudomásul azonban, hogy számos tagállam még mindig nem rendelkezik a komolyabb – az „Erika” vagy a „Prestige” olajszállító hajókéhoz hasonló – balesetek során történő beavatkozáshoz szükséges eszközökkel.

⁽¹⁾ HL C 108., 2004.4.30., előadó: Eduardo Manuel Chagas

2.2 Az ezen a téren történt előrelépések ellenére bizonyos esetekben a jelenlegi helyzet még mindig hagy kívánnivalót maga után. A cselekvési tervvel egyidejűleg az ügynökség bemutatta a tagállamok olajszennyezés esetére vonatkozó beavatkozási kapacitásának áttekintését, melyből kiderült, hogy a beavatkozási kapacitást bizonyos régiókban további olajgyűjtő hajókkal és felszereléssel kell kiegészíteni.

2.3 Nem várható el, hogy minden part menti tagállam önmagában is állandóan rendelkezzen a súlyosabb tengeri balesetek, különösen a jelentősebb olajfoltok esetén történő beavatkozáshoz szükséges felszereléssel. A jelenlegi forráshiány azonban olyan környezeti károkat eredményezett, melyek következményei hosszú távon érezhetők lesznek.

2.4 Az EGSZB éppen ezért támogatja azt a javaslatot, hogy az ügynökségnek elegendő forrást kell biztosítani ahhoz, hogy segítségkérés esetén ki tudja egészíteni a tagállamoknak a szennyezés megelőzését és a szennyezés esetén történő beavatkozást szolgáló mechanizmusait. Az EGSZB azonban hangsúlyozza, hogy ezek a források csak a kiegészítést szolgálhatják. Semmilyen körülmények között sem szabad a fenti forrásokat a tagállamok által foganatosítandó, a szennyezés megelőzésére irányuló intézkedések helyettesítésére használni.

2.5 Az EGSZB különösen fontosnak tartja a többéves finanszírozási program szükségességét ezeknek a mechanizmusoknak a finanszírozásában. Ez az egyetlen módja annak, hogy az ügynökség e téren végzett tevékenységeit következetesen lehessen ütemezni, és a forrásokat optimálisan lehessen felhasználni, minimum három éves időtartamú szerződések megkötése által a gyors beavatkozásra képes hajók készenlétben tartására. ⁽²⁾

2.6 Az EGSZB megismétli a 2.1. pontban hivatkozott véleményében tett megjegyzését, mely szerint biztosítani kell, hogy az említett feladatok ellátására szerződötthajók tulajdonosa(i) tiszteletben tartsák az idevágó közösségi és nemzetközi jogszabályokat, különösen a hajók biztonsági feltételeire és a tengerészek élet- és munkakörülményeire vonatkozókat.

2.7 Mivel az ügynökség által elfogadott cselekvési terv a rendelkezésre álló korlátozott források alapján határozza meg a prioritásokat, az EGSZB aggodalmát fejezi ki, hogy tekintettel a közösségi költségvetésről szóló megállapodást övező jelenlegi nehézségekre, a végül rendelkezésre bocsátott források esetleg alacsonyabbak lehetnek javasolt költségvetésben megállapítottnál. Ez azt eredményezné, hogy bizonyos intézkedések előtérbe kerülnének a többivel szemben, vagy bizonyos területeken az előrelépések más területek rovására történnének. Az EGSZB nem támogathatja ezt a megközelítést, mivel a tagállamok döntése arról, hogy az ügynökséget további hatáskörrel ruházzák fel, maga után vonja a szükséges források biztosítását.

⁽²⁾ „Gyors beavatkozásra képes” ebben az összefüggésben azt jelenti, hogy az adott hajó képes beavatkozni 24 órán belül. Általában az átalakítás – ideértve a szükséges berendezések felszerelését a hajóra – 4–8 órát vesz igénybe, és további 4–8 óra szükséges, hogy a hajó a baleset színhelyére érkezzen.

sának szükségességét ahhoz, hogy az ügynökség elérje célját a tengeri szennyezés megelőzésének terén. Elengedhetetlen, hogy a tengeri szennyezés megelőzése és a szennyezés esetén történő beavatkozás megfelelő jelentőséget kapjon közösségi szinten is, és ne pusztán gazdasági szempontból kerüljön megítélésre.

2.8 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki, hogy néhány tagállam késlekedik a tengeri szennyezés megelőzése és a szennyezés esetén történő beavatkozás terén már elfogadott intézkedések végrehajtásában, különösen a menedékhelyek és védett területek kijelölése, a tengerészeti biztonsági információk vételére alkalmas berendezések biztosítása, illetve a kikötő szerinti illetékes állam hatósága által végzett hatékony ellenőrzéshez szükséges forrásai megerősítése terén. Ezek a késedelmek megkérdőjelezzik ezen országok valódi elkötelezettségét a tengeri szennyezések megelőzése és a szennyezés esetén történő beavatkozás iránt, a rendszeresen – különösen komolyabb tengeri baleseteket követően – hangoztatott jó szándék ellenére.

2.9 Beruházásra van szükség a légi felügyeleti eszközök és felszerelések terén a szennyezés észleléséhez és leküzdéséhez, valamint a szennyezéscsökkentő rendeletek megsértésének megelőzéséhez.

2.10 A műholdképeket a felügyeleti és ellenőrzési tevékenységek kiegészítésére is fel lehet használni. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság műholdképeket szolgáltató központjának felállítására vonatkozó javaslatát, melynek célja, hogy segítsen a tagállamoknak felfedni, ellenőrizni és kezelni az olaj tiltott kiöntését és a véletlen olajszennyezéseket.

2.11 Tekintettel a műholdkép-szolgáltatás magas költségére ⁽³⁾, az EGSZB úgy véli, hogy a források felhasználását optimalizálni kell, mindenekelőtt a műholdképek felhasználását koordinálva a tagállamok között, ami jelentős megtakarítást eredményezhet. Ugyanakkor a műholdkép-gyűjtés fejlesztésére irányuló beruházásoknak is van alapja minden európai tengerparti területen, mivel a jelenlegi lefedettség nem igazán átfogó, különösen a Földközi-tenger térségében.

2.12 Az EGSZB a tervezett információs, együttműködési és koordinációs intézkedéseket is nagyon fontosnak tartja. Ezek lehetővé fogják tenni a már meglévő források racionálisabb felhasználását, és ebben az ügynökségnek igen fontos szerepe van.

3. Következtetések

3.1 Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy az ügynökségnek biztosítsák a szükséges forrásokat ahhoz, hogy segítségkérés esetén ki tudja egészíteni a tagállamoknak a szennyezés megelőzését és a szennyezés esetén történő beavatkozást szolgáló mechanizmusait.

⁽³⁾ Az 500 km² területet lefedő műholdkép ára 800–1000 euró között van, számos tényezőtől függően (pl. mennyi időn belül kéri a továbbítást, mennyivel előbb kötötték a szerződést). Az ügynökség által készített szerény becslés alapján évente 1000 műholdképre van szükség.

3.2 Az EGSZB sajnálattal veszi tudomásul azonban, hogy számos tagállam még mindig nem jelölte ki a szükséges forrásokat, illetve nem alakította ki a saját mechanizmusát, ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze őket a folyamat felgyorsítására.

3.3 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki, hogy tekintettel a közösségi költségvetésről szóló megállapodást övező jelenlegi nehézségekre, a végül rendelkezésre bocsátott források esetleg alacsonyabbak lehetnek javasolt költségvetésben megállapítottnál. A tagállamok döntése arról, hogy az ügynökséget

további hatáskörrel ruházzák fel, maga után vonja a szükséges források biztosítását ahhoz, hogy az ügynökség elérje célját a tengeri szennyezés megelőzésének terén. Elengedhetetlen, hogy a tengeri szennyezés megelőzése és a szennyezés esetén történő beavatkozás megfelelő jelentőséget kapjon közösségi szinten is, és ne pusztán gazdasági szempontból kerüljön megítélésre.

3.4 Racionális és költséghatékony stratégia kialakításához az ügynökség szerepe a tagállamok erőforrásai és tevékenységei összefogásának, valamint összehangolásának elősegítése terén elengedhetetlen.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz »Kockázat- és válságkezelés a mezőgazdaságban« címmel”

COM(2005) 74 final

(2006/C 28/04)

2005. április 20-án az Európai Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő kérdésben: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz »Kockázat- és válságkezelés a mezőgazdaságban« címmel”

Az EGSZB idevonatkozó munkáival megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezet-védelem” szekció 2005. október 7-én elfogadta véleményét. (Előadó: Gilbert BROS).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26-án és 27-én tartott 421. plenáris ülésén (a 2005. október 26-i ülésnapon) a jelen véleményt 122 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Bizottság említett közleménye számos olyan uniós szintű munka sorába illeszkedik, mint az Európai Bizottság Jelentése a kockázatok kezeléséről (2001. január), vita a Tanácsban a svéd elnökség idején (2001 tavaszán), a spanyol Memorandum és a madridi nemzetközi konferencia (2002 elején) a mezőgazdasági biztosításokról és a jövedelemgaranciákról, a görög Memorandum és a theszaloníki szeminárium a természeti katasztrófákról (2003), konferencia a holland elnökség idején (2004 decemberében) az állatbetegségek elleni küzdelem anyagi és nem anyagi költségéről.

1.2 Pontosabban a közlemény az Európai Bizottság által 2003 júniusában Luxemburgban – a KAP reformjának keretében –, nyilatkozat formájában tett kötelezettségvállalás eredménye:

„A Bizottság tanulmányozni fogja, milyen egyedi intézkedésekkel lehet a mezőgazdasági kockázatokat, válságokat és természeti katasztrófákat nemzeti szinten kezelni. A Tanács számára 2004 vége előtt megfelelő javaslatokkal kiegészített jelentés készül. A Bizottság különös figyelemmel fogja

tanulmányozni annak lehetőségét, hogy az intézkedések finanszírozása olyan modulációs-százalékarányos mód igénybe vételével történjék, amely közvetlenül juttat összegeket a tagállamoknak, továbbá, hogy valamennyi közös piaci szervezet keretében hatalmazza fel külön cikk a Bizottságot arra, hogy közösségi szintű válság esetén közbelépjen, hasonlóan ahhoz, ahogyan ezt a marhahúsgazat közös piaci szervezetének esetében lefektetett elvek lehetővé teszik.”

1.3 A közlemény a 2003. decemberi Tanács következtetéseivel is összhangban van, amelyek felszólítottak a vita folytatására és a kockázatkezelés céljaira rendelkezésre álló eszközök leltárba vételére továbbá a kockázatok és az esetleges új eszközök (közös piacszerzés, pénzügyi kötelezettségvállalások, versenyszabályok) kezelésében rejlő lehetőségek vizsgálatára, illetve az állami támogatásokra vonatkozó irányvonalak értékelésére és kiigazítására a mezőgazdaságban.

1.4 A KAP korábban védelmet nyújtott a piac- és ártámogatási politikák révén. A legutóbbi reformot követően azonban a mezőgazdasági termelők közvetlenebbül szembesülnek egy sor

kockázattal. Az Európai Bizottság a KAP keretében új, a mezőgazdasági termelők kockázat- és válságkezelési képességének javítását célzó eszközöket szeretne kipróbálni.

1.5 Munkadokumentumaiban az Európai Bizottság összeállította a mezőgazdaságban fennálló – emberi vagy személyes eredetű – kockázatok listáját; tőkekockázat (épületek stb.); pénzügyi kockázat; felelősségi kockázat (biotechnológia stb.); a termelést érintő kockázatok (éghajlati stb.); az árakat érintő kockázatok; összeállította továbbá a fennálló kockázatok kezelésre szolgáló eszközök listáját: eladósodás és beruházások (adómentes megtakarítások); a termelési technikák adaptálása; diverzifikálás; forgalomba hozatali technikák (szerződések, integráció); határidős piacok; kockázatmentesítésre szolgáló segélyalapok és biztosítás.

1.6 Ezek az igen széles fogalmi körök pontosítandók a váratlan eseményeknek való megfelelés és annak érdekében, hogy csökkentsen lehessen a mezőgazdaságot sújtó válságok káros hatásait.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1 Az Európai Bizottság a közlemény első három oldalán a kockázat- és válságkezelés problematikájának meghatározását végzi el. A közleményhez csatolt munkadokumentumokban számos gondolat megfogalmazódik. Az ezután következő javaslatokban az Európai Bizottság a Tanács következtetéseiben explicit módon szereplő igényekre válaszol, úgymint: a biztonsági háló kiterjesztése, a kockázat- és válságkezelést szolgáló intézkedések finanszírozása modulációs eljárással és három opció figyelembevételével: természeti katasztrófák elleni biztosítás, a segélyalapok támogatása, alaptámogatás a jövedelmi válságok ellenében.

2.2 A modulációs eljárás összegeinek felhasználása maga után vonja a vidékfejlesztési intézkedésekre alapozó eszközök igénybe vételét. Tehát az új intézkedéseknek javítaniuk kellene a gazdaságok versenyképességét (első csapásirány), tekintetbe kell venniük a költségvetés éves lehetőségeit és az állami támogatásokra vonatkozó szabályozást, továbbá összhangban kellene lenniük a WTO „zöld dobozával”.

2.3 Az első opció a természeti katasztrófák elleni biztosítással kapcsolatos. Az Európai Bizottság szerint ezzel csökkenthető a tagállamok által eseti alapon eszközölt kifizetések mértéke. A gazdálkodók az általuk fizetett díj 50 %-os mértékéig támogatást kaphatnak. Kifizetésre akkor kerül sor, amikor a veszteségek mértéke meghaladja a legutolsó 3 év termésátlagának 30 %-át vagy a legutolsó 5 év termésátlagát (számításkor a legutolsó 5 év legjobb és legrosszabb esztendejét nem veszik figyelembe). A kompenzálás nem lehet több, mint a veszteségek 100 %-a. A kompenzálás nem lehet tekintettel a jövőben várható termés fajtájára vagy mennyiségére. A díjtámogatás alternatívája lehet a magánbiztosítók viszontbiztosító tevékenysége.

2.4 A második opció a segélyalapokkal kapcsolatos. Itt a gazdálkodók ösztönzéséről van szó annak érdekében, hogy

összák meg maguk között a kockázatokat. Ideiglenesen és degresszív módon, az adminisztratív költségek átvállalásával támogatás adható. A támogatás összege a belépő gazdálkodók számától függ. Az alaphoz el kell nyernie a tagállam elismerését. A WTO „zöld dobozával” való összhangot esetről esetre kell megvizsgálni.

2.5 A harmadik opció a jövedelempótló támogatás. Ehhez mintául a kanadai megoldás és a „zöld doboz” kritériumai szolgálnak. A cél a tartalékalapok feltöltése válsághelyzet esetére (jövedelempótlás). A rendszernek valamennyi gazdálkodó előtt nyitva kell állnia. Kompenzációra akkor kerül sor, ha a veszteségek meghaladják a referencia-időszak 30 %-át (mint az 1. opció esetében). A jövedelem mérőszámát még meg kell határozni. A kompenzáció nem lehet a veszteségek 70 %-ánál alacsonyabb, és nem tartalmazhat a jövőbeli termelésre vonatkozó típus- vagy mennyiségi meghatározást.

3. Általános észrevételek

3.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság javaslatát, amely megnyitotta a vitát erről a mezőgazdaság jövője számára oly fontos kérdésről. Az Európai Bizottság közleménye kényszerű válasz a felmerült konkrét igényekre. Az EGSZB úgy véli, hogy csak az első megfontolások kerültek napvilágra, s ezeket még el kell mélyíteni, ha választ akarunk adni a bevezetésben említett kockázatokra és válságokra.

3.2 A közlemény 1. („Bevezetés”) és 2. („Háttér”) fejezetében az Európai Bizottság röviden ismerteti a KAP 2003-as reformja óta hatályos új feltételeket (az egységes kifizetés rendszerének bevezetése), valamint áttekinti a Tanács által a mezőgazdasági kockázatok és válságok kezelése céljából elfogadott intézkedéseket és kijelölt feladatokat. Sem az Európai Bizottság közleménye, sem a Mezőgazdasági Főigazgatóság munkadokumentuma nem tesz kifejezett említést az európai mezőgazdaságra leselkedő kockázatokkal kapcsolatos, eddig bekövetkezett változásokról.

3.3 Az EGSZB észrevételezi, hogy a 2003. júniusi reform a mezőgazdasági árak volatilitásának erős növekedéséhez vezet, mely hozzáadódik az inputanyagok árának meglévő volatilitásához, és így a mezőgazdasági vállalkozások számára veszélyes gazdasági válságok valószínűségének növekedéséhez. Ráadásul számos tudományos szakember szerint az éghajlati kockázatok is egyre jelentősebbek. Válság esetén mindig a gazdálkodók válnak a lánc leggyengébb láncszemévé. Ezért – ha ellen kívánnak állni a válságnak és a kockázatoknak – hatékony eszközökre van szükségük. Ezért az EGSZB az Európai Bizottság által felvetett számos kérdés kapcsán szeretné kifejezni véleményét.

3.4 Az Európai Bizottság szerencsére három opciót is javasol. A három opció a tagállamok szintjén fakultatív lenne, illetve kiegészíthetők egymást. Önmagában mindegyik értékes, és egyiküket sem szabad eleve elvetni. Éppen ellenkezőleg, mindegyikük alapos elemzése szükséges.

3.5 Az opciók finanszírozására az Európai Bizottság megvizsgálta a modulációs pont alkalmazásának lehetőségét. Ezt megelőzően az Európai Bizottságnak fel kellett volna mérnie a javasolt intézkedések pénzügyi vonzatait. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottság javaslata költségvetési szempontból semleges hatású, ugyanakkor felveti, hogy az előirányzott alapok elegendőek-e a pénzügyi igények kielégítésére.

3.6 Az első pillér kerete a piacok és a jövedelmek stabilizáló szerepét tölti meg, amire a gazdák 2013-ig garanciát kaptak. Ez feltétlenül szükséges számos gazdaság továbbéléséhez, ezért ügyelni kell rá, hogy a közvetlen támogatások modulációja ne növekedjék.

3.7 A moduláció révén kialakuló összegek igencsak eltérőek a tagállamok szintjén, sőt, az új tagállamok esetében zéró összegűek. Az EGSZB ezért a modulációs pont kérdésében alternatívát javasol: minden tagállam hozzájárulhatna a kockázat- és válságkezeléshez saját nemzeti EVFMA-keretéből a nemzeti mezőgazdasági össztermék 0,1 %-áig.

3.8 Az Európai Bizottság a modulációs alapok felhasználása folytán a vidékfejlesztés keretében gondolkodott. Az EGSZB szerint tágabb megközelítésre van szükség, illetve más lehetőségeket is számításba kell venni, nevezetesen a közös piaci szervezetek (KPSZ), a versenypolitika, a kereskedelmi kapcsolatok stb. szintjén.

3.9 Bizonyos számú kockázat és válság tanulmányozására szükség van, de kezelésük nem mindig a Közös Agrárpolitika feladata. A nem előrelátható természeti katasztrófákkal kapcsolatos – tehát biztosításra nem alkalmas – kockázatok és a járványok – pl. száj- és körömfájás – nem tartozhatnak a KAP hatálya alá. Ezekre a különleges helyzetekre egyéb meglévő eszközök – mint például az állatorvoslási alap vagy a szolidaritási alap – felhasználásával kell reagálni. Ezen túlmenően európai szintű természetkatasztrófa-rendszer felállítását tervezik ⁽¹⁾, amelynek vonatkoznia kell ezekre a mezőgazdasági kockázatokra.

3.10 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mindeme mechanizmusok csakis a KPSZ-ek keretében jelenleg alkalmazott piaci-irányítási mechanizmusok kiegészítőiként működhetnek, mert azok már tartalmazzák az egyes ágazatok tekintetében leghatékonyabb eszközöket. Kereskedelmi szempontból ugyancsak rendkívül fontos, hogy a dohai ciklus keretében az EU ragaszkodjék a közösségi preferencia fenntartásához.

⁽¹⁾ Vö.: az EGSZB kidolgozás alatt álló véleménye (előadó: María Candelas Sánchez Miguel) a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai parlament, az Európai gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére: A polgári védelem közösségi mechanizmusainak tökéletesítése”

3.11 *Észrevételek az Európai Bizottság javaslatához a vidékfejlesztésre vonatkozólag*

3.11.1 A mezőgazdasági biztosítások

3.11.1.1 Az EGSZB emlékeztet „A mezőgazdasági biztosítások közösségi rendszere” című véleményére ⁽²⁾. Az e véleményben kifejezett kérések közül sok még jelenleg is aktuális. A mezőgazdasági biztosítások megfelelő eszközt jelentenek számos meghatározott kockázat lefedésére. A kivételes kockázatok kezelésében azonban ezek az eszközök nem helyettesíthetik az állami szerveket.

3.11.1.2 Jelenleg a mezőgazdaság területén az állami támogatásokra vonatkozó iránymutatások szerint a támogatások a természeti katasztrófáknak – földrengésnek és más egyéb természeti eseményeknek – betudható veszteségeket fedező biztosítási díjakra fordított költség 80 %-át tehetik ki. A kedvezőtlen éghajlati feltételek vagy állati és növényi betegségek miatt bekövetkező veszteségek csak akkor tekinthetők természeti katasztrófának, ha a károk egy bizonyos – a hátrányos helyzetű régiókban a szokásos termés 20 %-ában, más régiókban 30 %-ában meghatározott – küszöbértéket meghaladnak.

3.11.1.3 Azon biztosítások esetében, amelyek a természeti katasztrófákon túlmenően a kedvezőtlen éghajlati viszonyok, illetve állati vagy növényi betegségek miatt bekövetkező, de a küszöbértéket el nem érő veszteségekre is fedezet nyújtanak, állami támogatás a díjköltség 50 %-ig nyújtható.

3.11.1.4 Az Európai Bizottság javaslatai e tekintetben elmaradnak az állami támogatások keretében már engedélyezett eszközök mögött. Ha valóban ösztönözni akarjuk az említett eszközöknek a lehető legtöbb gazdálkodóra kiterjedő alkalmazását, akkor a támogatott számára több előnyt nyújtó mechanizmusra van szükség.

3.11.1.5 Egyes tagállamok rendelkeznek olyan eszközökkel, amelyek bizonyos ágazatokban már alkalmasnak bizonyultak a kockázatok megelőzésére (például többféle kockázatra is fedezetet nyújtó biztosítás formájában). Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság megközelítését egy új kiegészítő mezőgazdasági biztosítási eszköz létrehozása tekintetében. Az új uniós rendelkezések bevezetése ugyanis nem kérdőjelezheti meg a létező és nemzeti szinten bevált rendszerek működését.

3.11.1.6 Bár a mezőgazdasági biztosítások rendszere a vidékfejlesztés szempontjából horizontális jellegű, ágazati szinten is megvalósíthatónak kell lennie, ha alkalmazkodni kívánunk az Európai Unió régióinak eltérő szükségleteihez.

3.11.1.7 A viszontbiztosítás lehetőségeiről is számos, még nem publikált elgondolás született. A viszontbiztosítási alapok létrehozásához a kockázatmegosztó segélyalapok és a magánbiztosítások közötti szolidaritásra lenne szükség. Az európai szintű viszontbiztosítás kialakítása valódi hozzáadott értéket jelenthetne közösségi szinten.

⁽²⁾ HL C 313., 1992.11.30., 25. o.

3.11.2 A kockázatmegosztó segélyalapok

3.11.2.1 Az Európai Bizottság által tervezett támogatások nem eléggé ösztönző jellegűek. Az ilyen alapok beindításához legalábbis tőketámogatásra van szükség a kezdeti működés biztosítása érdekében. Ez az opció akkor lehet operatív jellegű, ha a termelők szervezeteire támaszkodik.

3.11.2.2 Az ilyen jellegű feladat nehézségét tükrözi a Tanács belüli egyet nem értés egy ilyen alapnak a sertéságazatban való létrehozásával kapcsolatos munkák terén. Egy adott ágazat jelentős válsága esetén a szakma szereplőinek befizetései nem elegendőek az igények kielégítésére. Ugyanakkor a kockázatmegosztó segélyalapok számos válság esetén lehetővé teszik a gazdaságilag életképes gazdaságok fennmaradását.

3.11.2.3 A termelők és az összes ágazati szereplők tömörülését nagyban elősegítené, ha a piaci fellépés – promóció, feldolgozás, tárolás vagy harmadik országoknak történő értékesítés – tekintetében megvalósulna a kockázatmegosztó segélyalapok közvetlen irányítása. Ennek révén az ágazat szereplői nagyobb felelősségtudattal – és a 2003-as reform irányvonalának megfelelően – léphetnének fel a piacokon. Ezenkívül a gazdasági szereplők közelében megvalósított tevékenységek gyakran inkább összhangban vannak az eszközrendszer megfelelő működtetésével, mintha a közzféra szervei intéznék azokat.

3.11.2.4 Amennyiben a segélyalapokat már korábban létrehozták, az új eszköznek azok ne versenytársai, hanem inkább hasznélvezői legyenek.

3.11.3 Jövedelempótló alaptámogatás

3.11.3.1 Ezzel az opcióval kapcsolatban további tapasztalatokra van szükség, illetve folytatni szükséges az ide vonatkozó munkát. Az Európai Unióban a jövedelemtámogatási politika számos ágazatban közvetlen támogatások formájában valósul meg. Ezért jelenleg a javasolt rendszer semmiképpen nem válthatja ki a gazdálkodóknak juttatott közvetlen kifizetéseket. Ettől azonban az Európai Bizottság még feltárhat más, hosszú távú lehetőségeket.

A Kanadában bevezetett hasonló rendszer elemzése⁽³⁾ azt mutatja, hogy egy ilyen rendszer alkalmazása közép- vagy hosszú távon az Európai Unióban is elképzelhető lenne. Egyes kereskedelmi partnereink, például az Egyesült Államok és Kanada esetében ez jelentős eszközként szerepel. Ugyanakkor a Kanadában alkalmazott mechanizmus a jövedelemtámogatási politika egyik fő eszköze a mezőgazdaságban, és jelentős költségvetési támogatást igényel, ami viszont pillanatnyilag nem áll rendelkezésre az EU-ban.

⁽³⁾ További információk interneten: <http://www.agr.gc.ca/pcsr/main.html>

3.11.4 Tájékoztatás a fennálló kockázatok és válságok kezelésének mérését szolgáló intézkedésekről

3.11.4.1 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság azon véleményét, hogy szükség van a kockázatkezelés céljait piaci alapokon szolgáló eszközrendszer (biztosítás, határidős szerződések piaca, szerződéses mezőgazdasági tevékenység) fejlesztésének támogatására.

3.11.4.2 Az EGSZB emlékeztet a vidékfejlesztésről szóló véleményére⁽⁴⁾, és kéri, hogy induljanak képzési és tájékoztatási célú tevékenységek, még hozzá az Európai Szociális Alap terhére, mivel a vidékfejlesztés forrásai más célt szolgálnak.

3.11.5 Harmonizált eszközök

3.11.5.1 A vidékfejlesztés irányítása tagállami szinten a szubszidiaritási elv alapján történik. Tehát kizárólag az agrár-környezetvédelmi intézkedések kötelezőek. Az EGSZB elismeri a megközelítés jogosságát, mivel az elősegíti, hogy a politika igazodjék az EU régióinak valós szükségleteihez. Mindazonáltal a kockázatok és válságok valószínűsége az egész Európai Unióban megnövekedett. Ennek megfelelően szükség van valamiféle harmonizációra annak érdekében, hogy az Európai Unió gazdálkodói valamennyien azonos bánásmódban részesüljenek, s hozzájussanak a kockázat- és válságkezelés eszközeihez.

3.12 Javaslatok a közös piaci szervezetekre vonatkozólag

Az Európai Bizottság által ismertetett három opción túlmenően az EGSZB további javaslatokat kíván tenni. A hatékonyság és a költségtakarékosság jegyében az Európai Bizottságnak a megfelelő korai fellépést biztosító eszközöket kell előirányoznia – promóció, magánraktározás, a termelés csökkentése stb. –, hogy válságok esetén gyorsan be lehessen avatkozni.

A piacismereti eszközök jelenleg számos ágazatban lehetővé teszik a konjunkturális válságok előrejelzését. E válságok okai gyakorta a kínálat és a kereslet egyensúlyának időleges megbomlása regionális szinten. A gyors és esetleg regionális szintű fellépés elkerülhetővé tenné a válság állandósulását és szélesebb földrajzi környezetre történő kiterjedését.

3.12.1 A mezőgazdasági termékek promóciója

3.12.1.1 Az EU szintjén a promóciós akciók finanszírozását olyan különböző eszközökkel lehet megoldani, mint a vidékfejlesztés, belső piac és harmadik országok piaca. Mint ahogyan erről jelen iratban már szó esett, a korai promóciós akció nagyon hatékony eszköz ahhoz, hogy elkerülhető legyen a válságok súlyosbodása. Az Európai Bizottságnak különböző rendeleteiben a gyors fellépés érdekében egyszerűsíteni kellene ezen akciók megvalósítási módját.

⁽⁴⁾ HL C 221., 2005.09.08., 40. o.

3.12.2 A terméktárolás támogatása

3.12.2.1 Bizonyos számú KPSZ területén már bebizonyosodott, hogy ágazati válság esetén a tárolás támogatását szolgáló intézkedések célszerűek lehetnek. Ugyanis segítségükkel elkerülhető a túlermelésből adódó konjunkturális válság, mivel a termékértékesítést hosszabb időszakokra terítik szét. Az Európai Uniónak engedélyeznie kellene, hogy ezt az eszközt a termelői szervezetek alakíthassák ki a kockázatmegosztó segélyalapok keretében. Ezenkívül ezzel a termelői csoportosulások létrejöttét is támogatni lehetne.

3.12.3 A „biztonsági háló” kiterjesztése piaci válság esetén

3.12.3.1 A marhahús közös piaci szervezetének súlyosabb közösségi szintű zavara esetén az Európai Bizottságnak lehetősége van a közbelépésre a marhahúságazat közös piaci szervezetéről szóló rendelet 38. cikke⁽⁷⁾ alapján: „Ha a Közösség piacán lényeges áremelkedést vagy áresést regisztrálnak és ez a helyzet vélhetően folytatódni fog, megzavarva vagy zavarral fenyegetve a piacot, meg lehet tenni a szükséges intézkedéseket.”

3.12.3.2 Az EGSZB sajnálatára az Európai Bizottság véleménye szerint az általános körűvé tétel nem indokolt, mivel egyetlen más közös piaci szervezet sem részesül az előnyeiből. A Miniszterek Tanácsa ebben egyetértett az Európai Bizottsággal.

3.12.3.3 Az EGSZB emlékeztet rá, hogy a 2003-as reform óta a helyzet megváltozott. Ráadásul egyes KPSZ-ek számára nem áll rendelkezésre biztonsági háló. A fogyasztók bizalmi válsága, ami a fogyasztás hirtelen zuhanásához vezet, a sertés- és baromfiágazatban számos gazdaság tönkremenetelét okozhatja.

3.12.3.4 Az összes ágazat igazságos kezelése érdekében, mivel a cél csupán jogi alap biztosítása az Európai Bizottság – adott esetben általa célszerűnek tartott – fellépése számára, az EGSZB kéri, hogy a „biztonsági háló” záradék jelenjen meg valamennyi közös piaci szervezetben, s ennek megfelelően kéri az Európai Bizottságtól és a Tanácstól álláspontjuk felülvizsgálatát.

3.12.4 A feldolgozás támogatása

3.12.4.1 Azokban az ágazatokban, amelyekben a termékek friss vagy feldolgozott állapotban is fogyasztásra kerülnek, a feldolgozást támogató intézkedések révén elkerülhető, hogy válság alakuljon ki a friss termékek piacán, ha a feldolgozás területén engedélyezik az időleges túlermelést, hiszen itt a piac nem ingadozik annyira, azaz kevésbé érzékeny a termelés mennyiségi változásaira. Ezeket az akciókat a tagállamoknak vagy a termelői szervezeteknek kellene levezényelniük.

3.12.5 Támogatás a termelés önkéntes csökkentéséhez

3.12.5.1 A termelés csökkentő intézkedések az elképzelhető leghatékonyabb intézkedések körébe tartoznak. Ha a piaci perspektívákból az látszik, hogy a kínálat meghaladja majd a keresletet, akkor a termelés mennyiségét még a betakarítás előtt önkéntes vagy kötelező jellegű akciók révén lehet csökkenteni, és így a válság megelőzhető. Ezeket az akciókat a tagállamoknak vagy a termelői szervezeteknek kellene levezényelniük.

4. Specifikus észrevételek

4.1 A mezőgazdasági válság fogalmát definiálni kell

4.1.1 Az Európai Bizottság a következőképpen határozza meg a válság fogalmát: „a válság egy olyan előre nem látható helyzet, amely veszélyezteti a mezőgazdasági üzem életképességét akár helyi szinten, akár egy egész termelési ágazatban⁽⁸⁾”. Az EGSZB szerint egyértelműen meg kell különböztetni a gazdasági válságokat a többi válságtól, ezért a gazdasági válságokat objektív és átlátható kritériumok segítségével kell definiálni.

4.1.2 A gazdasági válság esetében az Európai Bizottságnak pontosan meg kell határoznia a „regionális válsághelyzet”, az „országos válság” és a „közösségi válság” fogalmát. A definíciónak megfelelő piacismereten kell alapulnia, s ennek alapján meghatároznia a 3 vagy 5 legutóbbi esztendő átlagárát úgy, hogy a legrosszabb és a legjobb évet nem veszi figyelembe. A termékek árának y napon át tartó x %-os zuhanása esetén megtörténik a piac válságának kinyilvánítása. X és Y külön meghatározandó az egyes ágazatokra, az egyes tagállamokra, sőt az egyes termelési helyekre is. A válság kezdetét és végét a közsféra szerveinek kellene meghatározni.

4.1.3 A többi válságfajta minden tagállam megfelelő definíciókkal rendelkezik annak érdekében, hogy az egyes helyzeteket saját összefüggéseikben tudja kezelni.

4.2 A válsághelyzethez kell alakítani a versenyszabályokat

4.2.1 Válság esetén a termelőnek fizetett ár csökkenése nem mindig érezhető a fogyasztói oldalon⁽⁹⁾, s ez akadályozza a piac optimális működését. A Tanácsnak felül kell vizsgálnia a mezőgazdasági termékek termelésére és értékesítésére vonatkozó bizonyos versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 1962-es rendeletét⁽⁸⁾, kiterjesztve a Versenyügyi Főigazgatóság feladatkörét annak érdekében, hogy az köteles legyen válság esetén – a szokásos elveken túllépve – gondoskodni a piac megfelelő működéséről.

⁽⁸⁾ COM(2005) 74

⁽⁹⁾ HL C 255, 2005.10.14., 44. o.

⁽⁸⁾ 26/1962 sz. rendelet, HL B 030, 1962.4.20., 993. o.

⁽⁷⁾ 1254/1999 sz. rendelet, HL L 160, 1999.6.26., 21. o.

4.2.2 Ehhez specifikus eszközökre is szükség lehet, különösen képpen a gyümölcs- és zöldségágazatban. A közsféra szerveinek beavatkozását a piac működésébe az Európai Bizottságnak el kell fogadnia, a kivételes helyzetekre érvényes szabályozás keretében egyes ágazatokban, például a biztosításoknál. A válsághelyzetben történő túllépés a versenyszabályokon átmeneti és a közsféra szervei által ellenőrzött.

4.2.3 Az árakra vonatkozó olyan szakmaközi megegyezések szükségesek, amelyeknek megkötésére az ágazat egészét átfogó vállalatok vagy a bevásárlói szervezeteken keresztül értékesítő forgalmazók képesek.

4.2.4 A feldolgozatlan termékek esetében korlátozni kellene a felvásárlói és a fogyasztói árak közötti különbséget.

4.3 A kereskedelmi folyamatok jobb irányítására van szükség

4.3.1 A mezőgazdasági termékek kereskedelmének liberalizálására vonatkozó 2004. augusztusi WTO-keretmegállapodás lehetővé teszi a termékkiviteli támogatások teljes megszüntetését, amennyiben azokkal párhuzamosan más eszközök is alkalmazásban vannak. Hátra van a megszüntetés időpontjának és ütemének meghatározása.

4.3.2 Ugyanakkor minél nyitottabb az Európai Unió piaca, a termelők annál inkább ki vannak téve a válságok kockázatának. A most folyó tárgyalások során ezért meg kell őrizni a közösségi preferencia elvét. Az EU társadalmi, ökológiai és árnormái nem szenvedhetnek csorbát az olcsó importárak társadalmi és ökológiai dömpingje által. Az élelmiszer-szuverenitás kritériumait figyelembe kell venni. A fent említett okoknál fogva szükséges a piaci külső védelem és hozzáférés megfelelő rendszerének létrehozása és továbbfejlesztése.

4.3.3 Válságok esetén az Európai Uniónak a jövőbeli, WTO-megállapodások megvalósításának ideje alatt az export elősegítése érdekében korlátoznia kellene az importot, és teljes mértékben ki kellene használnia a rendelkezésére álló mozgásteret.

4.3.4 Az Európai Bizottság fontolóra vehetné a Genfben megállapított jogok egy részének megtartását egy új, a kereskedelmi folyamatok irányítását szolgáló eszköz létrehozása céljából.

4.3.5 A WTO keretében megtartott jogok célja nem az ágazati visszatérítések fenntartása lenne, hanem például olyan, a harmadik országokkal egyeztetett mechanizmus (hasonló már működik egyiptomi viszonylatban), amely közösségi válságok esetén lépne működésbe a külpiacok ellátásának – a válság exportjával nem együtt járó – megkönnyítése érdekében.

4.3.6 A harmadik országok illetékes hatóságaival történő egyeztetés ugyanis lehetővé tenné olyan ár megállapítását a támogatásban részesülő ország számára, amely nem zavarná meg saját belső piacát. Az uniós támogatás megnyilvánulhatna a szállítási és adminisztratív költségek, illetve (élelmiszersegély esetén) az áru árának szintjén.

4.4 Az éves költségvetés helyett

4.4.1 Az Európai Unió saját forrásaira és az éves kiadásokra épülő jelenlegi költségvetés keretében most a lehetetlenséggel határos az elv alkalmazásával felhagyni. Ugyanakkor ennek súlyos következményei vannak, s az EU működésének javítása érdekében felülvizsgálatra van szükség.

4.4.2 Rövidebb távon is lehetséges e kényszeren enyhíteni. Megoldás lehet, ha a stabilizálást szolgáló alapokba juttatott összegek kiadásként kerülnek könyvelésre. Ezek az alapok csak válság esetén és csak a válság esztendejében, szükség esetén kerülnek felhasználásra.

4.5 A termelői szervezeteket kell igénybe venni

4.5.1 Ha sikerül a termelőket szervezetbe tömöríteni – s ezáltal tényleges súlyt adni nekik a kereskedelmi tárgyalások alkalmával –, az jó eszköze lehet a kereskedelmi kockázatok kezelésének. Az Európai Bizottságnak továbbra is ebben az irányban kell haladnia, és ösztönző eszközök segítségével támogatnia kell a termelők gazdasági jellegű szerveződéseit.

4.5.2 A válságkezelés vonatkozásában az EGSZB kívánatosnak tartja a termelői szervezetek és az ágazati szereplők tömörülését annak érdekében, hogy elláthassák a rájuk háruló feladatokat.

5. Következtetések

5.1 Az Európai Bizottság javaslatai az első lépést jelentik a jó irányba, azaz a kockázatok és válságok kezelésével kapcsolatos problémák megoldása felé. De csupán első lépésről van szó.

5.2 A javaslatok csak kiegészítik a mezőgazdasági piacok irányítását, amelyet európai szinten a közös piaci szervezetek és a kereskedelmi folyamatok szabályozása végez. Semmi esetre sem szabad egy olyan rendszert megkérdőjelezni, amely már bizonyította hatékonyságát.

5.3 Biztosítani kell a meglévő, és egyes kockázatokra és válsághelyzetekre választ jelentő eszközök összehangolását. Ezért az Európai Unió állatorvoslási és szolidaritási alapját fenn kell tartani és javítani kell annak érdekében, hogy azok, a jelen esetben leírt javaslatokon túl, kiegészítő választ jelenthessenek az agrárágazat kockázataira és válságaira.

5.4 A KAP 2003-as reformja és az éghajlati kockázatok növekedése jelentős következményekkel jár a mezőgazdasági üzemek irányítása tekintetében, amelyeknek kockázat- és válságérzékenysége növekedni fog. Ezért feltétlenül szükséges, hogy a kereskedelmi kapcsolatoknak a dohai ciklus keretében megvalósuló liberalizálása ne tegye semmissé a közösségi preferenciát.

5.5 Az Európai Bizottság által javasolt három opciót mélyebben át kell gondolni, illetve rövid-vagy középtávon át kell ültetni a gyakorlatba. Ugyanakkor a javaslatok elégtelenek ahhoz, hogy szembenézhessünk az elkövetkező esztendőkből előreláthatólag bekövetkező változásokkal. Ezért a kérdést a KPSZ-ek elkövetkező reformjai alkalmával ágazati szinten – de horizontálisan is – fel kell dolgozni.

5.6 A finanszírozás tekintetében nyilvánvaló, hogy előnyös, ha a moduláció 1 %-át erre szánjuk, de ügyelni kell arra is, hogy az EU valamennyi gazdálkodója egyenlő bánásmódban részesüljön – például a nemzeti mezőgazdasági össztermék 0,1 %-ának felhasználásával. A jövőben egyéb finanszírozási forrásokra is szükség lesz.

5.7 Az EGSZB hangsúlyozottan kéri, hogy *ex ante* és *ex post* értékelések készüljenek egyrészt a KAP reformja, a WTO-tárgyalások és az éghajlati változások következtében előállott újabb mezőgazdasági kockázatok és szükséges költségvetési igények felmérése céljából, másrészt a változásokra adandó válaszok érdekében a javasolt megoldások elemzésére.

5.8 A termelők és az ágazati szereplők szervezetbe tömörülése perspektívát nyithat az európai mezőgazdaság jövője szempontjából. Az Európai Bizottságnak erőfeszítéseket kell tennie az ilyen szerveződések támogatása céljából.

5.9 Az Európai Bizottság javára szól, hogy három opcióra tett javaslatot. Nem véglegesen kell dönteni egyik vagy másik mellett, hanem a jövő érdekében fenn kell tartani és el kell mélyíteni nyitott jellegüket.

5.10 A kockázat- és válságkezelés kérdése alapvető fontosságú az EGSZB számára. A kockázat- és válságkezelés területén végzett eddigi tevékenysége alapján kívánatos, hogy az Európai Bizottság a közeljövőben – jogalkotási javaslat révén – operatív formát adjon a különféle rendelkezéseknek, amelyről az EGSZB véleményyt kíván formálni.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi irányelv a hústermelés céljából tartott csirkék védelmét szolgáló minimumszabályok megállapításáról”

COM(2005) 221 final – 2005/0099 CNS

(2006/C 28/05)

2005. június 13-án a Tanács a Szerződés 37. cikke alapján úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB idevonatkozó munkáinak kidolgozásával megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2005. október 7-én elfogadta véleményét (előadó: Leif E. Nielsen).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) 123 szavazattal 3 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Bevezetés

1.1 A hústermelés céljából tartott csirkék intenzív tenyésztése problémákat vet fel ezeknek az állatoknak a jólétére és egészségére nézve. Az állat-egészségügyi és állatjóléti tudományos bizottság jelentése a problémák java részét annak tulajdonítja, hogy a nagyobb növekedési ütem és a jobb táplálékhasznosítás érdekében történő fajtakiválasztás nem jár együtt az állatok jólétének és egészségügyi feltételeinek emelkedésével. A genetikai kiválasztás az anyagcsere- és viselkedési jellemzők széles skáláját változtatta meg. Az anyagcsere-rendellenességek előfordulása végtagproblémákat, hasvízkórt, hirtelen elhullással járó szindrómát és más egészségügyi problémákat okoz. A tudományos bizottság emellett megállapítja, hogy a magas állománysűrűségi arányok negatív hatásai csökkennek az olyan épületekben, ahol jó beltéri klimatikus feltételeket tudnak fenntartani ⁽¹⁾.

1.2 Az EU csak általános követelményeket támaszt a tenyésztés céljából tartott állatok védelmére vonatkozóan ⁽²⁾. Egyes tagállamok azonban nemzeti szinten már elfogadtak rendelkezéseket a hústermelés céljából tartott csirkék védelméről, továbbá olyan önkéntes minőségbiztosítási rendszerek is működnek, amelyek úgyszintén tartalmazzák a jólétre vonatkozó szempontokat. Az Európai Bizottság nézete szerint a közös minimumszabályok lehetővé tennék a jóléti problémák megoldását, biztosítanák az egyenlőbb versenyfeltételeket és a belső piac jobb működését. Ez az állásfoglalás egyébként azt a civil társadalomban egyre nagyobb mértékben tapasztalható felismerést is tükrözi, hogy ésszerű normákra van szükség az állatok védelme érdekében, emellett az Európai Bizottság állatjóléttel kapcsolatos cselekvési tervének is részét képezi.

1.3 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a csirkék négyzetméterenkénti maximális sűrűségét a használható területen (a továbbiakban: „állománysűrűség”) 30 kilogramm élő súlyban határozzák meg. A tagállamok viszont engedélyezhetik a

tenyésztendő csirkék 38 kilogramm élő súlyt meg nem haladó állománysűrűséggel történő tartását a létesítményekben vagy az egyes létesítményegységekben, feltéve, hogy a tulajdonos vagy tartó betart bizonyos, a tagállam által végzendő ellenőrzésre, felügyeletre és nyomon követésre vonatkozó előírásokat. A javaslat többek közt részletes minimumkövetelményeket is előír minden létesítmény számára a következő területeken: felügyelet, ellenőrzés, itatók, etetés, alom, zajszint, világítás, tisztítás, fertőtlenítés, nyilvántartás, műtéti beavatkozás, képzés és eligazítás. Azoknak a létesítményeknek, amelyekben nagyobb az állománysűrűség, további, kiegészítő maximumfeltételeknek kell eleget tenniük a nyilvántartásra, az NH₃- és a CO₂-koncentrációra, a hőmérsékletre és a páratartalomra, a berendezésre és a szellőzőrendszer ellenőrzésére, a hűtésre és a fűtésre, valamint a *post mortem* vizsgálatok során az állatok jólétére vonatkozó indikátorok kiértékelésére és az említett követelmények teljesítésének elmulasztása esetén követendő eljárásokra vonatkozóan. Az Európai Bizottság továbbá szabályozási eljárást is javasol a mellékletekben felsorolt rendelkezések egységes alkalmazásának és folyamatos adaptációjának biztosítására az „Élelmiszerlánc és Állat-egészségügy” Állandó Bizottság közreműködésével.

1.4 A nagyobb állománysűrűségű létesítményeknek és egyes létesítményegységeknek ez az „integrált megközelítése” a termelő, az illetékes hatóság és a vágóhíd közötti, *post mortem* vizsgálatokon alapuló információk megnövekedett áramlására épül. A tenyésztési paraméterekkel kapcsolatos adatgyűjtést – kereskedelmi céllal, illetve azt ellenőrizendő, hogy milyen mértékben tartják be a tápokra és takarmányokra vonatkozó jogszabályokat és a higiéniai előírásokat ⁽³⁾ – az Európai Bizottság szerint az állatjóléti normák javítása érdekében is fel lehetne használni. Ez az integrált megközelítés képezi többek között az új, élelmiszer-higiénia és állat-egészségügyi ellenőrzésekre vonatkozó rendelkezések ⁽⁴⁾ alapját.

1.5 Az Európai Bizottság – az irányelv elfogadásától számított két éven belül és az önkéntes címkézési rendszerekben szerzett tapasztalatok fényében – jelentést kíván benyújtani a csirkehús, valamint a csirkehúsalapú termékek és készítmények

⁽¹⁾ Lásd a 2000. március 21-i, „The Welfare of Chickens Kept for Meat Production (Broilers)” (A hústermelés céljából tartott csirkék jóléte (broiler csirkék)) című jelentést.

⁽²⁾ 98/58/EK irányelv, HL L 221, 1998. 08. 08., 23. oldal (az irányelv alapja az európai egyezmény, amely utal a baromfiakról szóló, a baromfihúsról vonatkozó kiegészítő rendelkezéseket tartalmazó ajánlásra).

⁽³⁾ 882/2004 sz. rendelet, HL L 165, 2004. április 30., 1. oldal; helyesbítés: HL L 191, 2004. május 28., 1. oldal

⁽⁴⁾ 882/2004 sz. rendelet, HL L 165, 2004. 04. 29. (higiénia csomag), HL L 165, 2004. április 30.

közösségi szintű, kötelező, harmonizált és az állatjóléti szabványoknak való megfelelésen alapuló specifikus címkézési rendszernek esetleges bevezetéséről, továbbá meg kívánja vizsgálni, hogy milyen mértékben felelne meg egy ilyen rendszer a Kereskedelmi Világszervezet szabályainak. További tudományos vélemények alapján az Európai Bizottság külön jelentés, illetve – adott esetben – megfelelő jogszabályjavaslatok benyújtását is tervezi a genetikai paramétereknek a csirkék jólétét kedvezőtlenül befolyásoló azonosított hiányosságokra gyakorolt hatásáról.

2. Általános észrevételek

2.1 Ahogyan az Európai Bizottság rámutat, az intenzív tenyésztési rendszerekben nevelt állatok jólétével kapcsolatos szempontok egyre nagyobb aggodalmat keltenek az Európai Unió polgárai között. Ez többek között egy 2005-ös Eurobarométer tanulmányból⁽⁵⁾ is egyértelműen kitűnik. Az „európai társadalmi modell” összetevőjeként tehát ugyanúgy figyelembe kell venni az állatjólétet is, mint bármely más tényezőt, hogy az EU-n belül és a világ többi részében egyaránt orvosolni lehessen a kereskedelem liberalizálásának és a verseny erősödésének hátrányos következményeit.

2.2 Az állatjóléti problémákkal kapcsolatos felelősséget nem lehet csupán a hústermelés céljából tartott csirkék uniós tenyésztési és értékesítési láncának szintjéről szemlélni. Számításba kell venni a nemzetközi szintre összpontosuló tenyésztési központokban végzett genetikai kiválasztást, a csirkék tenyészállományának tenyésztését, a keltetőtelepeket, a termelési szintet teljes egészében, a vágóhidakat, az értékesítést és a fogyasztókat is. Emellett az egyes kategóriákon belül is megoszlának a vélemények mind az állatjóléti problémákkal, mind pedig a versennyel kapcsolatos szempontok vonatkozásában. Az EGSZB-nek, mint a civil társadalom képviselőjének – tagságának változatosságát is figyelembe véve – egyértelműen feladata, hogy együttműködjön az ésszerű és elfogadható uniós állatjóléti minimumszabályok kidolgozásában.

2.3 Az EGSZB dicséretesnek tartja az Európai Bizottság által végzett előkészítő munkálatok alaposágát, és egyetért a javasolt megközelítési móddal. A minden állományra vonatkozó általános rendelkezések a létesítményeken belüli fokozott ellenőrzésen alapuló követelményeket támasztanak, így együtvéve nem jelentenek problémát. Az EGSZB továbbá nagy vonalakban egyetért a nagy sűrűségű állományokra vonatkozó integrált megközelítésben leírt követelményekkel, amelyek a talpárna-szerűlések pontozási rendszerét, az elhullási arányt és a rossz higiéniai körülmények esetleges egyéb jeleit veszik alapul a kérdéses létesítményben elvégzendő esetleges intézkedésekhez vagy a körülmények megváltoztatásához.

2.4 A legfontosabb kérdés az állománysűrűséget érinti: az ezzel kapcsolatos normáknak a rendelkezésre álló legjobb tudományos adatokon, valamint a fiziológiai állapotra, a viselkedésre és az egészségre vonatkozó különféle mutatók közötti

egyensúly keresésén kell alapulniuk. Az EGSZB a tudományos bizottság jelentése alapján védhetőnek és elfogadhatónak ítéli a négyzetméterenkénti 30 kg-os felső határszint rögzítését az állományok esetében általában, illetve a 38 kg/m²-es maximumot az olyan állományok esetében, ahol az ezzel járó hátrányos következményeket a belső klimatikus körülményekre vonatkozó különleges követelmények ellensúlyozzák.

2.5 El kell ismerni ugyanakkor, hogy az állománysűrűség döntő tényező a termelési költségek és a versenyképesség tekintetében. Egy 2005 márciusában, Hollandiában végzett kutatás szerint a javasolt maximális állománysűrűség gyakorlatilag az ország minden baromfigazdaságára kihat. Ebben az országban egy átlagos csirkegazdaságban a bevétel az egyes állandó és változó költségek levonása után csirkénként mindössze 1,89 eurócent⁽⁶⁾. Ez jól mutatja, mennyire szűk mezsgyén lehet termelési manővereket végezni. Ahhoz, hogy ugyanezt a hasznot tartani lehessen 30, illetve 38 kg/m²-es állománysűrűség mellett, egy vágócsirke árát a fenti becslések alapján körülbelül 8, illetve 2,5 centtel kellene emelni, ami a fogyasztó szemszögéből elhanyagolhatónak tűnik. Európai szinten azonban az ágazati szakemberek úgy tartják, hogy a 42 kg/m²-nél alacsonyabb állománysűrűség könnyörtelenül azt eredményezné, hogy az EU-n kívüli fő exportőr országok konkurenciája miatt az EU-s eladások fokozatosan kiszorulnának mind a belső piacról, mind a harmadik országok piacairól.

2.6 Ezért az állománysűrűség EU-n belüli csökkentésére irányuló követelménynek együtt kell járnia a nemzetközi kereskedelmi szabályok adaptációjával annak érdekében, hogy az azonos vagy egyenértékű követelések a harmadik országokból származó behozatalra is alkalmazhatóak legyenek. Az EGSZB elismeri, hogy nehézségekbe ütközik a kérdés megvitatása a Kereskedelmi Világszervezet jelenleg folyó tárgyalássorozata során. Mindazonáltal ha az EU úgy dönt, hogy megfelelő és helyénvaló állatjóléti normákat fogad el ezen a területen vagy valamely más kérdésben, képesnek kell lennie arra, hogy – mint a világkereskedelem egyik fő szereplője – sikerrel fogadtasson el nemzetközi szinten valamilyen jogi intézkedést annak érdekében, hogy ezek a normák fenntarthatóak legyenek⁽⁷⁾.

2.7 Természetesen a viszonylagos előnyökkel és megfelelő állatjóléti normákkal rendelkező nem uniós országok nagyobb uniós piaci részesedésre tehetnek szert, ennél fogva feltételezhető, hogy támogatni fogják a nemzetközi normák bevezetését. Mindazonáltal ellentmondásos – és elfogadhatatlan – lenne, ha a magasabb uniós normák következményeképpen az alacsonyabb normákkal rendelkező nem uniós országok fokozatosan kiszorítanák az EU-tagországok termelését és értékesítését mind az Unió, mind a harmadik országok piacairól, vagy ha az EU semmit sem tehetne az állatok jólétéért a kulcsfontosságú kereskedelmi partnerekkel tapasztalható hiányosságok miatt, illetve mert fennáll annak a veszélye, hogy a termelés áthelyeződik ezekbe az országokba.

⁽⁶⁾ P. van Horne, „Economic consequences of reduction of stocking density of broilers” (A broiler csirkék csökkentett állománysűrűségének gazdasági következményei), LEI (Agricultural Economics Research Institute), Wageningen Egyetem és Kutatóközpont, 2005. március

⁽⁷⁾ Ezzel a kérdéssel a következő dokumentum foglalkozik: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a nem uniós országok mezőgazdasági haszonállatokra vonatkozó állatvédelmi előírásairól és azok következményeiről az EU-ra nézve” (COM(2002) 626, 2002. november 18.)

⁽⁵⁾ Eurobarométer, 2005. június: Hogyan viszonyulnak a fogyasztók a tenyésztett állatok jólétének kérdéséhez?

2.8 Ennélfogva szükséges, hogy az Unió – előzetes nemzetközi egyezmények útján vagy anélkül – megkövetelje, hogy az összes unión kívüli országból történő behozatal megfeleljen az ide vonatkozó szabályoknak. Amennyiben nem jön létre nemzetközi egyezmény, valóban szükség lehet arra a kissé provokatív eljárásra, hogy felhívjuk a figyelmet a jogszabályok megváltoztatásának szükségességére, valamint megértetjük, hogy miért van erre szükség. Az Európai Bizottságnak két évvel azután, hogy az irányelv a tagországokban hatályba lépett, mindenféleképpen részletes gazdasági elemzést kell adnia a versenyhelyzetről a helyzet alakulásának értékelése érdekében.

2.9 A Nemzetközi Állatjárványügyi Hivatal (francia rövidítéssel élve: OIE) nemrég fogadott el ajánlásokat az állatok jólétének néhány más kérdésére vonatkozóan, ezzel is jelezve, hogy nemzetközi szinten nő az igény a nemzetközi minimumszabályok kidolgozására. Az OIE-ajánlások egy 2004-ben intézmények, tudományos szakértők, érdekcsoportok és civil szervezetek számára megrendezett, konstruktív párbeszédet lehetővé tévő konferencia eredményeként születtek meg, amelyen számos fejlődő ország is részt vett. A konferencián hangsúlyozták az állatjólétre vonatkozó nemzetközi normák kidolgozására szolgáló tudományos alap szükségességét. Az EGSZB úgy véli, hogy a WTO-nak napirendre kell tűznie ezt a feladatot annak érdekében, hogy az OIE védnöksége alatt meghatározott minimumszabályok a WTO keretein belül is alkalmazhatók legyenek.

2.10 Figyelembe véve a negatív tapasztalatokat – mint például a végrehajtási hiányosságok, vagy nemzeti szinten szigorúbb, versenytorzító követelmények alkalmazása –, EU-szinten az ágazat szakértői úgy vélik, hogy a szabályokat rendelet keretein belül kellene lefektetni. Az EGSZB elismeri, hogy a rendelet bizonyos előnyökkel jár, de úgy véli, hogy a tagállamok az irányelveket részesítik előnyben, amelyek lehetővé teszik, hogy a végrehajtási rendelkezések a sajátos nemzeti körülményekhez igazodjanak. A javasolt integrált megközelítés megvalósítására is az irányelv tűnik alkalmasabbnak. Hasonlóképpen: ha a tenyésztési módszerek műszaki részletei is közös szabályozás alá esnek, nem lesz meg a jelenleg alkalmazott rendszerek iránti kellő rugalmasság, és ez gátolja a hatékonyabb, az állatjólétet jobban figyelembe vevő tenyésztési praktikák megszilárdítására irányuló műszaki fejlesztéseket. Meg kell azonban győzni az Európai Bizottságot arról, hogy a végrehajtás elmulasztását vagy hiányosságait szankcionálni kell.

2.11 Mindazonáltal ellentmondásos, hogy az Európai Bizottság a meglévő nemzeti rendelkezések közötti különbségekből eredő versenybeli torzulásokat említi a javaslat létrejöttének – valamint a közös szabályok szükségességének – egyik okaként, míg maga a javaslat még szigorúbb nemzeti szabályok számára nyit meg kapukat az egyes tagállamokban. Az Európai Unió közös szabályai kulcsfontosságú kiindulópontot jelentenek az Unió számára a közös szabályozás nemzetközi szintű megszilárdítása terén. Ami a tagállamokban az irányelvek hiányos végrehajtását vagy a végrehajtás elmulasztását illeti, az Európai Bizottságnak a jövőben komolyan kell vennie a Szerződésben meghatározott hatáskörét, és biztosítania kell, hogy a szabályok megfelelően kerüljenek alkalmazásra a tagállamok közreműködésével meghatározott időkereteken belül.

2.12 Az EGSZB teljes mértékben támogatja az önkéntes rendszerek kibővítését „gyakorlati kódexek” formájában, és kedvezően fogadná azok kiváltását egy közös, európai szintű, a

biotermékek szabályozásának szellemében létrehozott rendszer által. Így a fogyasztók választási lehetőséghez jutnának, a piacon pedig megmutatkozhatna, milyen mértékű igény van az állatjólét szempontjainak a jelenleg érvényben lévő minimális követelményeknél magasabb szintű figyelembe vételére. Az EGSZB ezenfelül kedvezően fogadná az EU-ban készült termékek kötelező címkézésének rendszerét, amennyiben az ilyen gyakorlat kompatibilis a WTO szabályaival. A létező közösségi jogszabályokat azonban minden esetben, a címkézés szükségességétől függetlenül be kell tartani. Az előrecsomagolt baromfi esetében annak lehetőségét is fontolóra kellene venni, hogy a gyártásnál alkalmazott módszer is fel legyen tüntetve a csomagoláson, ahogy azt a tojásnál már megteszik.

2.13 Az Európai Bizottságnak ígérete szerint jelentést kell benyújtania, amely a rendelkezésre álló új tudományos adatokon alapul, és amely figyelembe veszi az új kutatásokat és gyakorlati tapasztalatokat annak érdekében, hogy még nagyobb mértékben javítson a hústermelés céljára nevelt csirkék életkörülményein. A jelentésnek ki kell terjednie a genetikai tényezőknél az észlelt hiányosságokban játszott szerepére is. Mindazonáltal a javaslatnak már ezen a szinten is ki kell terjednie a genetikai kiválasztás hatásaira, valamint szükség van a tenyészállomány életkörülményeire vonatkozó szabályokra is. Ennélfogva ezen a területen haladéktalanul meg kell kezdeni a munkát, és amennyiben szükséges, felül kell vizsgálni egy későbbi szinten, a vágási adatok fényében. Más különben az Európai Bizottság csak akkor lesz képes elkezdni a munkát, amikor a vágási adatok – 5 évvel az irányelv elfogadását követően – már rendelkezésre állnak.

2.14 Az EGSZB elismeri, hogy a kutatás hosszú távú folyamat, és hogy az érvényben lévő szabályokat az új ismereteknek és a technika fejlődésének függvényében kell alkalmazni. Ugyanakkor ismereteink bővítése és sokrétűbbé tétele céljából szükség van a témához és más területekhez kapcsolódó kutatások felélénkítésére, ahol esetleg hiányosságok tapasztalhatók. Egyebek közt ez az állománysűrűség, valamint a klimatikus és környezeti körülmények közötti kapcsolatra is érvényes⁽⁸⁾. Az állatok egészsége, jóléte és a környezet közötti szoros összefüggés miatt pedig sokkal nagyobb figyelmet érdemel a biológiai biztonság is (például a madárinfluenza vonatkozásában⁽⁹⁾).

3. Külön megjegyzések

3.1 A tenyésztési rendszerektől, az állománysűrűségtől, a technikai felszereltségtől stb. függetlenül az állatok gondozása, az irányítás és a jó mezőgazdasági gyakorlatok döntő hatással vannak az állatok jólétére és egészségi állapotára. Az említett feltételek és azok fontossága az állatokkal való mindennapi érintkezésben – valamint azok gondozásában – természetüknél fogva nem garantálhatók jogszabályok és ellenőrzés által. Ebben az összefüggésben maguktól értetődőnek kell lenniük a vizsgált irányelvjavaslat utasításokra és eligazításokra, tanfolyamokra és képzésekre, valamint a naponként legalább kétszeri ellenőrzésekre vonatkozó rendelkezéseinek. Az EGSZB-t azonban

⁽⁸⁾ A legújabb tudományos publikációk közé tartozik például a „Chicken welfare is influenced more by housing conditions than by stocking density” (A csirkék jólétét jobban befolyásolják a tartási körülmények, mint az állománysűrűség) című cikk (NATURE/VOL 427, 2004. 01. 22.; www.nature.com).

⁽⁹⁾ Lásd az Európai Bizottság 2005. 04. 28-i javaslatát (COM(2005) 171), valamint az EGSZB-nek a madárinfluenza (klasszikus baromfipestis) elleni védekezésről szóló 2005. 09. 28-i véleményét.

nyugtalanítja, hogy hiányoznak a szakértelemre vonatkozó követelmények, valamint az, hogy a tapasztalat – jellegétől függetlenül – helyettesítheti a képzettséget.

3.2 Gondoskodni kell arról, hogy az állatok jólétének értékelése független módon történjen, és ügyelni kell arra, hogy azt megfelelően képzett és gyakorlott ellenőrök végezzék. Az írott nyilvántartásnak hasonlóképpen egységesnek kell lennie a tagállamokban.

3.3 Az átláthatóság érdekében azt is értesre kell adni, hogy az alacsony állománysűrűséggel nevelt baromfi csak a „higiéniai csomag” részeként kerül felülvizsgálatra. Jóváhagyott képzési rendszerekre és dokumentált képzési időszakokra is szükség van az összes, bizonyos méreteket meghaladó létesítmény esetében.

3.4 A NH_3 és a CO_2 maximális koncentrációjára vonatkozó követelményeket úgy kell megfogalmazni, hogy normál feltételek mellett ne lehessen túllépni a határértékeket. Atipikus klíma esetén a legtöbb ideális tenyésztési rendszerben nem lehet túllépni ezeket a küszöbértékeket.

3.5 Az irányelvjavaslat szerint „minden épület legalább 20 lux fényerejű fényrel rendelkezik a madarak szemmagasságában mérve, a világos időszak alatt”, valamint „a fénynek [...] összesen legalább 8 órán át tartó sötét időszakokat magába foglaló 24 órás ritmust kell követnie, amelyekben legalább egy legalább 4 órán át tartó megszakítás nélküli sötét időszak van”. Ez pontosan megfelel az Európa Tanács ajánlásainak⁽¹⁰⁾. Ezzel ellentétben az ágazat szakértői – tudományos jelentések és gyakorlati tapasztalatok alapján – elégségesnek tartják az első 14 nap alatt a 15 lux, az ezt követő időszakban pedig az 5 lux minimális fényerősséget, legalább 4 órán át tartó megszakítás nélküli sötét időszakok mellett. Azzal érvelnek, hogy az ennél intenzívebb erejű fényrel és hosszabb sötét időszakokkal végzett kísérletek a talppárna sérüléseinek növekedését és az állatok bőrsérülések miatti elutasítását eredményezték. Az EGSZB úgy véli, hogy meg kell találni az arany középutat, és az e tárgyra vonatkozó politika kidolgozásánál az ide vonatkozó tudományos felfedezéseket és gyakorlati tapasztalatokat kell alapul venni. Bizonytalanság vagy dokumentáció hiánya esetén kiegészítő vizsgálatok elvégzésére van szükség, hogy az érvényben lévő rendelkezéseket a helyzethez lehessen igazítani, és hogy azok minden esetben a tárgykörben meglévő legfejlettebb ismereteket tükrözzék.

3.6 A vizsgált irányelvjavaslatban szerepel a beavatkozás lehetősége olyan létesítményekben, amelyekben az állománysűrűség a legmagasabb, ha az elhullás aránya 1 % plusz 0,06 % szorozva az állomány napokban számított vágási korával, ami nagyjából 3,5 %. Az ágazatban dolgozók szerint a legfeljebb

0,12 %-os napi elhullás reális, és úgy vélik, hogy semmilyen kapcsolat nem áll fenn a jólét és az első hét nap alatti elhullási arány között. Amennyiben erre szükség van, a határt ésszerűen 1,5 %-nál lehetne meghatározni. Az EGSZB véleménye szerint ezen a területen, csakúgy, mint máshol, a határt a megfelelően működő tenyésztés gyakorlati lehetőségeit tükröző szinten kell meghatározni. Másrészt az olyan tenyészetekben, ahol komoly hiányosságokra derült fény, fontolóra kéne venni az elhullás és a talppárna-dermatitisz arányának rögzítése helyett például a végtagproblémák és hashártyagyulladás arányának rögzítését.

3.7 Az osztályozási normák egységesítésére az Európai Bizottságnak a különböző csoportok talppárna-eltávolításairól készített felvételekkel ellátott, részletes leírásokat kellene készítenie.

4. Zárszó

4.1 Az EGSZB – a fentebbi megjegyzéseket szem előtt tartva – nagy vonalakban támogatja az Európai Bizottság megközelítését és az irányelvjavaslat részletes rendelkezéseit. A megvilágítás fényerejének, a NH_3 és a CO_2 maximális koncentrációjának, az elhullási arálynak és a talppárna sérüléseinek különböző küszöbértékeit a létesítmények normális működési feltételek melletti gyakorlati lehetőségeit tükröző szinten kell megállapítani.

4.2 Az állománysűrűség minden fajta, az érvényben lévő gyakorlathoz képesti csökkentését szükségszerűen a jólétet biztosító kikötésnek kell kísérnie a nemzetközi kereskedelemre vonatkozó szabályokban. Ez lehetővé teszi az EU számára, hogy a harmadik országokból származó behozatalra azonos szabályokat dolgozzon ki oly módon, hogy az EU-n kívüli legfontosabb kiviteli országokban észlelt hiányosságok ne akadályozzák egy ésszerű és megalapozott norma elfogadását az EU-n belül. Nemzetközi elismerés hiányában az EU-nak egyoldalú intézkedéseket kell foganatosítania, melyekben egyrészt fel kell hívnia a figyelmet arra, hogy szükség van a jogszabályok megváltoztatására, másrészt meg kell értetni, hogy miért. Ellenkező esetben várhatóan a termelés olyan országokba helyeződik át, amelyekben alacsonyabbak a normák. Emellett az Európai Bizottságnak két évvel azután, hogy az irányelv hatályba lépett a tagországokban, részletes gazdasági elemzést kell adnia a helyzet alakulásáról.

4.3 Mivel a kutatás szükségszerűen hosszú folyamat, a szabályokat az újabb ismeretek és a technikai fejlődés fényében pontosítani kell. Ezzel egy időben a kutatásokat fokozni kell annak érdekében, hogy bővíthessük ismereteinket azokon a területeken, ahol hiányosságok észlelhetők.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁰⁾ Az Európa Tanács 1995-ös ajánlásának 14. cikke, amelyet a kb. negyven tagállam az alkotmánnyal összhangban egyhangúlag elfogadott.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 2007–2013. évi, aktív európai polgárságot támogató, »Európai polgárokat« című program létrehozásáról»

COM(2005) 116 final – 2005/0041 (COD)

(2006/C 28/06)

2004. május 11-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 151., 305., és 251. cikkei alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2005. október 5-én elfogadta (Előadó: Daniel LE SCORNET).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott, 421. plenáris ülésén (a 2005. október 26-i ülésnapon) 125 szavazattal, 6 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 A jelen program célja a különböző országok polgárai és polgári szervezetei közti együttműködés ösztönzése annak érdekében, hogy a polgárok találkozhassanak, együtt cselekedhessenek és egy olyan európai környezetben alakíthassák ki saját elképzeléseiket, amely túllép a tisztán nemzeti látókörön és tiszteletben tartja sokféleségüket. A polgárok részvétele a kölcsönös megértésen, a szolidaritáson, és az Európához tartozás érzésén alapszik.

1.2 A program biztosítja a folyamatban lévő polgári részvételi program folytonosságát, és rugalmassága, a jövőbeli fejlődési folyamatokhoz való alkalmazkodása révén új kezdeményezéseknek is utat nyit.

1.3 A javasolt program általános célkitűzése, hogy hozzájáruljon – a javaslatban használt kifejezésekkel élve – a következőkhöz:

- lehetőséget adni a polgároknak arra, hogy együttesen cselekedjenek és részt vegyenek egy hozzájuk közelebb álló, kulturális sokszínűségben is egységes, és e sokszínűség által gazdagodó Európa építésében;
- az elismert, közös értékekre, történelemre és kultúrára alapozott európai identitás megteremtése;
- az európai polgárok kölcsönös megértésének javítása a kulturális sokféleség tiszteletben tartása és megbecsülése, valamint a kultúrák közötti párbeszédhez való hozzájárulása révén.

1.4 A jelenlegi helyzetet és a nyilvánvaló igényeket figyelembe véve a legmegfelelőbb, transznacionális szinten megvalósítandó konkrét célkitűzések a következők:

- találkozási lehetőséget nyújtani a helyi közösségek lakóinak Európa-szerte, hogy megoszthassák és kicserélhessék tapasztalataikat, véleményeiket és értékeiket, levonhassák a történelmi tanulságokat és a jövő építésén munkálkodhassanak;
- a civil szervezetek európai szintű együttműködése révén támogatni az európai uniós polgársággal kapcsolatos megmozdulásokat, eszmecseréket és gondolatokat;

- az európai értékek és eredmények népszerűsítése és megbepecsülése révén, ám múltjának emlékét megőrizve az európai eszmét kézzelfoghatóbbá tenni a polgárok számára;
- bátorítani az összes tagállam polgárainak és civil szervezeteinek kiegyensúlyozott integrációját, hozzájárulva a kultúrák közötti párbeszédhez, kiemelve Európa sokféleségét és egységességét, különös figyelmet szentelve azoknak a tevékenységeknek, amelyekben az Európai Unióhoz nemrég csatlakozott tagállamok is részt vesznek.

1.5 A célkitűzések megvalósítása érdekében három típusú kezdeményezés került meghatározásra: 1. kezdeményezés: Aktív európai polgárokat (testvérváros-program, a polgárok projektjei és az azokat támogató intézkedések); 2. kezdeményezés: Aktív európai civil társadalmat (strukturális támogatás az európai politikát kutató és elemző szervezeteknek, strukturális támogatás európai szintű civil szervezeteknek, civil szervezetek által kezdeményezett projektek támogatása); 3. kezdeményezés: Együtt Európáért (széles tömegeket vonzó események, kutatások, a tájékoztatás és a terjesztés eszközei).

2. Háttér

2.1 Az Európai Bizottság javasolja, hogy az uniós polgárság fejlesztését emeljék az EU legfőbb prioritásainak rangjára ⁽¹⁾. Ez az elsőbbségben részesítés az EGSZB véleménye szerint nem csupán igazságos, hanem egyenesen sürgős, döntő jelentőségű az európai építkezés folytatása szempontjából. A program indokolása is kiemeli a szavazók alacsony részvételi arányát a legutóbbi európai parlamenti választásokon, ez azonban nem az egyetlen tényező, ami a sürgősséget jelzi. Az európai Alkotmány szerződés ratifikálása során tapasztalt kellemetlenségek azt mutatják, hogy ha az európai polgárokat nem vonják be az európai építkezés folyamatába és részvételüket nem biztosítják abban, az az intézmények iránt bizalmatlanságot, vagy akár elutasító hozzáállást is eredményezhet.

2.2 Az ilyesfajta helyzet minden tagállamban – nyilván különböző mértékig – jelen van, és a tagjelölt országokat is érinti vagy érinteni fogja. Ebből a szempontból örömdetes, hogy a program ezeket az országokat is egyenrangúként kezeli.

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság közleménye: „Közös jövőnk építése – A kibővített Unió politikai kihívásai és költségvetési eszközei – 2007–2013” (COM(2004) 101, 2004. 02. 10.)

2.3 Pedig ez a már létező, az európai realitáshoz gyengén igazodó helyzet, még akkor is, ha nem ugyanolyan módon fejeződik ki minden tagállamban – ami az egyes államokban választott ratifikációs módszerek eltéréseiből adódik –, és ezért nem mindenhol ugyanazzal az intenzitással jelenik meg, úgy tűnik, hogy eltérő mértékben, de minden tagállamban jelen van.

2.4 Még ha létezik is egy – különösen az európai Alkotmány szerződésről népszavazást rendező, vagy rendezni akaró országokban megjelenő, időnként rendkívül intenzív, szokatlan – „európai vita”, ez a vita inkább a nemzeti állampolgárság és identitás körül forog (illetve ezek védelmi célú, vagyis „nacionalista” módon való megőrzéséről szól), mintsem az európai vívmányok realitása és az Alkotmány szerződés által javasolt előremenetel körül; különösen a szociális politikák (mint, jogosan, az állampolgárság legfőbb mutatójaként felfogható tényező), és a demokratikus politikák terén (melyeket szinte már általánosan előítélettel „bélyegeznek meg” – pedig a nem-demokratikus, technokrata Európa nem ezt érdemi – szinte szándékosan távolítva el a polgárokat a döntéshozatalban való részvételtől).

2.5 Bár a 2007 és 2013 közötti időszakot fedi le, vagyis túlmutat azon a perióduson, amikor – valamilyen formában – minden tagállam már vagy ratifikálta, vagy éppenséggel nem ratifikálta az Alkotmány szerződést, a javasolt program, annak vitája és az aktuális összefüggésben történő elfogadása nem maradhat azonnali következmények nélkül az európai polgárság „itt és most” felmerülő központi kérdésére. A 2007 és 2013 közötti periódusra vonatkozó program viszont továbbra is túlságosan a Tanács 2004-es határozatát⁽²⁾ utánozza: az eszköztár nem elegendő, az általa értékesnek tartott módszerek pedig, ha régebben be is váltak, ma már nem elég innovatívak ahhoz, hogy megfeleljenek a ma még élesebben jelentkező kihívásoknak. Márpedig a probléma már most jelentkezik, hiszen a ma születő gyerekek 2013-ban már 8 évesek lesznek, és mint jövőbeli polgároknak, a gondolkodási sémáik addigra már részben kialakultak.

2.6 Az EGSZB meg van arról győződve, hogy a jelenlegi körülmények és az ebben a keretben, az új, 2007 és 2013 közötti évekre vonatkozó, „polgárok Európáért” programról folytatott vita – paradox módon – rendkívül kedvező arra, hogy végre érdemben tegyünk fel az európai uniós polgárságra vonatkozó kérdéseket. Véget kell vetnünk a kissé szokványossá vált, a „sokféleség egységéről” szóló beszédeknek, amelyekben fennáll az a veszély, hogy ha nem ügyelünk eléggé, csak a sokféleség, sőt, a heterogenitás kap hangsúlyt. Az EGSZB tehát jóváhagyja a 2004–2006 közötti időszakra vonatkozó program meghosszabbítását, még a külső értékelési jelentés – melyet továbbra is fenn kell tartani – bevétele nélkül is (2006 végére várható a jelentés). Az EGSZB saját minőségében kíván vezető, szintetizáló szerepet játszani, a program fontosságának megfelelően. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy egy ilyen programnak biztosítania kell a már folyamatban lévő polgári részvé-

teli programokkal való folytonosságot, mégis erőteljesen osztja az Európai Parlament és bizonyos civil szervezetek kritikáját ezen programok ambíciójának hiányát illetően. Javaslatainak célja ezért az, hogy a 2007–2013-as program ne csak a folyamatban lévő program újabb változata legyen.

2.7 Rendkívül szerény pénzügyi eszközeinek birtokában a jelenlegi program nyilvánvalóan nem fedi le az európai polgárság problematikájának egészét, ellentétben mindazzal, amit az általa tartalmazott célkitűzések és akciók sokasága sugall. A program azonban fontos láncszem, tudniillik az „aktív európai polgárságról” szól, amely a polgároknak a politikai hatalom gyakorlása és felelősségvállalása céljából történő autonóm önszerveződését jelenti, a közös javak védelmének és fejlődésének biztosítása érdekében⁽³⁾. Az EGSZB sürgetően kéri, hogy rögzítsék az e célra rendelkezésre bocsátott költségvetést (235 millió € 7 évre!), bármi legyen is az Európai Unió pénzügyi tervéről folytatott vita végkimenetele.

2.8 Amennyiben a körülmények minőségi váltást kívánnának meg, az EGSZB abba is beleegyezik. Ebből a szempontból az EGSZB azt szeretné, ha tanulmány készülné a polgárok Európai Unióhoz való tartozásának jelenlegi helyzetéről, vagy legalábbis hogy ösztönözzék a már meglévő, megfelelően pontos diagnózis megállapítását lehetővé tevő tanulmányok közzétételét.

2.9 Az EGSZB-nek úgy tűnik, mintha az európai polgároknak az európai intézményektől való szemmel látható eltávolodása és az a tény, hogy csak nehezen tudnak azonosulni az európai integráció folyamatával⁽⁴⁾, paradox módon éppen a már létező, európai polgárság és különösen annak legaktívabb és legszervezettebb formái elismerésének hiányából következik – nem beszélve a közösségi „mechanizmus” félreismeréséről és meg nem értéséről, valamint a globalizáció által keltett, különböző, objektív és szubjektív veszélyekhez és félelmekhez fűződő, tagadhatatlanul nacionalista és protekcionista attitűdökről.

2.10 Ebből a szempontból azzal is lehetne érvelni, hogy a jelentős közeledések, a minden rendbeli mobilitás (még ha ezek az európai integráció által teremtett lehetőségeken túl is mutatnak), a határok fizikai és materiális eltörlése, a közös fizetőeszköz, az egységes piac, nem lettek eléggé hangsúlyozva: „az európaiak közös identitása nem észlelhető, mivel nem mondják ki⁽⁵⁾”. Annál nyilvánvalóbbnak tűnik viszont azok számára, akik Európát kívülről szemlélik, utaznak vagy Európán kívül laknak, hogy mindenütt érezhető egyfajta valódi „európai életstílus”, és mindenütt vonzóan hat.

2.11 A nemzetek jelenlegi identitásgörce nem szabad, hogy elfedje az ezeken a demokratikus és részvételi formákon alapuló európai életmód már magas szintű koherenciáját és minőségét. Ha az „aktív európai polgárságot” támogató program nagyra törőbb lenne, csökkenthetné, enyhíthetné és átalakíthatná ezeket a göröcsöket.

⁽³⁾ Giovanni Moro: *Manuale di Cittadinanza Attiva* [Az aktív polgár kézikönyve], Carocci Editore, 1998.

⁽⁴⁾ COM(2005) 116 final, Bevezetés.

⁽⁵⁾ Tíz, a 25 tagállam lakosságának 85 %-át képviselő országban, az európaiak közös értékeinek tárgyában a TNS-Sofres által végzett közvélemény-kutatás (2005).

⁽²⁾ HL L 30., 2004.2.2., 6. o.

2.12 Mindenesetre bármilyen nehézségeket vagy pillanatnyi megtorpanásokat is eredményezzenek az Alkotmányszerződés ratifikációja – mint az európai építkezés elkövetkező, szükség-szerűen zaklatott periódusa – körüli aktuális viták, az EGSZB úgy ítéli meg, hogy a körülmények rendkívül kedvezőek az aktív európai polgárság kérdésköre vonatkozásában. A 2007–2013 közötti periódusra vonatkozó programot olyan összefüggésben kell látni – és ha lehetséges, elmélyíteni –, hogy vajon a polgárok érdeklődése újra feltámad-e Európa iránt – bármilyen irányú is legyen ez az érdeklődés –, valamint hogy mennyire tudnak közvetlenül, illetve önkéntes szervezeteik révén az európai döntéshozatalba beavatkozni.

2.13 Az EGSZB nyílt szimpózium rendezését javasolja, amely lehetővé tenné az európai polgárság kérdésköre teljességének az új kontextusban való megközelítését, valamint a koncepció tényleges, alapos átgondolását, nem pedig csak válaszok felvillantását a különböző olvashatatlán és működésképtelen programok sokaságában. Az EGSZB lehetne egy ilyen szimpózium szervezője. Örömmel fogadja, hogy az Európai Bizottság pozitívan ítéli meg egy ilyen kezdeményezés lehetőségét.⁽⁶⁾

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB mint a szervezett civil társadalom európai szintű intézménye, amely ugyanolyan módon szerepel a szerződésekben, mint a többi európai intézmény, nagyra értékeli ugyan, hogy véleménynyilvánításra kérték fel egy ilyen programmal kapcsolatban – ami formálisan nem is kötelező –, azonban úgy véli, hogy jobb lett volna mindjárt az elején kikérni a véleményét az Európai Unió Tanácsához és az Európai Parlamenthez címzett javaslatról. A program természetesen online konzultáció tárgya volt 2004. december és 2005. február között – körülbelül ezer válasz érkezett a konzultáció keretében –, valamint 2005. február 3. és 4. között konzultatív fórum szervezésére is sor került, mintegy 350 résztvevővel. Azonban az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság sokkal erősebb, elsődleges – nem pedig utólagos véleményalkotásra kárhoztatott – konzultatív szerepére támaszkodva is lehetne küzdeni az európai polgárok azon érzése ellen, hogy egyre távolabb kerülnek annak lehetőségétől, hogy – egyénenként vagy szervezeten – konkrétan befolyásolni tudják az uniós döntéshozatalt.

3.2 Az EGSZB sajnálja, hogy a program – amely az Európai Bizottság által meghatározott háromféle típusú választ adja az európai polgároknak az európai intézményektől való távolságtartó magatartására – nem ad lehetőséget arra, hogy azt a problematika egészében helyezzék új alapokra. Bár az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy az egyes témáknak megfelelő, specifikus válaszokat adjon, mégis azt javasolja, hogy ezt a három típusú választ is foglalják egy keretprogramba, amely lehetővé tenné a kérdéskör elemeinek együttes kezelését, a közös célkitűzések, összefüggések és komplementaritások kidolgozását.

3.3 Az európai polgárok tájékoztatása az európai intézményekről, az európai kérdésekről zajló kommunikáció, az európai polgárság által átruházott jogkörök tudata és az

unióhoz való tartozás érzése, valamint az európai identitás mind egységes egésznek alkot. Bár az Európai Bizottság programja a Közösség más intézményeinek programjához és egyéb eszközeihez képest kiegészítő jellegről beszél, ez a lényeges kérdés mégsem tisztázott, és nem világosak a célkitűzések és tevékenységek koherenciáját biztosítani hivatott módszerek sem. Egy olyan megközelítés, amely nem képes ezt a három aspektust megfelelően összekapcsolni, nehezen fogja az európai identitás és összetartozás jelenlegi kedvezőtlen helyzetét az ellenkező irányba fordítani.

3.4 Az EGSZB biztos szeretne lenni abban, hogy ez a sajátos program ki fog egészülni egy párhuzamosan futó, erőteljes, az intézményekről és az európai polgárok jogairól szóló információs és kommunikációs kampánnyal. Ennek tájékoztatást kell tartalmaznia az EGSZB létezéséről és szerepéről, amit egyébként a többi európai intézmény kevésbé tesz meg az európai szintű kommunikáció során. Ezt akkor is meg kell tenni, ha így az EGSZB-nek is radikálisan át kell gondolnia az általa mint privilegizált helyzetben lévő intézmény által az aktív európai polgárság kialakulásában játszani vélt szerepéről adott – de amögött messze elmaradó mértékű – kommunikációját.

3.5 Úgy tűnik azonban, hiába a polgárok európai intézményektől való távolságtartása, és az a tény, hogy a polgárok nehezen találják a helyüket az európai integráció folyamatában, a benyújtott program nem vonja le az összes következtetést. Ez az általa használt szavakból és kifejezésekből látszik, pedig közismert, hogy az önazonosítási és részvételi válság megnevezése már önmagában fontos szerepet játszik leküzdésükben. Következésképpen kevésbé tűnik hitelesnek egy olyan programot kiadni, amely esetében a szóban forgó tét – „a polgárok központba helyezése” az európai építkezésben – rendelt pénzügyi eszközök ennyire szerények. Ugyan ki hinne ebben a programban? Ugyanígy, a tét nagyságára való tekintettel – amely igen jól kitűnik a program indoklásából – a jelentős újításokon túl (a projektek több évre való kiterjesztése, a tapasztalatok közkinccsé tétele, a partnerek körének szélesítése, a kedvezményezettek nehezedő terhek könnyítése, a nagy ívű események támogatása, főként a kultúrák közötti párbeszéd keretében) nehéz észrevenni a jelenlegi helyzetet valóságosan megváltoztató jelentős innovációt.

3.6 Összességében véve rendkívül erős a folytonosság a 2004–2006-os programmal. A program által megnevezett, általános európai érdekekkel kapcsolatos tevékenységet folytató bizonyos szervezeteknek juttatott újbóli strukturális támogatást meg kell szüntetni, és az alapokhoz való hozzáférést biztosító, nyílt, egyértelmű és átlátható kritériumokra alapozott eljárással kell helyettesíteni. Az „általános európai érdek” fogalmát pontosan meg kell határozni ahhoz, hogy működőképes legyen.

3.7 Az EGSZB teljes mértékben tudatában van annak, hogy ez a program inkább az olyan szövetségek és civil szervezetek előtt áll nyitva, akik számára – más civil társadalmi szervezetekkel, nevezetesen a szociális partnerekkel ellentétben – nem állnak rendelkezésre más programok és lehetőségek, amelyek lehetővé tennék számukra, hogy jelentősen hozzájáruljanak az aktív uniós polgárság kiszélesítéséhez.

⁽⁶⁾ Ján Figel európai biztosnak az EGSZB SOC szekciója előtt tett nyilatkozata – 2005. június 21.

Ezzel szemben, ha eleget szeretnénk tenni a szociális partnerek és más civil társadalmi szervezetek, segélyszervezetek, szövetségek kifejezett óhajának, miszerint egyedi és látható módon szeretnénk részt venni ebben a bővítésben, a programot – formálisan és a gyakorlatban egyaránt – öelöttük is meg kell nyitni. Előfordulhat, hogy cserébe – más költségvetési szálat követve – maguk a szociális partnerek gondoskodnak majd arról, hogy minél jobban keveredjenek a szövetségekkel és a civil szervezetekkel.

3.8 Amint már több alkalommal is lehetősége volt rá, az EGSZB ismételten sürgeti, hogy saját jogokkal járó, nyitott uniós polgárságot kell meghatározni, amely mindenki számára elérhető, aki állandó és rendszeres jelleggel, vagy régóta tartózkodik az Európai Unió területén⁽⁷⁾. Az Alapjogi Charta beemelése az Alkotmányszerződésbe, valamint az Európai Uniónak az Emberi Jogok és Alapszabadságok védelméről szóló Európai Egyezményhez való csatlakozása feltételezik egy „polgári” állampolgárság elismerését, amely az unióstól viszonylag független, ez utóbbi jelenleg csak a tagállam nemzeti állampolgársága által nyerhető el. Az Európai Unió területén állandó jelleggel tartózkodó személyek részvételi polgársága felé vezető ezen első lépést „legalizálni” kellene, ha valóban saját, európai polgárságot és identitást akarunk elérni; ha valóban az a cél, hogy ez az állampolgárság ne csak a tagállami állampolgársághoz illesztett, elvont európai polgárság legyen.

3.9 Az EGSZB álláspontja szerint ezen a lényeges területen nehéz, és nehéz is lesz valódi haladást elérni, ha hiányzik az uniós polgárság konkrét anyagi támogatásának előremutató jellege – ez nem várható el egyedül a nemzeti polgárságtól, hiszen az uniós polgárság is ugyanúgy nemcsak jogokat, hanem kötelezettségeket is tartalmaz. Következésképpen kérdéses, hogy miért nem vesszük igénybe a polgári részvétel előmozdítására szolgáló jogi eszközt – még ha ez speciális anyagi támogatás hiányában érthető is – ha valóban az uniós polgársághoz kötődő jogok és kötelezettségek megteremtése felé haladunk. Az EGSZB-nek az a véleménye, hogy ezeken a területeken haladni kell, mégpedig az anyagi vagy jelképes támogatásoktól függetlenül – például az Európai Bizottság által már javasolt európai ifjúsági polgári szolgálat bevezetésén kívül ilyen lehet bármilyen csekély összegű személyes hozzájárulás az európai költségvetéshez – még ha kényes témáról van is szó –, illetve a népképviselők ugyanazon a napon tartott választása, melyben az Unió minden állama rész vesz.

4. A program tevékenységeire vonatkozó külön megjegyzések

4.1 1. kezdeményezés: aktív európai polgárokat

Az EGSZB természetesen figyelemmel kíséri és támogatja a testvérváros-programokat, amennyiben ezek hozzájárulnak egymás kölcsönös megismeréséhez és a polgárok európai mobilitásához, amely még mindig meglehetősen alacsony szintű. A helyi szintű részvétel eredeti gyakorlatának előmozdítása és

ezek testvérváros-programon belüli cseréje lehet ennek a kezdeményezésnek az egyik elsődleges célja. Ami a polgárok kezdeményezéseit illeti, a szöveg rendkívüli elnagyoltsága e ponton megnehezíti az ezekben rejlő lehetőségek megértését. Végül megkérdőjelezhető, hogy a már eleve szűkre szabott költségvetés 40 %-át fel lehet-e használni erre az 1. számú kezdeményezésre, különösen a testvérváros-programra úgy, hogy ez az eszköz nem tűnik a legmegfelelőbbnek a célok elérésére. Ráadásul ez a program kevésbé részesíti előnyben az innovációt az adott területen, különösen a „három pillérű” város-párosítások esetében, amikor két európai területi közösség köt megállapodást a világ bármely részén lévő közösségekkel azok fenntartható fejlesztése céljából. Pedig ezek az újítások az európai polgárság jellegzetességeként a világ felé nyitnak utat – főként az ifjúság által és számára. Mindenesetre a testvérváros-programok fajtájától függetlenül fontosnak tűnik tájékoztatni a polgárokat arról a közvetlen támogatási lehetőségről, amellyel az Európai Unió az aktív polgárság effajta előmozdítási törekvéseit segíti, és amelyet az érintettek kevésbé ismernek.

4.2 2. kezdeményezés: aktív európai civil társadalmat

4.2.1 Az EGSZB számára a programnak ez a része lehet határozottan értékes, hiszen az európai polgárság alapja maga a nemzetközi szintű találkozás és a közös cselekvés. Ebből kiindulva az EGSZB úgy ítéli meg, hogy mindez – még ha ez nem is ezen a konkrét programon múlik, – egyben lehetőséget is ad az európai egyesületek, segélyegyletek és alapítványok státusza kérdésének végleges rendezésére, a szolidaritás és a főként önkéntes alapú kölcsönös akciók felértékelése érdekében.

4.2.2 Az EGSZB meglátása szerint az európai hálózatoknak a jelen programmal összhangban való megerősítése döntő fontosságú elem. Mindemellett az EGSZB újra hangsúlyozza, hogy ezen a hálózatok mindegyikének azonos lehetőséget kell biztosítani a strukturális támogatásokhoz való hozzáférés tekintetében, anélkül, hogy egyes szervezetek finanszírozása előnyt élvezne, még ha az Európai Bizottság ellenőrizi is, hogy ne „automatikus” odaítélésről legyen szó, hanem kiértékelendő projektekről. Másrészt még a kis projektek finanszírozása is alapvető jelentőségű, mivel lehetővé teszi a polgárokkal közvetlen kapcsolatban lévő helyi vagy nemzeti szervezetek számára, hogy európai dimenziót nyerjenek és ezáltal hozzájáruljanak a polgárok és az európai intézmények közötti távolság áthidalásához. Az EGSZB egyébiránt örömmel fogadja, hogy a program a kis projektek támogatása révén lehetővé teszi, hogy nemzeti hálózatokból kiindulva nemzeteket átfogó kezdeményezések szülessenek, még ha azok nem is terjednek ki az összes tagállamra.

4.2.3 Az EGSZB-t rendkívüli nyugtalansággal tölti el az Európai Bizottság minden olyan javaslata, amely – a Szabadság, Biztonság és Igazságügy Főigazgatóságához⁽⁸⁾ hasonlóan – a biztonság, illetve a terrorizmus elleni küzdelem nevében azt

⁽⁷⁾ Az EGSZB véleménye a „Hozzájárulás az Európai Unió állampolgárságához” (HL C 208., 2003.9.3., előadó: Luís Miguel PARIZA CASTANOS), valamint a „Bevándorlás, integráció és foglalkoztatáspolitikai” témakörökben (HL C 80., 2004.9.30., előadó: Luís Miguel PARIZA CASTANOS).

⁽⁸⁾ Ajánlástervezet a tagállamok részére: Etikai kódex a nonprofit szervezetek számára az átláthatóság és az elszámolási kötelezettség bevált gyakorlatainak népszerűsítésére – 2005. július 22.

eredményezheti, hogy az emberek gyanakvással tekintenek a civil szervezetekre és az egyesületekre. Ezek ugyanis természetükénél fogva ki vannak téve az ilyesfajta „belülről bomlasztásnak”. Ez odáig vezethet, hogy a súlyos bürokratikus rendelkezések értelmében az egyesületekre hárul a bizonyítási teher. Egy ilyen lépés – ha valaha bekövetkezne – mind elméletileg, mind pedig gyakorlatilag a jelen programmal homlokegyenest ellenkező irányba hatna.

4.2.4 Az EGSZB úgy véli, hogy – az Európai Parlament egyetértésével – kifejezetten az EGSZB-re és a Régiók Bizottságára kellene bízni a helyi önkormányzatokkal és a társadalmi szervezetekkel folytatott konzultáció koordinálásának felelősségét és a vélemények összefoglalását, hogy egyrészt így biztosítsák azok továbbkövetését a többi közösségi intézmény felé; másrészt az információ megfelelő továbbításának figyelemmel kísérését is. Azt is javasolni kell, hogy az Európai Parlament rendszeresen konzultáljon az EGSZB-vel és az RB-vel ebben a témában.

4.2.5 Az Európai Parlament és az európai intézmények által strukturált szervezett civil társadalom közötti, a feladatok sokféleségén alapuló formális⁽⁹⁾, nem csupán eseti partnerség célkitűzése döntő jelentőségű, bár elméleti és gyakorlati szempontból is egyaránt messze van még a megvalósítása. Az aktív európai polgárság programjának arra kell törekednie, hogy még a nyomait is eltüntesse az európai fórumok hierarchizálásának, mivel az európai kultúra a hatáskörök és a feladatok megosztásának kultúrája is egyben.

4.3 3. kezdeményezés: együtt Európáért

4.3.1 Az EGSZB-nek a jelenlegi programban az Európán belüli kultúrák közötti párbeszédre kellene elsősorban összpontosítania. Az Alkotmány szerződésről folyó jelenlegi vita azt mutatja, hogy az Európán belüli kulturális különbségek jelentősége, a rögzült sztereotípiák, illetve a legalapvetőbb forrásoknak – különösen a jognak és az alkotmánynak, amelyek a tagállamok látásmódját meghatározzák – időnként ellentmondásos jellege alá lett becsülve. Ugyanígy alá lettek becsülve az életmód-, érték- és világlátásbeli konvergenciák, valamint az a meggyőződés, hogy a „homo europæus”-t a világ bármely más polgárától – polgárság szempontjából – elég világosan meg lehet különböztetni. A „homo europæus” az Unió szellemi és erkölcsi örökségének konkrét megvalósításából született – annak az Unióénak, amely az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás egyetemes és oszthatatlan értékein alapszik, a demokrácia, valamint a jogállamiság elvére épül, az uniós polgárság létrehozásával és a szabadság, a biztonság és a jogérvényesítés térségének kialakításával pedig az embert helyezi tevékenységének középpontjába. Fokozottan támogatni kell tehát az olyan kutatásokat, széles tömegeket vonzó eseményeket, valamint tájékoztatási és terjesztési eszközöket, melyek nemcsak a valódi sokféleséget (és nem a sztereotipizált különbségeket) formalizálják, hanem – főként – ezt az „európai életstílust” is. Az európai kultúra nemcsak az örökölt, de magukból az Európai Unió építéséből eredő értékeken is alapszik: ilyen az

egységes piac, a közös fizetőeszköz, illetve Európa újraegyesítése (a kelet-európai országok csatlakozása). Mindazonáltal azért, hogy ezek a széles tömegeket vonzó események elősegítsék az összetartozást és hatékonyan erősítsék az európai identitást, alapvető fontosságú, hogy a polgárokat és szervezeteiket széles körben bevonják az elképzelések kidolgozásába és azok megvalósításába – illetve, ha tőlük ered a kezdeményezés, az még előnyösebb –, hiszen ők képesek leginkább meghatározni a hétköznapiak során megélt identitás alapelemeit és szimbólumait.

4.3.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a maga részéről és saját hatáskörén belül a kulturális és társadalmi dimenzió előmozdítására, valamint az Európai Parlamenttel való megfelelő és végleges partnerség létrehozására tett erőfeszítés lényeges feltétele annak, hogy meg lehessen határozni és folyamatosan alakítani lehessen az európai polgárság közös kulturális identitását. Ez olyan kulturális identitás, amelyet nem lehet úgy megszerzeni, mint ahogy megörzünk egy kulturális örökséget – amely gyakran sokkal kevésbé „közös”, mint ahogy valaha is bevallanánk. A közös uniós polgárságnak van egy erős kortárs jellege: a szuverenitás megosztásának nehéz, de lényeges munkája révén, azon döntések által alakul ki, amelyek az európai országok, egész Európa egyesítését célozzák. Hiszen – ahogy Claude Lévi-Strauss mondta: „ismertem egy olyan korszakot, amikor a nemzeti identitás volt az egyetlen elképzelhető alapelve az államközi kapcsolatoknak. Mindannyian tudjuk, hogy ez milyen borzalmakat eredményezett.” A megosztott – és nem feladott – szuverenitás kultúrája jelenti a ma, és még inkább a holnap európai polgárának kultúráját és identitását.

5. Következtetések és javaslatok

5.1 Az uniós polgárság az Alkotmány szerződés egyes országok általi elutasítása következtében kialakult válság középpontjában áll. Az Európai Bizottság figyelmének és politikájának tehát – erőteljesebben, mint valaha – az Európai Unió polgárainak és intézményeinek közelítésére kell összpontosítania, mégpedig az aktív európai polgárság segítségével. Ezért szükséges egy az ágazat minden szereplőjére kiterjedő alapos „együtt gondolkodás” megszervezése, még mielőtt az új, 2007–2013 közötti időszakra szóló program jóváhagyásra kerül.

Erre különösen alkalmas lenne a jelen vélemény 2.11. pontjában említett, az EGSZB által előkészítendő szimpózium.

5.2 A szimpóziumnak nyitott módon kellene tárgyalnia az aktív európai polgárságról, meghatározva azokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyek az európai polgárokat megkülönböztetik az „egyszerű” tagállami állampolgársággal rendelkezőktől.

Az aktív európai polgársághoz kötődő gazdasági, szociális, politikai, környezeti stb. jogok meghatározását – különösen a szolidaritás és a biztonság, nevezetesen a polgári biztonság vonatkozásában – egy egységes, európai, általános szavazás keretében kell megvizsgálni és kipróbálni.

⁽⁹⁾ Az Európai Parlament maga javasolt egy effajta formális partneri együttműködést a polgárok és a szociális szféra képviselőinek az Európai Unió intézményrendszerében való részvételéről szóló jelentésében – 1996, előadó: Philippe Herzog.

5.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a jelen szakaszban égető szükség van az egyesületek európai alapszabályának konkrét formába öntésére – a véghezvitelt kísérő valós nehézségek ellenére – ha megfelelő, ám az egyszerű és vitatható „biztonsági” magatartási kódexet meghaladó keretbe szeretnénk foglalni az aktív európai polgárság kérdését.

5.4 Mindenesetre – bármi legyen is az európai költségvetéssel kapcsolatos tárgyalások kimenetele –, az EGSZB azt kéri, hogy a jelen programra szánt költségvetést nyilvánítsák szentnek és sérthetetlennek, mivel az uniós polgárság fejlesztésének egy olyan kulcsfontosságú összetevője számára képvisel minimális keretet, amelyet az Európai Bizottság jogosan tekint „alapvető prioritású” közösségi tevékenységnek. Emellett az EGSZB nem javasolja a 6 évre szóló, lakosonkénti 0,55 eurós költségvetéshez való ragaszkodást, hanem inkább az Európai Bizottság különböző főigazgatóságai közti szinergiák kihasználását támogatja annak érdekében, hogy ebbe a jövőre nézve központi jelentőségű témakörbe tartozó, az összes európai intézményt érintő célkitűzéseket és eszközöket egyesíteni lehessen. Ekképpen az Európai Unió aktív európai polgársági politikáját egy állandó jellegű intézményközi egységnek kellene kidolgoznia, amelynek munkában az Európai Bizottság érintett főigazgatóságai és az összes intézmény képviselői vennének részt.

5.5 Az EGSZB azt javasolja, hogy az európai polgárság kialakításának az alapfokú oktatásban – és ne csak az egész életen át tartó tanuláshoz kötődő programokban – legyen meg a helye és ideje, melyet önmagában lehetne oktatni, és többé nem csak dekorációs foglalkozásokon szerepelne (színek, matricák, sapkák, ünnepségek stb. „képében”). A polgárság nem csak az aktív korosztályokat érinti.

Ennek megfelelően az Európai Bizottság javasolhatná a tagállamoknak, hogy vezessenek be a tantervbe európai uniós, valamint kifejezetten az európai polgárságról szóló ismeretanyagot és módszereket. A hagyományos nyelvtanulási csereprogramokon túlmutató, a korosztályhoz igazított *Erasmus* programot is létre kellene hozni.

Ösztönözni kell az új IKT-ben rejlő lehetőségek potenciál játékos, interaktív és részvételen alapuló használatát – akár

minden egyes új polgári alkalmazásra kialakított pszichológiai értékelő egység létrehozásával – meghaladva a statikus, kevésbé vonzó jelenlegi európai „site”-okat. A fenti és hasonló javaslatok összhangban vannak a *Comenius* programmal, melynek céljai a következők:

- 1) jobban megismertetni a fiatalokkal és a pedagógusokkal az európai kultúrák sokféleségét és az ebben rejlő értékeket;
- 2) hozzásegíteni a fiatalokat olyan alapvető képesítések és készségek megszerzéséhez, amelyek személyes fejlődésükhöz, jövőbeli szakmai tevékenységükhöz és az aktív európai polgári létehez elengedhetetlenek.

5.6 Ami a konkrét cselekvéseket illeti, ezeket az összes szinten együttesen kell előmozdítani, anélkül, hogy a polgárok részvételével zajló, az európai identitást helyi és nemzeti szinten propagáló mikroprojektek áldozatul esnének az európai hálózatoknak juttatott támogatásoknak. A különböző típusú tevékenységekre szánt alapok kiosztásának csak az aktív európai polgárságra gyakorolt hatás, illetve a polgároknak az Európai Unió építésében, valamint politikai meghatározásában és végrehajtásában való részvétele lehet a feltétele.

5.7 Az EGSZB teljes mértékben támogatni kívánja az Európai Bizottságnak azokat a javaslatait, amelyek technikai síkon az eljárások jól áttekinthető egyszerűsítését célozzák egy olyan területen (maga az uniós polgár közvetlen és aktív részvételéről van szó), amely más területekhez képest még kevésbé ütközik bürokratikus akadályokba.

5.8 Az EGSZB meg van róla győződve, hogy az uniós polgársághoz társítandó egyedi jellegzetességek „feltalálása” (legyenek azok szimbolikusak, gazdaságiak, kulturálisak vagy jogiak) – ami nem azonos azzal, hogy csupán a nemzeti állam-polgárságok jellemzőinek összességét vesszük –, ezentúl az Európai Unió abszolút prioritását képezi, s ehhez az aktív polgárság előmozdítása jelentős módon járulhat hozzá. Az EGSZB kész arra, hogy kivegye részét ebből a folyamatból a szervezett civil társadalom szervezeteivel folytatott konzultációk koordinálásával, valamint annak elősegítésével, hogy ezek nézőpontjait a többi európai intézmény megismerje és figyelembe vegye.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácsnak az ifjúságot érintő európai szakpolitikákról – Napirenden az európai fiatalokat foglalkoztató kérdések: Az Európai ifjúsági paktum végrehajtása és az állampolgári szerepvállalás ösztönzése”

COM(2005) 206 final

(2006/C 28/07)

2005. május 30-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2005. október 5-én elfogadta. (Előadó: Jillian van Turnhout.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (a 2005. október 26-i ülésnapon) 126 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság tudomásul veszi az Európai ifjúsági paktumot és annak kidolgozását abban a formában, ahogyan azt az Európai Bizottság ifjúságot érintő európai szakpolitikákról szóló közleménye kifejti. Ez a közlemény megfelelő keretet biztosít, amely alkalmas arra, hogy az Európai Unióban élő fiatalokat érintő területek szakpolitikáinak jövőbeli kialakításához alapként szolgáljon.

1.2 Európa sorsa egyre inkább azon a képességén múlik, képes-e gyermek- és ifjúságbarát társadalmak kialakítására a gyermekek és a fiatalok számára. A növekedésre és a munka-helyteremtésre koncentráló átdolgozott lisszaboni stratégia részét képező Európai ifjúsági paktum elfogadása az Európai Tanács 2005. tavaszi ülésén annak elismerését jelenti, hogy a fiatalok integrálása a társadalomba és a munka világába, valamint a bennük rejlő lehetőségek jobb kihasználása létfontosságú feltételei a folyamatos és fenntartható fejlődéshez való visszatérésnek Európában.

1.3 A fiatalokkal szemben a mai társadalomban megfogalmazódó számos kihívás jelentőségét felismerve az EGSZB immár több mint egy évtizede rendszeresen hozzájárul a közösségi szintű ifjúságpolitika kialakításához.⁽¹⁾ Fontos vitákat

kezdeményezett olyan központi jelentőségű területekről, mint a fiatalok foglalkoztatása, a társadalmi integráció, az oktatás, a mobilitás, a társadalmi folyamatokban való részvétel vagy a civil szervezetek szerepe. Emellett az EGSZB tudatában van az Európai Unióra jelenleg váró kihívásoknak is, valamint annak, hogy mennyire szükséges a bizalom visszaszerzése.

1.4 Az EGSZB azt ajánlja, hogy e keret középpontjába a fiatalok kerüljenek, akiket – megfelelő lehetőségeket biztosítva számukra – ösztönözni kell arra, hogy tevékeny részt vállaljanak a politikák kialakításában. A változásokhoz való hozzájárulás fontos motiváció a fiatalok számára, ami képes lehet aktivizálásukra. A tagállamoknak és intézményeknek rendelkezésre kell bocsátaniuk a szükséges erőforrásokat, támogatásokat, illetve mechanizmusokat annak érdekében, hogy a fiatalok számára minden szinten könnyebbé váljon az életüket befolyásoló döntésekben és cselekedetekben való részvétel.

1.5 Európának minden eddiginél nagyobb szüksége van a fiatalok folyamatos elkötelezettségére aziránt, hogy integrált, versenyképes, biztonságos és befogadó Európát építsünk. Ahhoz, hogy igazán jelentsen valamit a fiatalok számára, az Európai Uniónak pozitívan kell hatnia életükre, kifejezetten érdeklődni, illetve látható módon, kreatívan válaszolnia kell igényeikre. E kezdeményezés sikere egyben valamennyi érintett fél bevonásán múlik, különös tekintettel az ifjúsági szervezetre, valamint a regionális és helyi önkormányzatokra, illetve a szociális partnerekre. Az EGSZB magáévá teszi a magas szintű munkacsoportnak a kibővített Európai Unió társadalompolitikája jövőjéről készített jelentéséből „merített gondolatot”: „a generációk közötti új paktumról”, az „időskorúakra koncentráló és félelemre alapuló paktumról... az ifjúságot középpontba állító és bizalomra alapuló paktumra való áttérés...mindezen félelmek átalakítása egy olyan folyamattá, amelyben »mindenki nyer«, és amely a pozitív jövőképen és a generációk közötti új egyensúlyon nyugszik.”

1.6 Következésképpen az EGSZB azt reméli, hogy a tárgyalat közlemény mind európai, mind tagállami szinten megteremti a döntéshozók és a fiatalok közötti szorosabb partnerség alapját.

⁽¹⁾ Fehér könyv: Ifjúságpolitika (HL C 116., 2001.4.20. – Előadó: Jillian Hassett van Turnhout), „Az Európai Bizottság Fehér Könyve - Új lendület Európa fiataljai számára” (HL C 149., 2002.6.21. – Előadó: Jillian Hassett van Turnhout), „Javaslat a »2004 – A Sporton keresztül megvalósuló oktatás európai évének megalapításáról« szóló európai parlamenti és tanácsi határozatra” (HL C 149., 2002.6.21. – Előadó: Christoforos Koryfidis), „Javaslat” Az európai szinten tevékenykedő ifjúsági szervezetek támogatását célzó közösségi cselekvési program létrehozásáról „szóló európai parlamenti és tanácsi határozatra” (HL C 10., 2004.1.14. – Előadó: Jillian Hassett van Turnhout) SOC/174 „Nemzedékek közötti kapcsolatok” (HL C 157., 2005.6.28. – Előadó: Jean-Michel Bloch-Lainé), SOC/177 „Javaslat az Európai Parlament és a Tanács határozatára a” Cselekvő ifjúság „program létrehozásáról a 2007-től 2013-ig terjedő időszakra”. (HL C 234., 2005.9.22. – Előadó: J.I. Rodríguez García-Caro).

A fiatalok és az ifjúsági szervezetek valódi és folyamatos bevonása a politikák kialakításába és végrehajtásába lehetővé teszi majd, hogy napirendre kerüljenek valódi igényeik, és hogy sajátjuknak érezzék a lisszaboni folyamatot.

2. Háttér

2.1 Az Európai Tanács március 22–23-i, tavaszi ülésén az EU állam- és kormányfői elfogadták az „Európai ifjúsági paktumot”.⁽²⁾ Az e paktumot javasoló Franciaország, Németország, Spanyolország és Svédország államfői négy fő kérdést határoztak meg: a fiatalok sebezhetőségét; a nemzedékeken átívelő szolidaritás kialakításának igényét az előregedő társadalomban; a fiatalok oktatással és képzéssel való ellátásának igényét; a fiatalokat érintő politikai területek jobb összehangolásának igényét.

2.2 A közlemény számos olyan üggyel és politikai területtel foglalkozik, melyek kiemelt jelentőségűek az európai fiatalok számára és melyeknek fontosságát az Európai Bizottság „Új lendület Európa fiataljai számára” című fehér könyve, valamint az ezt követő 2002. június 27-i, az európai ifjúságpolitika kereteit meghatározó tanácsi állásfoglalás is rögzíti.

2.3 A Tanács tavaszi ülésének következtetéseire adott válaszként az Európai Bizottság április 12-én integrált iránymutatásokat⁽³⁾ fogadott el. Ez az iránymutatás-csomag, mely egyrészt egy átfogó gazdasági iránymutatásokra tett ajánlásból, másrészt pedig egy foglalkoztatási iránymutatásokra vonatkozó tanácsi határozatra tett támogatott javaslatból áll, a tagállamok által meghatározandó nemzeti reformprogramok alapjaként fog majd szolgálni.

2.4 Az iránymutatások bevezetője hangsúlyozza az érintett szereplők bevonásának fontosságát a lisszaboni stratégiába, leszögezve azt is, hogy a tagállamok, illetve az EU minden alkalmat ragadjanak meg, hogy bevonják a helyi és regionális önkormányzatokat, a szociális partnereket, valamint a civil társadalmat az integrált iránymutatások végrehajtásába.

2.5 Míg az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatások a gazdaságpolitikáknak a lisszaboni célok eléréséhez nyújtott hozzájárulását taglalják, a foglalkoztatási iránymutatások elsősorban az európai foglalkoztatási stratégiához kapcsolódnak és a tagállamok foglalkoztatási politikájának összehangolását hivatottak szolgálni. Épp a foglalkoztatási iránymutatások területe az, ahol (külön hivatkozással az Európai ifjúsági paktumra) a paktum néhány tevékenységi körét átvették az integrált iránymutatások közé. Különösen két iránymutatás tükrözi az Európai ifjúsági paktum tartalmát: a 18. iránymutatás, mely magában foglalja a fiataloknak szánt foglalkoztatási pályák kialakítását, a fiatalok munkanélküliségének visszaszorítását, a munka és a magánélet jobb összeegyeztethetőségét, valamint jobb gyermekgondozási

lehetőségeket; illetve a 23. iránymutatás, amely magában foglalja az iskolából kimaradók számának csökkentését, a szakmai alapképzéshez, valamint a középfokú és felsőoktatáshoz való fokozottabb hozzáférést, ideértve a szakmai gyakorlatságot és a vállalkozói ismeretek oktatását is. Hasonlóképp a 24. iránymutatás tárgyalja az oktatási és képzési eszközök kínálatának kiszélesítését, a képesítések átláthatóságát támogató keretek kialakítását, a képesítések tényleges elismerését és a nem formális és informális tanulás érvényesítését. A foglalkoztatási iránymutatások végén újfent leszögezik, hogy a tagállamoknak a változás érdekében széleskörű partnerséget kell létrehozniuk a parlamenti szervek és az érdekelt felek bevonásával, ideértve a regionális és helyi szintű szereplőket is.

2.6 Ez a kezdeményezés kiemeli a fiatalok szerepét a növekedésre és munkahelyteremtésre irányuló lisszaboni partnerség legfontosabb területein, különösen az Európai foglalkoztatási és társadalmi befogadási stratégiákon, illetve az „Oktatás és képzés – 2010” munkaprogramon keresztül, és felveti az ezeken belüli kezdeményezések összehangolásának igényét.

2.7 A paktum elfogadása egybeesik az „Új lendület az európai ifjúság számára” tárgyában 2001-ben kiadott fehér könyv első végrehajtási időszakának lezárásával. Az említett fehér könyv folyamánya volt a 2002 júniusában elfogadott tanácsi állásfoglalás. Ez – a fiatalok aktív szerepvállalását elősegítendő – európai együttműködési keretet teremtett az ifjúságpolitika területén a nyílt koordináció módszerének bevezetése, illetve az ifjúságpolitikai dimenzió más politikákba való bevonása révén.

2.8 Az Európai ifjúsági paktum az Európai Tanács tavaszi ülésén elfogadott végleges formájában hangsúlyozza annak szükségességét, hogy az európai fiatalok hasznélvezői legyenek egy sor a lisszaboni stratégia szerves részét képező politikának és intézkedésnek; emellett a fiatalok oktatásának, képzésének, mobilitásának, szakmai beilleszkedésének, illetve társadalmi integrációjának javítását célozza, valamint igyekszik megkönnyíteni a hivatás és a családi élet összeegyeztetését. Az Európai ifjúsági paktum törekvései között az is szerepel, hogy biztosítsa az ez irányú kezdeményezések általános összhangját és a fiatalág érdekében történő erőteljes és folyamatos mozgósítás kiindulási pontjaként szolgáljon. Azt is megjegyzi, hogy az Európai ifjúsági paktum sikere az összes érintett szereplő bevonásán múlik, ideértve elsősorban nemzeti, regionális és helyi ifjúsági szervezeteket, valamint az európai, regionális és helyi önkormányzatokat, illetve a szociális partnereket. A tagállamok számára intézménycsomag kidolgozását javasolják a következő három területen: 1) foglalkoztatás, integráció és társadalmi előrejutás; 2) oktatás, képzés és mobilitás; és 3) a családi élet és a hivatás összeegyeztetése

⁽²⁾ http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

⁽³⁾ SOC/206 „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (HL C 286., 2005.11.17.), előadó: Henri Malosse.

3. A fiatalok bevonása

3.1 E vélemény kidolgozásakor az EGSZB 2005. szeptember 6-án konzultációt szervezett fiatalokat tömörítő szervezetek képviselői számára. E konzultáció eredményei bekerültek a véleménybe.

3.2 A fiatalok bevonása a cselekvés minden szálának kiindulópontja kell, hogy legyen. Bármilyen fiatalokra irányuló politikát az ifjúsági részvétel alapelveként kell jellemezni: olyan elvről van szó, mely mind európai, mind nemzetközi szinten többszörösen megerősítésre került ⁽⁴⁾ Miközben üdvözlő a fiatalokkal való európai szintű konzultációra irányuló intézkedéseket, különösen a „États généraux” 2005-ös megszervezése révén, az EGSZB sajnálattal állapítja meg, hogy a közlemény nem fejt ki kellőképpen, megfogható ajánlások formájában a fiatalok és az ifjúsági szervezetek tagállami szintű bevonásának, részvételük biztosításának módját. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy használjanak kreatívabb módszereket a fiatalok megnyerése és a velük való kapcsolatfelvétel érdekében.

3.3 Az EGSZB hangsúlyozza a fiatalok tevékeny részvételének és autonómiájának fontosságát, nem csak a munkaerőpiacon, hanem általában véve a társadalomban. A fiatalok autonómiája és aktív részvétele a társadalomban egyszerre kell, hogy cél és olyan eszköz legyen, amely hozzájárul a fiatalok személyes fejlődéséhez, kezdeményezőkézségük kialakulásához, társadalmi beilleszkedésükhöz, valamint általában véve a társadalmi kohézióhoz.

3.4 Az EGSZB sajnálattal veszi tudomásul, hogy a fiatalok és az ifjúsági szervezetek valódi bevonásának mechanizmusai nem kerülnek világos kifejtésre a közleményben. A 3.1. pontban említett 2005. szeptember 6-i meghallgatás során például diák-szervezetek hangsúlyozták, hogy az, hogy az ifjúság közérdekű intézmények megbízásából lép fel – ebben az esetben az egyetemisták szociális védelmének kötelező rendszere ügyében – milyen mértékben teszi lehetővé az ifjúság egésze – és nem csupán a szervezett ifjúság – számára, hogy felvállalják a felelősséget és mint olyanok megnyilvánulhassanak. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot és a tagállamokat, politikáikat a fiatalokkal és az ifjúsági szervezetekkel partnerségben dolgozzák ki és hajtsák végre, és ezt követően is minden lépésbe vonják be őket. A fiatalok és az ifjúsági szervezetek, valamint a szociális partnerek véleményét feltétlenül ki kell kérni, az ehhez a nemzeti lisszaboni reformprogramokhoz kötődő kezdeményezéshez kapcsolódó intézkedések kidolgozása és végrehajtásuk nyomon követése kapcsán.

⁽⁴⁾ EGSZB fehér könyv: Ifjúságpolitika, (HL C 116., 2001.4.20; az ENSZ nyilatkozata az Ifjúság Nemzetközi Évéről (1985): „Béke, részvétel, fejlődés”; ENSZ Gyermekjogi egyezmény, 1989; A fiatalok települési és regionális életben való részvételének európai chartája, Európai Regionális és Helyhatóságok Kongresszusa, 1992; A Tanács és az ifjúsági miniszterek közös állásfoglalása, 1999. február 8-i tanácsülés (HL 1999/C 42/01).

3.5 Az EGSZB várakozással tekint az elé, hogy kézhez kapja az Európai Bizottság összefoglaló jelentését, ⁽⁵⁾ amely a tagállamok eddigi, az OMC-folyamat ⁽⁶⁾ részét képező ifjúsági részvétel terén végzett munkáját dokumentálja. Az összefoglaló jelentés remélhetőleg a bevált gyakorlatok néhány olyan példájával tud majd szolgálni, amelyeket a többi tagállam is átvehet.

3.6 Az EGSZB tisztázni kívánja a civil szervezetek, így különösen az ifjúsági szervezetek szerepét a nyílt koordinációs módszer ciklusában. Érdemes emlékeztetni arra, hogy a Lisszaboni Európai Tanács következtetéseinek 38. bekezdése leírja az NGO-k szerepét a nyílt koordinációs módszerben ⁽⁷⁾. Az EGSZB szaktudásával és tapasztalatával e téren tevékenyen felléphet és részt vállalhat egy olyan, a fiatalok és ifjúsági szervezetek bevonását célzó eljárás kidolgozásában, amely aztán a saját berkein belül kerül bevezetésre.

4. Az ifjúság szerepe a növekedésre és munkahelyteremtésre irányuló lisszaboni partnerségben

4.1 Az EGSZB üdvözlő azt a kiemelt figyelmet, amelyet a paktum a fiatalok foglalkoztatása kérdésének szentel. Mindazonáltal az ifjúsági paktum kidolgozása és végrehajtása egy olyan szemszögből kell hogy történjen, mely a paktumot nem csak a lisszaboni stratégia egyik elemének, hanem önmagában is fontos célnak tartja. Ezen túlmenően, miközben a lisszaboni stratégia sikere fontos a fiatalok számára, a fiatalok ugyancsak fontosak ahhoz, hogy egyáltalán sikerre lehessen vinni a lisszaboni stratégiát. A fiatalokba való befektetés létfontosságú feltétele a kedvezőbb növekedési és foglalkoztatási rátáknak, a folyamatos innovációnak és az erősebb vállalkozói kedvnek. A lisszaboni stratégia működésbe hozásához szükséges a fiatalok bevonása, az, hogy a lisszaboni célkitűzéseket sajátjuknak érezzék, és elkötelezzék magukat irántuk.

4.2 A foglalkoztatás kérdése hasonlóképp központi helyet foglal el az európai polgárokat nyugtalanító kérdések között, és minden erőfeszítésre szükség van a munkanélküliség leküzdése érdekében, melynek elfogadhatatlan szintje valódi fenyegetést jelent társadalmaink kohéziójára nézve ⁽⁸⁾. A fiatalok munkanélküliségi szintje Európában még mindig több mint kétszerese az átlagos munkanélküliségi rátának. Sok fiatal kell, hogy

⁽⁵⁾ Ez várhatóan 2005 végén fog majd megjelenni.

⁽⁶⁾ A nyílt koordinációs módszer.

⁽⁷⁾ A lisszaboni következtetések (38) bekezdése kinyilvánítja, hogy az Európai Bizottság, különböző szolgáltatókkal és felhasználókkal, nevezetesen a szociális partnerekkel, vállalatokkal és NGO-kkal együttműködve kialakítja a legjobb gyakorlatok kiértékelésének és a változások megfelelő mederbe terelésének módszerét

⁽⁸⁾ Az Európai Tanács elnökségi következtetése, Luxembourg 1997.

szembenézzon azzal a nagyon is reális lehetőséggel, hogy munkanélküliként vagy alacsony jövedelemmel kell tengetnie életét. A háttérüket tekintve hátrányos helyzetű fiatalok, etnikai kisebbségek, bevándorlók, fogyatékkal élők és nők számára még nagyobb a szociális kirekesztés kockázata. Mindent egybevetve az ifjúság egészét érinti a destabilizálódás, az elszegényedés és a függőségi viszonyok jelensége, ami soha nem látott történelmi dráma, de egyben a fiatalok és a társadalom közös szolidaritásának új lehetősége is az ebből az Európában szokatlan helyzetből történő kilábalásra.

4.3 A fiatalokat jobban fenyegeti a munkanélküliség, illetve, amennyiben dolgoznak, az alacsony jövedelem veszélye.⁽⁹⁾ A lisszaboni stratégiának nem csak a mennyiségi, hanem a minőségi munkahelyteremtés is célja. Annak érdekében, hogy a munkaerőpiacra való bejutás minden fiatal számára valóban lehetséges legyen, nagyobb hangsúlyt kell fektetni a megfelelő szakmai képzésre, illetve a fiatalok számára megfelelő oktatásra, szakmai gyakorlatszerzésre és módszerekre, amelyek lehetővé teszik számukra az alapvetően fontos képesítések megszerzését, valamint arra, hogy a fiatalok elsajátítsák a személyes és szakmai önmegvalósításukhoz és az életben való boldogulásukhoz szükséges készségeket. Ezenkívül olyan iskolai képzés szükséges, amely képessé teszi a fiatalokat arra, hogy megállják a helyüket szakmai életükben, és sikeresen tudjanak élni a járulékos továbbképzési lehetőségekkel.

4.4 Az EGSZB aláhúzza az európai demográfiai változások felismerését és az Európai Bizottság demográfiai változásokkal való szembenézéséről kiadott zöld könyvével való kapcsolatot.⁽¹⁰⁾ A 0–14 évesek száma például 2000 és 2015 között 11 %-kal fog csökkenni, amit 2030-ig további 6 %-os csökkenés követ. E változással párhuzamosan az EGSZB kiemeli az Európában zajló társadalmi, kulturális és politikai változások jelentőségét is. A demográfiai változások nem pusztán statisztikákban és számokban ragadhatók meg, így elengedhetetlen, hogy a megfelelő politikák és intézkedések megfontolásakor ennél tágabb nézőpontból tekintsünk a kérdésre. Ahogyan azt a kibővített Európai Unió társadalompolitikájának jövőjét tanulmányozó magas szintű munkacsoport észrevételezi, a fiatalok csoportja relatív súlyának legalább 2025-ig számottevő csökkenését jelző demográfiai helyzet egyfajta esélyt jelent, ha megragadjuk, mivel implikálja a „társadalmi erőforrások iránt csökkent keresletet” és annak a lehetőségét, hogy fenntartható ráfordítással lényegi javulást lehessen elérni ezeken a területeken.

4.5 Ezért az EGSZB úgy véli, hogy a *fiatalokért* és a *fiatalokkal* megvalósítandó európai paktum lehetőséget teremthetne az európai fiatalok életkörülményeinek és kilátásainak jelentős javítására, míg egyidejűleg megerősíthetné a lisszaboni stratégia eredményes végrehajtását.

5. Az Európai ifjúsági paktum

5.1 Az EGSZB üdvözlí az Európai Tanács következtetéseit, melyek szerint a fiatalok haszonélvezői lesznek egy sor, a lisszaboni stratégia szerves részét képező politikának és intézkedésnek.

⁽⁹⁾ A magas szintű csoport jelentése a kibővített Európai Unió jövőbeni szociálpolitikájáról.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 94 – „Demográfiai változás – generációk közötti szolidaritás”

5.2 A közleményben az integrált iránymutatások következő szempontjait azonosították, mint az ifjúsági paktum hatásának maximális kihasználásához szükséges eszközöket:

- (i) A foglalkoztatást, integrációt és társadalmi előrejutást célzó intézkedések. Az integrált iránymutatások főképp a mennyiségi és minőségi munkahelyteremtésre irányuló foglalkoztatási politikákkal foglalkoznak.
- (ii) Az oktatásra, képzésre és mobilitásra irányuló intézkedések. Az integrált iránymutatások kiemelik annak szükségességét, hogy Európa kiterjessze és javítsa a humán erőforrás terén tett befektetéseket, illetve kiigazítsa oktatási és képzési rendszereit. Ezenfelül arra ösztönzik a tagállamokat, hogy növeljék a mobilitás lehetőségeit, ideértve például a fiatalok külföldi munkavállalási, illetve tanulási lehetőségeinek szélesítését.
- (iii) A családi élet és a hivatás összeegyeztetésére irányuló intézkedések. Az integrált iránymutatások megoldást keresnek a hivatás és a magánélet közötti jobb egyensúly megvalósítására, kitérve olyan kérdéskörökre is, mint a gyermekellátás, a családbarát munkahely és az egyenlőség.

5.3 Az EGSZB csalódottan veszi tudomásul, hogy miközben a fenti területek mindegyikén sor került intézkedések megfogalmazására, a közlemény elmulasztja az explicit, számokban is kifejezhető célok meghatározását akár a tagállamok, akár az Európai Bizottság számára. Olyan időszakban, amikor a polgárok megkérdőjelezzik az Európai Unió értékét, létfontosságú, hogy Európát a hatékony cselekvő szerepében lássák. Ennek elérése érdekében alapvető jelentőségű, hogy egyértelmű, eredményorientált, számokban kifejezett célokra van szükség.

5.4 Ösztönözni kell a nemzeti kormányokat célkitűzéseik számszerűsítésére, és világos célszámok megfogalmazására nemzeti reformprogramjaikban. Ezek a célkitűzések és célszámok nem csak a felsorolt területeken azonosított kihívásokat kell, hogy érintsék, hanem olyan kérdésekre is ki kell terjedniük, amelyek bár közvetett, ám mégis jelentős hatást gyakorolnak a célkitűzések elérésére. A lakáshoz jutás és a lakáskörülmények, valamint a fiatal szülőkkel kapcsolatos családpolitika kiemelkedő fontosságúak ezen kérdések között. Az is fontos, hogy hathatós egyeztető mechanizmusok épüljenek ki mind európai, mind tagállami szinten, biztosítandó minden terület összehangolt megközelítését.

5.5 Az EGSZB azt kéri, hogy kerüljön megfontolásra az alábbi számszerűsített céloknak a tagállamok lisszaboni stratégiára vonatkozó reformprogramjaiba való beépítése:

- Célok kijelölése minden tagállam számára a munkanélküli fiatalok számának legalább 50 %-kal való csökkentésére a 2006 és 2010 közötti időszakban (a jelenlegi munkanélkülségi ráta 17,9 % az Európai Unióban a 25 év alattiakat illetően) ⁽¹¹⁾

⁽¹¹⁾ Az Európai Bizottság közleménye, 3. oldal.

- Szociális védelmi rendszerek kialakítása, melyek lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy maguk dönthessenek saját jövőjükéről.
- A fiatalok társadalmi befogadását elősegítő intézkedések kezdeményezése, különös tekintettel az oktatásból, képzésből, foglalkoztatásból kikerült, illetve munkanélküliként nem bejegyzett fiatalok problémájának leküzdésére.
- A szakmai és technológiai képzésekben a lányok és a fiúk hozzáférése között tapasztalható eltérés csökkentésének, valamint a kezdő fizetések közötti eltérések mérséklésének célként való kitűzése.
- A korai iskolaelhagyók számának 50 %-kal történő csökkentése a 2006–2010 közötti időszakban, és a szakmai gyakorlatok támogatása.
- Az idegen nyelvek ismeretének előtérbe helyezése az oktatási és foglalkoztatási lehetőségek, illetve a fiatalok mobilitásának javítása révén.
- A fiatalok vállalkozói kedvének előmozdítása pénzügyi és technikai támogatás nyújtásával, valamint a vállalkozások megvásárlásához, átruházásához és indításához kapcsolódó bürokratikus akadályok minimálisra csökkentésével.
- A szabályozott és felügyelt koragyermekkori oktatás és ellátás megállapított feltételek szerinti támogatása.
- A hátrányos helyzetű családok kiegészítő támogatása.

5.6 Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, folytassa munkáját az ifjúsági munka elismerése terén, és örömmel tekint az olyan intézkedések bevezetése elé, mint a „Youthpass”. Azonban úgy véli, hogy a „Youthpass” önmagában nem elegendő az ifjúsági munka elismerésének megerősítéséhez. Ezért azt javasolja, hogy az Európai Bizottság kezdjen tárgyalásokat a munkaadói és munkavállalói szervezetekkel, a formális oktatási rendszer képviselőivel és a megfelelő nem kormányzati szervezetekkel olyan sokoldalú módszer kidolgozása végett, melynek segítségével fokozható a köztudatban annak felismerése, hogy az ifjúsági munka hozzájárul a fiatalok fejlődéséhez, valamint hogy a fiatalok szakértelmet, értékrendet és viselkedésmódot sajátítanak el az ifjúsági szervezetekben és ifjúsági munkában való aktív részvétel által. Az EGSZB megkönnyítené ezt a folyamatot.

5.7 A Világgazdasági Fórum versenyképességre vonatkozó ranglistáján magas helyezéseket elérő európai országok mindegyikére jellemző a társadalompolitikába, illetve szociális védelembe történő erőteljes beruházás, a nagy mértékű foglalkoztatottság, és a társadalmi transzferek utáni alacsony szegénységi

mutatók.⁽¹²⁾ A siker zálogai az olyan szolidaritás elvén alapuló fenntartható társadalombiztosítási rendszerek, melyeket úgy terveztek, hogy az egyén életében előforduló legfontosabb kockázatok ellen védelmet nyújtsanak.

5.8 Az EGSZB sürgeti a vidéki területeken és a szegény városi területeken élő fiatalok helyzetének alaposabb átgondolását. A fiatalok gyakran kerülnek hátrányos helyzetbe lakhelyükből kifolyólag. Számos vidéki és szegény városi területen a fiatalok nem férnek hozzá magas szintű oktatáshoz, képzéshez, mobilitáshoz, egészségügyi szolgáltatásokhoz, szórakozási lehetőségekhez, foglalkoztatási alkalmakhoz, illetve nincs esélyük a civil társadalomba való bekapcsolódásra. Célirányos intézkedésekkel kell biztosítani, hogy a bizonyos földrajzi területeken élő fiatalok teljes mértékben részesüljenek a lehetőségekből, és megfelelő választási lehetőségeik legyenek a különböző élethelyzetekben. Sok vidéki terület annyira kiesik, hogy az ott élő fiatalok nem jutnak megfelelő tájékoztatáshoz, különösen lehetőségeik tekintetében.

5.9 Az EGSZB üdvözli a súlyosan hátrányos helyzetű fiatalok társadalmi integrációjáról készítendő tanulmány 2005-ös elindítására vonatkozó javaslatot. A tagállamoknak azonban szembe kell nézniük a gyermekszegénység felszámolásának kihívásával, és azonnal megfelelő számszerűsített célokat kell megfogalmazniuk. Az ezzel a kihívással való szembenézés átfogó, folyamatos és mindenféle forrással ellátott cselekvési programot igényel majd, amely számot vet a gyermekszegénység sokdimenziós természetével. A gyermekszegénység súlyos hatással van a gyermekekre kérdések egész sora tekintetében, mint az egészség, az oktatás, és még a tekintetben is, hogy milyenek egy gyermek „életkilátásai”, arra való esélye, hogy valaha kitörjön a szegénységcsapdából. A tagállamoknak haladéktalanul el kell kezdeniük az e kérdések teljes körére kiterjedő politikák végrehajtását.

5.10 Az Európai Bizottság elkötelezte magát a fogyatékosok esélyegyenlőségének biztosítására, ahogy azt a 2003-as kezdetű, a fogyatékos emberek esélyegyenlőségére vonatkozó európai cselekvési terv is világosan megerősíti.⁽¹³⁾ Ezért az Európai Bizottság kötelessége, hogy összes cselekvési területén fellépjen a megkülönböztetés ellen. A fogyatékosok terén biztosított esélyegyenlőség szükséges ahhoz, hogy a fogyatékos emberek teljes és egyenjogú tagként vegyenek részt a társadalomban és oda be is illeszkedjenek. Annak érdekében, hogy a fiatal fogyatékosoknak az ifjúságpolitikába történő teljes körű bevonása megvalósulhasson, az EGSZB a következő pontok beillesztését szorgalmazza a közleménybe: az ifjúsági program intézkedéseiben való egyenjogú részvétel; az ifjúságpolitikával és ifjúsági projektekkal, valamint a tudatosság erősítésére irányuló intézkedésekkel kapcsolatos információhoz való egyenjogú hozzáférés.

⁽¹²⁾ A magas szintű csoport jelentése a kibővített Európai Unió jövőbeni szociálpolitikájáról, 2004. május.

⁽¹³⁾ COM(2003) 650, final. Brüsszel, 2003.10.30.

5.11 A fiatalok terminus nem homogén kategóriát takar. Ezért az EGSZB kéri, hogy tagállami szinten olyan politikákat fogalmazzanak meg, amelyek megfelelő módon figyelembe veszik mind a munkaerőpiac igényeit, mind pedig az egyének érdekeit. Ugyanakkor javasolja az Európai Bizottságnak, hogy készítsen elemzést az európai fiatalok helyzetéről és igényeiről.

6. A fiatalok állampolgári szerepvállalása

6.1 Az EGSZB elismerését fejezi ki az Európai Bizottságnak, amiért az e kezdeményezés részévé tette a fiatalok állampolgári szerepvállalását, noha az nem került be az Európai ifjúsági paktumba. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon javaslatával, hogy megtartsa és megerősítse a négy jelenlegi célkitűzést, vagyis: a részvételt; az információt; az önkéntes tevékenységeket és az ifjúsági kérdések ismeretét. Az EGSZB azonban kiemeli annak fontosságát, hogy a nyílt koordináció módszere mostantól koncentráljon a megfogható eredményekre. Ezért ahol a nyílt koordinációs módszer hiányosságai kimutathatók, ott erre fel kell hívni a figyelmet, és a problémát orvosolni kell.

6.2 Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a tagállamok a részvétel és az információ közös célkitűzései tekintetében 2005 végéig készítenek jelentést, valamint, hogy az önkéntes tevékenységekről és az ifjúsági terület alaposabb ismeretéről szóló jelentések 2006-ban készülnek el. Azonban az EGSZB fokozott partnerséget tart szükségesnek, és kiemeli minden érintett bevonásának értékét, ami az elért haladásról szóló nemzeti jelentések összeállítását illeti, különös tekintettel a fiatalokra és az ifjúsági szervezetekre. Az átláthatóság érdekében az is fontos, hogy ezeket a jelentéseket a nyilvánosság bevonásával alakítsák ki, és/vagy legalább tegyék őket közzé benyújtásukat követően. Minden civil szervezetet ösztönözni és anyagilag támogatni kell annak érdekében, hogy alakítsa ki saját értékelését a nyílt konzultációs módszer folyamatáról.

6.3 A civil szervezetek és a szociális partnerek szerves részei minden pluralista demokráciának. E tekintetben az ifjúsági szervezetekre értékes szerep hárul az állampolgári szerepvállalás és részvétel ösztönzésében. Ezt a szerepet a fiatalokkal és a fiatalokért folytatott közvetlen munka révén töltik be, fejlesztve azok egyéni készségeit és bizalmát, úgy, hogy megismerhessék a magukban rejlő lehetőségeket és elérhessék az optimális élet-színvonalat és -minőséget. Ezek a szervezetek az alulról jövő kezdeményezések szintjén működnek, a saját környékükről származó egyének és csoportok segítségével keresve megoldást a helyi problémákra. Azon is munkálkodnak, hogy ösztönözzék és fejlesszék a fiatalok az irányú képességét, hogy érdekeiket saját maguk védjék meg. Az ifjúsági civil szervezeteket megfelelő pénzügyi támogatásban kell részesíteni, és biztosítani kell számukra a megfelelő elismerést és az ahhoz szükséges eszközöket, hogy minden szinten valódi szereplőként vehessenek részt a döntéshozatalban és a társadalomban.

6.4 Az európai civil szervezetek civil párbeszédben való képviseléséről folyó viták során az EGSZB már több alkalommal⁽¹⁴⁾ hangsúlyozta, hogy csak a szilárdan megalapozott reprezentativitás ruházhatja fel a civil társadalom szereplőit azzal a joggal, hogy részt vegyenek az európai bizottsági határozatok alakításának és előkészítésének folyamatában, ahogy ez igaz az európai szociális párbeszédben részt vevő szociális partnerek esetében.

6.5 Az EGSZB csalódottan veszi tudomásul, hogy az önkénteseknek az Európai Bizottság által kiemelt fő társadalmi hozzájárulása a természeti katasztrófákban játszott szerepük volt. Miközben méltó és fontos szerepről van szó, az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak el kellene ismernie és ki kellene emelnie azt a folyamatos szerepet, amelyet az önkéntesek civil szervezetek széles körében játszanak helyi, regionális, nemzeti és európai szinten. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a fiatalok önkéntes tevékenysége nem csak azok pszichológiai és erkölcsi szükségleteit elégíti ki, hanem a szociális ellátás és gondozás terén számos szolgáltatás egyenes előfeltétele, illetve hozzájárulhat e szolgáltatások költségeinek csökkentéséhez. Ezért felkéri a tagállamokat, hogy többek között megfelelő adópolitikai intézkedések segítségével ösztönözzék az ilyen önkéntes tevékenységet.

6.6 Az EGSZB sajnálja, hogy a javasolt intézkedések száma minimális, és ezek sem tartalmaznak számszerűsített célokat, illetve világos célkitűzéseket. Ez kihagyott lehetőség arra, hogy ezen a fontos területen előrelépjünk.

6.7 Az európai programok fontos szerepet játszanak, amennyiben hozzájárulnak a nyílt koordinációs módszer és az Európai ifjúsági paktum célkitűzéseikhez, valamint ahhoz, hogy a fiatalok nagyobb mértékben vegyenek részt az őket érintő politikákban. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak azt az álláspontját, hogy a fiatalok tevékeny és szerepvállaló polgárrá válását ösztönző projekteket, valamint az olyan projekteket, melyek képességeik fejlesztését hivatottak segíteni, helyi, regionális és európai szinten a különböző európai programok keretein belül kell fejleszteni. Bár igaz, hogy sok program működőképes e keretek között, arra is szükség van, hogy ösztönözzék e programoknak a fiatalok és az ifjúsági szervezetek által, illetve javára történő felhasználását, és hogy ezeket a programokat „ifjúságbarátabbá” tegyék. A különböző programok és különösképp az Európai Szociális Alap, illetve a strukturális alapok felhasználása kitűnő alkalom arra, hogy az

⁽¹⁴⁾ Lásd többek között az 1999. október 15. és 16. között ülésezett, „Európai szinten szervezett civil társadalom első konventjének” dokumentációs anyagát, valamint a 2001. november 8. és 9. között megrendezett „A szervezett civil társadalom szerepe az európai kormányzásban” elnevezésű konferenciát, illetve az ide tartozó véleményeket: „A civil társadalmi szervezetek szerepe és hozzájárulása az európai építményhez”, 1999. szeptember 23., (HL C 329., 1999. november 17.), „Az Európai Bizottság és a nem kormányzati szervezetek: egy erősebb partnerség kiépítése”, 2000. július 13., (HL C 268., 2000. szeptember 19.), „Szervezett civil társadalom és európai kormányzás – Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hozzájárulása a fehér könyv kidolgozásához”, 2001. április 26., (HL C 193., 2001. július 10.), „Fehér könyv az európai kormányzásról”, 2002. március 21., (HL C 125., 2002. május 27.).

ifjúságpolitika terén elmozdulunk a retorikától a cselekvés irányába. A fiatalok életkörülményeinek és foglalkoztatásának javítását célzó különböző projektek gyakran túl kicsik ahhoz, hogy ezekből az alapokból támogathatnák őket. Ezért az Európai Bizottságnak, illetve a tagállamoknak fel kellene vennie a kapcsolatot az ifjúsági szervezetekkel annak érdekében, hogy könnyebbé váljon az EU programok forrásainak felhasználhatósága Európa fiataljai javára.

6.8 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai ifjúsági program az, amely a legtöbb lehetőséget rejt magában a fiatalok személyes és társadalmi fejlődése erősítésének és az állampolgári szerepvállalás ösztönzésének szempontjából. Üdvözöljük az új keletű, 2007-től 2013-ig tartó „Cselekvő ifjúság” program létrehozására irányuló kezdeményezést és továbbra is tevékeny részesei maradunk az előkészítési folyamatnak. Tekintve a program kibővítését és a fiatalok egyre fokozódó igényét arra, hogy részesüljenek belőle, határozottan kérjük a Tanácsot, hogy támogassa a program forrásainak mérsékelt, 1,2 milliárd euróra történő megemelését célzó javaslatot. Úgy gondoljuk továbbá, hogy rendszeres konzultációra van szükség a fiatalokkal, az európai ifjúsági szervezetekkel, valamint az Európai Ifjúsági Fórummal a program végrehajtását illetően. Az EGSZB felkéri a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokat, hogy tegyenek újító kezdeményezéseket annak érdekében, hogy elősegítsék a fiatalok részvételét a nemzeti konzultációs eljárásokban, és tájékoztassák egymást a bevált gyakorlatokról azzal kapcsolatban, hogy a fiatalok milyen szerepet töltenek be szerveiknél.

7. Az ifjúságpolitikai dimenzió beépítése más szakpolitikákba

7.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság javaslatát, hogy elsősorban az Európai ifjúsági paktum által lefedett

területekre koncentráljunk. Mindazonáltal aláhúzza az integrált, ágazatokat átfogó ifjúságpolitika fontosságát az ifjúsági területen megvalósítandó politikák kialakításakor.

7.2 A politikák kialakításának horizontális megközelítése összehangoltabb és eredményesebb stratégiát tesz lehetővé. A tagállamok foglalkoztatási iránymutatások kidolgozásakor rendszeresen konzultálnak a munkaadói és a szakszervezeti szervezetekkel. Ugyanúgy konzultálniuk kell a fiatalokkal és azok szervezeteivel, amikor őket érintő politikákat dolgoznak ki.

7.3 Az EGSZB „Az elhízás Európában – a civil társadalmi partnerek szerepe és felelőssége” című saját kezdeményezésű véleményében⁽¹⁵⁾ felhívja a figyelmet arra, hogy Európában több mint 14 millió gyermek túlsúlyos, közülük 3 millió igen nagy mértékben. Az azonban még nagyobb aggodalomra ad okot, hogy ez a szám minden évben 400000-rel növekszik. Az EGSZB az összes érintett együttes bevonására hív fel, beleértve a fiatalokat is.

7.4 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság által tanúsított nagymértékű érdeklődést a gyermek- és ifjúság-egészségügyet érintő intézkedések iránt, különösen az egészséges életmód ösztönzését illetően. Úgy véli, hogy ezek különösen fontos és sürgős intézkedések a polgárok számára. Ezért a 2006-ra tervezett, az ilyen intézkedések támogatását célzó kezdeményezések 2005-re történő előrehozatalát szorgalmazza, a már útjára indított konzultációk és kezdeményezések figyelembevételével.

7.5 Az EGSZB arra ösztönzi a Hetedik kutatási keretprogramot, hogy indítson kutatást a fiatalok részvételének hatásáról a képvisleti demokráciában és az önkéntes tevékenységekben. Ez a jelentés alkalmas lenne arra, hogy fel tudjuk mérni a részvétel hatását.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ SOC 201 (2005) – „Az elhízás Európában – a civil társadalmi partnerek szerepe és felelőssége” (CESE 649/2005_fin)

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Vélemény Tárgy: „Az elmélkedés időszaka: az Európai Unióról folytatott vita értékelésének struktúrája, tárgya és háttere”

(2006/C 28/08)

2005. szeptember 6-án az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Az elmélkedés időszaka: az Európai Unióról folytatott vita értékelésének struktúrája, tárgya és háttere.”

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Működési Szabályzata 19. cikkének (1) bekezdésében biztosított hatáskörében eljárva elhatározta, hogy albizottságot állít fel tárgyi munkájának előkészítésére.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Az elmélkedés időszaka: az Európai Unióról folytatott vita” albizottság véleményét 2005. október 13-án elfogadta. (Előadó: **Jillian van Turnhout**.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) 130 szavazattal, 3 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Az alapvető logika és elemzések nem változtak

1.1 A logika és az elemzések, amelyek az EGSZB-t az Alkotmány szerződést támogató véleményének (2004. október 28.) ilyen nagy többséggel történő elfogadására készítették, nem változtak, ebből következően az érvek és a megfogalmazott ajánlások is változatlanok. Az EGSZB véleménye szerint, az Alkotmány szerződés ratifikációs eljárásának kiszámíthatatlanságai csak megerősítették korábbi álláspontjának érvényességét.

1.2 Például a franciaországi és hollandiai népszavazás eredményei azon túlmenően, hogy jól mutatják a tagállamok és az európai intézmények kudarcát azzal a tájékoztatással kapcsolatban, hogy milyen is valójában Európa, hogyan törekszik a kompromisszumokra, egyúttal arról is tanúskodnak, hogy szakadék tátong a polgárok és az európai gondolat között. Ez a szakadék természetesen nem kizárólag ezekre az országokra jellemző, nem kizárólag kommunikációs és konjunktúrajellegű, hanem magát a kompromisszumot kérdőjelezi meg, tehát felépítésének módját. Ez a szakadék természetesen nem kizárólag ezekre az országokra jellemző, nem kizárólag kommunikációs és konjunktúrajellegű, hanem magát a kompromisszumot kérdőjelezi meg, tehát felépítésének módját.

1.3 Érdemes felidézni a „világos üzeneteket”, melyeket – ahogyan azt az EGSZB 2004-es véleményében vélte – el kellene juttatni a civil társadalomhoz:

- a „Konvent” módszere „előrelépés az európai építkezés demokratizálásának útján”;
- az Alkotmány „forradalom” az európai építkezés történetében;
- demokratikusabb Uniót kell létrehozni, amely felismerné, hogy a polgárok érdekei a legfontosabbak Európa építése során;
- olyan Uniót kell létrehozni, amely az eddigieknél jobban védelmezi Európa polgárainak alapvető jogait;
- olyan Uniót kell létrehozni, amely a közösségi módszereknek és közösségi politikáknak köszönhetően képes megfelelni polgárai elvárásainak.

1.4 Az Alkotmány szerződés számos hiányossága ellenére – amelyekre szintén rámutatott – az EGSZB határozottan az európai civil társadalomnak az Alkotmány szerződés eredményei körüli mozgósítása mellett emelt szót – éppen e hiányosságok leküzdése érdekében.

1.5 Az EGSZB a következő hiányosságokat állapította meg:

- a részvételi demokrácia elvének végrehajtásához elégtelen operatív rendelkezések,
- a szubszidiaritás elvének végrehajtásában a szervezett civil társadalom által játszott szerepet elismerő rendelkezések hiánya;
- a közösségi kormányzás gyengesége a gazdaság- és foglalkoztatáspolitikában, valamint ezeken – a civil társadalom szereplőit leginkább érintő – területeken az Európai Parlamenttel és az EGSZB-vel való konzultációt előíró szabályok hiánya.

1.6 Az EGSZB meglátása szerint a fenti összes észrevétel továbbra is helytálló és érvényes. 2004. októberi véleményében az EGSZB nemcsak az Alkotmány szerződés ratifikálása mellett tette le határozottan voksát, hanem azt is hangsúlyozta, hogy az EU polgáraiban tudatosítani kell az Alkotmány szerződés tervezete által megvalósított demokratikus előrelépést és annak előnyeit.

1.7 A ratifikációs folyamat körül zajló vita újra bemutatta, hogy az Európai Unió előtt álló egyik legnagyobb kihívás annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy hogyan tartható fenn és biztosítható a növekedés, a foglalkoztatás és a jólét a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek számára. Ahogyan azt az Eurobarométer által végzett legfrissebb felmérés (Eurobarométer 63, 2005. szeptember) is mutatja, ez az a kérdés, amely leginkább foglalkoztatja az európai polgárokat.

1.8 A kihívásra adandó válasz kulcsfontosságú része megtalálható a 2000-ben az állam-, és kormányfők által az európai társadalom számára konkrét jövőképet kínáló lisszaboni stratégia keretében meghatározott célkitűzések között.

1.9 Fontos rámutatni azonban, hogy öt év európai szintű heves vita és különböző tevékenységek ellenére az eddigi eredmények kiábrándítóak, és a stratégia végrehajtása kívánnivalót hagy maga után.

1.10 „A tagadhatatlan előrelépések mellett hiányosságok és egyértelmű kétségek is mutatkoznak” – jelentette az Európai Tanács 2005 márciusában. Ezeknek a hiányosságoknak és kétségeknek számos oka lehet, de a legtöbbben egyetértéennek az alábbi két megjegyzéssel:

- A stratégia túl elvont. Nincsenek a vállalkozások és a polgárok számára látható eredmények. A közvélemény nem tesz különbséget a globalizáció, az EU-politikák és a nemzeti politikák életszínvonalra és munkakörülményekre gyakorolt hatásai között;
- A stratégia továbbra is felülről jövő folyamat. A szervezett civil társadalom alig vett benne részt. Számos tagországban a stratégia többé-kevésbé ismeretlen az érdekelt felek számára. Úgy tűnik, hogy nem történt valódi konzultáció, legkevésbé a kutatásra és oktatásra vonatkozó nyílt koordinációs módszer területén.

1.11 Ezért az Európai Tanács 2005. márciusi ülésén határozottan kiemelte annak szükségességét, hogy a civil társadalom magáénak vallja a lisszaboni stratégia célkitűzéseit, és aktívan részt vegyen azok megvalósításában.

1.12 Ennek fényében különösen egyértelmű, hogy az európai társadalmi modell, beleértve a szociális modell jövőjét is, ami egyben az európai polgárok kollektív identitásának is alapvető része, és amellyel a polgárok határozottan azonosulnak, a lisszaboni stratégia célkitűzéseinek megvalósításán fog múlni. Így a kihívás tárgya – bármilyen fontos is – nem maga az Alkotmányszerződés, hanem olyan feltételek megteremtése, melyek lehetővé teszik az európai polgárok számára, hogy az európai projektet újra magukénak vallják az általuk kívánatosnak tartott társadalom átfogó, közös jövőképe alapján.

1.13 Ezért a 2004. októberi véleményében az EGSZB párhuzamot vont az Alkotmányszerződés és a lisszaboni stratégia között, és a következőket jelentette ki:

„Erről a [lisszaboni] stratégiáról beszélni kell a viták során, mivel minden európai polgár számára a jövőt jelenti: versenyképességet, teljes foglalkoztatottságot, az ismeretek megosztását, beruházást az emberi tőkébe, növekedést, de az életkörülmények és az életminőség megőrzését is a fenntartható fejlődés révén...”

2. Visszatérés a helyes útra – közös jövőkép a részvételi demokrácián keresztül

2.1 Az Európai Unió előtt álló kihívások leküzdése érdekében az európai integrációs folyamatot újra „igazolni” kell, mégpedig a demokratikus fellépés olyan új szemlélete alapján, amely a civil társadalomnak és képviselői intézményeinek meghatározó szerepet tulajdonít.

2.2 Ezért a civil társadalom részvétele az állami döntéshozatali eljárásban elengedhetetlenül fontos az európai fellépés és az

európai intézmények demokratikus legitimitásának megerősítésében. Még ennél is fontosabb tényező viszont az „Európa” céljára és az általa követendő irányra vonatkozó közös nézőpont kialakításának ösztönzésében. Ezen új konszenzus alapján ugyanis lehetővé válna az európai integrációs folyamat követése és az európai polgárok elvárásainak jobban megfelelő, a jövő Európájáról szóló projekt meghatározása és végrehajtása.

2.3 Az Európai Unió intézményeinek és a tagállamok kormányainak ösztönözniük kell a valódi szubszidiaritás kultúrájának kialakulását, amely nemcsak a különböző szintű önkormányzatokat, hanem a társadalom különböző alkotóelemeit is magában foglalja, mégpedig úgy, hogy az európai polgárok tisztán láthassák: az EU csak akkor cselekszik, ha ezáltal értéket hoz létre, és úgy, hogy közben tiszteletben tartja a jobb jogalkotás elvét.

2.4 Az Eurobarométer legfrissebb adatai szerint a megkérdezettek 53 %-a úgy vélte, hogy szavának nincs súlya az Európai Unióban. Mindössze 38 % érezte ennek ellenkezőjét.

2.5 Ezek az eredmények jól mutatják olyan eszközök kidolgozásának és alkalmazásának szükségességét, amelyek lehetővé teszik az európai polgárok számára, hogy valóban részesei legyenek a kibővített európai projekt meghatározásának, melynek valódi tartalmat kell adni, és amely majd az európai integrációs folyamat támogatására és az azzal való azonosulásra fogja ösztönözni őket.

2.6 Ezzel összefüggésben hangsúlyozni kell, hogy az Európai Unió demokratikus legitimitása nem csak az uniós intézmények hatáskörének és feladatának világos meghatározásán nyugszik, hanem egyúttal azt is jelenti,

- hogy ezek az intézmények az állampolgárok bizalmát élvezik és számíthatnak az európai tervet támogató polgárok erős elkötelezettségére,
- hogy a polgárok aktív részvétele az Európai Unió demokratikus életében teljes mértékben garantálva van.
- hogy törekedjünk az európai polgársághoz társítandó egyedi jellegzetességek meghatározására, ami nem azonos a nemzeti állampolgárságok egyszerű egymás mellé rendelésével⁽¹⁾

2.7 Az EGSZB véleménye szerint az alkotmányszerződés felfüggesztett, illetve elhalasztott ratifikációs eljárásának metsző iróniája, hogy az Alkotmány hiánya, és különösen az Európai Unió demokratikus működéséről szóló VI. cím rendelkezéseinek hiánya még inkább kiemeli az Alkotmány szükségességét. Az Európai Unió előtt álló alapvető kihívás tehát ennek a sarkalatos üzenetnek az átadása.

2.8 Az EGSZB meglátása szerint az Alkotmány részvételi demokráciára és civil párbeszédre vonatkozó rendelkezései mögött meghúzódó logika továbbra is teljesen helytálló. Az európai intézményeknek tehát teljes mértékben osztaniuk kell az Alkotmány szerződés logikáját és valódi részvételi demokráciát kell létrehozniuk.

⁽¹⁾ EGSZB-velemény (SOC/203): „Aktív polgárság cselekvési terv”.

2.9 A részvétel fokozását még sürgetőbbé teszi, hogy a közelmúltban történtek ellenére a polgárok sokat várnak az Európai Uniótól. Az Eurobarométer már korábban is említett adatai szerint az Európai Unió polgárainak mintegy 60 %-a támogatja az Európai Unión belüli nagyobb integrációt (ezt más felmérések is megerősítették). Az eredmények azt is jelezték, hogy az európai polgárok az Európai Unió szerepének megerősítését kívánják az olyan kihívásokkal szemben, mint pl. a munkanélküliség, a szegénység és a társadalmi kirekesztés.

2.10 Az EGSZB már 2004 októberében kijelentette, hogy az Alkotmányszerződés hiányosságainak leküzdése érdekében, valamint ratifikálásának a civil társadalom mozgósítása általi biztosítása végett számos intézkedést lehetne hozni a javasolt intézményi keret tartalommal való megtöltésére és operatív intézkedésekkel történő javítására. Az EGSZB különösen az alábbiakat emelte ki:

- a részvételi demokráciára vonatkozó rendelkezéseket vizsgálat alá kell vetni az EGSZB-vel való konzultációs eljárást és az EGSZB szerepét tisztázó közlemények sorában.
- konzultálni kell a civil társadalommal a polgárok kezdeményezési jogának gyakorlásához szükséges eljárásokat meghatározó európai törvény tartalmáról. Az EGSZB-t fel lehetne kérni feltáró vélemény készítésére ebben a tárgyban.
- a részvételi demokrácia elvét alkalmazni kellene a növekedés, foglalkoztatás és fenntartható fejlődés elősegítését célzó legfontosabb EU-stratégiákban.

2.11 Így az EGSZB megkísérelte meggyőzni az Európai Unió kormányait és intézményeit annak elengedhetetlen szükségességéről, hogy a civil társadalom és civil társadalmi szervezetek kiálljanak az Alkotmány szelleme és az Alkotmányban foglaltak mellett egyaránt.

2.12 Az EGSZB megjegyzi, hogy jelenleg nem folyik az állam- és kormányfők júniusi nyilatkozatában előírányzott „széles körű vita”. Az EGSZB úgy véli, hogy a széles körű vitát minél hamarabb el kell kezdeni, ugyanakkor úgy érzi, hogy a vita terméketlen lehet, ha a közvéleményt valahogy nem győzik meg az európai integrációs folyamat jellegéről, különös tekintettel a folyamat demokratikus szempontjaira.

2.13 A tagállamok állam- és kormányfői által júniusban elhatározott elmélkedési időszakot a franciaországi és hollandiai népszavazás eredményéhez vezető politikai és intézményes helyzetben való túljutás lehetséges módjairól való elgondolkodásnak kellene szentelni.

2.14 Az EGSZB véleménye szerint azonban az elmélkedés időszakát leginkább az Európa jövőjére vonatkozó közös, a polgárok által is osztott elképzelés és Európa és a polgárai közötti új szociális kapcsolat, azaz konszenzus megalapozására kellene használni, mely által létrejöhetne az a keret is, amelybe a növekedés, a foglalkoztatás és a jólét biztosításához szükséges politikák beilleszthetők lennének. Ez azt jelenti, hogy a tagállamok kormányainak „haza kellene vinniük az EU-t”.

2.15 Kiemelkedően fontos annak igazolása, hogy a „részvételi demokrácia” és a „civil párbeszéd” nem pusztán üres szavak, hanem alapvető elvek, amelyekben az Európai Unió politikáinak és ezáltal jövőjének sikere múlik.

2.16 Éppen ezért nemzeti, regionális és helyi szinten egyaránt elengedhetetlen a civil társadalom lehető legszélesebb körű bevonása minden jövőbeli vitába, ezáltal ösztönözve az Európai Unió polgárait konkrét elvárásaik kifejezésére. Ennek megvalósításához az Európai Unió politikáira és a polgárok által elképzelt közös jövőképre irányuló hiteles meghallgatás és vita stratégiáját kell kialakítani.

2.17 Az EGSZB ezzel kapcsolatban figyelmesen meg fogja vizsgálni az Európai Bizottság „D” tervét, annál is inkább, mivel meg van győződve arról, hogy pillanatnyilag még nem kezdődött meg a vita, és hogy a módszer, az időpontok és az egyes országokban, illetve a közösségen belüli szinten is a vita ösztönzésére szánt eszközök meghatározó jelentőségűek lesznek. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság alelnöke, Margot Wallström által ismételt hangoztatott álláspontot, hogy a kommunikáció kétirányú folyamat, és hogy Európának jobban kellene polgáraitra figyelnie. Az EGSZB értelmezése szerint a „figyelni” nem szükségszerűen jelenti azt, hogy „követni”, de azt mindenképpen jelenti, hogy „bevonni”, és valójában azt is kellene jelentenie, hogy „megérteni”.

3. „Tájékoztatás Európáról”

3.1 Az EGSZB általában véve üdvözölte azt a kialakulóban lévő egyetértést, hogy az Európai Uniónak új kommunikációs stratégiára van szüksége, kommunikációs eszközei pedig átalakításra és tökéletesítésre szorulnak. Az EGSZB üdvözölte az Európai Unió információs és kommunikációs stratégiájának végrehajtásáról szóló, 2005. április 26-i európai bizottsági jelentést, és ugyancsak üdvözölte, hogy az Európai Bizottság 2005. július 20-án az általa végzett tájékoztatás javítását célzó cselekvési tervet fogadott el.

3.2 Az EGSZB maga is elfogadott egy stratégiai kommunikációs tervet, melyet rendszeresen felülvizsgál. Az EGSZB elnöksége ezenkívül 2004 decemberében jóváhagyta a „Tájékoztatás Európáról” kihívás tekintetében alkalmazandó általános stratégiai megközelítést. Az EGSZB mindkét vonatkozásban igyekezett megerősíteni a tagjai és az általuk képviselt szervezetek „hídépítő” szerepét. Az EGSZB elkötelezett résztvevője volt a 2004-es „Wicklow-kezdeményezésnek”: az amszterdami informális miniszteri ülésen stratégiai dokumentumot terjesztett elő „A szakadék áthidalása” címmel, amely azt tárgyalta, hogy általában a szervezett civil társadalom és különösképpen az EGSZB hogyan vehetne részt még teljesebben a kommunikációs folyamatban.

3.3 Az EGSZB üdvözölte, hogy az Európai Tanács 2004. novemberi ülésén megbízta az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki koherens kommunikációs stratégiát az Európai Unió számára. Az EGSZB az Európai Bizottsággal szoros együttműködésben fórumot szervez az érdekeltek számára a kommunikációs kihívásról, melynek célja, hogy lehetővé tegye a civil társadalmi szervezetek számára, hogy a jelenlegi elmélkedési időszak keretében megosszák nézeteiket, melyeket az Európai Bizottság szintén figyelembe vehet a kommunikációs kihívásról szóló konzultatív fehér könyvének megfogalmazásakor.

3.4 Az EGSZB 2005 áprilisában már szervezett egy hasonló fórumot az érdekeltek számára a fenntartható fejlődés politikai kérdéseiről, és kész hasonló konzultációs és a meghallgatást szolgáló eseményeket szervezni a legfontosabb politikai kérdésekről is, ezzel erősítve a szervezett civil társadalom hangját, és ezáltal hozzájárulva ahhoz is, hogy „Brüsszel” is jobban figyelhessen a polgárookra.

3.5 Az EGSZB ezzel összefüggésben hangsúlyozni kívánja az Európai Parlamentnek mint a demokratikus hídépítés első és legfontosabb elemének központi szerepét, amely – reményei szerint – továbbra is folytatódni fog. Az EGSZB kész a partner szerepét betölteni az Európai Parlament mellett – ahogyan azt már a Konvent munkája során is tette – saját kezdeményezésű meghallgatások és fórumok szervezésével azokról a kérdésekről, amelyeket az Európai Parlament különösen szeretne megvitatni a szervezett civil társadalommal.

3.6 Ezek a szempontok arra készítették az EGSZB-t, hogy két alapvető gondolatot is kiemeljen. Először is, bár az EGSZB üdvözlí a kommunikációs stratégiára és a kommunikációs eszközökre fektetett fokozódó hangsúlyt, nem szabad elfelejteni, hogy bármilyen kommunikációs megközelítés csak annyira lehet jó, amennyire a benne rejlő üzenet tartalma. A kommunikáció tehát csak egy kiegészítő mechanizmus és önmagában nem végcél. Másodszor, bár az EGSZB teljesen elkötelezte magát az európai szintű kommunikációs stratégia létrehozásának és a kommunikációs eszközök megerősítésének kettős folyamata mellett, a közösségi szintű tevékenységet a tagállamokban zajló kommunikációs folyamatok kiegészítésének kell tekinteni. Az európai szintű stratégia tehát elengedhetetlenül fontos, de messze nem elegendő.

3.7 Ezzel összefüggésben a reprezentatív és konzultatív intézmények – köztük különösen a nemzeti parlamentek és a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok – szerepét tagállami szinten, valamint regionális és helyi szinten egyaránt hangsúlyozni kell.

4. Ajánlások

Kedjük meg a részvételi demokrácia megvalósítását!

4.1 Az EGSZB-t az Alkotmány szerződés – és különösen az Európai Unió demokratikus életéről szóló rendelkezések – ilyen nagy többséggel való elfogadására készítő okok és logika változatlanok. Az EGSZB továbbra is úgy véli, hogy az Európai Unió demokratikus életét legjobban az erre vonatkozó rendelkezések alkotmányos keretben történő rögzítésével lehet biztosítani. A jelenlegi bizonytalanság azonban nem akadályozhatja meg az Európai Unió minden szereplőjét abban, hogy azonnali intézkedéseket hozzanak a részvételi demokrácia megvalósításának megkezdésére. Minden európai uniós intézménynek tehát mélyen el kell gondolkodnia azon:

- hogyan biztosítsa a polgároknak és az őket képviselő szövetségeknek a lehetőséget álláspontjuk kifejtésére és a nyilvános véleménycserére az uniós tevékenységek minden területére vonatkozóan;
- hogyan tartson fenn nyílt, átlátható és rendszeres párbeszédet a képviselői szövetségekkel és a civil társadalommal;

- hogyan folytasson széles körű konzultációt az érintett felekkel annak biztosítására, hogy az Európai Unió tevékenységei koherensek és átláthatóak legyenek.

Az Európai Bizottságnak ezenkívül mérlegelnie kellene az Alkotmány szerződés 1-47. cikkének (4) bekezdésében foglalt rendelkezések felülvizsgálatát a civil társadalommal a polgárok kezdeményezési jogának gyakorlására vonatkozó eljárást meghatározó európai törvény tartalmáról folytatott konzultáció alapján (az EGSZB-t feltáró vélemény megfogalmazására kellene felkérni ebben a tárgyban).

4.2 Az EGSZB újra hangsúlyozni szeretné, hogy bár csak kiegészítő, de mégis fontos szerepet kíván játszani a civil párbeszéd fokozásában, és nemcsak a hagyományos konzultációs mechanizmusokon keresztül, hanem az Európa és a szervezett civil társadalom közötti hídként betöltött szerepe révén is. Az EGSZB ezzel kapcsolatban felhívja a figyelmet, hogy a szervezett civil társadalomhoz fűződő kapcsolat módozatait újra át kell gondolni. Az EGSZB kész, hajlandó és képes a teljes jogú partner szerepét betölteni a civil párbeszéd fokozására irányuló minden tevékenységben.

Az Európai Uniónak meg kell ragadnia a polgárok képzetét, és eredményt kell felmutatnia a lisszaboni stratégia vonatkozásában.

4.3 Az európai gazdasági viszonyok kulcsfontosságúak a polgárok európai integrációs folyamattal kapcsolatos érzelmeinek meghatározásában. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság megerősíti, hogy támogatja a lisszaboni stratégiát, de hangsúlyozza, hogy az Európai Uniónak és tagállamainak eredményeket kell felmutatnia a kötelezettségek vonatkozásában. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a lisszaboni stratégia a lehető legjobb garancia az Európai Unió jövőbeli gazdasági, társadalmi, környezeti és kulturális jólétének biztosítására, ugyanakkor meglepő módon mégsem sikerült megragadnia a polgárok képzetét, ahogyan azt például az „1992-es”, az egységes piac létrehozását célzó kampány tette. A tagállamoknak el kell fogadniuk, és megismételtesnek kell venniük az ezen a téren rájuk háruló felelősséget. A stratégiát meg kell változtatni, hogy ne legyen ilyen elvont, és a céljait (vagy akár a címét is) be kell vezetni a tagállamok belpolitikai nyelvhasználatába. Be kell vonni a civil társadalmat és a civil társadalmi szervezeteket.

4.4 Az Európai Gazdasági és Szociális bizottság a maga részéről folytatni fogja a munkát az Európai Tanácstól a március 22–23-i ülésén kapott megbízatása keretében, azaz „hogy a tagállamok szociális és gazdasági bizottságaival és egyéb partnerszervezetekkel együtt hozzon létre egy, a civil társadalom kezdeményezéseit összefogó interaktív hálózatot, amelynek célja, hogy elősegítse a stratégia végrehajtását.” (A Tanács 7619/1/05/ rev. 1 sz. dokumentuma, 9. pont).

A szakadék áthidalása – a kommunikáció fokozása

4.5 Az EGSZB következetesen kiáll az Európai Unió és a munkájának értelmet adó polgárok közötti kommunikáció fokozása mellett. Az EGSZB elismeri, hogy az utóbbi időben az EU-intézmények egyenként és együttesen is hatalmas munkát végeztek: két jó példa erre az Európai Parlament weboldalának teljes átalakítása és az Európai Bizottság „Europe Direct”

szolgáltatása. Az EGSZB támogatja a szoros intézményközi együttműködést a kommunikáció terén. Tudomásul veszi az Európai Bizottság „D” tervét, valamint egy fehér könyv közeljövőben történő kiadására vonatkozó szándékát. Teljes mértékben elkötelezte magát, hogy a tőle telhető módon támogatni fogja a szakadék áthidalását, és ezt igazolja a november 7–8-án ebben a témában az érdekeltek számára megrendezett fórum is.

4.6 Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a kommunikáció csak annyira lehet jó, mint a benne foglalt üzenet tartalma. Visszaautalva a lisszaboni stratégiáról kifejtett nézeteire, úgy érzi, hogy az európai intézményeknek, de mindenekelőtt a tagállamoknak el kell gondolkodniuk arról, hogy hogyan juttassák el Európa üzenetét. Már sok szó volt arról, hogy abba kellene végre hagyni egymás hibáztatását, de az tény, hogy Európát gyakran vélik negatívnak és a polgároktól távolinak, és hogy nem történt elég erőfeszítés az integrációs folyamat pozitív szempontjainak előtérbe állítása érdekében.

4.7 Az együttműködés fokozásával kapcsolatban az EGSZB kéri az úgy nevezett „Wicklow-kezdemenyezés” (az európai ügyekért felelős miniszterek informális ülései) felélesztését, mégpedig azzal a határozott és állandó megbízatással, hogy vizsgálják meg, milyen módon lehet Európáról tájékoztatást adni, valamint biztosítsanak olyan informális környezetet, amelyben a tagállamok számba vehetik a polgárok véleményét és megoszthatják egymással bevált gyakorlataikat. Intézményközi szinten az EGSZB azt kéri, hogy az intézményközi csoport hasonló megbízatást kapjon gyakoribb találkozók megrendezésére a kommunikáció problémáinak megvitatása céljából. Tekintettel a gyors technológiai fejlődésre (pl. mobiltelefonok, széles sávú adatátvitel) és az ezek kiaknázását szolgáló új kommunikációs technológiák rohamos fejlődésére, az ilyen mechanizmusok különösen fontosak.

4.8 Az EGSZB hangsúlyozza véleményét, hogy a kommunikációnak folyamatosan a figyelem középpontjában kell állnia, nem pedig adott kérdésben megrendezett alkalmi kampányok tárgyát képeznie.

Fel kell ismerni, kit terhel elsődlegesen a felelősség

4.9 Az Európai Uniónak őrizkednie kell attól a helytelen – bár egyértelműen jó szándékú – elképzeléstől, hogy a polgároktól való jelenlegi elszakadás problémája a brüsszeli, központi szinten oldható meg. Amit az európai intézmények tehetnek a kommunikáció terén, csak kiegészítést nyújthat. Az elsődleges felelősséget máshol kell keresni. Az európai parlamenti választások, valamint az Alkotmány szerződésről megrendezett fran-

ciaországi és hollandiai népszavazás eredménye jól mutatja, hogy sok európai polgár igen szkeptikusan szemléli Európát. Ez mindenekelőtt az európai jogalkotásnak a polgárok élet- és munkakörülményeire gyakorolt hatására vonatkozik. A tagállamok feladata, hogy elmagyarázzák polgáraiknak, mit is jelent az EU valójában, miért van szükség egyes európai jogszabályokra, valamint, hogy nemzeti szinten ismertessék a jogszabályok hatását.

4.10 A közvéleményt – beleértve a civil társadalmat is – csak akkor lehet meggyőzni az Európai Unió legitimitásáról és közös jövőjéről, ha a hitelesség, a bizalom, az átlátható jogalkotási eljárás és a jogállamiság működése érezhető. Erről pedig elsősorban a tagállamok kormányainak kell gondoskodniuk. A tagállamok kormányainak úgy kell cselekedniük, hogy abból egyértelműen kiderüljön, hogy magukénak tekintik az Európai Uniót, ezért tartózkodniuk kell a „mi és ők” típusú kijelentésektől és az ezzel járó állandó kétértelmű megnyilvánulásoktól.

4.11 Ahogyan azt az „Irish National Forum on Europe” (Európáról rendezett ír nemzeti fórum) jól bemutatta, a civil társadalmi szervezetek részvétele néha meghatározó lehet. Elengedhetetlen a megfelelő szintű (helyi, szakmai stb.) kommunikáció megerősítése, valamint az európai politikák vagy a jogalkotási eljárás sikereinek hangoztatása szemléletes és érthető módon az adott szinten. A civil társadalmi szervezetek kiváló helyzetben vannak ennek elvégzéséhez. Az EGSZB tehát elhatározta, hogy segítséget és bátorítást nyújt a tagállamok civil társadalmi szervezetei számára, különösen tagjai „hídépítő” szerepének kihasználásával. Ha valóban elindul a széles körű vita az európai projektről és az európai politikákról, akkor annak a tagállamokon belül, a civil társadalmi szervezetek alsó szintjein kell megkezdődnie. Az egész Európára kiterjedő fórumnak csak akkor van értelme, ha egyaránt lehetőséget ad a felülről és alulról jövő vélemények kifejezésére. Amire valóban szükség van, az nem is igazán a fentről lefelé (top-down) vagy a lentől fölfelé (bottom-up) való megközelítés, hanem egy lentől lefelé irányuló (bottom-down) szemléletmód alkalmazása.

4.12 Ebből a véleményből szándékosan kimaradt az Alkotmány szerződés jövőjének és az Európai Unió előtt álló lehetőségeknek a részletes megvitatása. A Nizzai Szerződést megelőző status quo állapothoz való visszatérés egyértelműen nem választható lehetőség. Az állam- és kormányfők által elképzelt széles körű vita viszont talán segíthet rávilágítani a legmegfelelőbb követendő útra. Az EGSZB azonban aggodalmának ad hangot, mivel ilyen széles körű vita a legtöbb tagállamban alig érzékelhető. Ilyen vita hiányában pedig nehéz elképzelni, hogyan érhető el előrelépés.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A személyek mobilitása a kibővített Európai Unióban és ennek hatása a szállítási eszközökre”

(2006/C 28/09)

2005. február 10-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy a Működési Szabályzat 29. cikkének (2) bekezdésében foglaltak értelmében saját kezdeményezésű véleményt bocsát ki a következő tárgyban: „A személyek mobilitása a kibővített Európai Unióban és ennek hatása a szállítási eszközökre”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2005. október 4-én elfogadta véleményét (előadó: Philippe LEVAUX).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott, 421. plenáris ülésén (a 2005. október 26-i ülésnapon) 74 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. A saját kezdeményezésű vélemény tárgya

1.1 2020–2030-ra a ma 25 tagot számláló Unió minden bizonnyal új tagállamokkal bővül majd, Romániával, Törökországgal, Bulgáriával, Horvátországgal stb. kezdve. További lehetséges bővítések feltételezése nélkül is valószínű, hogy – együttműködés és kereskedelem tekintetében – az EU közvetlen hatókörzete kiterjed majd olyan periférián elhelyezkedő országokra, mint például Ukrajna, Grúzia és Oroszország.

1.2 Ezen a hatalmas, kontinens méretű területen – amely egy kelet-nyugati irányban 6 000 km, észak-déli irányban 4 000 km hosszú téglalapot formál – a személyszállítás területén új igények merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a szabadság elvének megfelelően lehetővé váljon a szabad mozgás, hogy az európai demokrácia olyan formája alakulhasson ki, amely feltételezi a kultúrák közötti kapcsolatot, illetve a gazdasági fejlődés elősegítése érdekében.

1.3 A lisszaboni csúcson 2000-ben meghatározott célkitűzésre való tekintettel olyan szállítóeszközöket kell kifejleszteni, amelyek megfelelnek a következő két-három évtized valószínű mobilitási igényeinek:

„Európának a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdasági térségévé kell válnia, amely képes a fenntartható gazdasági fejlődésre, s ugyanakkor a foglalkoztatás mennyiségi és minőségi javítására, továbbá nagyobb társadalmi kohézió megteremtésére.”

1.4 Így az egyéni és közforgalmú személyszállító eszközök elengedhetetlen fejlesztését célzó javaslatokban a következő tényezőket kellene figyelembe venni:

- a személyek mozgásával kapcsolatos, 2020–2030 táján fellépő mennyiségi és minőségi igényekre vonatkozó frissebb előzetesekről tanulmányok,
- „aktívabb” viselkedés az európai polgárok részéről, az Európai Unió által a 21. század kezdetén kitűzött versenyképességi célokból eredően;

– az európai polgárok magatartásának változása – környezetbarátabb magatartás,

– cserekapcsolatok igénye a kultúra, a kulturális örökség (művészet, építészet stb.), az oktatás, a tudomány területén,

– az Unió népessége kozmopolitábbá válik, területe pedig csaknem kétszeresére nő;

– új technológiák megjelenése és elterjedése, ami új közlekedési eszközöket alakíthat ki (éppen ezért a létrehozásukhoz és megvalósításukhoz szükséges szabályozást, kutatási előirányzatokat és a befektetések finanszírozási módját gyorsan meg kell határozni),

– az Európán kívülről, elsősorban Délkelet-Ázsiából, Kínából és Indiából érkező kereskedelem és idegenforgalom növekedése.

1.5 A személyszállítási eszközök fejlesztésének vizsgálatakor és az erre vonatkozó intézkedések meghozatala során – a befogadás és az esélyegyenlőség elvét szem előtt tartva – mindenképpen gondolni kell a csökkent mozgásképességű utasokra, vagyis a fogyatékkal élő vagy idős személyekre és a kisgyermekekre. Annak érdekében, hogy biztosítani lehessen a korlátozott mozgásképességű utasok számára is az önálló, akadálymentes mobilitást, olyan szabályozó rendelkezéseket kell kialakítani, amelyek garantálják, hogy a jövőbeli szállítási eszközök és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúrák elérhetőek lesznek számukra. Ez megtörténik a légi közlekedésben, amely esetében az Európai Bizottság olyan rendeletet terjeszt elő, amely meghatározza a csökkent mozgásképességű utasok jogait ⁽¹⁾.

1.6 Az EGSZB megállapítja, hogy az Európai Unió évtizedek óta aktívan foglalkozik az áruszállítással, számos intézkedést hozott a teherszállítás kapacitásának növelésére az európai kereskedelem, és ezáltal a gazdasági fejlődés ösztönzése érdekében. A közlekedési infrastruktúra így megsokszorozódott, elsősorban a közúton, ritkábban vasúton, és csak kivételes esetben a vízi szállítás területén.

⁽¹⁾ Kidolgozás alatt álló EGSZB-velemény a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a légi járműveken utazó csökkent mozgásképességű személyek jogairól”

1.7 2005 végén az Európai Bizottság közleményt ad ki „Az európai közlekedési politika, 2010: a választás ideje” című fehér könyvben tett javaslataira kapott félidei eredményekről. Ekkor lehetővé válik az utasok által a közlekedési politikában elfoglalt hely változásának értékelése, és annak ellenőrzése, hogy a fenntartható fejlődés figyelembe vétele megnyilvánul-e abban, hogy az áruszállítás egyre inkább áttér a közútról az alternatív szállítási módokra (vasút, belvízi és tengeri hajózás stb.). Az EGSZB a fent említett mérleg alapján, a megfelelő időben, szokásos formában véleményt fog alkotni, amelynek itt most nem kíván elébe menni.

1.8 A mérlegre várva azonban az EGSZB megállapítja, hogy – bár léteznek a Nemzetközi Vasúti Szövetség által kiadott becslések az összes utas- és kilométerszámról Nyugat-Európában a 2010–2020-as időszakra⁽²⁾ – a személyszállításról nincs átfogó elemzés. Évtizedek óta az uralkodó nézet, úgy tűnik az, hogy a teherszállítás igényeinek kielégítésével megfelelő megoldásokat kapunk a személyszállításban is. Ez a megközelítés alátámasztja a közúti infrastruktúra fejlesztését, amely mind a teherszállításra, mind az egyéni és közforgalmú személyszállításra használható (személygépkocsi, autóbusz). A közútnak mindig megvolt ez a kettős feladata. Ma azonban – a forgalom erősödése miatt – a teherszállítás és a személyszállítás sok útvonalon nehezen fér meg egymás mellett, sőt veszélyes. Ez, a teherszállítás iránti kiemelt igény a közúti infrastruktúra előnyben részesítését eredményezi a többi szállítási mód kárára, hiszen az mind teherszállításra, mind személyszállításra felhasználható.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy ez a helyzet:

- a fehér könyvben rögzített prioritásoktól távol áll, hiszen az az utast helyezi a közlekedési politika középpontjába,
- nehezen felel meg annak a megerősített szándéknak, mely szerint a fenntartható fejlődés elveit figyelembe kell venni,
- kevésbé kedvező a mindenképpen szükséges európai kohézióra nézve, hiszen az a csere – legyen az bármilyen természetű, tehát a személyek mobilitása is – megkönnyítésén keresztül érhető el,
- nem számol azzal az előnnyel, amelyben az Európai Unió részesülhet a Kínából és Indiából érkező nemzetközi idegenforgalom fejlődése folytán, amelynek 2030-ra olyan szintet kellene elérnie, amellyel lehetővé válna évente több százmillió állampolgárunk utazása a világban.

1.10 A fentiekből kifolyólag az EGSZB, mivel maga nem készíthet tanulmányokat, kéri az Európai Bizottságot egy gyors, globális felmérés elkészítésére a következő célokkal:

⁽²⁾ Lásd az 1. mellékletet.

- az EU-ban és annak közvetlen hatókörzetében a személyforgalom jelentőségének felbecsülése a 2020–2030-as időszakra,
- a 2020–2030-as időszak tekintetében az európai térségből a nemzetközi úti célok felé utazó európaiak jelentőségének felbecsülése, illetve az EU-ba idegenforgalmi vagy üzleti céllal beutazó, és annak területén utazó külföldiek nagyságrendjének értékelése,
- az előretekintő becslések alapján annak ellenőrzése, hogy a különböző programokban jelenleg tervezett kapacitások megfelelőek-e a személyszállítási igények kielégítésére a 2020–2030-as időszakban,
- az Európai Unió és polgárai céljainak és érdekeinek megfelelő cselekvési tervvel együtt egy, a jelenleginél fontosabb helyet kapó közlekedési politikának szentelt új, 2010-es fehér könyv kidolgozása, melynek témája: **„A személyek mozgása a kibővített Európai Unióban és hatása a szállítási módokra a 2020–2030-as időszakban”.**

2. A személyek helyváltoztatásával és mobilitásával foglalkozó globális felmérés irányvonalai és vizsgálódási területei

2.1 Az európai térség új dimenziói: tér és idő

2.1.1 Az EGSZB szeretné, ha az Európai Bizottság fellépne annak érdekében, hogy a döntéshozókban és az európai polgároknak egyaránt tudatosuljanak a mai és a jövőbeli európai térség földrajzi dimenziói. Egy nemzedéken belül ugyanis az Európai Unió, amely ma 25 tagállamot számlál, 2020–2030-ra valószínűleg új államokat fog fogadni, közvetlen hatókörzete más államokhoz való közelsége révén (vagy a szomszéd államokkal való együttműködés kapcsán) kibővül, és átfogja az egész európai kontinenst, amikor a személy- és teherszállítás problémáját már más léptékben kell tervezni.

2.1.2 Jelenleg túlságosan kevés európai van tudatában annak, hogy az EU és hatókörzete kelet-nyugati irányban az Atlanti-óceántól Oroszország szívéig, a Fekete-tengerig és a Volgaig, észak-déli irányban pedig a Balti-tengertől a Földközi-tenger medencéjéig, tehát gyakorlatilag Afrikáig fog terjedni.

2.1.3 Ebben az új térségben a távolságok és a helyváltoztatáshoz szükséges idő már nem tekinthető a jelenlegi helyzet egyszerű folytatásának, ha figyelembe vesszük a köztávra tervezhető technológiai korlátokat és sebességet.

2.1.4 Hasonlóképpen a globalizáció és bizonyos sűrűn lakott országok életszínvonalának várt és valószínű emelkedése az EU-n kívül élő több százmillió ember helyváltoztatásának mennyiségi növekedését idézi majd elő, akik minden évben be kívánnak majd lépni vagy be kell majd lépniük az európai térségbe, hogy ott utazzanak egymást követő, viszonylag rövid időtartamok alatt. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy Európa új dimenzióit figyelembe kell venni mind a **távolságok tekintetében** (magában az európai térségben, szomszédos hatókörzetében és nemzetközi kapcsolataiban), mind pedig az **idő tekintetében** (a helyváltoztatások időtartama, a szállítóeszközök sebessége, a helyváltoztatásra szánt idő optimalizálása a felhasználók kívánsága és kötöttségei szerint).

2.2 A személyek mobilitásával foglalkozó globális felmérés lehetséges területei

2.2.1 A személyszállításra való igény fő okai:

A személyek és áruk szabad mozgása az európai folyamat középpontját képező egyik alapelv. Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy folyamatosan ellenőrizni kell ennek az elvnek a megfelelő alkalmazását, főként ma, a bővítés és a globalizáció kettős hatása alatt. Ennek az elvnek a tiszteletben tartása az európai demokrácia és kohézió fő feladata.

A személyek szabad mozgása (jogi, jogalkotási, a terrorizmus elleni védelemre vagy a csökkentett mozgásképességű személyek szállítására vonatkozó stb.) szabályok rögzítését kívánja meg. Ez nem tárgya ennek a saját kezdeményezésű véleménynek, amely a személyek szabad mozgása, azaz mobilitása elvének kielégítéséhez szükséges eszközök és létesítmények biztosítását tárgyalja.

Annak meghatározása, hogy a személyek miért kívánnak, illetve miért kell nekik közlekedni elengedhetetlen alapfeltétel, mivel ezen okok, és azok mennyiségi és minőségi jelentősége szerint más-más eszközökre van szükség.

2.2.2 Az EGSZB, a teljesség igénye nélkül, a következő okokat látja:

- hivatalos út (kereskedelmi, szakmai stb.)
- a képzéshez, az ismeretek cseréjéhez kapcsolódó utazás (diákcserék, konferenciák, kutatási együttműködések stb.)
- szakmai okból történő utazás (kiküldetésekkel járó munka, foglalkozás gyakorlása stb.)
- felfedezés és információcsere miatti utazás (idegenforgalom, kultúra, kulturális örökség stb.)
- egyéb

2.2.3 Az EGSZB javasolja, hogy az általa kért globális felmérés az olyan utazásokra korlátozódjon, amelyek bizonyos nagyságrendet elérő, ismétlődő vagy folyamatos áramlást okoznak.

2.2.4 Az utazás két módja

Figyelembe kell venni, hogy a személyek milyen módon kívánnak utazni, mivel ez részben meghatározza a használandó eszközöket.

Két nagy kategóriát különböztethetünk meg:

- Egyéni vagy nagyon kis csoportokban történő utazás (néhány ember, család stb.)

Megj.: A kis csoport méretének meghatározásához alapul vehetjük a KRESZ-ben megadott személyek számát, akik magánszemély által vezetett járműben utazhatnak.

- Különbő csoportos utazások (munka miatt utazók, turisták, nyugdíjasok, nyaralók stb.)

2.2.5 A megtett távolságok

Az EGSZB a globális felmérés területét korlátozni kívánja, de magát a korlátozást is át kell gondolni. Ugyanis az nyilvánvaló, hogy a megtett távolságok alapján a használható eszközök is többfélék, különbözőek lehetnek, kiegészítő és összehangolt jellegűek. Hasonlóképpen az utasok által az utazásra szánt idő is függ a megteendő távolságtól, a használt eszköztől vagy az utazás okától. Ugyanígy a megvalósítandó eszközök meghatározásakor gondolni kell arra, hogy azok mely közigazgatási szint hatáskörébe tartozzanak (állam, helyi önkormányzatok, települések stb.).

2.2.6 Az EGSZB ezért véli úgy, hogy különbséget kell tenni a távolságok között

- **0–100 km:** ezzel nem foglalkozik a globális felmérés, mivel ez városi vagy városkörnyéki közlekedést jelent, amiben a városok vagy város csoportok illetékesek, tehát speciális témakör, amelyet külön kell kezelni. Ugyanakkor a városi közlekedés megfelelő és koherens fejlesztése (a szolgáltatás biztonságossága, kényelme, környezetbarát jellege, minősége és folyamatossága) terén mindenütt Európában tapasztalható nehézségek megkívánják a tapasztalatok cseréjét az utazókörzés jvára;
- **100–250 km:** a napi ingázás, a határ menti is, egyre gyakoribb. Például a lakóhely és munkahely közötti útvonalon, a gyors és olcsó közlekedési eszközöknek köszönhetően, amelyek lehetővé teszik a nagy városközpontoktól távol lakók számára a munkahelyre történő napi bejárást;

- **250–750 km:** olyan távolságok, amelyeknél meg kell vizsgálni, hogy milyen körülmények között konkurálhat egymással a közúti (személygépkocsi vagy autóbusz) és a vasúti közlekedés (hagyományos vagy nagy sebességű vonat);
- **250–750 km:** olyan távolságok, amelyeknél meg kell vizsgálni, hogy milyen körülmények között konkurálhat egymással a vasúti (nagy sebességű vonat) és a légi közlekedés;
- **több mint 1 500 km:** Európában kontinens léptékű távolság, amely esetén – a kisebb távolságokkal ellentétben – az időfaktor elsődleges, és megkerülhetlenné teszi a légi közlekedést.

2.2.7 Végül a távolságokat elemző fejezetben szólni kell a nemzetközi és más földrészekre irányuló utazásokról is, hogy figyelembe lehessen venni az európai térségbe bejövő, illetve az onnan távozó hullámokat.

2.2.8 Az EGSZB természetesen azt szeretné, ha az általa kért globális felmérés a személyszállításra használható közlekedési eszközökkel és infrastruktúrával foglalkozna. E téren nem csupán meghatározni, értékelni és optimalizálni kell a meglévő eszközöket, amelyek már jórészt ismertek, hanem új utakat kell feltárni, amelyekbe gyorsan integrálhatók az elkövetkezendő évtizedekben várhatóan feltűnő technikák és technológiák. Mindez azt feltételezi, hogy az Európai Bizottság javaslatokat terjeszt elő a szállítóeszközök fejlesztésére, illetve a jövőbeli szükségletek megelőzésére vonatkozó kutatási programok elősegítésére, megszervezésére és koordinálására, amivel egyszersmind a lehetőségek integrálása is elérhető lesz.

2.2.9 A jelenleg létező személyszállító eszközöket a globális felmérés keretében a következőképpen csoportosíthatjuk:

- **Közúti szállítóeszközök:** személygépkocsival vagy autóbusszal történik az utazás. Jelenleg semmi nem indokolja ezeknek a szállítóeszközöknek a megkérdőjelezését (épp ellenkezőleg), amelyekre valószínűleg pozitívan hat majd a motorok és környezetkímélő üzemanyagok fejlődése. Két megközelítés lehetséges:
 - Hagyni, hogy a folyamatok maguktól alakuljanak, várni és figyelni a változásokat abban a reményben, hogy a legnegatívabb hatások korrigálhatók lesznek,
 - Egy voluntarista politika fő tengelyeinek meghatározása például az újfajta üzemanyagokkal működő jövőbeli járművek karbantartási és üzemanyag-ellátási hálózatainak előkészítése, bizonyos járművek és utasok számára külön infrastruktúra kialakítása és fenntartása, illetve az „intelligens autópályával”, az út menti és a hosszú autózásakor szükséges szolgáltatásokkal kapcsolatos kutatások folytatása révén.

- **A vasúti szállítás:** manapság úgy tűnik, a nagy sebességű szállítás helyezi előtérbe, és néha sajnos elterelődik a figyelem a hagyományos hálózatok hiányosságairól.

- **A légi közlekedés:** figyelembe véve az EU fejlődésének irányát, megkerülhetetlen eszköz mind a nagy távolságok megtételéhez, mind a nemzetközi cserekapcsolatokhoz. Ezek a változások, illetve az Airbus A380 gyors piacra dobása szükségessé teszik az európai légikikötői infrastruktúra (beleértve ebbe a kiszolgált városok központjaival való összeköttetést is) alkalmassá tételét arra, hogy fogadni tudja a nagy méretű repülőgépeket, és meg tudjon felelni az ezáltal megnövekedett utasforgalom igényeinek.

- **Tengeri szállítás:** a Balti-tengeren, az Északi-tengeren, illetve a Földközi-tengeren helyileg és rendszeresen biztosítja a személyszállítást többé-kevésbé nagy távolságokra. Ezt a szállítóeszközt, elsősorban a „tengeri autópályák” vonalán, fejleszteni lehet és ki lehet egészíteni más közlekedési eszközökkel.

- **A belvízi hajózás:** ma marginálisnak tekinthető, kivéve néhány folyóparti fővárosban, ahol munkába járásra vagy a turizmus céljaira használják (folyami utasszállítás vagy „vízibuszok”). A továbbiakban lehetőségként kellene vele számolni, és nem kellene rendszeresen elvetni (a velencei repülőtérre való kijutás stb.).

2.3 A személyszállítás igényeinek értékelése 2020–2030 táján

2.3.1 Az EGSZB, miután megvizsgálta a személyszállításról rendelkezésre álló becsléseket és számadatokat a következő évtizedekre vonatkozóan, megállapította, hogy e területen hiányosságok tapasztalhatók. Az elmúlt időszakokról számos adat áll rendelkezésre, viszont ez nem elegendő megbízható jöslások kialakításához a jövőre nézve. Ezek nem veszik figyelembe a 25 tagállamra bővült Európai Unióban végmenő változásokat, a további tervezett csatlakozások középtávú hatásait, sem pedig az EU közvetlen hatókörzetében elhelyezkedő országokban végbement változásokat.

2.3.2 Az EGSZB-nek nincs tudomása olyan vizsgálatról, amely azzal foglalkozott volna, hogy milyen következményei és hatásai lehetnek a feltörekvő országok életszínvonal-növekedésének, amivel több százmillió ember külföldi utazása válik lehetségessé minden évben, 2020-tól kezdve Kínában, 2030-tól valószínűleg Indiában (különböző forrásokból származó becslések). Az a többször is elhangzott adat, amely szerint 100 millió kínai tudna minden évben turistaként külföldre utazni 2020-tól kezdve, ma irreálisnak tűnik. Ez ugyanakkor csupán a kínai népesség 8 %-át jelenti. Ez a jelenleg külföldre utazó japánok százalékos aránya alatt van (kb. 12 millió ember). Egy nemrégiben megjelent tanulmány megerősíti, hogy ma a kínai népesség 4 %-a él azon az átlagos életszínvonalon, mint az európai átlag, 4 % kevés, de Kínában ez 50 millió embert jelent!

2.3.3 Összehasonlításképp, azt feltételezve, hogy csupán 50 millió kínai akar Európába jönni, és repülővel kíván az EU több országába is ellátogatni viszonylag rövid időtartamra (átlagban 10 napra), az EGSZB szeretné, ha az EU megfontolná a kapacitások szükséges fejlesztését, miután megvizsgálta a jövőre vonatkozó hipotézisek jogosságát. Arra ösztönzi a tagállamokat, hogy készüljenek fel megfelelő eszközökkel azoknak a gazdasági előnyöknek a kiaknázására, amelyeket a turizmus illetén fejlődése hozhat. Ennek hiányában, mobilitási igényük esetén, a kínaiak és az indiaiak oda mennek majd, ahol fogadni tudják őket.

2.3.4 Az EGSZB érdeklődéssel szerzett tudomást az Európai Bizottság által 2004 szeptemberében, „*European energy and transport: Scenario on key drivers*” címmel kiadott dokumentumról. A fenti dokumentum, amelyre mindenképpen utalni kell, egy számos területen, három különböző időszakra – 2010, 2020, 2030 – végrehajtott előretekintő vizsgálat eredményeit közli. Célja elsősorban az energetikai szükségletek és a kevésbé szennyező és/vagy megújuló energiafelhasználási lehetőségek felé fordul. A VI. fejezet a közlekedéssel foglalkozik ebből a szempontból, és tesz néhány becslést, amelyet újra kellene vizsgálni, hogy kivehetőek legyenek belőlük a személyszállításra vonatkozó adatok, amelyek most a domináns helyet elfoglaló teherszállítással együtt jelennek meg ezekben a statisztikákban.

2.3.5 A jelentés mellékletében ⁽³⁾ találunk néhány jelzést a várható változásokra vonatkozóan.

Megjegyzendő, hogy ezek a becslések 30 országra vonatkoznak (a Bizottság a 25 jelenlegi tagállamhoz hozzávette még Romániát, Bulgáriát, Svájcot, Norvégiát és Törökországot). Globálisan a személyszállítás ebben a 30 országban 40 év alatt növekszik. (Gpkm = Gígapassenger-kilometer = milliárd utas/km)

– **4196 Gpkm** 1990-ben **5021** 2000-ben (+ **20 %** 10 év alatt)

– **5817 Gpkm** 2010-ben (+ **16 %** 10 év alatt)

– **6700 Gpkm** 2020-ban (+**15 %** 10 év alatt)

– **7540 Gpkm** 2030-ban (**12,5 %** 10 év alatt)

2.3.6 Az EGSZB megjegyzi, hogy – érdekes módon – az elkövetkező évtizedekre szóló növekedési becslések alatta maradnak az 1990–2000 közötti időszakban tapasztalt növekedésnek. Ezért úgy tűnhet, hogy a személyek mobilitása már nem a gazdasági vitalitás kritériuma.

2.3.7 Megjegyzendő, hogy a személygépkocsival történő közúti személyszállítás 2000 és 2030 között 45 %-kal nő, míg a vasúti szállítás csupán 30 %-kal. A légi közlekedés ugyanakkor 300 %-kal bővül. Az EGSZB nem tudja megítélni ezeknek a jóslásoknak a koherens voltát, de megjegyzi, hogy azokat

alapos vizsgálat alá kellene venni ahhoz, hogy globális képet kaphassunk a közép- és hosszú távú helyzetről.

2.3.8 Az EGSZB tehát felkéri az Európai Bizottságot egy teljes és specifikus előretekintő vizsgálat elindítására, hogy a lehető legteljesebben fel lehessen mérni a mennyiségi és minőségi igényeket, hogy 2020–2030 táján meg lehessen felelni majd a személyszállítási igényeknek.

2.3.9 Ennek a vizsgálatnak nem kizárólag az Európai Bizottság által a fent említett dokumentumban megadott 30 országra kellene irányulnia, hanem az EU hatókörében és közvetlen közelében elhelyezkedő országokra is (Horvátország, Albánia, Ukrajna, Oroszország, Észak-Afrika stb.), amelyeknek a következő 25 esztendőben, többféle módon ugyan, de szorosabbá válik a kapcsolata az EU-val.

2.3.10 A vizsgálatnak értékelnie kellene a nemzetközi utazások hatását is, elsősorban a feltörekvő országokból (Kína, India stb.) érkezőkét, hogy fel lehessen mérni az európai térségbe való beutazásokat és az onnan történő kiutazásokat, illetve a térségen belüli mozgásokat.

3. Javaslatok és következtetések

Az EGSZB:

3.1 Úgy ítéli meg, hogy a kibővített Európai Unióban mindenképpen biztosítani kell a személyek mobilitását a demokrácia megerősítése és az európai kohézió érdekében.

3.2 Megállapítja, hogy kevés előretekintő tanulmány áll rendelkezésre a személyek mobilitásáról a 2030 körüli időszakban, amely lehetővé tenné a szükséges szállítóeszközök volumenének és az ennek megfelelő infrastruktúrának az értékelését.

3.3 Hangsúlyozza, hogy minden nagyszabású, európai léptékű infrastruktúra kialakításához hosszú időre (mintegy 20 évre) van szükség, mielőtt az működőképesse válna.

3.4 Úgy ítéli meg – a rendelkezésre álló információk alapján, amelyek a személyek mozgása terén erős változásokat jeleznek előre –, hogy az Európai Bizottságnak tanulmányokat, majd ezt követően egy globális és specifikus felmérést kellene készítenie ezen a téren, az áruszállítás alakulásáról készült számos tanulmánnyal és felméréssel párhuzamosan.

3.5 Javasolja, hogy ezek a felmérések képezzék a közlekedési politikáról szóló új, 2010-es fehér könyv tárgyát, melyben a 2020–2030 körüli időszak személyszállítási igényei nagyobb helyet kapnának, mint 2001-ben. Az alábbi kritériumokat kellene figyelembe vennie:

– a személyek utazásának főbb okai,

⁽³⁾ Lásd az 2. sz. mellékletet.

- az utazás módja (egyéni vagy csoportos),
- a megtett távolságok szerinti csoportosítás,
- a személyek által használt közlekedési módok, az elérhetőség, a megbízhatóság, a biztonság stb. minősége.

3.6 Javasolja az Európai Bizottságnak, hogy az érintett államokkal együtt hozza létre azokat az eszközöket, amelyek szükségesek a személyek mobilitásának biztosításához – optimális és a fenntartható fejlődés elveinek megfelelő körülmények között – az alábbiak figyelembevételével:

- a fogyatékkal élő vagy idős személyek, illetve a kisgyermekek nehézségei és korlátai, a csökkent mozgásképességű személyeket képviselő szervezetekkel együttműködve;

- a személyszállítási eszközöknél alkalmazható új technikák és technológiák kutatása és fejlesztése terén szükséges finanszírozás;
- jogalkotási, szabályozási és pénzügyi eszközök, amelyek segítségével a tagállamok az igényeknek megfelelő befektetési projekteket hajthatnak végre.

3.7 Végezetül hangsúlyozza, hogy az Európai Uniónak ügyelnie kell arra, hogy a tagállamok kiegyensúlyozott szállítási szolgáltatásokat nyújtsanak mind a személy-, mind a teherszállítás területén. Tájékoztatást kér a globális felmérés elindításáról, kéri, hogy vonják be abba, és konzultáljanak vele a következtetéseket illetően.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy:

- „Javaslat tanácsi rendeletre a cukorágazat piacának közös szervezéséről”, valamint
- „Javaslat tanácsi rendeletre a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló 1782/2003/EK rendelet módosításáról”, valamint
- „Javaslat tanácsi rendeletre az Európai Közösségen belül a cukoripar szerkezetátalakítására szolgáló ideiglenes rendszer megállapításáról és a közös agrárpolitika finanszírozásáról szóló, 1258/1999/EK rendelet módosításáról”

COM(2005) 263 final – 2005/0118-0119-0120 CNS

(2006/C 28/10)

2005. július 25-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 36. és 37. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció véleményét 2005. október 7-én elfogadta. (Előadó: Jean-Paul BASTIAN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) 103 szavazattal 22 ellenében, 18 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Unió huszonegy országában állítanak elő répacukrot. A francia tengerentúli megyék és Spanyolország kisebb mennyiségben (280 000 tonna) nádcukrot is termelnek. Összességében az Európában gyártott cukor mennyisége az

egyes évektől függően 17 és 20 millió tonna között mozog, miközben az európai cukorfeldolgozást 16 millió tonnára teszik.

1.2 A vetésforgóban alkalmazott cukorrépát 350 000 termelő termeszti 2,2 millió hektáron (egy termelő átlagban valamivel kevesebb, mint 7 hektáron termel cukorrépát). A cukorrépát 236 cukorgyár dolgozza fel; ezek közvetlenül mintegy 75 000 munkavállalót foglalkoztatnak tartósan, illetve

idényjelleggel. Az európai cukor-, illetve cukorrépa-ágazat összesen 500 000 közvetlen vagy közvetett munkahelyet biztosít.

1.3 Az Európai Unióban ezen kívül 500 000 tonna izoglukózt és 250 000 tonna inulinszirupot állítanak elő. Nyerscukor finomítása is folyik (a nyerscukor nagyobb része – 1,6 millió tonna – az AKCS-országokból ⁽¹⁾ érkezik).

1.4 A cukor, az izoglukóz és az inulinszirup területén a termelési kvóták rendszerének hosszabbítására legutóbb 2001-ben került sor.

1.5 Az Európai Bizottság 2004. július 14-én közleményt adott ki a cukorágazat reformjáról ⁽²⁾, amellyel kapcsolatban az EGSZB 2004. december 15-én véleményt fogadott el. ⁽³⁾

1.6 Az Európai Bizottság 2005. június 22-én három jogalkotási javaslatot terjesztett elő ⁽⁴⁾, amelyek jelen vélemény tárgyat képezik.

Ezzel párhuzamosan az Európai Bizottság javaslatot terjesztett elő európai parlamenti és tanácsi rendeletre az EU cukorpiaci rendtartásának reformja által érintett, a cukorról szóló jegyzőkönyvet aláíró országok számára hozandó kísérő intézkedések megállapításáról ⁽⁵⁾.

1.7 Az Európai Bizottság jogalkotási javaslata a következőkben tér el a 2004. július 14-i közleménytől:

- a 2014/15-ös gazdasági év végéig szóló időtartam;
- a cukorrépa legalacsonyabb árának csökkenése két lépésben (gazdasági évben) 42,6 %-kal (tonnánként 25,05 euróra), illetve – ágazati megegyezés útján – lehetséges módon további 10 %-kal;
- a cukor referencia árának csökkenése négy lépésben 39 %-kal (tonnánként 385,5 euróra), a nettó referencia ár csökkenése két lépésben (a különbség a szerkezetátalakítási alapnak juttatott illetékből adódik);
- a kvótacukor tonnájára vetítve 12 eurós termelési díj bevezetése, amelynek költségét a termelők és a gyártók egyenlő arányban viselik;
- az A és a B kvóták összefogása egyetlen termelési kvótában, a jelenleg C cukrot termelő tagállamok között – kiegészítő kvóta-tonnánként 730 euró illeték befizetése ellenében – egymillió tonnányi kiegészítő kontingens szétosztása;
- az első négy évre szóló szerkezetátalakítási rendszer, melyet a kvóta esetleges lineáris csökkentése követ;

- az izoglukózkvóták megemlése három éves periódusban évi 100 000 tonnával;
- piacirányításról szóló rendelkezések, melyek tartalmazzák, a piaci kvótacukortöbblet lehetséges visszavonását, valamint a magánraktározás lehetséges támogatását, ha a piaci ár a referencia ár alá esik;
- lehetőség a vegyi és gyógyszerágazat, valamint az élesztő- és alkoholágazat számára kvótán kívüli cukor megvásárlására, ellátási nehézségek esetén egy különleges vámkontingens megnyitásának lehetősége;
- ellátási garancia a finomítók számára a 2009/10-es gazdasági évig, eddigi ellátási szükségleteiknek megfelelő mértékben;
- a javaslat 2009/10-től nem korlátozza az importot a legkevésbé fejlett országok számára;
- Az export vonatkozásában a javaslat előírja a kvótán kívüli cukor exportjának tilalmát, a kvótacukor export-visszatérítés nélküli exportjára nem tér ki;
- Az Európai Bizottság lemond a kvóták európai szintű átruházhatóságáról, de négy éven belüli 2,8 millió tonnás lineáris csökkentésükről is. A szerkezetátalakításra terv készül, amelynek költségeit a cukor-, izoglukóz- és inulinkvótára kivetett illetékből fedezik. Az illetékek több, mint 50 %-át a mezőgazdasági termelők finanszírozzák, a cukorrépa árának csökkentése által;
- A szerkezetátalakítási alap a termelésleállítás évének megfelelően csökkenő segéllyel támogatja azokat a cukor-, izoglukóz- és inulinyártókat, akik lemondanak kvótájukról, leállítják a gyártást, és leszerelik termelőberendezésüket;
- Az Európai Bizottság tervei szerint a szerkezetátalakítási alap akár 6,160 millió kvóta-tonnát érinthet. Ezek összértéke mintegy 4,2 milliárd euró;
- A cukorrépa- és cikóriatermelők a termeléstől független kiegyenlítő támogatásban részesülnek, melynek összege a cukorrépa árának csökkentéséből adódó jövedelemvesztés 60 %-át teszi ki, figyelembe véve az A és B cukor hektáronkénti termelési költségét, illetve a tagállamonként megállapított maximumot;
- Az eszközök elosztására szánt referencia-időszak megválasztása a tagállamok hatáskörébe tartozik;
- A gazdák közvetlen jövedelemtámogatására szánt pénzügyi keret 2006/07-re 907 millió euró, 2007/08-tól kezdve pedig 1,542 millió euró.

⁽¹⁾ AKCS-államok: azok az afrikai, karibi és csendes-óceáni fejlődő országok, amelyek aláírták a Cotonoui Egyezményhez csatolt cukor-jegyzőkönyvet.

⁽²⁾ COM(2004) 499 final.

⁽³⁾ HL C157, 102. o. Lásd a mellékletet is.

⁽⁴⁾ COM(2005) 263 final.

⁽⁵⁾ COM(2005) 266 final.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az EGSZB szükségesnek tartja a közös cukorpiaci rendtartás reformját. Ebben a tekintetben 2004. december 15-i véleményére ⁽⁶⁾, főként annak 2.1., 2.4., 2.6., 2.7., 2.8., 2.9., 2.10. pontjaira hivatkozik.

2.2 Az EGSZB azonban megállapítja, hogy a reformjavaslat sokkal tovább megy, mint azt a 2004. július 14-i közlemény jelezte. Az ár és a termelés csökkentése jóval erőteljesebb a vártnál, az export beszüntetésére pedig igen hirtelen kerül sor. Így a javaslat félreérthető a WTO-tárgyalásokon részt vevő versenytársaink számára. Ezenfelül nem támogatja egy olyan európai cukorgyártás célkitűzését, amely képes a piac ellátására – főként azokban a régiókban, amelyekben nehéz a szerkezetátalakítás.

2.3 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a javasolt ár- és termelés-csökkentések kedvezőtlen hatással lesznek a mezőgazdaságból származó jövedelmekre és a foglalkoztatásra. Ebben az összefüggésben hangsúlyozza a cukorágazat számos régió gazdaságában betöltött fontos szerepét. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat nincs tekintettel az európai agrármodellre, a Tanács által többször hangoztatott célkitűzésre, mely szerint a hátrányos helyzetű régiókban és tagállamokban is támogatni kell a hagyományos mezőgazdasági termelést, a multifunkcionalitásra, a fenntarthatóságra, valamint a lisszaboni stratégiára. A reformjavaslatok közvetlenül vagy közvetetten 150 000 munkahely megszűnéséhez vezetnek.

2.4 Az EGSZB úgy gondolja, hogy az Európai Bizottság által választott reform, amely a piaci egyensúlyt az árak csökkentésével kívánja megvalósítani, nem lesz képes elérni a kitűzött célt, vagyis az erőteljes európai cukorrépa-termelés és cukoripar hosszú távú fennmaradását, és a preferált cukorszállító fejlődő országok tiszteletben tartását. Az EGSZB úgy véli, mindent meg kell tenni annak elkerülése érdekében, hogy a cukorra vonatkozó SWAP (háromoldalú kereskedelem) révén, amely semmilyen hasznot sem hoz a legkevésbé fejlett országoknak, a világpiac újabb részei nyíljanak meg, főként Brazíliában. Ebben a vonatkozásban az EGSZB kiemeli, hogy a bioetanol előállítását ösztönző politika, valamint a monetáris politika által nagymértékben támogatott brazil cukorgyártás elfogadhatatlan szociális, környezeti és földtulajdonlási feltételek között valósul meg, amelyek azonban magyarázattal szolgálnak a rendkívül alacsony előállítási költségekre, a világpiaci készleteknek az utóbbi évek termelésnövekedése révén bekövetkező emelkedésére és a világpiacon ajánlott ár alacsony szintjére. Az EGSZB véleménye szerint a közösségi piachoz való hozzáférést bizonyos szociális és környezeti normák betartásától kell függővé tenni, ahogy azt a Nemzetközi Munkaszervezet 1998-as konferenciájának nyilatkozata leszögezi.

2.5 Az EGSZB ⁽⁷⁾ szerint a javasolt ár- és kvótacsökkentések igen komoly lépést jelentenek a cukorpiac teljes liberalizálása felé. Az európai országok cukorrépa termelői, a cukorágazat

munkavállalói és az európai fogyasztók előtt azonban nem nyílnak hosszú távú perspektívák.

2.6 Az EGSZB nem érti ⁽⁸⁾, hogy az Európai Bizottság miért vetette el a kedvezményes behozatali kvótákról a legkevésbé fejlett országokkal folytatandó tárgyalások gondolatát, hiszen az utóbbiak egyébként is igényt tartottak rá. Ennek révén célzottabb módon lehetne kielégíteni a legszegényebb fejlődő országok igényeit, és el lehetne érni Európában – fenntartható áron – a kiegyensúlyozott piaci ellátást. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra az Európai Bizottság előtt álló alapvető ellentmondásra, hogy egyfelől a cukorpiac közös szervezésének gyökeres reformját a „Mindent, csak fegyvert nem” elnevezésű kezdeményezéssel igazolja, másfelől viszont elutasítja a legkevésbé fejlett országok arra irányuló kifejezett kérését, hogy kedvezményes kvótákat kapjanak.

2.7 Az EGSZB nem osztja azt a nézetet ⁽⁹⁾, mely szerint a cukorár jelentős csökkentése a fogyasztók javát szolgálja. A cukor 70 %-át feldolgozott termékek előállítására használják, amelyek esetében az árcsökkentések csak nehezen adhatók tovább a fogyasztóknak. Ráadásul a cukorpiacot liberalizáló országokban egyáltalán nem csökkentek a fogyasztói árak.

2.8 Az EGSZB nem látja át, miért javasolja az Európai Bizottság a cukor feldolgozás nélküli állapotban való exportjának ilyen hirtelen beszüntetését. A WTO döntőbíróasága előtt vereséget szenvedett ugyan, de az Európai Uniónak még mindig jogában áll 1,273 millió tonna szubvencionált cukrot – export-visszatérítésben részesülő kvótacukrot, illetve export-visszatérítésben nem részesülő kvótán kívüli cukrot – feldolgozás nélküli állapotban exportálni. Ráadásul a cukorrépa terméshozama meglehetősen ingadozik, a piac helyzete pedig az import mennyiségének ingadozása szerint változik, ezért jó volna, ha az export némi rugalmasságot biztosítana, amelynek segítségével kiegyenlíthetők a kvótacukor és a kvótán kívüli cukor megszerezhetőségének ingadozásai. Ez a rugalmasság elengedhetetlen a termelés fenntarthatóságának, illetve a munkaerő és az üzemi berendezések ésszerű alkalmazásának biztosítására.

2.9 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság javaslatát az önkéntes szerkezetátalakítás tervével kapcsolatban, hiszen ennek segítségével egyértelműen javulnak az átalakítás végrehajtásának feltételei. Kéri azonban a terv olyan módon való kiegészítését, hogy az figyelembe vegye a cukorrépa-termelők és a cukoriparban foglalkoztatottak érdekeit.

2.10 Az EGSZB összességében úgy értékeli ⁽¹⁰⁾, hogy az Európai Bizottság nem mérte fel kellőképpen javaslatának hatásait, amelynek következményeképpen Európa és a fejlődő országok vidéki gazdaságából (a mezőgazdaságból és az elsődleges feldolgozó iparból) nagyarányú forráskivonásra kerül majd sor az élelmiszeriparban és -kereskedelemben működő nagy nemzetközi vállalatok javára, s egyidejűleg felszámolja az európai és az AKCS-országok cukoriparának jelentős részét is a brazil cukorgyártás szinte kizárólagos hasznára. ⁽¹¹⁾

⁽⁸⁾ HL C 157., 2005.6.28.

⁽⁹⁾ HL C 157., 2005.6.28.

⁽¹⁰⁾ HL C 157., 2005.6.28.

⁽¹¹⁾ HL C 157., 2005.6.28.

⁽⁶⁾ Ld. a 3. lábjegyzetet

⁽⁷⁾ HL C 157., 2005.6.28.

3. Különös megjegyzések

3.1 Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság – az EGSZB kérésének megfelelően – szabályozást javasolt a 2006. július 1-jétől 2015. szeptember 30-ig terjedő időszakra.

3.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt árcsökkentések indokolatlanul nagyok, ráadásul semmiféle hatásuk nem lesz arra a cukorimportra, amely a mértékében a világpiaci ár ingadozásaitól, illetve az árfolyamoktól függő háromoldalú kereskedelem (világpiac, legkevésbé fejlett országok, EU) keretében zajlik. Ezért kéri, hogy az árcsökkentéseket a WTO-tárgyalások figyelembe vétele mellett a szükségesre korlátozzák, és – a vámok csökkentéséhez hasonlóan – lassabban, több lépésben hajtsák végre, főként azért, hogy az új tagállamoknak ezáltal megadják az alkalmazkodásukhoz szükséges időt.

Az EGSZB ezen felül arra kéri a Tanácsot, hogy legyen különös figyelemmel a „nehéz” régiók, illetve az olyan régiók termelőinek problémái iránt, amelyek a cukorrépa termesztésének kiváltására kevés jövedelmező alternatívát kínálnak.

3.3 Az EGSZB-t meglepi, hogy a javaslat termelési adót irányoz elő a termelők és a gyártók költségére, miközben a kvóták szintje egyértelműen a fogyasztási szint alatt lesz. Csodálkozik az Európai Bizottság logikáján is, amely az európai és az importált cukor közötti versenyt célozza. Ebben a tekintetben a termelési adó diszkriminatív a közösségi termelők és cukorgyártók számára. Ezért az EGSZB kéri a díj eltörlését vagy máskülönben a teljes cukorimportra való kiterjesztését.

3.4 Az EGSZB úgy véli, hogy nincs esély hatékony cukorpiaci rendszerre, ha nincs lehetőség a behozatal valamilyen módon való ellenőrzésére. Ezért EGSZB biztonsági intézkedéseket ajánl, amelyek megtiltják a legkevésbé fejlett országokkal való háromoldalú cukorkereskedelmet, valamint arra az esetre, ha az Európai Bizottság bizonyos mennyiségű kvótacukor piacról való kivonása mellett dönt (kivonási eljárás), illetve amennyiben alkalmazásra kerül egy magánraktározást támogató intézkedés (piaci ár alacsonyabb, mint a referenciaár), az ugyanezen országokból érkező import vonatkozásában egy mennyiségi védzáradék automatikus alkalmazását szorgalmazza.

3.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a rendeletjavaslat indokolatlanul korlátozza az exportot. Meggyőződése, hogy a rendeletnek minden, a WTO által jóváhagyott exportlehetőséget engedélyeznie kell, mindenekelőtt a kvótán kívüli cukor kiegészítő exportját, amennyiben az export-visszatérítésben részesülő kvótacukor exportja nem éri el a szubvencionált export WTO által jóváhagyott mennyiségi és pénzügyi maximumát.

Ezenfelül a rendeletnek fel kellene szabadítania az export-visszatérítésben nem részesülő kvótacukor exportját.

3.6 Az EGSZB bírálja az Európai Bizottság által az intervenció felváltására javasolt piacirányítási eszközök csekély hatékonyságát. Ugyanis előre látható, hogy – tekintve a behozatal

szabálytalanságát és kiszámíthatatlanságát, amelyek egy, a piacra nehezedő állandó nyomáshoz vezetnek – a magánraktározás és a kötelező visszavonás nem fogja biztosítani azt, hogy a piaci ár a referenciaárhoz igazodjon. Ezért az EGSZB kéri az intervenció rendszer fenntartását.

3.7 Az EGSZB tudomásul veszi, hogy az Európai Bizottság javasolja a cukorrépa árának csökkentéséből adódó jövedelemvesztesség 60 %-ának kiegyenlítését. Úgy véli, hogy a kompenzációknak igazságosnak kell lenniük, valamint, hogy százalékos arányuknak azonosnak kell lennie a más növénykultúrák esetében folyósított kompenzációk szintjével. Megállapítja, hogy a cukorrépa árának valóságos csökkentése tekintettel a termelési díjra, valamint egy további 10 %-os csökkentés kockázatára, az 50 %-ot is elérheti. Ebben az esetben mindössze 51 % kerülne kiegyenlítésre. Ezért az EGSZB – a javasolt eszközhatárok tiszteletben tartása mellett – mérsékeltebb árcsökkentést és magasabb arányú kiegyenlítést ajánl. Az EGSZB fontosnak tartja kihangsúlyozni, hogy – a piac összeomlásának megakadályozása és a mezőgazdasági termelők jövedelmének biztosítása érdekében – az árak csökkenése miatti kiegyenlítő támogatások juttatása hosszú távon nem teszi szükségtelemmé az irányítási hatékony eszközöket.

3.8 Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a javaslat kompenzációként termeléstől független, hektáronkénti támogatást irányoz elő olyan, cukorrépa vagy cikória termesztésre szánt területek esetében, amelyek A és B cukor vagy inulinszirup termelésére vonatkozó szerződés tárgyát képezték. Az EGSZB szerint megfelelő rendelkezések segítségével a tagállamoknak szabad kezdet kell kapniuk abban, hogy a javaslatban előirányzott nemzeti határértékeken belül maximális támogatást nyújtsanak a cukorrépa- és cikóriatermelőknek. Az EGSZB ajánlja, hogy az Európai Bizottság készítsen értékelést a termeléstől független támogatás hosszú távú következményeiről.

3.9 Az EGSZB különösnek tartja, hogy a javaslat az ingyenes izoglukózkvóták indokolatlan, 300 000 tonnás megemelését írja elő, miközben költséges szerkezetátalakítási programot hajt végre, amelynek célja a cukorkvóta egyértelmű csökkentése, valamint, hogy az ezen felül megítélhető, millió tonnás cukorkvótáért fizetni kell majd.

3.10 Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság elfogadta javaslatát, és a kezdeti szakaszban megvalósítja az önkéntes szerkezetváltást célzó kárpótlási programot, amely a kötelező kvótacsökkentés mechanizmusa és a kvóták európai szinten való átruházása helyébe lép.

Az EGSZB nyomatékosan kéri, hogy a termelők és a gyártók közösen dönthessenek a szerkezetátalakításról, és hogy a szerkezetátalakítás által hátrányosan érintett gazdák megfelelő szerkezetátalakítási kárpótlásban részesüljenek.

Ebben a vonatkozásban az EGSZB megállapítja, hogy az A és B cukorrépa tonnánként 4,69 eurós kiegészítő kárpótlása, amelyben 2006/07-ben a szerkezetátalakítás által hátrányosan érintett gazdák részesülnek, nem más, mint a 2007/08-tól érvényes árcsökkentés kiegyenlítésének korai kiutalása ugyanezen gazdák részére, tehát nem tekinthető szerkezetátalakítási kárpótlásnak.

3.11 Az EGSZB szerint fontos, hogy a Tanács kiemelt jelentőséget tulajdonítson annak, hogyan hat az Európai Bizottság javaslata a cukorágazat szerkezetváltása által érintett régiók foglalkoztatottságára. Kéri hogy a tagállamok és az Európai Bizottság könnyítse meg az európai strukturális alapokhoz és az Európai Szociális Alaphoz való hozzáférést, főleg az új tagállamok szerkezetátalakítás által leginkább érintett régiókban annak érdekében, hogy a törvény által előírt kereketen messze túlmutató szociális tervek által csökkenjen a reform foglalkoztatottsági szintre gyakorolt kedvezőtlen hatása, és ez elősegítse az új munkahelyek teremtését, a diverzifikációt és az átképzést.

3.12 Az EGSZB ebben a tekintetben szükségesnek tartja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok, megfelelő szabályozási és pénzügyi eszközök segítségével, sürgősséggel támogassák a biológiai üzemanyagok – melyek közt a cukorrépa fontos szerepet tölt be – felhasználásával kapcsolatos célirányos politikákat. Az EGSZB szerint sürgősen szükség van a kvótán túlmenően termelt cukor hasznosítási eljárásainak továbbfejlesztésére a nem élelmezési célú területeken.

3.13 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság és a Tanács figyelmét a Balkánról a környező országokba importált cukor erősen destabilizáló hatására. Ajánlja a szükséges védő intézkedések (főként az intervenció ár és a referenciaár tiszteletben tartását) meghatározását és alkalmazását, valamint sürgeti Horvátország kvótájának mielőbbi megállapítását.

4. Záró következtetések

4.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság nem tagadja, hogy szükség van a közös cukorpiaci rendtartás módosítására, de úgy véli, hogy a reformjavaslatok a termelés- és az árcsökkentés szempontjából túl messze mennek.

Megvalósításuk jelentős következményekkel járna az európai cukorágazatra, főként azért, mert legalább 150 000 munkahely veszne el gyakran már amúgy is nehézségekkel küszködő régiókban, amelyek számára nem áll rendelkezésre más gazdaságos alternatíva.

4.2 Az EGSZB kéri, hogy a Tanács az Európai Bizottságnál nagyobb mértékben álljon ki az európai cukorrépa- és cukortermelet ügye mellett, és szálljon síkra a behozatal mennyiségének ellenőrzése, valamint a WTO által jóváhagyott összes kiviteli lehetőség kihasználásának engedélyezése mellett. Lehetséges ugyanis az Európai Bizottság javaslatában előirányozottnál 2-3 tonnával magasabb termelési cél elérése, főként a behozatal ellenőrzése által. Ez az Unió különböző régióiban 50 000-75 000 munkahelyet, illetve mintegy 50 000 cukorrépa-termesztéssel foglalkozó üzemet menthetne meg.

4.3 Az EGSZB attól tart, hogy a „Mindent, csak fegyvert ne” kezdeményezés, valamint a cukorpiaci közös szervezése

politikai reformjának célkitűzései nem fognak megvalósulni, ezért támogatja a legkevésbé fejlett országok arra vonatkozó kérését, hogy az Unió kezdjen tárgyalásokat a cukorbehozatali kvótákról. Mindenképpen tiltani kell a SWAP gyakorlatát, automatikus védzáradékokat és magatartási kódexet kell bevezetni, a szociális és környezetvédelmi fenntarthatóság, illetve az élelmezési szuverenitás terén pedig kritériumokat kell megállapítani, s a közösségi piachoz való hozzáférés csak ezek teljesítése esetén legyen lehetséges.

4.4 Az EGSZB ajánlja a kvótacukor és a kvótán kívüli cukor kiviteli gyakorlatának fenntartását a WTO által jóváhagyott mennyiségeknek megfelelően – annak érdekében, hogy továbbra is kiszolgálhassuk a hozzánk legközelebb álló, tradicionális vevőkörünket.

4.5 Az EGSZB nyomatékosan kéri, hogy az árcsökkentéseket lassabban, több lépésben hajtsák végre és szigorúan a nemzetközi kötelezettségekhez szabják, valamint, hogy – szükség esetén – a cukrot a Dohai Fejlesztési Menetrend (DDA) keretében érzékeny terméként kezeljék.

4.6 Az EGSZB ajánlja az intervenció rendszer fenntartását, valamint a piac irányítására szolgáló hatékony eszközök tartós alkalmazását.

4.7 Az EGSZB kéri, hogy a termelőknek juttatandó, a cukorrépa árának csökkentéséből adódó jövedelemvesztés részleges kárpótlását a lehetőségek szerint növeljék, és maradéktalanul utalják ki. Az EGSZB szerint szükséges biztosítani az efféle támogatások tartós jellegét és a cukorköltségvetés fenntarthatóságát.

4.8 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság szerkezetátalakítási programra vonatkozó javaslatát, de a termelők részére együtdöntési jogot, az üzembezárásokban érintett termelők részére pedig megfelelő támogatást kér, amellyel lehetővé válik ezen üzemek átalakítása.

4.9 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság nyomatékosan kéri, hogy az európai strukturális alapokból és az Európai Szociális Alapból – a szükséges kártérítéseken felül – elegendő eszköz álljon rendelkezésre ahhoz, hogy a cukoripar szerkezetátalakítása által hátrányosan érintett munkavállalók minél jobb átképzési lehetőségekkel rendelkezzenek.

4.10 Az EGSZB szükségesnek és sürgősnek tartja, hogy az energetikai vitába (a biológiai üzemanyagok politikájába) vonják be a cukorágazatot is, mint a reform negatív hatásait kiegyenlíteni képes eszközt.

4.11 Az EGSZB kiemeli, hogy a cukor Balkánról történő importjának destabilizáló hatásait mielőbb ki kell küszöbölni.

4.12 Az EGSZB kéri a Tanácsot, hogy legyen figyelemmel a „nehéz” régiók, illetve a kevés jövedelmező mezőgazdasági alternatívát kínáló régiók helyzetére.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Jelentés az EU erdészeti stratégiája alkalmazásáról”

COM(2005) 84 final

(2006/C 28/11)

2005. március 17-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció véleményét 2005. október 7-én elfogadta. (Előadó: Seppo KALLIO, társelőadó: Hans-Joachim WILMS.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (a 2005. október 26-i ülésnapon) 97 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 Sem az Európai Uniót létrehozó szerződés, sem az alkotmány szerződés tervezete nem szól közös erdészeti politikáról.

1.2 Az Európai Unió 1998. november 18-án közleményt adott ki az Európai Unió erdészeti stratégiájáról. 1998. december 15-én a Tanács egy, az Európai Bizottság közleményén alapuló állásfoglalást fogadott el az Unió erdészeti stratégiájáról.

1.3 A Tanács a közös erdészeti stratégia központi tényezőjeként és a cselekvés általános kiindulópontjaként az európai erdészeti miniszterek 1993-as helsinki konferenciáján kidolgozott meghatározás szerint értelmezett tartamos erdőgazdálkodást, valamint az erdők többcélú használatát határozta meg.

1.4 Az erdészeti stratégia legfontosabb elvei közé tartozik a szubszidiaritás is, amely szerint az erdészeti politika az egyes tagállamok illetékességi körébe tartozik. Ha uniós szintű lépésekkel többet lehet elérni, akkor a Közösség hozzájárulhat a tartamos ⁽¹⁾ erdőgazdálkodáshoz és az erdők többcélú használatához.

1.5 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 1999. december 9-én kiegészítő saját kezdeményezésű véleményét fogadott el az EU erdészeti stratégiájáról.

1.6 A Tanács ebből az időből származó állásfoglalásában felkérte az Európai Bizottságot, hogy öt éven belül terjesszen elé jelentést az EU erdészeti stratégiájának végrehajtásáról.

1.7 Az Európai Bizottság 2005. március 10-én jelentést tett közzé az EU erdészeti stratégiájának megvalósításáról. Az Európai Bizottság illetékes szervezeti egységeinek az Európai Bizottság közleményéhez mellékelte munkadokumentumában részletesen le van írva, hogy 1999 és 2004 között az EU erdészeti stratégiájának keretében milyen intézkedéseket és tevékenységeket hajtottak végre.

⁽¹⁾ (a fordító megjegyzése): Az erdőgazdálkodásban hagyományosan a „tartamos” szót használják a fenntarthatóság kifejezésére. Ezért a dokumentumban – a szövegösszefüggésnek megfelelően – mindkét változat előfordul.

1.8 Az EGSZB csatlakozik az Európai Bizottság közleményének érveléséhez, különösen ami az erdészeti stratégia fokozottabb végrehajtását és koordinációjának javítását illeti. Amellett száll síkra, hogy az Európai Bizottság javaslata alapján mielőbb megszülessen a tartamos erdőgazdálkodást szolgáló cselekvési terv.

2. Az EU erdészeti stratégiájának végrehajtása

2.1 A háttér változásai

2.1.1 Az EU erdészeti szektorának és erdészeti politikájának 1998 után a politikai környezet több jelentős változásával kellett megbirkóznia – az Európai Bizottság közleménye az EU bővítését, az Unió stratégiai politikai céljainak elfogadását, valamint a nemzetközi erdészeti és környezeti politika fejleményeit említi.

2.1.2 Az EU bővítése révén az Unió erdőterülete mintegy 20 %-kal, a fakészlet körülbelül 30 %-kal növekedett, s egyben az erdőtulajdonosok száma is nőtt, 12 millióról 16 millióra. Az új tagállamokban gondot jelent a tartamos erdőgazdálkodás elősegítését szolgáló intézményi kapacitás kiépítése; külön kihívás a strukturális és intézményi keretek kidolgozása a magánerdők esetében.

2.1.3 A fenntartható fejlődésről rendezett 2002-es johannesburgi csúcstalálkozón kiemelték, hogy a tartamos erdőgazdálkodás a fenntartható fejlődés egyik alappillére és eszköz a millenniumi fejlesztési célok (Millennium Development Goals) többi elemének megvalósításához. A csúcstalálkozón elfogadtak egy, a kormányokra nézve kötelező cselekvési tervet, amely számos erdészeti vonatkozású határozatot is tartalmaz.

2.1.4 Az EU erdőgazdaságának az erdőgazdasági termékek mindinkább globalizált piacán kell helytállnia, az erdőgazdálkodás egyre nagyobb fokú koncentrálttsága mellett. Emiatt a fa előállításának hatékonyságával szemben támasztott igények folyamatosan nőnek.

2.1.5 Az erdőknek fontos szerepük van, és sokféle hasznot hoznak a társadalom számára. Ugyanakkor egyre nagyobb hangsúlyt kap az erdők tartamos használata és környezetvédelmi szerepe. Különösen az EU és tagállamai által aláírt nemzetközi környezetvédelmi egyezmények jelentenek új kihívásokat az erdőgazdálkodás számára.

2.1.6 A lisszaboni Európai Tanács 2000 márciusában új stratégiai célt fogadott el az EU számára, méghozzá azt, hogy Európa a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdasági térségévé váljon – olyan gazdasági térséggé, amely több és jobb munkahely, valamint nagyobb szociális kohézió mellett tartós gazdasági növekedést képes elérni. A göteborgi Európai Tanács 2001 júniusában a lisszaboni stratégiát kiegészítő stratégiát fogadott el az EU fenntartható fejlesztésére, amely szerint a gazdaság-, szociál- és környezetvédelmi politikát úgy kell alakítani, hogy azok egymást erősítsék.

2.1.7 Számos uniós politikának, rendelkezésnek és intézkedésnek van közvetett vagy közvetlen kihatása az erdőgazdálkodásra. Annak vizsgálatára nem került sor, hogy ezek mennyire egyeztethetők össze az EU erdészeti stratégiájával és annak végrehajtásával, illetve mennyiben egészítik ki azt.

2.2 Az Európai Unió és a nemzetközi erdészeti politika

2.2.1 A Tanács az erdészeti stratégiához kapcsolódó állásfoglalásában hangsúlyozza, hogy a Közösség aktívan részt vesz az európai erdészeti miniszterek konferenciáján született következtetések végrehajtásában, és az erdészeti kérdésekről folytatott nemzetközi megbeszéléseken és tárgyalásokon – különösen az ENSZ kormányközi erdészeti fórumán – is hallatja hangját.

2.2.2 1999-es véleményében az EGSZB amellett foglalt állást, hogy az EU egy valamennyi erdőnek a Rióban elfogadott „erdőalapelvek” szerinti kezelésére, fenntartására és tartamos fejlesztésére szolgáló globális, jogilag kötelező érvényű eszköz létrehozásán fáradozzon. Tekintve az erdőgazdasági termékekkel folytatott nemzetközi kereskedelmet, az erdőgazdálkodás globalizálódását, az erdőterületek folyamatos csökkenését, s figyelemmel az erdőtől függő helyi közösségek jogainak védelmére, ez a cél semmit sem veszített aktualitásából.

2.2.3 Az Európai Bizottság elfogadta az illegális fakitermelések és fakereskedelem leküzdésére született FLEGT (*Forest Law Enforcement, Governance and Trade*) intézkedési programot, továbbá egy FLEGT engedélyezési rendszer felállítására irányuló rendelet javaslatát. Az EGSZB az illegális fakitermelés és -kereskedelem elleni harcot igen sürgető feladatnak tartja. Az illegális fakitermelések súlyos ökológiai, gazdasági és szociális károkat okoznak; az illegális fakitermelésből származó termékek torzítják a fatermékek kereskedelmét. A fát előállító országokban folytatott illegális fakitermelés elleni küzdelem során elsődlegesen az olyan intézkedésekre kellene helyezni a hangsúlyt, amelyeket az exportáló országokban és az importáló országokban együttesen hozhatnak az adminisztráció hatékonyabb kialakítása és a jobb jogérvényesítés érdekében. Így optimálisan figyelembe lehetne venni a társadalmi tényezőket és hatásokat, többek között az erdőtől függő közösségek életfeltételeit és jólétét. Különös figyelmet kell szentelni a természetes őserdőknek és fajgazdagságuk fenntartásának. A földhasználati

jogok tisztázása fontos része az illegális fakitermelés leküzdésére tett erőfeszítéseknek. A javasolt engedélyezési rendszer nem változtat azon, hogy ezeket az intézkedéseket szigorítani kell.

2.2.4 A nemzetközi gazdaság-, szociál- és környezetvédelmi politika és az ENSZ környezetvédelmi egyezményei egyre nagyobb hatással vannak az EU erdőre és az erdőgazdálkodás keretfeltételeire. A biológiai sokféleségről szóló ENSZ-egyezmény keretében 2002-ben kibővített munkaprogramot fogadtak el az erdők biológiai sokféleségének megőrzésére. Az ENSZ klímaegyezményének keretében egyetértés uralkodik az erdők a klímaváltozás elleni küzdelmet segítő szénlekötő szerepét illetően. Éppen a Kiotói Jegyzőkönyv hozott új kihívásokat és lehetőségeket az erdészeti szektor számára. A tartamosságra törekvő erdészeti politika nagyban megkönnyítheti a nemzetközi környezetvédelmi egyezmények keretében vállalt kötelezettségek betartását. Ennek azonban előfeltétele, hogy az EU a nemzetközi környezetvédelmi, gazdaság- és szociálpolitikában és saját politikáiban összehangolt és kongruens megközelítést alkalmazzon, a tartamos erdőgazdálkodás különböző oldalait egyformán figyelembe véve és az erdők sokrétű hasznosítási formáit tiszteletben tartva.

2.2.5 Összeurópai szinten a Miniszteri Konferencia az Európai Erdők Védelméért (MCPFE) a legfontosabb erdészeti politikai vitafórum. Ennek a grémiumnak sikerült hatékony keretet teremtenie a gazdasági, ökológiai, szociális és kulturális szempontból fenntartható erdőgazdálkodás támogatására.

2.3 Az EU erdészeti stratégiája és a tagállamok erdészeti politikái

2.3.1 Az erdészeti minisztereknek az európai erdők védelméről tartott negyedik konferenciáján (Bécs, 2003. április 28–30.) kiemelték a nemzeti erdészeti programok jelentőségét az erdészeti szektor és más ágazatok közti együttműködés fejlesztésében. A miniszteri találkozó megállapításai szerint a nemzeti erdészeti programok az országos és/vagy helyi szintű politikai irányvonalak részvételén alapul, integrált, több ágazatra kiterjedő, állandó fejlődésben lévő tervezési, végrehajtási, ellenőrzési és kiértékelési folyamatát jelentik, amely támogatja a tartamos erdőgazdálkodásnak az erdészeti miniszterek helsinki találkozáján meghatározott továbbfejlesztését és általában véve a fenntartható fejlődést.

2.3.2 A szubszidiaritás elvével összhangban a nemzeti erdészeti programok az EU erdészeti stratégiájában foglalt célok megvalósításának egyik központi eszközét képezik. A nemzeti erdészeti programok átfogó és több szektorra kiterjedő kereteket, amelyek számításba veszik az erdészeti ágazat más ágazatokra való hatását, illetve a többi ágazatnak az erdészeti szektorra gyakorolt hatását is. Figyelembe vehetik az erdők többcélu használatát, valamint a társadalom erdőkkel szembeni elvárásait és egyensúlyt teremthetnek közöttük, tekintetbe véve a nemzeti sajátosságokat is. A nemzeti erdészeti programok összhangot és koherenciát teremtenek az országos politikai keretek és a nemzetközi kötelezettségek között. E programokat ki kell értékelni, hogy nyomon lehessen követni, elérik-e a kitűzött célokat.

2.3.3 Az EU és a tagállamok által aláírt nemzetközi környezetvédelem- és erdészeti politikai egyezményeknek az erdészeti ágazatban történő, helyszíni végrehajtása is akkor a legeredményesebb, ha az ezekből az egyezményekből eredő kötelezettségeket átemelik a nemzeti erdészeti programokba.

2.3.4 Az EU-nak támogatnia kellene az olyan nemzeti erdészeti programok kidolgozását, amelyek az MCPFE irányelveinek megfelelően a tartamos erdőgazdálkodásra, valamint a Közösség és a tagállamok erdőgazdálkodásában és erdészeti politikájában az átfogó megközelítésre helyezik a hangsúlyt.

2.4 Vidékfejlesztési politika és erdőgazdálkodás

2.4.1 A Közösség szintjén a vidékfejlesztési politika az erdészeti stratégia végrehajtásának fő eszköze. A vidékfejlesztési politika keretében a 2000-től 2006-ig terjedő időszakban 4,8 milliárd eurót bocsátanak rendelkezésre erdészeti intézkedésekre; ennek az egyik felét mezőgazdasági területek erdősítésére, a másik felét egyéb erdőgazdálkodási intézkedésekre fordítják.

2.4.2 A Számvevőszéknek az erdészeti intézkedésekről mint a vidékfejlesztési politika részéről szóló 9/2004. számú külön jelentéséből az tűnik ki, hogy sem az Európai Bizottság, sem a tagállamok nem vállalták magukra az EU erdészeti stratégiájának végrehajtásában elért előrelépések értékelésének felelősségét.

2.4.3 A Tanács a vidékfejlesztés támogatásáról szóló 1257/1999 (EK) számú alaprendeletében (29. cikk) megállapítja, hogy a tagállamok vidékfejlesztést szolgáló erdőgazdasági intézkedéseinek nemzeti és szubnacionális erdészeti programokra, illetve megfelelő eszközökre kell támaszkodniuk. Ezeket az erdészeti programokat néhány tagállamban csak most állítják össze, és egyelőre mindössze egy-két tagállamban működnek.

2.4.4 A vidékfejlesztési politika keretében történő erdészeti intézkedések értékelését megnehezíti, hogy az Európai Bizottságnak hiányos adatai vannak a tagállamok erdészeti intézkedéseiről. A tagállamok EU-támogatásban részesült erdőgazdasági intézkedéseinek nincs működő megfigyelőrendszere.

2.4.5 Noha az eszközök jelentős részét erdőtelepítésre fordítják, nem állapítottak meg világos, funkcionális célokat a tekintetben, hogy az erdészeti stratégiának megfelelően – különös tekintettel a környezetvédelmi célokra – miként kell ezeket az erdőtelepítéseket kialakítani.

2.4.6 Az Európai Bizottságnak több főigazgatósága és egyéb szervezeti egysége foglalkozik a vidékfejlesztési tervek és intézkedési programok engedélyezési eljárásával, s illetékes egyúttal az erdőgazdasági intézkedések engedélyezésében is. A vidékfejlesztési stratégiának az EU erdészeti stratégiája megvalósításánál történő alkalmazását a bonyolult döntéshozatali folyamat akadályozza.

2.4.7 Az is tisztázandó volna, hogy nem lenne-e hatékonyabb, ha az uniós támogatásokat nem erdőtelepítésekre,

hanem az erdők környezetvédelmi szerepét honoráló rendszerekre, a fa piaci értékesítését szolgáló, illetve kutatási, oktatási és tanácsadási kezdeményezésekre, valamint vidékfejlesztési intézkedésekre fordítanák, amelyek révén biztosított lenne az erdészeti ágazat keretfeltételeinek és foglalkoztatási helyzetének, valamint az erdők környezetvédelmi szerepének tartós javulása.

2.4.8 Emellett azt is figyelembe kell venni, hogy az erdő- és fagazdaság a szabad piacgazdaság egyik szektora, vagyis a működő belső piac érdekében a támogatási politikának nem szabad torzítania a versenyt a fapiacokon.

2.5 Az erdők védelme és az erdők környezetvédelmi szerepének biztosítása

2.5.1 Az erdőgazdálkodást gazdasági, ökológiai, szociális és kulturális szempontból fenntartható módon kell alakítani. Az erdők védelme, az erdőkárok megfigyelése, a károsodott erdők helyreállítása, valamint a környezetvédelmi funkciók ellátásának biztosítása a tartamos erdőgazdálkodás lényeges alkotóeleme. Az erdők tartamos használatát megfelelő regeneráció révén biztosítani kell.

2.5.2 Az EU erdeit illetően alapvető cél egészségük és életképességük megőrzése azáltal, hogy megvédjük őket a levegőszennyeződéstől, az erdőtüzekről, valamint az egyéb, biotikus (betegségek, károsítók) és abiotikus (erózió) tényezőkől eredő károktól.

2.5.3 Az erdőtüzek az EU-ban évente mintegy 0,4 millió hektár erdőt semmisítenek meg. Különösen a déli tagállamokban jelentenek súlyos problémát. Az erdőtüzek elleni küzdelem mellett a Közösség adatokat is gyűjt az erdőtüzekről, kiterjedésükről és okaikról. Az Unió megteremtette az erdőtüzek kiterjedésére és okaira vonatkozó módszeres adatfelvétel rendszerét. E rendszer segítségével kiértékelhetők és nyomon követhetők voltak a tagállamok és az Európai Bizottság által végrehajtott intézkedések. Az erdőtüzek nyomon követését és leküzdését célzó hatékony koncepció felállítása nélkül az EU erdő- és környezetvédelme nem lehet eredményes.

2.5.4 Az erdők és vitalitásuk megőrzését célzó szabályozási rendszer központi elemei a növényvédelmi irányelv, az erdészeti szaporítóanyagok forgalmazásáról szóló irányelv, valamint a Közösségen belüli erdők és környezeti kölcsönhatások megfigyeléséről szóló rendelet (*Forest Focus*).

2.5.5 A „Forest Focus” rendelet megteremti a Közösség azon cselekvési programjának kereteit, melynek segítségével az erdők egészségi állapotának megfigyelését, valamint az erdőtüzek leküzdését szolgáló programokat tovább lehet vinni, illetve monitoringrendszereket lehet kiépíteni és differenciáltabban kialakítani. A cél az, hogy megbízható és összehasonlítható adatokat nyerjünk az erdők állapotáról, továbbá hogy közösségi szinten felmérjük azokat a károsodást okozó behatásokat, amelyeknek az erdők ki vannak téve.

2.5.6 Nemzetközi egyezmények, az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának (UN/ECE) fabizottsága, az EUROSTAT és az MCPFE keretében már folyamatban van az adatgyűjtés az erdők biológiai sokféleségéről, a faállományról, a lekötött szénről, a szén ciklusról, valamint az erdészeti termékekről és a védő hatásról. A közösségi monitoringrendszerek kidolgozásakor figyelembe kell venni a meglévő és a fejlesztés alatt álló országos, összeurópai és világméretű monitoringrendszereket, és biztosítani kell, hogy az adatok kezelésekor és nyilvánosságra hozatalakor tiszteletben tartsák a földtulajdonosok személyes adatainak védelmét.

2.5.7 A növényvédelemről szóló irányelv rendelkezéseket tartalmaz a növények, illetve növényi eredetű termékek károsítók elleni védelméről, és szól arról is, hogy a kártevők terjedését meg kell akadályozni. A növényvédelmi irányelv emellett normákat fektet le a fa- és növényi anyagokkal folytatott nemzetközi kereskedelemre nézve. A klímaváltozás növeli az erdei károsítók terjedésének és elszaporodásának veszélyét. Az EU területén az erdők egészségének védelme és a jelentős erdőkárosítók terjedésének megakadályozása érdekében kellően szigorú növényvédelmi rendelkezésekre és hatékony felügyeletre van szükség. Az ilyen intézkedések azonban nem vezethetnek kereskedelemtorzító lépésekhez abból adódóan, hogy az irányelvet a kereskedelem nem vámjellegű korlátozásaként alkalmazzák.

2.5.8 Az erdők és biológiai sokféleségük az EU természeti környezetének fontos alkotórészei. Az erdők biológiai sokféleségének megőrzése az EU környezetvédelmi politikájának kulcseleme. Az erdészeti stratégia leszögezi, hogy az unióbeli erdők biológiai sokféleségének megőrzése – megfelelő erdőgazdasági intézkedésekkel – nagyrészt elérhető. A biológiai sokféleség megőrzését (a tartamos erdőgazdálkodás keretében) védett erdőterületek kijelölésével is segíteni lehet. A szubszidiaritás elve alapján a biológiai sokféleség az egyes tagállamok felelősségi körébe tartozik; az ő feladatuk, hogy a biológiai sokféleség szempontját a nemzeti erdőprogramokba, illetve a megfelelő eszközökbe beépítsék.

2.5.9 Az erdők biológiai sokféleségének megőrzését illetően az EU-szabályozás legfontosabb elemei a Tanács 92/43/EGK számú, ún. „FFH irányelve” (fauna-flóra-habitat irányelv), illetve a Tanács 79/409/EGK számú, ún. „madárvédelmi irányelve”. A védelemre érdemes fajokat és élőhelyeket az EU-ban a védett területek egy különleges hálózata, a NATURA-2000 hálózat kialakítása révén védik. A Natura-2000 területek kezelésénél figyelembe kell venni a szociális, gazdasági és információs előfeltételeket, a pénzügyi folyományokat, valamint a regionális és helyi sajátosságokat.

2.5.10 A biodiverzitás védelmének bevonása az egész erdőterületre vonatkozó, tartamos erdőgazdálkodás megvalósításába, illetve a Natura-2000 hálózat alapfeltételei a biológiai sokféleség megőrzésének és a nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségek betartásának.

2.5.11 Közösségi szinten a fajgazdagság megőrzését célzó közösségi stratégia (COM/98/42 irányelv) iránymutatásokat ad az erdők biológiai sokféleségének megőrzésére. A fajgazdagság

megőrzésére irányuló stratégia kiemeli: fontos, hogy kiegyensúlyozott módon folytatódjon az erdők biodiverzitásának megőrzése és megfelelő bővítése. Biztosítani kell az erdők egészségét és ökológiai egyensúlyát, valamint az erdészeti ágazat és a társadalom által igényelt áruk és szolgáltatások, illetve az erdészetre épülő iparágak nyersanyagainak fenntartható előállítását is. A stratégia emellett megállapítja, hogy az erdők biodiverzitásának növelésére és megőrzésére irányuló intézkedések az EU erdészeti stratégiájának részét kell, hogy képezzék.

2.5.12 Az erdők környezetvédelmi szerepe egyre nagyobb hangsúlyt kap, és a társadalom elvárásai is növekednek e téren. Az erdők szociális és szabadidős funkcióinak megőrzése és fejlesztése a tartamos erdőgazdálkodás fontos oldala. Bővíteni kell a nem kormányzati szervezetekkel és a fogyasztói szervezetekkel folyó együttműködést, hogy az erdészeti ágazat képes legyen olyan termékeket, szolgáltatásokat és egyéb előnyöket biztosítani, amelyek megfelelnek a polgárok szükségleteinek. A nagyközönséget és az erdőtulajdonosokat tájékoztatni kell arról, hogy cselekedeteiknek milyen hatásuk van a környezetre, és milyen fenntartható módszereket alkalmazhatnak. Az erdők szolgáltatásai összgazdasági és -társadalmi értékének megállapításához minden tagállamban mérleget kell felállítani az erdők szolgáltatási értékéről.

2.5.13 Az Unió tagországaiban az erdők kezelését és használatát egy sor erdészeti politikai intézkedés szabályozza. Tiszteletben kell tartani az erdőtulajdonosnak azt a jogát, hogy az érvényben lévő jogi előírások és az erdők tartamos használatának alapelvei adta keretek között maga döntsön erdőbirtokának és erőforrásainak használatáról. Ahol a szociális és környezetvédelmi szerep betöltése túlmutat az erdőgazdálkodás törvényi feltételein, továbbá negatívan hat az erdőgazdálkodás jövedelmezőségére és az erdőbirtokosnak az erdőtulajdonhoz kapcsolódó döntési jogára, ott megfelelő kompenzációs és ösztönző rendszereket kell létrehozni.

2.5.14 Az erdők nyújtotta környezetvédelmi és egyéb előnyöket az erdőtulajdonos „termékének” kell tekinteni – és így is kell kezelni. Az erdőkből kiinduló környezetvédelmi előnyöket mérhetővé kell tenni, és megteremtésükre önkéntes-ségen és piacorientáltságon alapuló, ösztönző hatású tervekkel kell kidolgozni.

2.6 Az erdők és a klímaváltozás

2.6.1 Az erdők (és talajuk) mint szén-dioxid-lekötők és -tárolók fontos feladatot teljesítenek. Azáltal, hogy lekötik a szén-dioxidot, fékezik az üvegházhatást és a globális felmelegedést. Az erdők mint szén-dioxid-lekötők különleges szerepe úgy biztosítható, ha gondoskodunk termőképességük megőrzéséről és a felújításról.

2.6.2 A fatermékek helyettesíthetnek más, a klíma védelme szempontjából aggályos termékeket. A fa felhasználásának támogatásával a termékekben lekötött szén mennyisége növelhető. A fa energiatermelési célokra történő kiterjedtebb alkalmazásával kevesebb fosszilis tüzelőanyagot kellene elégetni, ami csökkentené a levegő terhelését.

2.6.3 A klímaváltozás nem marad hatás nélkül az ökoszisztémákra és az erdőgazdálkodási tevékenység alapvető keretfeltételeire sem. Egy jól kezelt erdő rendelkezik a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás előfeltételeivel. Az erdőgazdálkodási ágazat hosszú időtávlatai miatt időben meg kell kezdeni a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást. Az erdészeti ágazat haszonélvezője is lehet a klímaváltozásnak, és egyfajta „pozitív dominóhatást” gyakorolhat a társadalomra, illetve a klímaváltozás enyhítése terén. Mivel az EU területén az erdei ökoszisztémák és az erdőgazdálkodási tevékenységek igen változatosak, legjobb, ha az alkalmazkodást szolgáló intézkedéseket országos szinten hozzák meg. Közösségi szinten az idevágó kutatásokat és az információcserét, valamint az információs rendszerek kifejlesztését lehetne támogatni.

2.7 A versenyképesség és a foglalkoztatás támogatása az EU erdészeti ágazatában

2.7.1 Az erdőgazdálkodás az EU egyik legjelentősebb gazdasági ága. Az erdészeti szektor – és ezen belül különösen a szorosan vett erdőgazdálkodás mint munkaerő-igényes gazdasági ág – fontos munkahelyforrás. Az erdészeti ágazat kis- és középvállalkozásainak nagy jelentősége van a vidéki területek életképessége és foglalkoztatási helyzete szempontjából. Az erdőgazdálkodás és rá épülő iparágak uniós szinten mintegy 3,4 millió embernek adnak munkát, 356 milliárd euró éves termelési érték mellett.

2.7.2 Az erdészeti ágazat foglalkoztatásnövelő szerepe nem csak a feldolgozó iparágakra korlátozódik, hanem kiterjed az erdei melléktermékekre és az erdők egyéb biológiai jellegű termékeire is. Az erdei melléktermékek, például a parafa, a gombák és bogyók, de emellett az ökoturizmus és a vadászat is jelentős bevételi források. Az erdők környezetvédelmi és üdülési funkciójának jobb kihasználásával is új munkahelyek és bevételi források teremthetők.

2.7.3 Az erdészeti stratégia végrehajtása a környezetvédelem más területeinek is javára válik. A környezetvédelmi intézkedések kidolgozását az EU erőteljes környezetvédelmi politikája is támogatta. Az EU erdészeti szektorát és az erdőszetre alapuló iparágakat az EU-nak a göteborgi Európai Tanács alkalmával elfogadott fenntartható fejlődési stratégiájával, valamint a liszaboni stratégiával összhangban olyan irányban kell fejleszteni, hogy azok teljes értékű hozzájárulást jelenthessenek a verseny, a gazdasági növekedést és a foglalkoztatást érintő kitűzött célok megvalósításához, illetve a társadalmi kohézióhoz.

2.7.4 Bár a különféle felhasználási formákat illetően nagy eltérések figyelhetők meg az egyes országok és régiók között, a fatermelés továbbra is az erdészeti ágazat legfontosabb feladata. A fakitermelés ennek ellenére az erdők éves növekedésének csak mintegy 60 %-át teszi ki. Az EU erdeiben a fakészlet felhasználása és az egyéb haszonvételi lehetőségek kimerítése tehát a tartamosság és a természet sokszínűségének csorbitása nélkül növelhető. Az EU fakészletének hatékonyabb kihasználása révén e szektorban munkahelyek teremthetők, illetve növelhető az erdészeti ágazat kapacitása és az EU önellátásának foka ezen iparág termékeiből.

2.7.5 Az EU erdészeti ágazatának versenyképességét egy külön közlemény, valamint egy idevágó értékelés tárgyalta. Ezek alapján fontos volna, hogy az erdőgazdálkodás és az erdőszetre alapuló gazdaság összehangolják tevékenységüket az erdészeti ágazat keretében.

2.7.6 Az EU-nak vonzerőt képviselő ffeldolgozó iparra van szüksége. Ez többek között feltételezi az erdészeti ágazat együttműködését a környező társadalommal a képzettségi szint javítása terén. A tartamosság biztosítása és az erdőkben megtermelt kellő mennyiségű nyersanyagalap az erdő- és fagazdaság termelésének lényeges alapfeltétele.

2.7.7 A tartamos erdőgazdálkodásnak kell a versenyképes európai erdészeti ágazat alapjait képeznie, ezért módot kell találni arra, hogy nyereséges legyen.

2.7.8 Emellett az EU erdőgazdálkodásának és fatermelésének hatékonyságát, jövedelmezőségét és versenyképességét el kell választani az erdő- és fagazdaság versenyképességétől. Az erdészeti stratégia sem a gazdasági oldalnak, sem a fapiacok működési módjának nem szentel kellő figyelmet. A versenyképesség megszilárdításához és növeléséhez az erdészeti ágazatban jobb költséghatékonyság, továbbá a gazdasági erdők hatékony használatához szükséges kedvező cselekvési keretek megteremtése és a fatermesztés eljárásainak továbbfejlesztése szükséges. A jövedelmező fatermesztés teremt alapot ahhoz, hogy az erdők használatának ökológiai és gazdasági fenntarthatóságát biztosítani és fokozni lehessen. Ez azonban nem mehet az ökológiai és társadalmi szempontból nézve tartamos erdőgazdálkodás rovására. Nagy szükség van tehát itt kutatásra ahhoz, hogy tisztázni tudjuk az egyre inkább gépesített erdőgazdálkodás ökológiai és társadalmi tényezőkre gyakorolt befolyását, és el tudjuk kerülni a negatív hatásokat.

2.7.9 Az erdők minél sokoldalúbb használata nem csupán többletértéket teremt, hanem a tartamosságot is javítja, mind magángazdasági, mind összegazdasági szempontból. Erőforrásokat kell bevetni – különösen a kutatás és fejlesztés terén – az erdők és nyersanyagforrásaik új felhasználási lehetőségeinek kidolgozására, valamint az e termékek szempontjából jól működő piacok feltárására.

2.8 A fa felhasználásának támogatása

2.8.1 A fa megújuló és újrafelhasználható nyersanyag. Az ebből a nyersanyagból készült termékek jelentős mennyiségű szénket kötnek meg, s ezzel a klíma melegekedése ellen hatnak. Az „erdőenergia” a környezetre károsabb, nem megújuló energia-hordozókon alapuló energiatermelés helyébe léphet.

2.8.2 A fa használatának támogatására hosszú távú stratégiát kell kidolgozni, amely rendelkezésekben és normákban, a kutató-fejlesztő tevékenységben, az innovatív fafelhasználási célok tekintetében, a képzettség javítása, valamint a kommunikáció és a tájékoztatás terén többek között a fa felhasználásának akadályaira összpontosít.

2.8.3 A fa energiahordozóként való felhasználását – a megújuló energiaformákra és a bioenergiára vonatkozó uniós stratégia intézkedési programja keretében – támogatni kell. A fából nyert energia piacát keresletcentrikusan kell fejleszteni. A fa energiahordozóként való felhasználásának támogatásakor a fafeldolgozó ipar nyersanyagszükségletét figyelembe kell venni.

2.8.4 A megújuló energiahordozók – mint a versenyképesség és a fenntartható gazdaság lényeges elemei – jelentőségének hangsúlyozása az erdészeti ágazat helyzete és keretfeltételei meghatározásának további fontos szempontja. Az EU fenntartható fejlődési stratégiájában és az EU környezetvédelmi politikájában – különösen a természeti erőforrások fenntartható használatának stratégiájában – figyelembe kell venni a megújuló energiaforrásoknak a mainál fenntarthatóbb társadalom kialakításában betöltött különleges szerepét.

2.9 Az erdészeti ágazat szereplői készségeinek és szaktudásának fejlesztése

2.9.1 Európában az erdőtulajdon skálája igen széles. Az állam, a községfőrá egyéb intézményei és a nagyvállalatok nagy erdőt birtokolnak, míg a családi tulajdonban lévő területek kicsik. Az állami erdészeti szektor komoly szerepet játszhat egyrészt a fatermesztésben, de még inkább az erdők szociális és környezetvédelmi funkciói terén.

2.9.2 Bővíteni kell az erdészeti ágazatban szerepet játszó különböző csoportok (pl. a munkavállalók, a megfelelő iparágak, az erdőbirtokosok, az ágazat tanácsadó és szolgáltató szervezetei, az állami erdőgazdaságok) szakismereteit, és el kell érni, hogy e szereplők jobban szembe tudjanak nézni a jövő kihívásaival. E munka része az ágazat szereplőiből alakult szervezetek keretfeltételeinek és lehetőségeinek javítása, valamint a gyakorlati lépések támogatása. Hatékonyabbá kell tenni az erdészeti ágazat és a civil társadalom tartamos erdőgazdálkodás kialakítását célzó együttműködését.

2.9.3 Uniós szinten az erdők mintegy 60 %-a van magántulajdonban; mintegy 16 millió a magán-erdőtulajdonosok száma. Az erdőgazdálkodást végző családi üzemek számára meg kell teremteni a lehetőséget, hogy egyenjogú félként vehessenek részt a tartamos erdőgazdálkodásban és a fatermesztésben, és a piachoz is egyenlő esélyekkel férjenek hozzá. Az erdőbirtokosok szervezetei hatékony szócsőnek bizonyultak a tartamos erdőgazdálkodásra és tartamos erdőgazdálkodás gyakorlásának előfeltételeire vonatkozó információk közvetítésénél. Az erdőbirtokosok szövetkezésének támogatása az erdőbirtokok szétforgácsolódásának jelensége ellen is hatékony volt.

2.10 Az erdőtanúsítás

2.10.1 Az erdőtanúsítás a tartamos erdőgazdálkodás elősegítését szolgáló piacorientált, önkéntes intézkedés, amelynek célja a tartamos erdőgazdálkodás iránti elkötelezettség jelzése az ügyfelek és más érdekcsoportok felé. Az erdőtanúsítással a tartamos erdőgazdálkodást elősegítő további intézkedéseket lehet támogatni. Az erdőtanúsítási rendszereknek eleget kell tenniük az önkéntesség, a hitelesség, az átláthatóság, a költségs-

hatékonyság, az egyenlő elbánás, illetve a különböző érdekelt feleknek nyújtott részvételi lehetőség alapelveinek.

2.10.2 Az erdőtanúsítás önkéntes voltát feltétlenül meg kell őrizni. Uniós szinten nem szabad olyan rendelkezéseket kibocsátani, amelyek a gyakorlatban az önkéntesség megszűnéséhez vezetnének, és az erdőbirtokosokra vagy az erdészeti ágazat más szereplőire az erdők kezelését illetően a jogszabályokon túlmenő egyéb kötelezettségeket rónának.

2.10.3 Mivel az erdőtanúsítás piacorientált eszköz, a kormányok, illetve az EU szerepe e téren csupán a magánszektor és a nem kormányzati szervezetek kezdeményezéseinek támogatására, valamint az erdőtanúsítás alkalmazásának támogatására korlátozódik. Fontos azonban, hogy a kormányok ne kapjanak kulcsszerepet az erdőtanúsítás területén.

2.10.4 Az EU-nak az a feladata, hogy gondoskodjon a belső piac zökkenőmentes működéséről. Az erdészeti ágazat szempontjából döntő, hogy a kormányzat ne csak egy erdőtanúsítási rendszert támogasson. A piacon alternatíváknak és szabad versenynek kell lennie. Az állami szférának feladata arról gondoskodni, hogy ne keletkezzenek mesterséges kereskedelmi akadályok.

2.11 Az EU és az erdészeti kutatás

2.11.1 Az erdészeti ágazat a vele szemben támasztott versenyképességre és fenntartható fejlődésre vonatkozó követelményeknek csak akkor tud megfelelni, ha tevékenysége, termelési módszerei és termékei terén új és innovatív koncepciókat dolgoz ki. Az EU jelenlegi és jövőbeli kutatási keretprogramjaiban növelni kell a kutatási és fejlesztési tevékenység erdészeti ágazathoz kapcsolódó részének arányát.

2.11.2 Az EU 7. kutatási keretprogramja a 2007–2013 közötti időszakot fogja át. A keretprogram megtervezésének és megvalósításának új eszközei a technológiai platformok. Az Európai Papíripari Szövetség (CEPI), az Európai Faipari Szövetség (CeI-Bois) és az Európai Erdőbirtokosok Központi Szövetsége (CEPF) egy, az erdészeti erőforrások innovatív és tartamos használatát célzó technológiai platform tervezetét terjesztették az Európai Bizottság elé.

2.11.3 Növelni kell az éghajlatváltozásról, az erdők egészségi állapotáról, valamint a megfelelő monitoringrendszerekről folytatott kutatások arányát. Az EU-nak kutatási tevékenységek és ezekhez kapcsolódó információcsere révén kell tájékoztatnia az erdőbirtokosokat és ösztönöznie őket arra, hogy az erdőgazdálkodás során vegyék figyelembe az éghajlatváltozást.

2.12 Az erdészeti kérdések összehangolása

2.12.1 Az erdészeti kérdések adminisztratív oldalról történő kezelésének és az erdészeti intézkedések végrehajtásának előfeltétele az erdők és az erdészeti ágazat szempontjából lényeges politikai szektorok közötti hatékony koordináció. Azt kell kitűzni célul, hogy az EU különböző ágazati politikáinak döntései során az eddiginél jobban vegyék figyelembe az erdészeti szektorra gyakorolt hatásokat.

2.12.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az erdészeti kérdések összehangolásának javítása terén nagy jelentőséget tulajdonít az Európai Bizottság több szervezeti egységet átfogó munkacsoportjának (*Inter-Service Group on Forestry*). A koordináció javításához és az illetékességi kérdések tisztázásához azonban szükség lehet egy olyan grémiumra, amely az erdészeti stratégia összehangolt megvalósítása, a különböző főigazgatóságok közötti információcseré és -áramlás, az egyes államok erdészeti hatóságaival és az érdekelt csoportjaival történő kommunikáció, illetve ezek tájékoztatása tekintetében illetékes. Fontos annak biztosítása, hogy az összehangolás kellően magas szinten történjék. A Közösség tartamos erdőgazdálkodást célzó intézkedéseire kellő személyi és egyéb eszközöket kell rendelkezésre bocsátani.

2.12.3 Az Erdészeti Állandó Bizottság, az Erdő- és Parafagydálkodás Tanácsadó Bizottsága és az Erdő- és Fagydálkodás Tanácsadó Bizottság munkafeltételeit elegendő forrás révén kell biztosítani. Az érdekelt csoportjának a döntési folyamatban való közreműködési lehetőségeit a tanácsadó bizottságok rendszeres üléseivel kell bővíteni. Az egyes tagállamok erdészeti szakmai köreinek az erdészeti vonatkozású kérdések tárgyalásakor a Tanács más munkacsoportjaiban, különösen a STAR-Bizottságban, fokozottabban képviseltetniük kell magukat. Az erdészeti kérdésekkel foglalkozó bizottságokat és munkacsoportokat mind az Unión belül, mind nemzetközi jellegű erdészeti kérdéseknél hatékonyan kell koordinálni. A tanácsadó bizottságok és munkacsoportok üléseit úgy kell kialakítani, hogy az erdészeti kérdésekkel foglalkozó főigazgatóságok (mezőgazdasági, energiaügyi, környezetvédelmi, vállalkozáspolitikai, kutatási) fenntartsák a párbeszédet a legfontosabb, mérvadó szereplőkkel (erdőbirtokosok és földtulajdonosok, erdészeti ágazat, egyéb nem kormányzati szervezetek, szövetségek).

2.12.4 A nemzetközi kötelezettségek végrehajtásánál tisztázni kell az illetékességi körök megosztását az Unió és a tagállamok között, és tiszteletben kell tartani a szubszidiaritás elvét. Nemzetközi kérdéseknél a tagállamok és az Európai Bizottság a Tanács erdészeti munkacsoportjában összehangolják álláspontjukat. E munkacsoport jelentőségét fel kell értékelni: hivatalos, megfelelő szerepkörrel kell őket felruházni.

3. Cselekvési terv az erdészeti stratégia végrehajtásának javítására

3.1.1 A tartamos erdőgazdálkodás kialakításához és az erdőkben rejlő lehetőségeknek a fenntartható fejlődés keretei közt történő kiaknázásához a mainál hatékonyabb megközelítés szükséges. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság cselekvési tervét illető javaslatát, amely az erdészeti szektor intézkedéseinek végrehajtásakor hivatkozási keretrendszerként és koordinációs eszközként szolgálhatna.

3.1.2 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság a tagállamokkal karöltve az európai erdészeti modell keretében világos jövőképet dolgozzon ki, és egyértelmű stratégiai célokat fogalmazzon meg az EU érdeire nézve. E jövőképek és a stratégiai céloknak a riói nyilatkozat és a fenntarthatóságról rende-

zett johannesburgi csúcstalálkozó által megerősített Agenda 21 erdészeti vonatkozású határozatainak kell alapulnia, és azokkal összhangban kell lennie. E dokumentumok megerősítették, hogy a tartamos erdőgazdálkodás a fenntartható fejlődés egyik eleme. Emellett az erdőgazdálkodást érintő közösségi akcióknak támogatniuk kellene az erdők hozzájárulását a fenntartható társadalom és a magasabb rendű fejlesztési célok – így például a liszaboni stratégia, a göteborgi megállapodás és a millenniumi fejlesztési célok – eléréséhez.

3.1.3 A jelen vélemény ajánlásai alapján az említett jövőképek legalább a következő elemeket tartalmaznia kell: az európai erdők és az erdő- és fagydálkodás a fenntartható európai társadalom megvalósításának kulcselemei lesznek. A piacorientált, gazdaságilag teherbíró és versenyképes, a regionális gazdaság vérkeringését erősítő erdőgazdálkodás, fatermelés és erdészetre alapuló ipar munkahelyeket és megélhetési lehetőséget teremt, s különösen nagy hatása lehet a regionális gazdaságra és a területfejlesztésre. Az erdők az általános érdekű szolgáltatások nélkülözhetetlen alapját képezik, és jelentős rekreációs, kulturális, valamint ökológiai értékük is van. Az európai erdészeti alapú iparág innovatív szaktudást és csúcstechnológiát fejleszt ki. Az EU-nak a johannesburgi csúccsal és az ENSZ Erdőforumával összhangban aktívan hozzá kell járulnia az erdőgazdaságot érintő nemzetközi folyamatokhoz.

3.1.4 A cselekvési terv stratégiai céljainak a koordináció elveire kell igazodniuk, és a fennálló állami erdőpolitikákhoz képest többletértéket kell képviselniük. Az erdőre alapuló iparágat független szektorként kell elismerni, ezért valamennyi hozzá kapcsolódó, jövőre politikát és intézkedést már előzetesen értékelni kell.

3.1.5 A tartamos erdőgazdálkodást szolgáló cselekvési tervnek a tartamos erdőgazdálkodás minden vetületét és az erdészeti ágazat teljes tevékenységi láncát le kellene fednie. Az eszközöknek a cselekvési terv végrehajtásakor történő hatékony felhasználása érdekében azonban meg kell határozni azokat a soron kívüli akciókat és intézkedéseket, amelyeket elsőként kell bevezetni és közösségi eszközökből finanszírozni.

3.1.6 A cselekvési tervben a tartamos erdőgazdálkodás támogatásakor ügyelni kell arra, hogy a Közösség többi politikája – például a környezetvédelmi és energiapolitika, a vidékfejlesztési politika és az iparpolitika – végrehajtásakor figyelembe vegyék az erdészeti ágazat érdekeit, még hozzá úgy, hogy tekintettel vannak a tartamosság gazdasági, ökológiai, szociális és kulturális vetületére is.

3.1.7 A cselekvési terv keretében ki kell építeni az erdők környezetvédelmi szerepéről folytatott információcserét és e szerep értékelését. A cselekvési tervnek támogatnia kell az erdők környezetvédelmi szerepének jobb betöltését szolgáló innovatív és piacközelgi gyakorlatok kifejlesztését. Fel kell tárnai, milyen lehetőségek vannak olyan, piaci alapú fizetési rendszerek kialakítására, melyek révén az erdőbirtokosok számára kompenzálni lehet érdeik nem fa jellegű, környezetvédelmi szolgáltatásait (pl. a vízkészletek védelme, szénmegkötés).

3.1.8 Különös figyelmet kell szentelni annak, hogy az erdőgazdálkodás számára kedvező cselekvési környezetet teremtsünk, amelyben kibontakozhat az erdészeti szektor versenyképessége és gazdasági életképessége. A cselekvési tervben meg kell határozni azokat az eszközöket, amelyek segítségével támogatni lehet az erdészeti ágazat vállalkozói kezdeményezéseit, illetve innovatív, többletértéket teremtő módszereit. Ennek keretében gondoskodni kellene egy vizuális európai fatőzsde létrehozásáról, amely aktuálisan, globálisan és átlátható módon dokumentálja az egyes fajok és választék típusok gazdasági áramlásait (kereslet és kínálat), és amelyet az erdőbirtokosok bármikor igénybe vehetnek (Internet).

3.1.9 Alapvető, hogy a cselekvési terv egyik központi témaköre a fa és az egyéb erdei termékek – mint megújuló és környezetbarát anyagok – felhasználásának támogatása legyen. A cselekvési terv keretében a fa és az erdei termékek vonatkozásában tájékoztató és kommunikációs programot kell kidolgozni és végrehajtani. A programnak fel kell hívnia a figyelmet a fára mint megújuló energiaforrásra.

3.1.10 A cselekvési tervnek az erdészeti vonatkozású kutatási és fejlesztési tevékenység támogatását is segítenie kell. Ennek egyik oldala az erdészeti szektor központi kutatási projektjeinek felvétele a 7. kutatási keretprogramba, illetve az erdészeti szektor technológiai platformjainak támogatása. A tudományos vizsgálatokban (kutatási megbízásokban) az európai erdészeti egyetemekkel közösen tisztázni kell, hogy az európai erdészeti ágazatnak hány és milyen képzettségű foglalkoztatottra van szüksége ahhoz, hogy a törvények, rendeletek és a tanúsítás adta keretek között tartamos, természetközeli és sikeres gazdálkodást folytathasson. Az erdőgazdasági klaszterről ugyancsak tanulmányt kellene készíteni.

3.1.11 Emellett a cselekvési tervben megoldást kell találni arra, az EU miként tudja támogatni az európai erdészeti miniszteri konferencia folyamatát és az annak keretében hozott határozatok végrehajtását. Mindenekelőtt a cselekvési tervben kellene ésszerűsíteni a nemzeti erdőprogramok végrehajtását – az európai erdészeti miniszterek konferenciáján kidolgozott közös megközelítés alapján.

3.1.12 A cselekvési tervnek az egyes országok között olyan csereprogramokat kellene előírnia, amelyek keretében az erdészeti ágazatban foglalkoztatottak megismerhetik az egyes nemzeti rendszerek erősségeit és gyengeségeit, és azokból – otthoni munkájukhoz – cselekvési lehetőségeket szűrhetnek le.

3.1.13 A cselekvési terv egy részét olyan konkrét módszerek meghatározásának kell szentelni, amelyek az EU erdészeti kérdésekben folyó döntéshozatala során tapasztalható koordináció és tudástranzfer javítását szolgálják. Egy európai információs és kommunikációs platform keretében, melynek az a célja, hogy Európát közelebb hozza az emberekhez, össze kell fogni Európa erdészeti ágazatának sokoldalú és érdekes tevékenységeit, közvetítve azokat az országok és régiók erdészeti ágazatban érdekelt feleinek.

3.1.14 A cselekvési terv végrehajtásakor emellett meg kell nevezni az illetékes grémiumokat, és kellő eszközöket kell rendelkezésre bocsátani.

3.1.15 Az erdők biodiverzitásának megőrzésére és fokozására szolgáló intézkedéseket a cselekvési terv fontos részévé kell tenni. Ehhez egyrészt a természetvédelmi területeken speciális programok (pl. Natura-2000) segítségével kell támogatni a biodiverzitást, vagy a tudatosságot és az elfogadottságot kell növelni a lakosság, az erdőbirtokosok és szervezetek körében. Másrészt a biodiverzitás további erdőterületeken való biztosításához olyan eszköztárat kell létrehozni, amely garantálja az erdőben élő fajok sokféleségének fenntartását és fokozását. Emellett a teljes védelem alatt álló területek létrehozását is támogatni kell. A különleges kötelezettségek alapján az állami tulajdonú erdőknek kell az ilyen tevékenységek középpontjában állni, míg a magántulajdonban lévő erdők esetében megfelelő ösztönző rendszereket kell kialakítani.

3.1.16 A megtett intézkedések és eszközök hatékonyságának megítéléséhez elengedhetetlen a különböző monitoringrendszerek kiterjesztése a cselekvési tervben, és teljes koncepció kidolgozása. Így szükséges a természetvédelmi területeken belül és kívül az erdők biodiverzitásának kartográfiai leírása, vizsgálata és felügyelete. Ugyanennyire elengedhetetlen az erdők állapotának rendszeres és átfogó felmérése. Kutatás és monitoring által felül kell vizsgálni, mennyiben tudnak hozzájárulni az erdészeti intézkedések a biodiverzitás megőrzéséhez.

4. Záró következtetések

4.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) fontosnak tartja, hogy az erdészeti stratégia és végrehajtása a jövőben is a szubszidiaritás elvén, valamint a tartamos erdőgazdálkodás gazdasági, ökológiai, szociális és kulturális koncepcióján alapuljon.

4.2 Az EGSZB kiemeli, hogy az erdészeti stratégia végrehajtásánál ügyelni kell a lisszaboni és göteborgi uniós stratégiák céljaival való összeegyeztethetőségre.

4.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Uniónak módszeresen egy olyan, valamennyi erdő kezelését, fenntartását és tartamos fejlesztését szolgáló, az egész világon érvényes, jogilag kötelező egyezmény tető alá hozásán kellene munkálkodnia, amely követi az ENSZ környezetvédelmi és fejlesztési konferenciáján 1992-ben elfogadott „erdőalapelveket”. Támogatja továbbá a Kormányközi Erdészeti Panel (IPF), illetve az Erdészeti Fórum által elfogadott cselekvési javaslatok megvalósítását. Az EGSZB emellett hangsúlyozza, hogy az Európai Uniónak lépéseket kell tennie azért, hogy a nemzetközi környezetvédelmi egyezményekben széles körűen figyelembe vegyék a tartamos erdőgazdálkodás támogatására szolgáló, meglévő mechanizmusokat és eszközöket.

4.4 Az EGSZB úgy véli, hogy az európai miniszterek erdővédelmi konferenciájának fontos szerepe van az országok együttműködésében, és hogy a konferencia keretében hozott határozatok megfelelő vetületeit be kell építeni az Európai Unió erdészeti stratégiájába.

4.5 Az EGSZB szeretné kiemelni az erdészeti ágazat kedvező hatását a foglalkoztatásra, a vidék életképességére, valamint a gazdasági fejlődésre. A vidékfejlesztési politikával összefüggésben végrehajtandó erdőgazdasági intézkedéseknek az EU erdészeti stratégiájának céljait követő nemzeti erdőprogramokra kell épülniük. Az EGSZB továbbá amellett száll síkra, hogy a tagállamok által végrehajtandó, a vidékfejlesztési rendelet keretében tartozó erdőgazdasági intézkedésekre, amelyekre az EU társfinanszírozásában kerül sor, hatékony monitoringrendszereket hozzanak létre. Kiemeli, hogy a vidékfejlesztési politika keretében az erdészeti ágazatnak nyújtott támogatásoknak nem szabad a fapiac vagy az erdészeti termékek egyéb piacainak torzulásához vezetniük.

4.6 Az EGSZB hangsúlyozza az erdők emberi egészségre gyakorolt jótékony hatását, hiszen serkentően hatnak a gondolkodásra és hozzájárulnak a dolgozók kikapcsolódásához. Ezért kéri a tagállamokat, hogy tartsák tiszteletben azt az elvet, hogy a természet mindenkié, biztosítsák mindenki számára a szabad hozzáférés lehetőségét az erdőkhöz, ugyanakkor alakítsák ki az emberekben a felelősségtudatot a jogszabályok, valamint az erdő tulajdonosa által meghatározott, az erdőbe való belépés idejére vonatkozó és a környezetvédelmi szabályok betartása iránt.

4.7 Az EGSZB úgy látja, hogy az erdészeti stratégia kiegyensúlyozott végrehajtásához alapvető, hogy az EU környezetvédelmi politikája terén hozott határozatok és az EU erdészeti fejlesztési politikájának céljai összhangban legyenek, és kiegészítsék egymást.

4.8 Az EGSZB megállapítja, hogy az erdők védelme és környezetvédelmi, illetve szociális szerepük biztosítása a tartamos erdőgazdálkodás fontos eleme; az erdők védelmét és környezetvédelmi funkciójuk biztosítását illetően az önkénteségen és piacorientáltságon alapuló koncepciók kidolgozását kell előnyben részesíteni. A jogalkotási és a tartamos erdőgazdálkodás megkövetelte keretek betartása nem korlátozhatja szükségtelenül sem azon szociális és környezetvédelmi szerepkör betöltését, amelyre a társadalomnak szüksége van, sem pedig az erdőbirtokosok tulajdon- és döntési jogait, illetve az erdőgazdálkodás jövedelmezőségét.

4.9 Az EGSZB lényegesnek tartja, hogy elismerjék az erdők és az erdőgazdasági termékek jelentőségét a klímaváltozás enyhítése szempontjából, és hogy az EU a kutatási tevékenység és az információcseré révén segítse a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást.

4.10 Az EGSZB amellett foglal állást, hogy az Európai Bizottság különösképpen az olyan kérdéseket tárgyalja, amelyek a Közösségnek a tartamos erdőgazdálkodás kedvező keretfeltételeinek megteremtését célzó intézkedéseikhez kapcsolódnak. Az EGSZB nézete szerint az erdészeti stratégia végrehajtása során, akár csak a lisszaboni és a göteborgi stratégia céljainak kiegyensúlyozott megvalósításakor, nagyobb figyelmet kell fordítani a gazdaságos erdőhasználat támogatására, a jövedelmezőségre és a versenyképességre, valamint az erdészeti szektor foglalkoztatási oldalára.

4.11 Az EGSZB úgy véli, hogy támogatni kellene a fa és más erdészeti termékek mint megújuló és környezetbarát nyersanyagok, illetve energiahordozók felhasználását; e cél érdekében hosszú távú stratégiát kell kidolgozni.

4.12 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy fejlesszék az erdészeti ágazat szereplőinek a tartamos erdőgazdálkodás megvalósítására való képességét. Úgy véli, hogy különösen a magán-erdőbirtokosok tartamos erdőgazdálkodásának fejlődését segítené, ha erősödnének a magán-erdészeti szektor szervezetei. Az új tagállamokban gondot jelent a tartamos erdőgazdálkodás elősegítését szolgáló intézményi kapacitás kiépítése; külön kihívás a strukturális és intézményi keretek kidolgozása a magán-erdők esetében.

4.13 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az erdőtanúsítás piacorientált, önkéntes lépés a tartamos erdőgazdálkodás elősegítésére. Fontosnak tartja, hogy az EU biztosítsa a belső piac működését – az erdőtanúsítás nem válhat a kereskedelem mesterséges akadályává.

4.14 Az EGSZB lényegesnek tartja, hogy a tartamosságot, valamint az erdészeti szektor lehetőségeit és versenyképességét kutatással és fejlesztéssel javítsák.

4.15 Az EGSZB elengedhetetlennek tartja az erdészeti kérdésekkel foglalkozó különböző főigazgatóságok közötti koordináció javítását; a különböző ágazati politikák döntéseinél az eddiginél nagyobb mértékben kell figyelni az erdészeti szektorra gyakorolt hatásokra. A koordináció javítására ki kell jelölni egy olyan grémiumot, amely az erdészeti stratégia végrehajtásának összehangolásáért, valamint a különböző főigazgatóságok, tagállamok és érdekcsoportok közti kommunikációért felelős.

4.16 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak azt a javaslatát, hogy készüljön külön cselekvési terv az erdészeti stratégia végrehajtására. Ebben a cselekvési tervben kellene meghatározni a teendő fő irányait és az illetékes grémiumokat. A cselekvési terv végrehajtásához elegendő forrást kell biztosítani.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre a vetőmagok piacának közös szervezéséről”

COM(2005) 384 final – 2005/0164 (CNS)

(2006/C 28/12)

2005. szeptember 21-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 36. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB elnöksége 2005. szeptember 27-én megbízta a „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekciót a tárgyban folytatandó bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26-án és 27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Gilbert Bros személyében, továbbá 61 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta a véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli a 2358/71 sz. rendelet több módosítását is tartalmazó új rendelet megszövegezését. Az Európai Bizottság javaslata azonban korlátozó, ezért módosításra érdemes. Főként a védzáradékot nem szabad a Kereskedelmi Világszervezeten (WTO) kívüli országokra korlátozni, hanem minden harmadik országra ki kell terjeszteni.

1.2 Az EGSZB javasolja, hogy a 2358/71/EGK rendelet (2) preambulumbekzdését át kellene emelni a szövegbe:

„Mivel a vetőmagok piacának helyzetére jellemző az az igény, hogy az árak ezeknek a termékeknek a világpiaci árához viszonyítva versenyképesek maradjanak; mivel ezért megfelelő intézkedéseket kell tenni a piac stabilizálása és az érintett termelők ésszerű jövedelmének biztosítása érdekében”;

1.3 Az EGSZB javasolja, hogy a 2358/71/EGK rendelet (6) preambulumbekzdését át kellene emelni a szövegbe azzal a változtatással, hogy az minden érzékeny termékre kiterjedjen:

„Mivel a hibridkukorica vetőmag tekintetében az érzékeny vetőmagok termelése esetében el kell kerülni a világpiacra rendkívül alacsony áron tett ajánlatok által a Közösség piacán okozott zavarokat; mivel ebből a célból referenciaárakat kell megállapítani ezekre a termékekre vonatkozóan, és a vámokhoz kiegyenlítő díjat kell hozzáadni abban az esetben, ha a vámokkal megnövelt, határparitásos ajánlati árak a referenciaáraknál alacsonyabbak”.

1.4 Az EGSZB a 7. cikk (1) bekezdésének módosítását javasolja:

„Ha az áruk behozatala vagy kivitele miatt az 1. cikkben említett termékek közül egynek vagy többnek a közösségi piacát olyan súlyos zavar éri vagy fenyegeti, amely kétséggé teheti a Szerződés 33. cikkében lefektetett

célkitűzések teljesítését, megfelelő átmeneti intézkedéseket lehet alkalmazni a Kereskedelmi Világszervezeten kívüli harmadik országokkal folytatott áruforgalomra, ameddig a zavar vagy annak veszélye nem hárul el.”

2. Általános észrevételek

2.1 Az Európai Bizottság javaslata a vetőmagpiac közös szervezésének felülvizsgálatáról elsősorban a 2358/71/EGK rendelet egységes szerkezetbe foglalását célozza a többszöri módosítást és legutóbb a KAP reformját követően. Ugyanakkor alapjaira szűkíti a vetőmagokra vonatkozó mezőgazdasági politikát: a védzáradék fenntartására és a statisztikai adatok tagállamok közötti cseréjére vonatkozó kérésre.

2.2 A vetőmagokat nem tekinthetjük egyszerűen csak mezőgazdasági nyersanyagnak. Stratégiai termelési tényezők ezek, nem csupán a mezőgazdasági és mezőgazdasági-élelmiszeripari ágazat kiigazításában, hanem a fogyasztók elvárásainak való megfelelés terén is (például a GMO-mentes termelésben). A vetőmag ugyanis – genetikájánál és tulajdonságainál fogva – az első láncszem a piac versenyképességi követelményeinek és a polgárok elvárásainak való megfeleléshez az élelmiszerbiztonság és a környezettudatosság terén. A vetőmagok piacának közös szervezése nagyra törőbb eszközöket kell, hogy meghatározzon az európai mezőgazdasági termelés megőrzésére és irányítására, valamint a vele való együttműködésre.

3. Külön észrevételek

3.1 A rendelet felülvizsgálatánál ténylegesen figyelembe kell venni a Szerződés 33. és 34. cikkét. Legalább a 2358/71/EGK rendelet (2) és (6) preambulumbekzdését át kellene emelni a szövegbe. Az Európai Bizottság számára meg kellene adni azt a lehetőséget, hogy a vetőmagok piacán jelentkező nehézségek esetén cselekedhessen a Szerződésnek és az európai fogyasztók igényeinek tiszteletben tartása érdekében.

3.2 A közös piacszerzés hatálya alá eső termékek listáját (1. cikk) jogalkotói szempontból következetesebb lenne a vetőmagok kereskedelmét szabályozó 1966. évi 66/401 és 66/402 irányelvre ⁽¹⁾ hivatkozva felállítani, a vámnómenklatúra kiegészítéseként.

3.3 Az európai bizottsági javaslat a WTO-n kívüli országokra korlátozza azt a védzáradékot, mely engedélyezi az Európai Bizottság számára, hogy intézkedéseket alkalmazzon olyan súlyos zavarok esetén, melyek a Szerződés 33. cikkében lefektetett célkitűzések teljesítését kétségessé tehetik. Ugyanakkor a csúcstechnológiai termékek – mint a vetőmagok – terén az Európai Unió jelenlegi versenytársai mind fejlett országok (USA, Chile, Ausztrália, Új-Zéland stb.), és természetesen tagjai a WTO-nak. A védzáradék használatának a WTO-n kívüli országokra történő korlátozása ezért nem helyénvaló.

3.4 A vetőmagok minőségét és az afeletti ellenőrzést a 66/401, a 66/402, a 2002/54 és a 2002/57 irányelvek szabályozzák a tagállamokban. A harmadik országok esetében is biztosítani kell a vetőmagok minőségének ugyanezt a szintjét. Mivel ez utóbbi kérdés az Európai Unió és a harmadik országok közötti ekvivalenciátárgyalások illetékességébe tartozik, a közös piacszerzésnek is meg kellene említenie – például a preambulumbekendésekben – ezt a minőségre vonatkozó követelményt.

3.5 A közös piacszerzésnek valódi támogatási politikát kell meghatároznia a termelők szervezésére. A vetőmagtermelés kötelezően egy vetőmag-vállalkozás és egy mezőgazdasági termelő között létrejött szerződéses viszony keretében szerveződik. A vetőmagtermelő gazda ugyanis a növényfajtaoltalmi jogok védelméről szóló 1994-es rendelet ⁽²⁾ értelmében köteles átadni a teljes termését annak a vállalkozásnak, amellyel szerződéses viszonyban áll. E szervezés keretében előnyös lenne, hogy a közös piacszerzés segítse a – vállalkozásokkal szemben gyakran védtelen – mezőgazdasági termelők szervezését, illetve meghatározza a szerződészkötés minimumszabályait.

3.6 A közös piacszerzésnek meg kell határoznia azokat az eszközöket, amelyek megerősítik a statisztikai adatok gyűjtését a javaslat (8) preambulumbekendésében lefektetett célkitűzésekkel összhangban.

3.7 Az Európai Bizottságnak működési eljárást kell meghatároznia a védzáradékok végrehajtására vonatkozóan. Igen nehéz ugyanis bebizonyítani, hogy a nagyon alacsony árú, célzott behozatalok „kétségessé tehetik a Szerződés 33. cikkében lefektetett célkitűzések teljesítését” – ahogy az az Európai Bizottság tervezetében szerepel –, vagy hogy nem tartják tiszteletben az európai fogyasztók elvárásait.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ HL P 125, 1966. 07. 11.

⁽²⁾ A Tanács 2100/94/EK rendelete, 1994. 07. 27. – HL L 227, 1994. 09. 01.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre a borpiac közös szervezéséről szóló 1493/1999/EK rendelet módosításáról”

COM(2005) 395 final – 2005/0160 CNS

(2006/C 28/13)

2005. szeptember 21-én az Európai Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 37. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB elnöksége 2005. szeptember 27-én megbízta a „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 26-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Pedro Mauricio BARATO TRIGUERO személyében, továbbá 88 szavazattal 1 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözlí az Európai Bizottság javaslatait a 1493/1999 tanácsi rendelet⁽¹⁾ cikkeinek és mellékleteinek módosítását illetően. Az említett módosítások olyan változtatásokat szorgalmaznak, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a rendelet a borágazat valós helyzetéhez igazodjon. Az EGSZB azonban azt javasolja, hogy a borászati célokat szolgáló faszénnel történő kezelést alkalmazzák a borokra is, mivel semmi nem indokolja, hogy ezt kizárják az elfogadott gyakorlatok közül.

1.2 A technikai feltételek figyelembe vételével ez az egyetlen ellenőrizhető, ellenjavallatok nélküli kezelési módszer az okratoxin kivonására az ilyen kezelést igénylő vörösborok esetében.

1.3 Az EGSZB megítélése szerint az Európai Bizottság javaslatát – mely szerint a **IV. melléklet 1. pontjának i) pontja** helyébe a következő szöveg lépjen: „a még erjedésben levő must és újbór kezelése borászati célokat szolgáló faszénnel, bizonyos határokon belül” – úgy kellene módosítani, hogy a borok is a borászati faszénnel kezelhető kategóriába tartozzanak.

1.4 Az Európai Bizottság javaslata ezért a következőképpen módosítandó: „a még erjedésben levő must, újbór és a bor keze-

lése borászati célokat szolgáló faszénnel, bizonyos határokon belül”.

2. Indokolás

2.1 Az Európai Bizottság módosítani kívánja a borpiac közös szervezéséről szóló 1493/1999/EK tanácsi rendeletet.

2.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság azon érthető okból tett javaslatot, hogy a közösségi szabályozásokat az új tagállamok csatlakozása révén előállt helyzethez, valamint az európai borászati ágazatban bekövetkezett változásokhoz kell igazítani. A javaslat átlátható és világos, és jogi szabályozási keretet biztosít a Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Hivatal által elismert és elfogadott borászati gyakorlatok számára.

2.3 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a dimetil-dikarbonát hozzáadását új borászati technológiaként javasolják; hangsúlyozza azonban, hogy amennyiben az Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság úgy határoz, hogy szigorítja a szulfittartalom korlátozását, és a metanoltartalmat növelő hatása miatt csökkenti vagy megszünteti a dimetil-dikarbonát alkalmazását, a borászati ágazat alternatív technológiák nélkül marad.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ HL L 179., 1999.7.14., 1. old. A rendeletet legutóbb a 1795/2003/EK bizottsági rendelet révén módosították (HL L 262., 2003.10.14., 13. old.)

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgya: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Unió Szolidaritási Alapjának létrehozásáról”

COM(2005) 108 final – 2005/0033 (COD)

(2006/C 28/14)

2005. szeptember 27-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2005. október 3-án elfogadta. (Előadó: Paulo Barros Vale).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) 74 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Unió Szolidaritási Alapját (EUSZA) 2002-ben hozták létre azzal a céllal, hogy támogatást nyújtsanak a tagállamok, illetve tagjelölt országok azon régiói számára, melyeket jelentős katasztrófa ért.

1.2 Annak érdekében, hogy azonnali segítségnyújtást biztosíthasson az érintett régiók számára, fontos, hogy az EUSZA rugalmas legyen, és minél mentesebb a bürokráciától.

1.3 A 2002–2006-os periódusra az alap számára évi 1 milliárd eurós költségvetést állapítottak meg.

1.4 A Szolidaritási Alap létrehozásáról szóló rendeletet 2006 végéig vizsgálják felül, jelen vélemény e felülvizsgálatról szól.

1.5 A jelenleg hatályos EUSZA csak természeti katasztrófák esetén mozgósítható, ami azt jelenti, hogy ipari balesetek, terrorcselekmények, vagy akár súlyos közegészségügyi veszélyhelyzet esetén is rendkívül nehéz támogatást nyújtani.

1.6 Az alap mobilizálását lehetővé tevő jelenlegi pénzügyi küszöb igen magas (3 milliárd euró a közvetlen károkból eredő költségek fedezésére, vagy a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) több mint 0,6 %-a). Ez oda vezetett, hogy a támogatások több mint kétharmadát egy, a kivételekre vonatkozó záradék alapján fizetik ki, amely mindössze 75 millió eurós éves költségvetéssel rendelkezik.

2. Az új javaslat

2.1 Általános kérdések

2.1.1 Az EUSZA területi hatálya nem változik, továbbra is a tagállamok és a tagjelölt országok tartoznak alá.

2.1.2 A beavatkozások köre kibővül: a természeti katasztrófák mellett az EUSZA mostantól műszaki és ipari katasztrófák, közegészségügyi fenyegetettség és terrorcselekmények esetén is felhasználható.

2.1.3 Két – mennyiségi és politikai megfontolásokon alapuló – kritérium alapján határozható meg, hogy mi számít olyan

„katasztrófának”, amely jogosult az alapból történő támogatásra.

2.1.3.1 A mennyiségi kritérium: az EUSZA mobilizálására vonatkozó pénzügyi küszöbértéket 3 milliárról 1 milliárd euróra, illetve a GNI 0,6 %-áról annak 0,5 %-ára csökkentették, miáltal az alap több esetben mozgósítható.

2.1.3.2 A politikai kritérium: megfelelően igazolt körülmények között, bizonyos esetekben (különösen akkor, ha a határozat meghozatalakor a teljes kár még nem mérhető fel), az Európai Bizottság mozgósíthatja az alapot akkor is, ha a mennyiségi feltételek nem teljesülnek.

2.1.4 Jogosultak az érintett országgal szomszédos államok is, amennyiben őket is sújtják a katasztrófa hatásai.

2.1.5 A szubszidiaritás elvét az EUSZA-ra is alkalmazni kell.

2.1.6 A javaslat alapján az érintett ország előleg kifizetését kérheti (a jogosult műveletek becsült összköltségének mintegy 5 %-a erejéig, legfeljebb 5 millió euró értékben), amely a támogatási kérelem benyújtását követően azonnal kifizetésre kerül. Amennyiben a kérelem utólag nem minősül jogosnak, ezt az összeget a szóban forgó államnak vissza kell térítenie.

2.1.7 Támogatás megítélése esetén alkalmazni kell az arányosság elvét, figyelembe véve a kár teljes mértékét, az ország méretét és azt, hogy a katasztrófának mennyire súlyos következményei várhatók a jövőben.

2.1.8 A kedvezményezett tagállam teljes mértékben felelős a támogatás felhasználásáért, és részletes jelentést kell benyújtania a kiadásokról, amelyeket teljes mértékben indokolni kell, és csak a rendeletnek megfelelően intézhetők.

2.1.9 Az Európai Bizottság javaslata fenntartja az EUSZA számára előirányzott évi 1 milliárd eurós költségvetést.

2.1.10 Az alap forrásait nem az EU költségvetéséből fedezik: amennyiben az mozgósításra kerül, módosított költségvetést vesznek igénybe.

2.1.11 Az éves források túllépése esetén indokolt esetben a következő évi keret is felhasználható – ez biztosíték a támogatás megkapására.

3. Általános és konkrét megjegyzések

3.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí, hogy az Európai Bizottság célja a Szolidaritási Alap támogatási körének kibővítése és az, hogy az alap válságos helyzetben gyors választ adhasson.

3.2 Meglátása szerint azonban a javaslat hatékonyságának növelése érdekében az számos ponton kiigazításra szorul, hogy ezáltal az alap hasznos és rugalmas közösségi eszköz legyen, amelynek segítségével a hatálya alá tartozó területeken élő lakosság teljes mértékben élvezhesse annak támogatását. A hozzájárulást nem hátráltathatja a bürokrácia, és a szabályozásnak alkalmassá kell tennie arra, hogy különféle katasztrófák esetén – bármi okozza is azokat – segítséget nyújtson a támogatás célterületein élő közösségek számára a legkritikusabb időszakban. Amellett, hogy értékes segítséget nyújt az infrastruktúra helyreállításához és ahhoz, hogy a gazdasági és társadalmi élet visszatérjen a normális kerékvágásba, a súlyos veszélyhelyzetben lévő polgárok számára Európa egyértelmű politikai üzenetét is közvetítenie kell.

3.3 Bár a javasolt pénzügyi keret látszólag megfelel az elmúlt években benyújtott támogatási kérelmeknek, az EGSZB kétli, hogy jelentős katasztrófa, például földrengés, nagyobb szökőár, az egész kontinensre kiterjedő járvány, baleset, illetve tömegpusztító fegyverekkel történő támadás esetén ki tudná elégíteni az igényeket. Ezek a helyzetek kétségkívül kivételesek, mégis tervet kell készíteni olyan, szintén kivételes mechanizmus alkalmazásával, amelyet az Unió felhasználhat, amennyiben mégis bekövetkezne egy ilyen méretű katasztrófa.

3.4 Az EGSZB úgy véli, hogy az alaphoz való hozzáférésre vonatkozó szabályoknak olyan egyszerűnek, világosnak és bürokráciamentesnek kell lenniük, amennyire csak lehet, ugyanakkor olyan mechanizmusokkal is rendelkezniük kell, amelyek garantálják az átláthatóságot, illetve annak utólagos értékelését és nyomon követését, hogy a kedvezményezett állam mire használta fel a rendelkezésére bocsátott forrásokat.

3.5 Az uniós költségvetési vitáknak és Európa gazdasági helyzetének fényében az EGSZB nem ellenzi az előre meghatározott plafonértékkel működő költségvetés-meghatározás javasolt módosítható formáját. Úgy véli azonban, hogy az EUSZA-nak minél előbb saját határozott éves költségvetéssel rendelkező, állandó, független alapként kellene működnie; az adott évben fel nem használt források „maradéká” képezné a jelentős katasztrófák esetére félretett tartalékot.

3.6 A felhasználás határidejére vonatkozó szabályokat illetően az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság javaslata jó úton jár. Üdvözlí a tervezett úgynevezett gyors reakció mechanizmust, mivel az elősegíti a ténymegállapítást követő gyors segítségnyújtás biztosítását, amely az alap mozgósításának a legfőbb célja.

3.7 A kárbecslés igen bonyolult feladat lesz, mivel a javasolt rendelet sokféle helyzetet fed le. A folyamat is számos hibalehetőséget hordoz magában, mivel sokféle költséggel és szereplővel lehet/kell számolni, és mivel az alap köz- és magántulajdont ért káreset fedezésére is szolgál. Az, hogy a kérelmet szoros határidőn belül kell benyújtani az Európai Bizottság részére és az, hogy sokféle érdekről és anyagi javakról lehet szó, a szóban forgó káresemény hatásainak jelentős túl-, illetve alábecsléséhez vezethet. Az államok kérelmeit éppen ezért szigorúan meg kell vizsgálni, szakértők bevonásával, korábbi adatok és tapasztalatok felhasználásával, és a támogatás összegét a kedvezményezett állam megélhetési költségeihez igazítva.

3.8 Az alaphoz finanszírozható költségvetési típusokat illetően az EGSZB egyetért a rendeletjavaslat 4. cikkében felsorolt támogatható műveletek listájával, szeretné azonban ezeket a következő kategóriával kiegészíteni: „*egyéb, közérdeket szolgáló műveletek, amelyeknek célja az érintett lakosság és/vagy területek gazdasági és társadalmi életének helyreállítása, miközben a még meghatározandó feltételek és biztosítékok mellett minden civil társadalmi szereplő számára hozzáférést biztosít az alaphoz*”. Az új pont hozzáadásának az a célja, hogy megoldást találjon az alap által lefedett események fajtáinak és következményeinek kiszámíthatatlanságára azáltal, hogy szokatlan helyzetekben rugalmasabbá teszi a határozathozatali folyamatot azokban az esetekben, amikor veszélybe kerülne a társadalmi és termelői struktúrák, ha a magántulajdonban keletkezett kár kialakulásakor nem nyílna lehetőség segítségnyújtásra.

3.8.1 A hozzáférhetőség kibővítésére irányuló törekvéssel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a rendelkezésre álló támogatások felvételének mértéke mostanáig alacsony volt, nem utolsósorban azért, mert az alapok az egyik feltétel szerint kizárólag közkiadásokra használhatók fel. Ezáltal nem lehet segítséget nyújtani olyan helyzetekben, amelyek egyébként megfelelnek az alap feltételeinek.

3.8.2 A küszöbértékek szintén felülvizsgálatra szorulnak, hogy az alap intervenciók potenciálja jobban megfeleljen a helyi szükségleteknek, és tükrözze bizonyos természeti jelenségek területi jellegét.

3.9 Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós polgároknak kell az alaphoz finanszírozott műveletek végső kedvezményezettjeinek lenniük. A tagállamok csak logisztikai vagy szervezési okokból, közvetítő jelleggel töltik be a kedvezményezettek szerepét, mivel ők kapják meg az EUSZA költségvetéséből származó megfelelő forrásokat. Ugyanezért nem lehetnek az állami szervezetek az alaphoz származó források egyedüli címzettjei; a civil társadalmi szervezeteknek is részesülniük kell belőlük, mivel gyakran részt vesznek a jogosult tevékenységekben, hiszen az államok önmagukban általában nem rendelkeznek az effajta katasztrófák hatásainak kezeléséhez szükséges erőforrásokkal. A tűzoltókat, az egészségügy és a szociális segítségnyújtás területén tevékenykedő önkéntes civil társadalmi szervezeteket és az egyéb civil társadalmi szereplőket megfelelően kompenzálni kell erőfeszítéseikért, elkötelezettségükért és az őket terhelő költségeikért, mivel általában nem rendelkeznek ilyen hatalmas léptékű eseményekhez szükséges költségvetéssel.

3.10 Az EGSZB meglátása szerint felül kellene vizsgálni, hogy katasztrófa esetén mely országok tartoznak a rendelet területi hatálya alá, annak biztosítása érdekében, hogy az érintett országgal nem határos államok is részesülhessenek a támogatásokból. A nagy területeket érintő katasztrófák (pl. egy nukleáris katasztrófa) azon országokat is érinthetik, amelyek nem határosak azzal az országgal, amelyben a tragédia bekövetkezett, ezért ezeknek is támogatásra jogosultnak kellene lenniük. Amennyiben az alapot mozgósították, és több ország is érintett, az összes érintett államban támogatást kell adni, akkor is, ha egyesek nem felelnek meg a javaslat 2. cikkében foglalt küszöbértékeknek.

3.11 Az EGSZB emellett úgy véli, hogy a szomszédos országokat akkor is figyelembe kell venni, ha egy EU-tagállam vagy tagjelölt ország területén történt eseményben nem tagállamok, illetve nem tagjelölt országok is érintettek. Ha az EUSZA-t a hatálya alá tartozó földrajzi területen belül bekövetkezett vagy okozott káresemény miatt mozgósítják, a többi szomszédos állam is jogosult az Unió támogatására, akár az alap keretéből, akár egyéb, hatályos nemzetközi együttműködési eszköz felhasználásával, feltéve, hogy ez nem befolyásolja és akadályozza a már folyamatban lévő együttműködési programokat.

3.12 Az EGSZB véleménye szerint az alapot az olyan helyzetek halmozódása vagy folyamatossá válása által előidézett katasztrófa esetén is mozgósítani kell, amelyeket bekövetkeztükor nem nyilvánítanak azonnal különösen károsnak (például szélsőséges aszály); még tisztázni kell azonban, hogy mikortól tartozzanak a rendelet hatálya alá. A részben a globális felmelegedés – amelyért az egész Unió is felelős – által okozott klímaváltozások egyes államokat komolyabban érintenek, mint másokat, és az Európai Unió részéről sem ésszerű, sem szolidáris nem volna, ha kibújna az éghajlatváltozás okaival és következményeivel kapcsolatos kötelezettségei alól.

3.12.1 Az EGSZB 2005. szeptember 14-16-án, Portugáliában és Spanyolországban tett tényfeltárási látogatása során a helyszínen összegyűjtött észrevételekből kitűnik, hogy számos esetben össze kell hangolni:

- az EUSZA gyorsreagálási képességének felhasználását – hogy a sürgető szükségleteket azonnal ki lehessen elégíteni mind az érintett közösségek megsegítése, mind pedig anyagi segítségnyújtás biztosítása céljából;
- az inkább strukturális segítségnyújtást biztosító alapok igénybevétele, amely hosszú távú megoldást jelenthet az alapvetőbb problémákra, például az aszály elleni infrastruktúraépítés, újraerdősítés és a tüzek által elpusztított térségek számára alternatív tevékenységek kidolgozása révén.

3.12.2 Az Európai Bizottságnak a projektek kiválasztásakor fontos kritériumként kellene alkalmaznia azt, hogy az EUSZA-támogatásokat beilleszkedjen a nagyléptékű és hosszú távú intézkedések szélesebb kontextusába. Ez javítaná mind a Szolidaritási Alap, mind pedig a strukturális alapok általános eredményességét.

3.12.3 Az árvizek, tornádók és pusztító viharok mellett – melyek már most is az alap hatálya alá tartoznak – az aszály, illetve hóhullámok előre nem látható bekövetkeztekor a lakosság számára a vízellátást, a használható infrastruktúrák és a szociális és egészségügyi segítség nyújtását is a támogatható események közé kell sorolni. A rendeletnek ezekre a helyzetekre is ki kell térnie, pontosan meghatározva, hogy mikortól tartoznak a hatálya alá, mivel ezeket nem hirtelen bekövetkező és azonnal azonosítható esemény okozza, hanem egy adott helyzet fokozatos rosszabbodása (akár éghajlattal kapcsolatos, akár nem).

3.13 Ennek érdekében be lehetne vezetni, hogy az illetékes nemzeti vízgazdálkodási hatóság köteles legyen egy térséget „hivatalosan súlyos aszály” által sújtott területté nyilvánítani az összes tagállam vízgazdálkodási hatósága által követendő egységes, objektív kritériumok alapján.

3.14 Az EGSZB emellett úgy véli, hogy a tagállamoknak és az Uniónak világos szabályokat kell felállítaniuk bizonyos típusú kockázatok – amelyeket a biztosítótársaságok gyakran megpróbálnak elkerülni – kötelező fedezésére vonatkozólag az uniós biztosítási rendszerben. Ez azért is nagyon fontos, mert a nemzeti és az EUSZA-ból származó támogatások általában nem fedezik a magánszemélyek kárait, amelyek költségei általában jóval magasabbak, mint az a segítségnyújtás, amelyet az állami hatóságok az egész közösséget érintő problémák esetén kötelezettségüknek tartanak biztosítani.

3.15 Végül az EGSZB úgy véli, hogy az ilyen helyzetek következményeinek enyhítése, illetve megszüntetése érdekében minden szinten ösztönözni kell a kockázat-megelőzési tevékenységeket, az effajta események előrejelzése, a katasztrófa-megelőzés, és korai válaszméchanizmusok előkészítése és életbe léptetése révén az emberek életének és jólétének védelmére, valamint az infrastruktúra és az anyagi, illetve immateriális javak megsemmisülésének megelőzésére. Az EGSZB ezért nem ellenezné, ha a rendelet egy korlátozó záradékot is tartalmazna, amelyben a megelőzés ösztönzése végett – amennyiben a tagállam képes az esemény következtében fellépő költségek fedezésére – korlátoznák, csökkentenék, illetve megszüntetnék a bizonyítottan a szóban forgó állam hatóságai gondatlansága következtében bekövetkezett események EUSZA-támogatását. Az alap ettől függetlenül nyújthatna támogatást ilyen esetekben is – segély helyett kölcsön formájában –, mivel a cél végső soron a katasztrófa által érintett lakosság támogatása. A gondatlanul eljáró államoknak nyújtott EU-támogatások nemtörődömséghez és felelőtlenységhez vezetnek, és növelik bizonyos fajtájú, egyes esetekben elkerülhető katasztrófák bekövetkezését a kockázatát.

4. Következtetések

4.1 Az EGSZB kitart korábbi álláspontja mellett, mely szerint támogatni kell a megelőzést, az elszámoltathatóságot és a súlyos katasztrófák előrejelzését. Emellett azonban igen fontosnak tartja egy olyan mechanizmus meglétét is, amilyen az EUSZA, amennyiben az a fenti 3. pontban foglalt bírálatoknak és javaslatoknak megfelelően kiigazításra kerül.

4.2 Az EGSZB üdvözlí a rendeletjavaslatban foglalt előremutató módosításokat, meglátása szerint azonban ezek nem elegendőek ahhoz, hogy az EUSZA-ban rejlő, a megfelelő intézkedések meghozatalához szükséges összes lehetőséget és kapacitást ki lehessen aknázni.

4.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság javaslata három szempontból szorul módosításra annak érdekében, hogy jobban összhangban álljon a valós követelményekkel:

- a) ki kellene terjeszteni a hatályát egyéb katasztrófák, különösen az aszályok esetére;
- b) a kár mértékére vonatkozó küszöbértékeket lejjebb kellene szállítani (túl magasak, és a közelmúltban bekövetkezett katasztrófák nagy részét nem fedik), és/vagy nagyobb mozgásteret kellene adni az Európai Bizottságnak, hogy elis-

merhesse a súlyos regionális következményekkel járó katasztrófákat;

- c) rugalmasabban kellene kezelni a támogatható kiadások típusait új, átfogóbb feltételek bevezetése révén, amelyek lefednék az Európai Bizottság által a „támogatható műveletekről” összeállított listából kimaradó egyéb jelentős költségeket.

4.4 Annak érdekében, hogy a már felismert problémákra megoldást találjunk, saját kezdeményezésű véleményt is lehetne kiadni a közeljövőben a Szolidaritási Alap elveinek és működésének értékeléséről, illetve arra vonatkozóan, hogy az alap mennyire képes megfelelni az EU tagállamai és régiói szükségleteinek.

Brüsszel, 2005. október 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Etikus kereskedelem és fogyasztógarancia-rendszerek”

(2006/C 28/15)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az EU következő, nagy-britanniai elnökségétől 2005 februárjában kapott felkérést elfogadva 2005. február 8-án úgy döntött, hogy feltáró véleményt készít a következő tárgyban: „Etikus kereskedelem és fogyasztógarancia-rendszerek”

Az EGSZB idevonatkozó munkájának előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció véleményét 2005. október 10-én elfogadta.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) 75 szavazattal 12 ellenében, 10 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt:

Vezetői összefoglaló

1. Az etikus kereskedelem (a vélemény által meghatározott különböző formáiban) ⁽¹⁾ jelentős mértékben hozzájárulhat a fenntartható fejlődéshez és a fogyasztóknak a globalizációra adott pozitív és támogatást kifejező válasz melletti közvetlen elkötelezettségéhez.

2. Tudásalapú rendszerek összességének alkalmazásával tájékoztatást nyújthat az áruk és szolgáltatások kínálójának és termelőjének egyaránt, valamint ösztönözheti a piacorientált fellépést és a fogyasztói reakciókat. Európa globális vezető szerepet tölt be ezen a területen. Ez a tevékenység összhangban van a lisszaboni stratégiával, és ezzel egyidejűleg hozzájárul a millenniumi fejlesztési célok eléréséhez.

⁽¹⁾ Mivel a véleményben szereplő fogalmak esetleg különféleképpen értelmezhetők, a legfontosabb kifejezésekhez a 9. pontban definíció is található.

3. Az egyre szaporodó fogyasztógarancia-rendszerek az etikai, szociális és környezeti garanciák sorát törekszenek biztosítani. Legtöbbjük az adott termékkel összefüggő egyetlen vagy néhány konkrét kérdést érint, mint például a tisztességes kereskedelmet, a biotermelést, a fenntartható erdőket, a környezeti hatásokat, a gyermekmunkát vagy az állatjólétet.

4. A vélemény kritikusan tárja fel az ilyen rendszerek eredményességéhez szükséges követelményeket, a politika közösségi meghatározásának helytállóságát, valamint a pontosítás és koordináció sürgős igényét. Az uniós intézmények, a tagállamok, valamint a regionális/helyi közösségek és önkormányzatok által megtehető gyakorlati lépéseket javasol a kezdeményezések megszilárdítása, támogatása és megerősítése végett.

5. A jelen vélemény emellett olyan politikai keretre tesz javaslatot, amely segítséget nyújt a különböző EU-intézményeknek és az etikus kereskedelmi kezdeményezések széles körének abban, hogy feltegyék ugyanazokat a kérdéseket a

hatás biztosításáról és kimutatásáról, és megosszák tapasztalataikat arról, hogy e kérdések miként válaszolhatók meg. Ez hozzá fog járulni az eredményesség fokozásához, és minimálisra fogja csökkenteni a nyomon követést szolgáló erőfeszítések felesleges ismétlését és pazarlását.

6. Egy ilyen keret intelligens alapot nyújthat a fogyasztóiganciarrendszer más, hasonló célokat szolgáló politikai eszközökkel történő összehasonlításához, és megmutathatja az EU-intézményeknek és a tagállamoknak a helyes utat a politikai koherencia felé, valamint gyakorlati eszközt kínálhat a források befektetésének értékeléséhez.

7. A vélemény kidolgozása messze nyúló érdeklődést és részvételt eredményezett az Európai Bizottságban, valamint a főbb kereskedelmi érdekköröknél és a nem kormányzati szervezetek körében. Az EGSZB további gyakorlati tevékenységeken keresztül ösztönözni fogja:

- az érintettek párbeszédének gyakorlati megkönnyítését 2006-ban egy közös etikus kereskedelmi hatásvizsgálati/minőségi garanciakeret kidolgozása érdekében;
- az érintettek párbeszédének gyakorlati megkönnyítését 2006-ban, hogy előkészítsék az EU részvételét az ISO 26000 munkájában, és az EGSZB részvételét a társadalmi felelősség konkrét alkalmazásáról szóló ISO 26000 szabvány kidolgozásában;
- a fogyasztói tudatosságot elősegítő programot, amely gyermekkorban, az oktatási rendszer kereteiben történő oktatással kezdődik, majd élethosszig tartó tanulással alakul, melynek témája, hogy a fogyasztóknak a tájékozott vásárlás révén milyen lehetőségeik vannak arra, hogy a szociális és környezetvédelmi kérdések alakulását befolyásolják.

1. Bevezetés

1.1 2005 februárjában az Egyesült Királyság kormánya felkérte az EGSZB-t, hogy az Európai Unió Tanácsában 2005 júliusától 2005 decemberéig betöltendő elnökségével összefüggésben készítsen feltáró véleményt az etikus kereskedelemről és a fogyasztóiganciarrendszerekről, és járuljon hozzá a fenntartható fejlődés céljához kapcsolódó kezdeményezésekhez. Az „etikus kereskedelem” különböző formái számos közelmúltbeli EGSZB-véleményben szerepeltek, elsősorban a fenntartható fejlődéssel (CESE 661/2004), illetve a vállalatok szociális felelősségével (CESE 355/2002) összefüggésben. A tisztességes kereskedelem (fair trade) hosszú ideje – 1996⁽²⁾-os véleménye óta – fontos kérdés az EGSZB számára. Üdvözljük tehát ezt a további lehetőséget, hogy konkrétan foglalkozhatunk a témával.

1.2 A kereskedelem rendszerint gazdasági növekedést, vagyongyarapodást indukál, és szociális esélyeket teremt, ám eközben emberi tőkét és egyéb erőforrásokat használhat fel, és

kihathat a környezetre. Az „etikus kereskedelem” esetleg lehetőségeket kínál e feszültségek némelyikének feloldására. Annak, hogy a fogyasztók vásárlóerejüket mire fordítják, jelentős hatásai lehetnek: a cégek igen érzékenyek a fogyasztói igények változásaira, és igyekeznek minimálisra csökkenteni annak lehetőségét, hogy hírnevükön csorba essék. Az „etikus kereskedelem” pozitív hatása jelentős lehet. A világ 100 legnagyobb gazdasági egysége közül 51 vállalat, 49 pedig ország.⁽³⁾ 2003-ban az országok közötti kereskedelem volumene – az utóbbi több mint 20 évben évi 6 %-nál is gyorsabban növekedve – meghaladta a 9,1 billió dollárt, a világ GDP-jének mintegy 25 %-át.⁽⁴⁾ Az „etikus kereskedelem” abszolút mértéke nehezen mérhető, de a szociális és környezetvédelmi auditrendszerekben részt vevő vállalatok által eladott áruk és szolgáltatások alapján felbecsülhető. Ez alapján az érték a teljes világkereskedelem 5-7 %-ára tehető.

1.3 A gazdaság globalizációja, a fogyasztói társadalom világformáló szerepe és a transznacionális vállalatok növekvő befolyása vitákat gerjesztett az „etikus kereskedelem”-ről, felkeltve a nagyobb szociális és környezeti felelősség igényét a kereskedelmi láncban részt vevők oldaláról, illetve az összehangoltabb országos és nemzetközi szabályozórendszer révén. Ez az irányzat az „etikus kereskedelem” mérésére tett, különféle módszerekkel történő próbálkozások során gyorsan megerősödött.

1.4 Az „etikus kereskedelem” az EU stratégiai érdekei szempontjából közvetlen jelentőséggel bír. A lisszaboni stratégia fontos eleme, hogy a versenyképesség alapjainak biztosítása érdekében nagy hangsúlyt fektet a tudásalapú gazdaságra. Az „etikus kereskedelem” az áruk és szolgáltatások kínálójának és termelőjének tájékoztatására, valamint a piacorientált akciók és fogyasztói reakciók ösztönzésére szolgáló tudásalapú rendszerek összességén alapszik. Európa világméretűben is vezető szerepet tölt be az „etikus kereskedelmi” kezdeményezésekben, és e pozíciójának megerősítésével egyidejűleg a millenniumi fejlesztési célokhoz is hozzá fog járulni. A jelenlegi, hatodik környezetvédelmi cselekvési program⁽⁵⁾ emellett kiemeli a környezeti hatások minimalizálására irányuló specifikus céloknak megfelelő termékek és szolgáltatások fontos szerepét.

1.5 Az „etikus kereskedelem” ösztönzését szolgáló különféle új stratégiákban és kezdeményezésekben a nem kötelező erejű megközelítés és a fogyasztók, illetve befektetők kezében lévő hatalom felismerése a közös, a vállalatok nagyobb társadalmi felelősségét (VTF) célul kitűző mozgalmakhoz pedig módszereik és elemzéseik jelentős részének azonossága, illetve egymást kiegészítő jellege révén kapcsolódnak. Az Európai Bizottság 2002 júliusában új iránymutatásokat fogadott el a VTF ösztönzésére, és hamarosan közzétesz egy „Stratégia a VTF ösztönzésére és fejlesztésére az Európai Unióban” című dokumentumot.

⁽³⁾ „Top 200: The Rise of Corporate Global Power.” (Top 200: A vállalatok globális hatalmának növekedése) Unit for Policy Analysis, Studies & Inter-institutional Legislative Planning (A vállalatok forgalmának és az országok GDP-jének felmérése)

⁽⁴⁾ WTO kereskedelmi statisztika, 2004. április

⁽⁵⁾ COM(2001) 31

⁽²⁾ A „fair trade” jelzést szorgalmazó európai mozgalom, EXT/134, 1996. április.

1.6 Az EGSZB „A vállalkozások társadalmi felelősségének vizsgálatához és méréséhez szükséges eszközök a globalizálódott gazdaságban” című, nemrég készített saját kezdeményezésű véleménye behatóan foglalkozott ezzel a konkrét területtel. ⁽⁶⁾

1.7 A jelen vélemény közös alapról kiindulva, más oldalról egészíti ezt ki, ezáltal elismeri, hogy széles körben elfogadott nemzetközi etikai keretrendszerek léteznek vagy állnak kidolgozás alatt a transznacionális üzleti életben, a nemzetközi fejlesztések, a környezetvédelem, a korrupció elleni harc, a külügyek, a munkaügyi kérdések és az emberi jogok terén. Ezek a humanitárius etika és a nemzetközi jog kombinációján alapulnak.

1.8 Ezek nemzetközi szinten mércét nyújtó normákban öltenek testet, például a multinacionális vállalatokra és a szociálpolitikára vonatkozó, ILO által kibocsátott alapelvek tripartit nyilatkozatában, az ILO Alapelvek és Jogok nyilatkozatában, illetve a foglalkoztatás feltételeiről és munkajogokról szóló egyezményekben, az OECD multinacionális cégekre vonatkozó irányelveiben, az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában, valamint a GSP+ intézkedésekkel kapcsolatban felsorolt egyezményekben (lásd az 1. függelék).

1.9 A vállalatok társadalmi felelősségének ösztönzése, például az Európai Bizottság által támogatott Érdekeltek Fóruma („Multi-stakeholder Forum”) ⁽⁷⁾, valamint az Egyesült Királyság kormányának Etikus Kereskedelmi Kezdeményezése (Ethical Trading Initiative) ⁽⁸⁾ szerepet játszottak a fogyasztók bevonása piaci kereteinek további kiépítésében. Az ilyen és hasonló kezdeményezések révén kialakulóban lévő elgondolások és eszközök egyre inkább gyakorlatias, elégséges konszenzust nyújtanak a termelés és az ellátási láncok terén.

1.10 A VTF a szállítótól kiinduló folyamatokra koncentrál, míg az „etikus kereskedelem” szélesebb körű, és a fogyasztótól kiinduló kezdeményezéseket is magában foglalja. Főként a kiskereskedők fejlesztettek ki programokat az ellátási lánc auditálására ⁽⁹⁾, melyek közül néhányat a nem kormányzati szervezetek és a szakszervezetek is támogatnak. Némely nem kormányzati szervezet a független termékcímkézést is támogatja. Ezek a kezdeményezések felhívják a termelők, illetve a fogyasztók figyelmét a piac szociális vetületére, és utat kínálhatnak a vásárlóerő révén megvalósítandó erkölcsi és szociális befolyásgyakorlásra.

1.11 A jelen vélemény elismeri, hogy nem minden fogyasztónak van meg a gazdasági lehetősége arra, hogy „etikus” termékeket válasszon, ezért arra összpontosít, hogy az „etikus” rendszerek támogatása mellett döntő fogyasztók miként biztosíthatók arról, hogy e rendszerek (és vállalatok) valóban azt szállítják, amit ígérnek, és nem ígérnek – kimondva vagy kimondatlanul – többet annál, mint amit szállítani tudnak. Behatóan foglalkozik azzal, hogy a tárgykör uniós politikájának meghatározása mennyire megfelelő; megvizsgálja a felelősségi

köröket, az összehangolás szükséges mértékét és az uniós intézmények, a tagállamok, valamint a regionális/helyi közösségek és önkormányzatok által megtehető lépéseket javasol.

1.12 E kezdeményezés eredményei más érdekeltnek is hasznára válnak majd. A szakszervezetek és tagjaik számára különösen érdekes annak biztosítása, hogy a munka méltóságát elismerő, tagjaik és más hátrányos helyzetű dolgozók munkakörülményeit javító garanciarendszereket megkülönböztessék azoktól, amelyek nem ilyenek. A cégek hasonlóképpen érdekeltek annak biztosításában, hogy a fogyasztók bizalma a jó minőségig garancia-rendszerek nyilvános támogatása révén fokozódjék. Bár az állami hatóságokat kötik az EU közbeszerzési rendeletei, közbeszerzési stratégiáikban mégis tehetnek a minőségi normákra vonatkozó kikötéseket az „etikus kereskedelem” alapján, ezáltal támogatva politikai célkitűzéseiket.

1.13 Ez hozzájárul az olyan garanciarendszerek fejlődéséhez, amelyek költség-haszon aránya kedvező, szociális és környezeti téren valódi javulást hoznak, a fogyasztók megelégedettségéhez vezetnek, és lehetővé teszik, hogy a felelős munkaadók objektív alapon kitűnjenek a többiek közül, akik fő szándéka az, hogy piaci előnyre tegyenek szert.

2. Terület

2.1 Az „etikus kereskedelem” fogalomkörébe számos olyan megközelítés tartozik, mely lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy figyelmet szenteljenek a termelés néhány szociális és környezeti költségének. Tekintve, hogy az egyes tagállamok eltérő jelentőséget tulajdonítanak e kérdéseknek, fontos, hogy világosan behatároljuk e vélemény érvényességi körét.

2.2 Míg a „VTF” azt jelenti, hogy a vállalat teljes tevékenységi körének negatív következményeit kezelni kell, és minimálusra kell csökkenteni, olyan kezdeményezések jól meghatározott köre alakult ki, amelyek a cégek beszerzési műveleteinek szociális, gazdasági és környezeti hatásait hivatottak nyomon követni, kezelni és javítani. Ezt nevezik **Etikus Kereskedelemnek**, és általában magában foglalja azokat az eszközöket is, melyekkel a cég javítja szállítóinak szociális és környezetvédelmi teljesítményét.

2.3 E széles kategórián belül megkülönböztetjük a kockázatkezelésre összpontosító kezdeményezéseket és azokat, amelyek célja a vállalat hírnevének javítása vagy piaci előny szerzése nyilvános állítások révén. Az **Etikus Kereskedelemmel** kapcsolatos legtöbb kezdeményezés alapvetően defenzív jellegű: olyan eszközökről van szó, amelyekkel a vállalatok megelőzhetik a médiában megjelenő negatív híreket és/vagy ilyen esetben hiteles, defenzív választ dolgozhatnak ki. Más kezdeményezések nyíltabban célozzák a piaci lehetőségek javítását azzal, hogy garanciát kínálnak vagy a nagyközönség, vagy más céges vevők számára.

⁽⁶⁾ „A vállalkozások társadalmi felelősségének vizsgálatához és méréséhez szükséges eszközök a globalizálódott gazdaságban”, SOC/192.

⁽⁷⁾ Az „European Multistakeholder Forum on CSR” (Az érdekeltek európai fóruma a VTF-ről) záró beszámolója, 2004. június.

⁽⁸⁾ Vállalatok, nem kormányzati szervezetek és szakszervezetek szövetsége, amely támogatja és javítja a beszállítói lánc munkafeltételeire is kiterjedő vállalati magatartási szabályzatok bevezetését.

⁽⁹⁾ Ilyen például a BSCI (www.bsci-eu.org) vagy az ICS (www.scd.asso.fr).

2.4 Különbséget tehetünk emellett a főként garancia nyújtását célzó kezdeményezések, illetve az olyan kezdeményezések között, amelyek egy adott helyzet javításának szándékát is magukban foglalják. A kizárólag garancia nyújtását célzó rendszerek könnyen egyfajta „megfelelés-központú” mentalitáshoz vezetnek, melyet szankciók alkalmazása kísér. A javítást célzó kezdeményezések ezzel szemben kevésbé „megfelelésorientáltak”, és inkább a nem megfelelés mögött álló okokkal foglalkoznak. Az ellenőrzés igényénél itt rendszerint nagyobb súllyal esnek latba a hosszú távú kapcsolatok és vezetés.

2.5 S végül vannak olyan rendszerek, amelyek alapvetően a nagy tömeget képviselő átlaghoz kapcsolódnak, ellentétben azokkal, amelyek a fogyasztók azon kisebbségére épülnek, akik már módokat keresnek arra, hogy vásárlásaikkal kifejezzék, milyen szociális és környezetvédelmi értékeket vallanak. A javítást vagy a piaci előny biztosítását célzó rendszerek gyakran a fogyasztók azon hajlandóságára épülnek, hogy hajlandók többet fizetni egy termékért – vagy legalábbis demonstrálni, melyik terméket részesítik előnyben. Más rendszerek gyakran alacsonyabb költségűek, és a vállalat hírnevének biztosabb megővásával indokolt többletköltségeket az ellátási lánc nyeli el.

2.6 A jelen vélemény csak az olyan kezdeményezésekkel foglalkozik, amelyek azt kívánják garantálni a fogyasztók számára, hogy vásárlásuk meghatározott szociális vagy környezeti előnyöket eredményez. E rendszerek némely esetben termékalapú védjegy használatáról ismerhetők fel, és legtöbbjük az adott termékkel összefüggő egyetlen vagy néhány konkrét kérdést érint. Általánosan ismert példák: Fairtrade, Organic, Marine and Forest Stewardship, Eco-label, Child Labour. Más rendszereket adott esetben egy-egy vállalat vagy szakmai szövetség támogat, és azok esetleg nem alkalmaznak külső fél által biztosított „címkét”, hanem a csomagolás, az eladási hely vagy PR-anyagok révén teszik ismertté magukat a fogyasztók előtt.

2.7 Minden ilyen rendszerre nézve veszélyt jelent az, hogy ha egyes rendszerek túl sokat állítanak a hatásokról/előnyökről vagy félrevezetik a nagyközönséget, az valamennyi rendszert érintő, általános bizalomvesztéshez vezet. Ezért a fogyasztóiganciarendszerek hiteles minőségi értékelésére van szükség. Mivel a rendszerek igen változatos célokat tűzhetnek maguk elé, nem valószínű, hogy meg és nem is kívánatos az „etikus kereskedelem” központi meghatározása. Ehelyett egy magas szintű keretrendszerről lehet szó, amely meghatározza, miként kell a minőséget értékelni. A kereteket egy, a kereskedelmi/operatív nyomásoktól mentes testületnek – például egy széles érdekeltségi kört magában foglaló csoportnak – kell meghatároznia.

2.8 Nem minden kezdeményezés alapul azonban ilyen konkrét célokon. A nagy-britanniai „Etikus Kereskedelmi Kezdeményezés” (Ethical Trading Initiative, ETI) például olyan civil társadalmi szervezetekre épül, amelyek egymással együttműködve igyekeznek feltárni, hogy az ilyen programok miként lehetnek hatékonyak, és segítségével hogyan érhető el a remélt eredmény. Noha az ETI nem a fenti értelemben vett „rendszer”, ismeretei haszonnal alkalmazhatók több kategóriát átfogó rendszerekre, és céges tagjai idővel a rendszerek szállítóivá vagy tagjaivá válhatnak.

2.9 A gyakorlatban a kategóriák közt nincsenek világos választóvonalak; a legtöbb rendszer saját állítása szerint a fenntartható fejlődés iránti tudatosság fejlesztéséhez és annak gyakorlati megvalósításához kíván hozzájárulni. A jelen vélemény azokra a rendszerekre összpontosít, amelyek céljaik elérése érdekében a tájékozott fogyasztók cselekvéseire építenek.

3. Az „etikus kereskedelem” jelentősége az EU szempontjából

3.1 Az európai polgárok haszonélvezői annak a védő és támogató szociális hálónak, amelyet a GDP átlagosan 40 %-ára rúgó szintű adókból finanszíroznak. Az EU-n belüli gyártás és szolgáltatás beágyazódik a munkaügyi, környezetvédelmi és szociális jogalkotás adta szabályozási keretbe, s ennek költségei beépülnek a gyártó által felszámított és a fogyasztó által fizetendő árba.

3.2 Miközben azonban ez az európai modell számos területen hozzájárult a jó normák széles körű eléréséhez, globális szinten a piac nagymértékben befolyásolja a legjobb gyakorlat elterjedését. Az ár és a minőség marad ugyan a fő szempont, de egyes fogyasztók növekvő hajlandóságot mutatnak arra, hogy olyan cégektől válasszanak termékeket és szolgáltatásokat, amelyek állításuk szerint a legnagyobb mértékben járulnak hozzá az előrelépéshez szociális és környezetvédelmi téren, akár az EU-ban, akár másutt, mindenekelőtt a kevésbé fejlett országokban. A megbízható, átlátható és hatékony garanciarendszerek a legjobb gyakorlat „jutalmazásával” kiegészíthetik a jogalkotást. A kereskedelem világában jelentős erővé kezd válni a szociális értékek által vezérelt fogyasztói erő, amely jutalmazza a fogyasztókat foglalkoztató kérdésekre megoldást találó cégeket, és lehetővé teszi, hogy a vállalatok viselkedése tükrözze a változó szociális-gazdasági értékeket. E téren – a gazdaság teljesítőképességének és a prioritásoknak megfelelően – persze vannak bizonyos különbségek az egyes tagállamok között.

3.3 Az ilyen fogyasztóiganciarendszerek nem kötelező jellege megkívánja, hogy a megvalósítás költségeit a fogyasztók vállalják, ezért a – piac működésén keresztül kifejezett – fogyasztói igény az, ami ösztönzi vagy fékezi a növekedést. Ez azt is jelenti, hogy a versenyszabályoknak és a WTO kereskedelmi szabályainak való megfelelést nem veszélyeztetik a jó gyakorlat előmozdítására irányuló erőfeszítések. Másrészt viszont az önkéntes rendszerek nem helyettesítik azokat a WTO-n belüli, megfelelő szabályozási kereteket, amelyek az alapvető minimális normák betartását biztosítják az országok között létrejövő minden kereskedelmi kapcsolatban.

3.4 Az egyes tagállamok és az Európai Bizottság a jelenleg a piacon megtalálható garanciarendszerek közül többnek a kifejlesztését is támogatta pénzügyileg, potenciális környezeti és szociális hatásuk mellett azt is felismerve, hogy milyen szerepet játszhatnak a fogyasztók tudatosságának javításában és a fogyasztói attitűdök fejlődésében. Fontos, hogy az ilyen rendszerek értékét felmérjék – mind a kinyilvánított célok elérése, mind a költséghatékonyság szempontjából.

3.5 Ehhez hasonlóan az EU és a tagállamok pénzügyi támogatással és jogalkotással segítették az ilyen garanciarendszerekről gondoskodó gyártási szisztémákat. Felismerték, hogy a normák rögzítése és a gyártóknak való segítségnyújtás e normák elérésében a speciális európai megközelítés fontos oldala. A megfelelő csomagolás, az energiahatékonyság, az elhasznált termékek hulladékként való kezelése és a biogazdálkodás példái már mind meghonosodtak. Megjegyzendő, hogy az ilyen rendszerekre vonatkozó jogalkotást jól meghatározott önkéntes programok lebonyolításában szerzett kiterjedt gyakorlati tapasztalatok előzték meg.

3.6 Komoly figyelmet fordítottak arra, hogy milyen hatása van a tudásalapú gazdaságnak az európai gyártó- és szolgáltatóipar kínálati oldalának ellátására (technológia, élethosszig tartó tanulás, kutatás stb.), az azonban kevesebb figyelmet kapott, hogy ez mit jelent a gazdaság keresleti oldala szempontjából. Ha az európai fogyasztók a legjobban informáltak a világon, akkor minden bizonnyal a legválogatosabbak és legkörültekintőbbek is – tehát valószínűbb, hogy az ár és a minőség mint hagyományos elemek mellett egy sor szociális és környezetvédelmi tényezőre alapozva hozzák meg beszerzési döntéseiket. A termékcímkézésel egyszerű módon bonyolult témakörökről lehet információt közölni. Az „etikus kereskedelem” kérdéseinek emögött rejlő komplexitása azonban új, a fenntartható fejlődés figyelembevételén alapuló megközelítést tesz szükségessé a fogyasztók oktatása és tájékoztatása terén.

3.7 A nemzetközi gazdaság alakulása – a globalizált, diverzifikált termelés és a fogyasztók számára rendelkezésre álló összehasonlítható adatok egyre szélesedő köre – új típusú piacok létrejöttéhez vezetnek. A fogyasztók egyre inkább olyan helyzetben vannak, hogy megkövetelhetik – és meg is kaphatják – a személyes preferenciáikhoz szabott árukat és szolgáltatásokat. E preferenciák köre kiszélesedett, s a hagyományos elemek (ár, jelleg és minőség) mellett ma már egy sor olyan szociális és környezetvédelmi értéket is magában foglal, amelynek egyik irányban a beszállítói láncra, másik irányban a használatra és később a hulladékként való kezelésre is kihatása van. Ennek az összetett megközelítésnek az ösztönzése nagyon is érdekében áll az üzlet és a munka európai világának, amelynek megfelelő helyzetben kell lennie ahhoz, hogy reagáljon. Szoros összhangban áll hatékony szabad piac igényeivel is, melyben a fogyasztóknak megvan az információjuk és a tudatosságuk az igények hatékony kifejezéséhez. Ezen ismeretek nélkül torzulások lépnek fel a piacon, melyek folytán a szociális és környezetvédelmi költségek hatékony felosztása, illetve viselése nem történik meg.

3.8 Mindazonáltal látható, hogy a 25 tagállam fogyasztóinak sokfajta és eltérő szempontjai és prioritásai vannak. Különösen az új tagállamokban foglalkoztatja a fogyasztókat indokoltan jelentős mértékben a termékek minőségének, biztonságának és értékének kérdése, mivel e téren még biztosítani kell néhány alapvető garanciát ezen országok némelyikében. Az EGSZB ismét kiemeli az etikai garanciarendszerek nem kötelező jellegét, ami lehetővé teszi, hogy azokat összhangba hozzák a fogyasztók prioritásaival.

4. Európai kezdeményezések az „etikus kereskedelem” érdekében

4.1 Több olyan rendszer van (a példákat lásd a 2.6. pontban), amely a vállalatok hírnevének javítása, a telephelyek ellenőrzése és tanúsítása vagy speciális termékcímkézés révén garanciát nyújt a fogyasztók számára Európában és nemzetközileg. Mindegyikük jelentős kiadást jelent, mind a szükséges normák elérése, mind a megfelelés dokumentálása és garantálása terén; e költségeket általában a haladáshoz szociális és környezetvédelmi téren hozzájárulni kívánó fogyasztók viselik, a termék árazása révén. Ezekről a rendszerekről nehéz átfogó információt kapni, mivel jelenleg nincs elszámoló szerv, kereskedelmi szövetség vagy elfogadott hivatkozási alap. Arra azonban következtetni lehet, hogy a 25 tagállamban összesen 100-nál több címkealapú fogyasztógarancia-rendszer van a piacon, s becsült forgalmuk meghaladja a 20 milliárd eurót.

4.2 Mindegyik rendszernek megvannak a saját fejlesztési mechanizmusai, amelyek biztosítják, hogy a normákat a valóságban is betartsák. Kezdeményezések vannak folyamatban több rendszert átfogó közös megközelítések kidolgozására a garanciák e szintje tekintetében. A megközelítések e koherenciája egymással összevethető minőségirányítási rendszereket, továbbá nagyobb hatékonyságot és más megtakarításokat eredményezhet – és kell is eredményeznie –, amelyből mindegyik fél profitál.

4.3 Ugyancsak szükség van arra, hogy közös megközelítéseket dolgozzanak ki és fogadjanak el a hatások nyomon követésére, mivel a normák betartásának garantálása önmagában még nem biztosítja, hogy javítások történjenek, sem egy-egy helyen, sem pedig általában. A minimális munkaügyi normák betartása például igen könnyen elérhető azon szállítók előzetes kiválogatásával, amelyek már megfelelnek a normának, vagy pedig a normának nem megfelelő telephelyektől a minősítés megvonásával. Noha ez technikai szinten megfelel a normának, és garanciát nyújthat a fogyasztók számára, valójában leszállíthatja az általános normákat azzal, hogy még hátrányosabb helyzetbe hozza a gyenge termelőket.

4.4 A független fél által figyelemmel kísért garanciarendszerek közül sok (de nem az összes) közös megközelítéseket fejleszt ki a saját normáinak való megfelelés demonstrálására. Például a Nemzetközi Szociális és Környezetvédelmi Akkreditációs és Címkézési Szövetség (ISEAL) közös megközelítéseket fejleszt ki tagjai számára a minőség kérdését illetően. Hasonlóan koherens munkára van szükség a fogyasztógarancia-rendszerek teljes skálájában annak biztosítására, hogy a normák az elérni kívánt eredményhez vezessenek. Ennek hatásvizsgálat formáját kell öltetnie. A hatás felmérésének közös megközelítése – azaz, hogy a hatás mennyire tükrözi a fogyasztók értékelését és indokolja az általuk viselt költségeket – az ilyen rendszerek nyitottabb értékelését teszi lehetővé. Elvezet azon minőségek meghatározásához is, amelyekre az ilyen rendszereknél szükség van ahhoz, hogy megfeleljenek az Európai Bizottság támogatási feltételeinek – amit, ha hozzá kívánunk járulni a politika megállapodás szerinti céljainak eléréséhez, a hatás bizonyítékaira kell alapozni.

4.5 Ahhoz, hogy a fogyasztók és a szállítók bízzanak az „etikus kereskedelem”-ben, garanciákra van szükségük afelől, hogy a fogyasztók és a vállalatok felé érvényesülő költségek és előnyök a „megcélzott” szociális/környezetvédelmi előnyökkel ésszerű egyensúlyban vannak. A fejlődő országok munkásai számára jobb feltételeket biztosítani kívánó rendszer révén esetleg csupán áthelyeződik a termelés a szabályozatlan perifériákra; a környezeti hatások csökkentését célzó rendszerek auditálása esetleg többé kerül az indokoltnál vagy nagymértékben csökkenti a hatékonyságot; a bio-állattenyésztés normái mechanikusan alkalmazva esetleg rontják az állatok közérzetét; a fogyasztókat a gyermekmunka kiküszöböléséről biztosítani kívánó kezdeményezés folytán a gyermekek esetleg veszélyesebb foglalkozásokba kerülnek át vagy nem lesznek képesek kifizetni a részidős oktatást.

4.6 Mivel az etikus kereskedelmet a fő irányvonalba tartozó gyártók és szolgáltatók jelentős piaci tendenciának tartják, fontos szerepet játszanak a fogyasztók idealista elvárásainak gyakorlati, működőképes rendszerekké való transzformálásában. A várákózosok és a valóság közötti elkerülhetetlen szakadék azt jelenti, hogy az „etikus kereskedelem” *mozgalmát* (számos formájában) a naivitás vádja fenyegeti. A vállalatok világában a megközelítésmódok az adott cég fogyasztói nyomásra való érzékenysége és a kereskedelmi láncban érvényesülő viszonylagos ereje szerint változnak. Némely reakciót a közönségkapcsolatok miatti aggodalom (a márka értékének védelme) határoz meg, más reakciók a piac által irányítottak (termékek tervezése ezen új érdeklődési területek tükrében), megint más reakciókat a beszerzés határoz meg (az átvilágítás és a kockázatkezelés kultúrája). Mindegyik megközelítés értékes lehet, de a vállalatok eltérő motivációja afelé mutat, hogy közös elemzési keretekre van szükség.

5. Közös keret

5.1 Minden olyan „etikus kereskedelmi” rendszer, amelyben erős a fogyasztói garancia eleme, feszültségeket rejt magában. A rendszer egyrészt szociális és környezetvédelmi célok elérésére törekszik az ellátási láncban belül, másrészt garanciákat kíván kínálni a fogyasztóknak. Ebből egy sereg potenciális probléma adódik:

5.2 A garancia nyújtása érdekében meghozandó intézkedések aránytalanok lehetnek a célok eléréséhez való „tényleges” hozzájáruláshoz képest – például az auditálás költséges lehet, az átláthatósághoz szükséges adminisztratív változtatások pedig ugyancsak költségesek és bonyolultak lehetnek.

5.3 Még súlyosabb probléma, hogy a garanciakövetelmények a rendszer céljai szempontjából valójában negatív hatásúak is lehetnek – például ha arra koncentrálnak, mi az, ami mérhető és auditálható, az eltéríthet a tényleges prioritásoktól, vagy az auditálás követelményei és költségei éppen azokat a termelőket

zárhatják ki, akiknél a legnagyobb szükség lenne a korrekciókra.

5.4 Emellett sok esetben a fogyasztók korlátozott ismereteiből adódó prioritásai torzulásokat okoznak a rendszerben. Például a fogyasztók általában a „tisztá” ellátási láncnak (nincs gyermekmunka, nincsenek növényvédőszer-maradványok) tulajdonítanak nagy jelentőséget ahelyett, hogy az adott helyszínen elért tényleges előrehaladásra figyelnének (magasabb bérek, elérhetőbb iskolák, jobb környezetgazdálkodás).

5.5 Ez maga is arra ösztönözheti a vállalatokat, hogy olyan új szállítókat válasszanak, akik eleve jó színvonalnak felelnek meg, ahelyett hogy a meglévő ellátási láncukkal egy hosszabb távú fejlesztési folyamatba kezdenének. Ez utóbbi az átfogóbb célok szempontjából esetleg nem is hoz nettó hasznot.

5.6 Végül pedig az olyan rendszerek, amelyeknek egyáltalán nincs független ellenőrzése, esetleg olyan garanciaígéretek tesznek, amelyek eltúlozzák vagy túlzottan leegyszerűsítik a rendszer hatásait (vagy akár hamis állításokkal élnek!), ami rövidtávon a célok megvalósítását, hosszabb távon pedig a fogyasztók garanciarendszerekbe vetett általános bizalmát ássa alá.

5.7 Az olyan rendszerek esetében, amelyeket néhány fő adományozó alapított, e kérdéseket jó vezetés révén kezelni lehet, azoknál a rendszereknél viszont, amelyeket nagyrészt az egyéni fogyasztói beszerzési döntések révén fizetett ártöbblet egy részéből finanszíroznak, nem feltétlenül alkalmazzák a megfelelő vezetési eljárásokat, maguk a fogyasztók pedig nincsenek abban a helyzetben, hogy meg tudják ítélni egy fogyasztógarancia-rendszer minőségét vagy költséghatékony-ságát.

5.8 Gyakran bírálják a fogyasztógarancia-rendszereket amiatt, hogy – mivel többé vagy kevésbé a fogyasztói attitűdöktől függenek, és a fogyasztók csak korlátozottan látják át a problémakört – egyszerűbb és kiterjedtebb garanciát kínálnak, mint az a valóságban indokolt lenne. Csak egy nyíltabb és több információn alapuló vita oldhatja meg ezt, és teheti lehetővé egy nyitott és tájékozott (tudásalapú) piac kialakulását.

5.9 Nem lenne azonban jó, ha az EU vagy a tagállamok központilag próbálnák előírni az „etikus kereskedelem” különféle ágai számára az alapvető normákat vagy a definíciókat. Egy ilyen központi szabályozás nem lehetne elég rugalmas ahhoz, hogy figyelembe vegye a javuló teljesítményeket és a változó körülményeket, emellett a fogyasztók azon jogának is ellentmond, hogy saját, változó értékeik szerint választhassanak. Amit központilag le lehet – és le is kellene – fektetni, azok az alapfeltételek, amelyek alapján a fogyasztók garanciát kaphatnak arra nézve, hogy e rendszerek teljesítik is, amit ígérnek.

5.10 A jelen vélemény olyan keretet kíván teremteni, amelyben a kezdeményezések széles köre kezdheti feltenni ugyanazokat a kérdéseket a hatás biztosításáról és kimutatásáról, és megosztják tapasztalataikat arról, hogy e kérdések miként válaszolhatók meg. A dinamikát a 2. függelékben vázoltuk fel. A különböző garanciarendszerek más-más célokat követnek, így egy egyszerű költség-haszon elemzés elvégzése nem volna könnyű, és nem is valószínű, hogy sikerre vezetne, tekintve, hogy az ilyen szerteágazó és szubjektív „javak” értékelése nehéz. Egy olyan, közös keret kiépítése azonban lehetséges, amelyen belül minden rendszer minőségéről ugyanazokat a kérdéseket tehetjük fel, és egymással összevethető válaszokat kapunk. Végül soron a fogyasztók és a fogyasztói szervezetek feladata, hogy egyéni értékeiket alkalmazzák az eredményként kapott információkra.

5.11 Miközben a részletes feltételek és teljesítménymérőszámok az adott rendszer érvényességi körétől és céljaitól függően különfélék lehetnek, mögöttük több közös minőségi kérdés rejlik. További kutatásokat és konzultációkat követően lehetővé válik majd, hogy meghatározzunk néhány olyan kulcskérdést, amelyre a minőség demonstrálása céljából valamennyi rendszernek választ kell adnia, és bizonyítékokat kell szolgáltatnia. A legfontosabb azoknak a magas szintű társadalmi, környezeti és gazdasági céloknak a megállapítása, amelyekhez a rendszerek hozzá kívánnak járulni: ezek fogják aztán meghatározni a rendszerek alapvető elemeit, köztük az érdekelteket, a hatókört és a hatásra vonatkozó intézkedéseket.

5.12 Kiindulópontként a következőket ajánljuk (bár a további konzultációk folyamán ajánlatos a már meglévő, hiteles minőségi keretekkel való koherenciára törekedni):

a) A rendszer irányítása

Ki gyakorolja a végső ellenőrzést a rendszer felett?

Több érdekelt felet tömörítő rendszerről van-e szó, amelyben az érdekeltek arányosan képviseltetik magukat a döntéshozó szervezetben?

Független és pártatlan „felügyelő csoport” gyakorolja-e az ellenőrzést, amelyhez az érdekeltek fordulhatnak?

b) A rendszer céljai

A célokat világosan meghatározták-e?

A rendszer céljai összevágának-e a kereskedelmi rendszer folytán leginkább hátrányos helyzetben lévő érdekeltek igényeivel?

A rendszer céljai összevágának-e a fogyasztókat érdeklő kérdésekkel és a rendszer által népszerűsített elképzeléssel?

– Az érintett feleket (köztük a fejlődő országokbeli érintetteket) bevonják-e a célok tisztázásába és lefektetésébe?

– A rendszer céljai nyilvánosan hozzáférhetőek-e?

c) A rendszer érvényességi köre

A rendszer a szokásos definíciójának megfelelően kezeli-e a „problémát”?

- A rendszer feltételei kellő mértékben átfogják-e a „probléma” körét, vagy annak csak jelentéktlenebb, könnyen elérhető oldalaira koncentrálnak?
- A tanúsítással rendelkező telephelyek („termelők”) profiljai megfelelnek-e a kinyilvánított jövőképeknek és céloknak?
- A telephelyek már most megfelelnek-e a normáknak, illetve a folyamatos javítások a rendszer kulcselemét képezik-e?

d) A rendszer normái vagy feltételei

A rendszer keretében lefektetett és nyomon követett normák tükrözik-e a célokat?

- A normákat olyan eljárás keretében határozzák-e meg, amelyben az érdekelt felek (köztük a fejlődő országokbeli érdekeltek) is részt vehetnek?
- Van-e olyan hiteles mechanizmus, amelynek révén a normák elfogadása hozzá fog járulni a célok eléréséhez?
- A rendszer feltételei vagy normái hozzáférhetőek-e a nagyközönség számára?

e) Hatásvizsgálat

A rendszer célokra gyakorolt hatásának van-e hiteles felmérése?

- Nyomon követik-e az ágazatra gyakorolt szélesebb körű és hosszabb távú hatást, és a változtatások (az „eredmények”) egybevágnak-e a rendszer céljaival?
- A helyi érdekelt feleket aktívan és tudatosan bevonják-e a hatásvizsgálat feltételeinek meghatározásába és annak végrehajtásába?
- Létezik-e eljárás az esetleges negatív hatások megállapítására és kezelésére?

f) Független felülvizsgálat

Van-e a rendszer működésének valamiféle független felülvizsgálata?

- Az érdekelt feleket (köztük a fejlődő országokbeli érdekelteket) bevonják-e a feltételek meghatározásába vagy magába a felülvizsgálatba?
- A felülvizsgálatok eredményei hozzáférhetőek-e a nyilvánosság számára?

g) Költség-haszon elemzés

Van-e valamilyen eljárás annak figyelésére és kiértékelésére, hogy a rendszer szállítók, kereskedők és fogyasztók által viselt költségei milyen arányban állnak a célok elérése felé történt előrehaladással?

h) Nyilatkozatok

A tanúsított vállalatok vagy szállítók nyilatkozatai illenek-e a rendszer céljaihoz, normáihoz és eredményeihez?

- A független külső fél, illetve az érdekelt felek által végzett felülvizsgálat nyomon követi-e a rendszerben szereplő vállalatok nyilatkozatait?

5.13 A fentiekhez hasonló minőségi normáknak (amelyeket tovább kell finomítani és tesztelni kell) minden olyan rendszernek meg kell felelnie, amely el akarja nyerni a fogyasztók bizalmát, vagy támogatást akar kapni az Európai Bizottságtól, illetve az egyes országok kormányától. Ha egy rendszer nem felel meg ezeknek a normáknak, úgy lehet tekinteni, hogy a ráfordított pénzhez képest alacsony értéket kínál.

5.14 E normák kifejlesztésének és terjesztésének hitelességét több érdekeltet tömörítő megközelítéssel kell garantálni, és azt az európai szintű hatóságoknak kell támogatni.

5.15 E téren bármiféle összehasonlító költség-haszon értékelés kidolgozásánál nyilvánvalóan nehézségekkel kell szembenézni, de ez intelligens alapját kell, hogy képezze a fogyasztóiganciarendszerek hasonló célokat szolgáló más politikai eszközökkel való összevetésének.

6. Politikakeretek és felelősségi körök

6.1 E gyorsan fejlődő területen mindenképpen koherens politikai alapokra van szükség. A gyakorlati jellegű javaslatokat a 7. pontban ismertetjük. Az EU és az egyes tagállamok úgy vélik, hogy a szigorú etikai és humanitárius normáknak a globális kereskedelem és diplomácia szerves részét kellene képezniük. A „jobb” világ nem csupán önmagában kívánatos cél, hanem az ilyen közös feladatok egyben hozzájárulnak az értékeken alapuló, egész Európára kiterjedő kultúra továbbfejlesztéséhez is. A gyakorlatban a fogyasztók vásárlásainak ösztönzése és figyelmük felkeltése az „etikus” mivolt iránt jó lehetőség lehet az európai ipar számára, mivel az kedvező helyzetben van ahhoz, hogy kihasználja a kínáló kereskedelmi lehetőségeket. Fontos, hogy az EU és tagállamai ne támogatás-egyetlen konkrét márkát sem, hanem egy olyan garanciarendszer mellett szálljanak síkra, amelyhez valamennyi elismert fogyasztóigancia-kezdemenyezés csatlakozhat.

6.2 A koherens politika tehát elsőrendű cél. E vélemény kidolgozása során már széles körű, értékes információ- és eszmecserék, illetve politikai perspektívákról folytatott megbeszélések zajlottak le. Ajánlatos, hogy a jelen vélemény folyamán, az EGSZB támogatásával formálisan is létrejöjjön egy irányított, aktív párbeszéd az „etikus kereskedelem” és a fogyasztóiganciarendszerek kérdéseiben az érintettek között.

6.3 Ennek a párbeszédnek a következők lennének a céljai:

- a szociális és környezetvédelmi jellegű fogyasztóiganciarendszerek kérdéseivel foglalkozó, összehangolt politika alapvető elemeinek kidolgozása,

- lépések kidolgozása e politikának az EU kereteibe való beillesztésére;

- annak megállapítása, miként ösztönözhető e politika figyelembevétele a tagállamokban.

7. Gyakorlati lépések

7.1 A jelen vélemény az etikai garanciarendszerek fogyasztóknak való bemutatását ösztönző folyamatok koherenciájával foglalkozik. Olyan javaslatokat tett, illetve politikai eszközöket ajánlott, melyek segítségével az EU eldöntheti, hogy nyújtson-e további támogatást e területnek, és hogy miként tegye ezt egyszerű és költséghatékony formában. Van néhány gyakorlati lépés, amelyet az EU megtehet, hogy olyan módon ösztönözze és támogassa az „etikus kereskedelem” folyamatos fejlődését (ahogy azt a jelen vélemény szempontjából definiáltuk), hogy az összhangban legyen az EU szélesebb politikai céljaival.

7.2 Tudomásul vesszük, hogy az EU és néhány tagállam esetleg tovább kívánja támogatni e terület egyes konkrét kezdeményezéseinek fejlesztését. Ajánlatos a támogatást olyanokra összpontosítani, akik – amellet, hogy fogyasztói garanciákat kínálnak –, képesek objektíven bizonyítani, hogy kézzelfoghatóan hozzájárulnak az adott szállítói lánc által érintett közösségek szociogazdasági és környezetvédelmi feltételeinek javításához is. A déli országokban a kapacitásépítést segítő rendszereket mindenképpen ösztönözni kell.

7.3 Ennek megkönnyítése érdekében ajánlatos, hogy az EU adjon megbízást feltáró jellegű kutatásokra, hogy világos és széles körben elfogadott minőségi kritériumok szülessenek, amelyek alapján e fogyasztóiganciarendszerek kiértékelhetők. A fogyasztói szervezetek mellett e kutatásoknak ki kell terjedniük számos környezetvédelmi és szociális jellegű címkézési és más rendszerre, és a teljes ellátási láncban szereplő érdekelt feleket be kell vonni a minél szélesebb körű alkalmazhatóság érdekében, valamint azért, hogy könnyebb legyen a koherens minőségügyi eszközök kifejlesztése az ágazaton belül.

7.4 Az 5. pontban ajánlott kérdések hasznos kiindulópontot jelenthetnek egy átfogóbb kiértékelési keretrendszerhez. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a cél nem a bürokrácia egy újabb szintjének létrehozása vagy további piaci akadályok gördítése a vállalatok és a garanciarendszerek elé. Úgy véli, hogy bármely rendszernek képesnek kell lennie hatást, minőséget és költséghatékonyságot felmutatni, és a közös keret hozzá fog járulni a felesleges párhuzamos erőfeszítések minimalizálásához.

7.5 E kutatások ahhoz is hozzájárulnak majd, hogy megerősödjön a fogyasztók bizalma az ilyen garanciarendszerekben, s így a civil társadalmi szervezetek ajánlhassák tagjaiknak és pártolóiknak, hogy támogassák a saját szociális vagy környezetvédelmi problémáikhoz kapcsolódó rendszereket. Mivel ez a kérdés számos főigazgatóság tevékenységét érinti, szükség lesz egy koordinációs pontra, ahol egy koherens politika információi és fejlesztése összpontosulhatnak.

7.6 Mivel a fogyasztók jelenleg a termékek címkéi alapján állapítják meg, hogy melyek azok a termékek, amelyeket különleges szociális, környezetvédelmi és állatjóléti normák betartása mellett gyártottak és forgalmaznak, és mivel a termékeken több címke is látható, egyre valószínűbb, hogy a hatékonyság csökken, és a fogyasztók összezavarodnak. Azt is javasoljuk tehát, hogy az EU adjon megbízást alternatív eszközök felkutatására, amelyekkel az egyes termékek szociális és környezetvédelmi értékei megbízhatóan mérhetők és a fogyasztók tudomására hozhatók.

7.7 A tagállamok „fogyasztónevelő” stratégiai programjainak arra kell összpontosítaniuk, hogy felhívják a fogyasztók figyelmét azon lehetőségekre és eszközökre, melyek révén beszerzési döntéseiket a saját prioritásaiknak megfelelő szociális és környezetvédelmi célok elérésére használhatják fel.

7.8 Megjegyezzük, hogy az értékesítés helyén – interneten vagy más csatornákon keresztül – hozzáférhető termékinformációs rendszerek rohamos fejlődésével az elkövetkező néhány évben egyre inkább megvalósítható lesz a termékek eredetét és minőségét tartalmazó adatbázisok kialakítása. Ezek a jelen vélemény témájához kapcsolódó szociális és környezetvédelmi kérdések mellett szélesebb értelemben vett minőségi és biztonsági témákat is magukban foglalhatnak (például speciális étrendi tényezőket), lehetővé téve, hogy a fogyasztók az egyes kérdéseket saját értékeik vagy szükségleteik alapján rangsorolják.

7.9 Az „etikus kereskedelem” garanciarendszereinél alkalmazott minőség- és hatásvizsgálat közös kereteinek kialakítása megkönnyíti majd az objektívebb és fenntarthatóbb etikus beszerzési politikák kialakítását az Európai Bizottságon belül, és talán a tagállamokban is.

7.10 A termékek iránti keresletet a közbeszerzési eljárások tovább növelhetik. Az utóbbi öt évben sokat tisztult és egységesedett az állami szervek részéről történő szociális szempontú beszerzés szerepe, és a fenti javaslatokkal biztosítható, hogy ha a beszerző hatóság az EU jogalkotási keretein belül a szociális és környezeti szempontból előnyös termékek mellett dönt, az kézzelfogható eredményt hoz.

8. Előretékinítés

8.1 A jelen vélemény kidolgozása, ha szerény mértékben is, de lehetőséget nyújt a fő érintettek számára, hogy reagáljanak, és párbeszédbe bocsátkozzanak. E konzultáció eredményeként az EGSZB-nek lehetősége nyílik arra, hogy ösztönözze az öt új kezdeményezésen végzett munkát:

- Az EU egészére (illetve ahol szükséges, az egész világra) kiterjedő folyamatos párbeszéd az „etikus kereskedelem”-re és a fogyasztógarancia-rendszerekre vonatkozó politikák koherenciájának eléréséről a legfőbb érdekeltel között, beleértve a fogyasztói egyesületeket is. Az EGSZB felajánlja, hogy 2006-ban kezdeményezni fogja egy olyan,

kifejezetten az érdekelteknek szóló fórum létrehozását, amelyhez hasonló már a múltban is értékesnek bizonyultak. Ez magában foglalhatja egy olyan átfogó termékinformációs adatbázis megvalósíthatóságának vizsgálatát, amelyben a termékek minőségét és teljesítőképességét meghatározó szociális, környezeti és egyéb tényezők összegyűjthetők, világos értékelési protokollok segítségével objektív módon megerősíthetők és közzétehetők. A Fejlesztési Főigazgatóság már érdeklődését fejezte ki az „etikus kereskedelmi” rendszerekre vonatkozó kritikus értékelési adatok közzététele iránt, ezzel segítve a termelőket és exportőröket az európai piachoz való hozzáférésben. ⁽¹⁰⁾

- Az „etikus kereskedelem” hatásvizsgálati és a minőségre irányuló intézkedésekre vonatkozó garanciakereteinek kidolgozása a tagállamokbeli és a tagállamokon kívüli érdekeltekkel folytatott szélesebb körű és mélyrehatóbb konzultációk révén. Ez lehetővé teszi, hogy az EU és a tagállamok objektívebben tehessenek különbséget a valóban értéktöbbletet nyújtó kezdeményezések és az olyanok között, amelyek pusztán megerősítést kínálnak. A fenntarthatóbb kereskedelmi kapcsolatok ösztönzése által az ilyen politika támogatni fogja a Fejlesztési Főigazgatóság politikai célkitűzéseit, a megbízható fogyasztói tájékoztatók biztosításán keresztül pedig az Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság (DG SanCo) munkáját.
- Az ISO 26000 szabvány kialakításában való részvételt, melynek célja a társadalmi felelősség konkrét alkalmazásához, az érdekeltek meghatározásához és a velük való tárgyaláshoz, valamint a társadalmi felelősségről készült jelentések és a hozzá kapcsolódó kijelentések hitelességének fokozásához kapcsolódó gyakorlati iránymutatások biztosítása. Bár ennek elsődleges célja a vállalatok társadalmi felelősségére vonatkozó norma kidolgozása, alapvető mérceként is szolgálhat, amelyhez az egyes etikus kereskedelmi rendszerek is viszonyíthatók.
- A fogyasztói tudatosságot elősegítő program, amely gyermekkorban történő oktatással kezdődik, végigkíséri az oktatási rendszert, majd élethosszig tartó tanulássá alakul; témája, hogy a fogyasztóknak a tájékozott vásárlás révén milyen lehetőségeik vannak arra, hogy a szociális és környezetvédelmi kérdések alakulását befolyásolják. Az Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság ugyancsak jelezte, hogy részt kíván venni a fogyasztók tisztességes kereskedelemmel kapcsolatos oktatásának elősegítésében, mivel a tájékozottabb és megerősödött fogyasztói társadalom, amely képes célravezető döntéseket hozni a piacon, kulcsfontosságú számára.
- Javaslat olyan nemzetközi kutatóközpont létrehozására, amely a szállítók és a piac kutatására, értékesítési és technikai információkra, képzési kezdeményezésekre és politikák kidolgozására összpontosít, és amelyet az Európai Bizottság, a tagállamok és valamennyi főbb érdekelt fél közös programjaként támogatni kell.

⁽¹⁰⁾ Érdemes lesz feltárni az EU PRISMA prjektjéhez hasonló horizontális adat- és információszolgáltatásokkal való együttműködés lehetőségeit.

9. Záró megjegyzések: a véleményben használt fogalmak definíciója

A kereskedelmi tevékenységnek a társadalomra és a környezetre gyakorolt egyre növekvő befolyása számos új kifejezés és fogalom kialakulásához vezetett. Az alábbiakban definiáljuk, hogy egyes alapvető kifejezéseket és fogalmakat milyen értelemben használtunk a jelen véleményben. Mivel e területen országról országra eltérő kifejezéseket és meghatározásokat használnak, és szeretnénk elkerülni a fordításból eredő félreértéseket, fontos, hogy mindig a jelen szójegyzéket alkalmazzuk.

Vállalatok társadalmi felelőssége (Corporate Social Responsibility) Ez a fogalom immár meghonosodott a köztudatban. Elfogadott, hogy a jólétermelés és az adott ország törvényeiben előírt működési feltételek teljesítése minden felelős üzleti tevékenység szerves része. A vállalatok társadalmi felelőssége (VTF) ezért kifejezetten **a vállalatok azon önkéntes politikáira és eljárásaira vonatkozik, amelyek egész működésük szociális és környezetvédelmi teljesítményének fenntartását és javítását szolgálják.** Magában foglalhatja a belső vezetési és értékelési rendszerek vagy külső audit útján történő vizsgálatot is.

Etikus kereskedelem (Ethical Trade)

Ez szűkebb és újabb keletű fogalom, mint a VTF, és két fő értelemben használatos.

Közhasználatban a következőt értjük alatta: **tudatos törekvés egy vállalat, szervezet vagy egyén kereskedelmi tevékenységeinek (termelés, eladás és beszerzés) oly módon történő alakítására, hogy azok bizonyos etikai értékeket tükrözzenek.** Az etika a filozófia emberi jellemmel és viselkedéssel foglalkozó ága. Az „etikus kereskedelem” kifejezés ebben az értelemben alkalmazva tehát az értékek igen széles körét tükrözheti, kiterjedhet a termékek és szolgáltatások széles skálájára (közte a pénzügyi szolgáltatásokra és a turizmusra is) bármely országban, ideértve az EU tagállamait is. A véleményben ilyenkor „etikus kereskedelem” formában használjuk. A vélemény címében is ebben az értelemben szerepel a kifejezés.

A második, ettől eltérő használati mód az Európai Bizottságnál és számos európai kezdeményezésnél szerepel – ilyen például az Egyesült Királyságban az *Ethical Trading Initiative* (ETI), Franciaországban az *Initiative Clause Sociale* (ICS) vagy a nemzetközi tagságú *Business Social Compliance Initiative* (BSCI). Itt a kifejezés rendszerint **a vállalatok azon politikáit és eljárásait jelenti, amelyek célja beszerzési műveleteik szociális és környezeti hatásának és különösen a beszállítók munkafeltételeinek javítása.** A véleményben ilyenkor „Etikus Kereskedelem” formában használjuk.

Brüsszel, 2005. október 27.

Tisztességes, illetve méltányos kereskedelem (Fair Trade)

Ez az „etikus kereskedelem” részalmazának tekinthető; általános értelemben a kifejezés alatt a következőt értik: **olyan kereskedelem, amelynek részesei – akár termelőként vagy fogyasztóként, akár eladóként vagy vásárlóként vesznek részt a folyamatban – nem kerülnek hátrányos helyzetbe, és ésszerű, arányos előnyöket könyvelhetnek el.** A véleményben ilyenkor „tisztességes kereskedelem” formában használjuk.

A második, ettől eltérő meghatározás szerint a méltányos kereskedelemben **kereskedelmi kapcsolat, amely párbeszéd, átláthatóságon és tiszteleten nyugszik és nagyobb méltányosságra törekszik a nemzetközi kereskedelemben. A piacokról kizárt, hátrányos helyzetben lévő – elsősorban déli – termelők számára biztosított jobb kereskedelmi feltételek, és ezen termelők jogainak biztosítása által hozzájárul a fenntartható fejlődéshez.** A Méltányos Kereskedelem Európai Egyesületében (European Fair Trade Association) magukat képviseltető szervezetek például ezt a meghatározást fogadják el. A véleményben ilyenkor „méltányos kereskedelem” formában használjuk a kifejezést.

Fogyasztóigaranca-rendszerek (Consumer Assurance Schemes)

A jelen vélemény az „etikus kereskedelem” és a „tisztességes kereskedelem” egy konkrét oldalával foglalkozik: azzal, amikor a fogyasztók nyomása jelentős tényező, és amikor a változás fő hajtóereje a fogyasztók választása, és sokszor az arra való készségük, hogy egy termékért többet fizeszenek. A jelen véleményben a „fogyasztóigaranca-rendszer” kifejezést a következő értelemben használjuk: Olyan rendszer, amely lehetővé teszi és ösztönzi, hogy a fogyasztók is részt vegyenek az etikus kereskedelemben azáltal, hogy olyan javakat és szolgáltatásokat vásárolnak, amelyeket bizonyos közösségek vagy a társadalom egészének javát szolgálva, meghatározott szociális vagy környezetvédelmi célok szem előtt tartásával állítottak elő.

Megjegyzendő még, hogy a „rendszer” (scheme) szó azért szerepel a kifejezésben, hogy az mind az egyes cégek vagy cégszövetségek szociális és környezetvédelmi garanciamegközelítéseit, mind a független külső felek rendszereit és a több érdekelt felet tömörítő rendszereket is magában foglalja.

Fenntartható fejlődés

„A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely megfelel a jelen igényeinek anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékeinek a saját szükségleteik kielégítésére való képességeit.” ⁽¹⁾

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ A Környezet és Fejlődés Világbizottsága (WCED). *Közös jövőnk*, 1987

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre a komló piacának közös szervezéséről”

COM (2005) 386 final – 2005/0162 (CNS)

(2006/C 28/16)

2005. szeptember 21-én az Európai Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 36. cikke, valamint a 37. cikk (2) bekezdésének (3) albekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB Elnöksége 2005. szeptember 27-én a „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekciót bízta meg a vélemény kidolgozásával.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Adalbert KIENLE személyében, továbbá 63 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Az EGSZB álláspontjának összefoglalása

1.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon javaslatát, hogy a komló piacának közös szervezését érintő különböző rendeleteket egyetlen új rendelettel kell felváltani.

2. Észrevételek

2.1 A Tanácsnak a komló piacának közös szervezéséről szóló 1696/71 (EGK) számú, 1971. július 26-án kiadott rendelete az eltelt idő alatt számos jelentős módosításon ment keresztül. A közösségi rendelkezések világosságát és érthetőségét szolgálja, ha a tárgyalanná vált rendeleteket hatályon kívül helyezik, és a régi rendelet egységes szerkezetbe foglalt változata alapján új rendeletet dolgoznak ki.

2.2 Az EGSZB az utóbbi időben több alkalommal is adott ki véleményeket a komlópiaci rendtartás tárgyában⁽¹⁾. Legutóbb 2004. február 26-án tartotta „következetesnek és koherensnek”, hogy a KAP 2003-as reformja (luxemburgi határozatok) szerint

immár a komlóra vonatkozó közvetlen kifizetéseket is beépítik a közvetlen kifizetésekről szóló általános rendeletbe.

2.3 Az EGSZB a jelen véleményben is szeretne rámutatni, hogy a komló (*Humulus lupulus*) a sörgyártás nélkülözhetetlen alapanyaga, és azt nyolc uniós tagállamban termelik, túlnyomórészt erre szakosodott, 8 hektár alatti átlagterületű, kis családi gazdaságokban. Az európai komlótermelők tartják vezető helyüket a világpiacon. A komló piacának közös szervezése pozitív módon kísérte végig az utóbbi évek hatalmas piaci korrekcióit, elfogadva és támogatva azt az – eredményes termesztéshez és forgalmazáshoz nélkülözhetetlen – átfogó minőségbiztosítási és szerződéskötési rendszert, amely a komlópiaci rendtartás „lelkéént” kötelező a termelői csoportok számára. Ezeket az alapelveket az új piaci rendtartásban is meg kell tartani.

2.4 Az EGSZB utal arra, hogy a komlóágazatra fordított kiadásokat (13 millió euró körüli összegben) évek óta stabil szinten sikerült tartani.

Brüsszel, 2005. október 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ HL C 110, 2004.4.30., 116–124. o.
HL C 80, 2004.3.30., 46. o.
HL C 193, 2001.7.10., 38–39. o.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgya: „Az Európai Községek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendeletről szóló, 1605/2002/EK, Euratom rendelet módosítására vonatkozó Tanácsi rendeletjavaslat”

COM(2005) 181 final – 2005/0090 (CNS)

(2006/C 28/17)

2005. július 15-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Községet létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben a fent említett kérdésben.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2005. október 26-án és 27-én tartott 421. plenáris ülésén (október 26-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki **Umberto BURANI** személyében, továbbá 82 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta a fent említett kérdésben.

1. Háttér

1.1 A Tanács 2002 júniusában elfogadta az új költségvetési rendeletet (KR), amelyet 2002 decemberében a végrehajtási szabályzat (VSZ) szövege követett. Ez utóbbiak elfogadásakor az Európai Bizottság kötelezettséget vállalt a Tanáccsal szemben arra vonatkozóan, hogy 2006 január 1-jéig jelentést készít a rendelet alkalmazásáról, és szükség esetén benyújtja a megfelelő módosító javaslatokat. A vizsgált dokumentum pontosan teljesíti ezen kötelezettségvállalást, és jelenleg a Tanáccsal és a Számvevőszékkel folytatandó konzultáció tárgyát képezi. Az eljárási szabályzatban foglalt szükséges határidőket tekintve feltételezhető, hogy az – a legjobb esetben is – csak 2007. január 1-jét követően lesz használható: a Tanács Költségvetési Bizottsága ugyanis ez év végéig ismerteti az egyes tagállamok álláspontját, és csupán ezt követően indul meg az Európai Parlamenttel a konzultációs és – esetlegesen – az egyeztetési folyamat.

1.2 Az Európai Bizottság javaslatáról szóló jelen vélemény elkészítésekor az EGSZB a rendeletnek *főként* azon szempontjaira kíván összpontosítani, amelyek közvetlenül vagy közvetetten kötődnek **a civil társadalmi szervezetekkel fenntartott kapcsolatokhoz**. Úgy véli azonban, hogy alapvetően tartózkodnia kell a rendelet szigorúan vett technikai és „belső” aspektusainak véleményezésétől, amelyeket a szakértelemmel és közvetlen tapasztalattal rendelkező alábbi intézményi szervek már megjegyzések és javaslatok tárgyává tettek: az Európai Bizottság pénzügyi egységeinek hálózata (RUF), a Tanács igazgatási szervei, az Európai Bíróság, a Számvevőszék, továbbá az EP, az EGSZB és a RB számviteli szolgálatai.

1.3 Az EGSZB tudomásul veszi azt a civil társadalmi szervezetek – különösen az NGO-k – körében elterjedt véleményt, mely szerint a hatályos KR és alkalmazása túl bonyolult, nem könnyíti meg a hatékony együttműködést és kedvezőtlenül hat az említett szervezetek és az Európai Bizottság közötti kapcsolatokra. A civil társadalmi szervezetek további panaszaként említették a konzultáció és a párbeszéd hiányát az Európai Bizottság részéről, amely az általános zűrzavar, frusztráció és csalódottság állapotához vezetett.

1.4 Az EGSZB a maga részéről kíváncsnak tartja az európai intézmények és a szervezett civil társadalom közötti, strukturált konzultációk révén megvalósítandó egyre szorosabb

együttműködést; azonban nem feledkezik meg arról, hogy az intézmények felelősségét és előjogait azon az áron is meg kell őrizni, hogy nem vesznek tekintetbe minden igényt. Arra van tehát szükség, hogy a felek között az álláspontok kölcsönös megértésén és tiszteletben tartásán alapuló kapcsolatok jöjjenek létre; világosan rögzíteni szükséges többek között – a KR-ben vagy egyéb helyen – hogy a kérelem visszautasításáról tájékoztatni kell az érintetteket és azt megfelelően indokolni kell.

2. Általános észrevételek

2.1 A 2003. január 1-jétől bevezetett költségvetési rendelet és a végrehajtási szabályok új rendelkezései néhány általános elven alapulnak; ezen elvek közül a legfontosabb a centralizált előzetes (*ex ante*) ellenőrzés megszüntetésével kapcsolatos elképzelés, amelynek értelmében az engedélyezésre jogosult vezetőket nagyobb hatáskörrel és felelősséggel ruházzák fel a pénzügyi ellenőrzések és a számviteli igazgatók keresztellenőrzéseinek sorozata révén. Úgy tűnik, hogy a rendszer bevált, bár az eddigi tapasztalatok alapján szükséges még néhány kiigazítás.

2.2 Az előző 1.2 pontban említett szakértői szervek, valamint a civil társadalmi szervezetek általában kiemelték annak szükségességét, hogy jobb **egyensúlyt kell teremteni a szükséges ellenőrzés és a szabályok nagyobb rugalmassága között**, különösen, ha nem jelentős pénzügyi összegekről van szó. Az Európai Bizottság a jelek szerint helyt kíván adni ezen kérésnek. Az EGSZB a maga részéről felhívja a figyelmet arra, hogy az – összességében hatalmas összegeket kezelő – **közöségi intézmények számára „nem jelentős összeg” teljesen más jelentőségű** a civil társadalom azon része (beszállítók, tanácsadók, NGO-k stb.) számára, **amelynek mérete csekély**: 10.000 euró az EU számára talán nem képvisel jelentős összeget, azonban a kis- és közepes méretű civil társadalmi szereplők szemében tekintélyes összegnek minősülhet.

2.3 Ezzel kapcsolatban emlékeztetünk arra, hogy a rendelettervezetre vonatkozó előzetes jelentésben az Európai Bizottság többek között kimondja: *„a javasolt változtatások eleget tesznek a következőknek (...) megerősítik az EU pénzügyi érdekeinek védelmét a csalással és a törvénytelen tevékenységekkel szemben”*. Más szavakkal és eltérő nézőpontból az EU számviteli szabályainak hozzá kell

(vagy kellene) járulniuk a piac „erkölcsössé tételéhez”, elretentve azokat, akik vissza akarnak élni ezen szabályok „rugalmasságával”. Az EGSZB tudatában van annak, hogy az aprólékos és bonyolult számviteli ellenőrzések terhesek az EU számára, azonban úgy véli, hogy az adminisztratív költségek csökkentésének jogos szándéka nem vezethet szélsőségesen engedékeny vagy túlságosan egyszerűsítő megoldásokhoz. Ahogyan az OLAF jelentéseiből kitűnik, csalások minden szinten előfordulnak. Az EGSZB ezzel kapcsolatosan megjegyzi, hogy az Európai Bizottság talán értékes – és megfelelő szabályokká alakítható – tanulságokkal gazdagodhatott volna, ha a KR új szövegének megalkotása során kikéri az OLAF véleményét.

2.3.1. Mindezek előrebocsátásával az EGSZB tudomásul veszi a civil társadalmi szervezetek által kihangsúlyozott igényt a hatékonyság, gazdaságosság és a felelősség közötti egyensúly megteremtésére vonatkozóan, amely nem veszélyeztetheti a támogatást nyújtó és a támogatásban részesülő közötti partnerség elvét, valamint nem akadályozza az esetleges innovatív fejlesztéseket és a közpénzek körültekintő felhasználását. Az EGSZB egyetért ennek szükségességével, azonban hangsúlyozza, hogy a közpénzek felhasználásának alapelvei – az átláthatóság, a felhasználás hatékonysága és a beszámolási kötelezettség – semmi esetre sem sérülhetnek.

2.4 Egy másik említésre méltó megjegyzés szerint „[a] szabályok túl gyakori vagy megfelelő indokolás nélküli megváltoztatása negatív hatást gyakorolhat a kedvezményezettekre vagy az Európai Unióról kialakult képre”. Ezzel az állásponttal csak egyetérteni lehet, azonban enyhítendő azzal a megfontolással, hogy az új szabályok indokoltak lehetnek azokban a szektorokban, amelyekben gyakrabban fordulnak elő csalások. Ebben az esetben is hasznos javaslatokat meríthetünk az OLAF jelentéséből.

3. Különleges észrevételek

3.1 Az EU követeléseinek behajtását illetően (72-73a cikk), az új KR előírja, hogy az Európai Unió követeléseire az igazságügyi együttműködés keretében megfelelő irányelvekkel már elfogadott eszközök is legyenek érvényesek, és előírja a tagállamok számára, hogy az EU követeléseinek behajtására a nemzeti adóügyi követelések esetén alkalmazandó kiváltságokat alkalmazzák. Noha tudatában vagyunk annak, hogy a rendelet minden tagállamban közvetlenül alkalmazandó, az EGSZB felveti a kérdést, hogy ez a jogszabály nem igényli-e a nemzeti jogalkotás módosítását, különösen a csődtörvények tekintetében, amelyek általában előírják a (nemzeti) adókövetelések kiváltságait, azonban nem tesznek említést az EU-val szemben fennálló követelésekről. Hogy harmadik személyekkel szemben kényszerítő erővel bírjanak, a nemzeti jogszabályoknak tartalmazniuk kell valamennyi típusú kiváltságot.

3.2 A közbeszerzésekről 2004-ben elfogadott új EK irányelv szükségessé teszi, hogy az új KR-javaslat igazodjon az új szabályokhoz; az Unió már 2002-ben elfogadta a tagállamokban hatályos, közbeszerzésekre vonatkozó irányelvet. Az EGSZB nem itéli szükségesnek a véleménynyilvánítást a már elfogadott szabályokat illetően, amelyek megfelelőségéről csak a tapasztalat segítségével bizonyosodhatunk meg, illetve kapha-

tunk útmutatásokat arra vonatkozóan, hogy szükség van-e esetleges módosításokra.

3.2.1 Fel szeretnénk hívni a figyelmet a következő szempontokra: a 95. cikkhez illesztett bekezdés előírja **kettő vagy több intézmény közös adatbázisának létrehozását**, mégpedig a kizárt pályázók azonosítása céljából (93-94. cikk). Kíváncsinos lenne egy központosított (nem az egyes intézményekre korlátozódó) adatbank létrehozása, azonban az Európai Bizottság csupán arról szól, hogy elő kell írni annak a lehetőségét, hogy két vagy több intézmény megoszthassa egymással a rendelkezésre álló adatokat. Az EGSZB általánosságban egyetért az adatbankok hasznosságát illetően, azonban felmerül a kérdés, hogy a konkrét esetben az eredmények indokoltá tennék-e az egyesítés költségeit, mivel az egyes intézmények ügyfelei nagyrészt eltérőek, és az adatgyűjtés követelményei sem mindig azonosak.

3.3 Egy másik, bizonytalanságot ébresztő tényező a **kizárás jelentő okokkal** kapcsolatos (93. cikk), amelyek között megemlíti a „**jogerőre emelkedett ítéletek**” révén **kiszabott büntetéseket**. A jogszabályt a tagállamok legnagyobb részében hatályban lévő törvények és Alkotmány által meghatározott elvek tiszteletben tartásával alkották meg, ilyen értelemben tehát megtámadhatatlan; az EGSZB rámutat azonban arra, hogy egyes tagállamokban egy „elsőfokú” ítélet (bírság) elleni fellebbezési eljárások két további ítélkezési fokon mehetnek keresztül (fellebbviteli bíróság, semmítőszék), és egy ítélet csak akkor minősül „véglegesnek”, amikor már valamennyi fellebbezési lehetőség kimerült. Az ítélkezési fokok között hosszú idő telhet el, eközben egy első- vagy másodfokú ítélet, még ha nyilvánvalóan megalapozott is, nem tekinthető jogilag érvényes kizárási oknak. A gyakorlatban a felelősök feladata, hogy a közbeszerzési eljárások vagy szerződések odaítélése során a lehető legnagyobb gondossággal járjanak el, azonban nem mindig könnyű – különösen bizonyos esetekben – olyan döntéseket hozni, amelyek tiszteletben tartják a törvényt, ugyanakkor kellően elővigyázatosak is.

3.3.1 A fenti rendelkezés – noha megtámadhatatlan – széles teret hagy a bizonytalanságnak; ezenkívül úgy tűnik, hogy a következő 93.1 cikk b) bekezdésével kapcsolatban következtetési probléma vetődik fel, amely utóbbi bekezdés előírja, hogy a versenytárgyalásról kizárandók mindazok, „akikkel szemben a 96. cikk szerinti **közigazgatási szankció alkalmazása van folyamatban**”. A közigazgatási szankció alkalmazása ellen közigazgatási vagy bírósági úton mindenkor fellebbezéssel lehet élni, az idézett szövegrész azonban azt sugallja, hogy a közigazgatási szankció végleges, még akkor is, ha alkalmazása még folyamatban van. A két rendelkezés összevetése kétségeket ébreszt az azok alapjául szolgáló logikai és jogi követelményekről: egyrészt a 93.1.a) cikk megengedi, hogy a súlyos vétségek „vélelmezett” elkövetői végleges elítélésükig élvezzék az ártatlanság vélelmét, míg a 93.1.b) cikk értelmében az alkalmazás alatt álló (tehát fellebbezhető) közigazgatási szankciók azonnali kizárással adnak okot. Az EGSZB **nem a 93.1.b) cikk rugalmasabbá tételét kéri, hanem inkább azt, hogy találjunk olyan kiegészítő követelményt, amely kevésbé „nyitottá” teszi a 93.1.a) cikket.**

3.4 A **támogatásokra** vonatkozó fejezet (108. és következő cikkek) megkülönböztetett figyelmet érdemel, nem csupán a téma kényes volta miatt, hanem azért is, mert a közpénzek különböző kedvezményezettnek sokasága részére a lehető legkülönbözőbb jogcímenek való folyósítása kiválthatja a közvélemény kritikáját. Ezen kritikák lehetnek többé vagy kevésbé indokoltak, azonban gyakran az **átláthatóság** vélt vagy valós hiányából erednek, ekként fogva fel a **jogszabályok és azok alkalmazási követelményei megértésével kapcsolatos nehézségeket** is. El kell ismernünk továbbá, hogy egyáltalán nem könnyű rendelkezéseket alkotni egy ennyire változatos és sok formát öltő terület szabályozására, ahol az esetek nehezen vezethetők vissza pontos sémákra. Az átláthatóság (amelyet főként a fogalmak és a nyelvezet világosságaként fogunk fel) jelenti tehát az adminisztráció legnagyobb garanciáját mérlegelési jogköre széles határaiból következő felelőségekkel szemben.

3.4.1 A megértési nehézségek egyik példaként említhetjük a 109. cikk egyik részét, amelynek (2) bekezdése kimondja, hogy „**a támogatások célja vagy hatása nem lehet a nyereség termelése**”, míg a következő (3) bekezdés c) pontja szerint „**a (2) bekezdés nem alkalmazható az alábbiakra: (...) olyan fellépések, amelyek célja a kedvezményezett pénzügyi kapacitásának megerősítése vagy bevétel képzése.**” A „nyereség” és a „bevétel” közötti különbség elmosódik: az EGSZB kíváncsún tartaná, ha a rendelkezés megfogalmazását – mind annak formáját, mind tartalmát illetően – pontosítanák.

3.4.2 A 109.2 cikk d) pontja kimondja, hogy a **nyereségtermelés tilalma alóli mentesítés a csekély értékű támogatásokra** is alkalmazandó, amennyiben azok (113a cikk, (1) bekezdés, c) és d) pont) **átalányösszeg** vagy **fix kamatozású finanszírozás** formájában kerülnek folyósításra. A „csekély értékű” vagy „nem jelentős” fogalmára vonatkozóan az EGSZB utal az előző 2.2 pontban szereplő észrevételekre: szükségesnek tűnik **egyensúlyt** találni az EU számára „csekély érték”, valamint a támogatások kedvezményezettjei számára „szubjektívan jelentős érték” fogalma között. A kérdést mindenképpen meg kell oldani, és a KR-ben, nem pedig a VSZ-ban megtalálni a helyét.

3.4.3 Szintén a támogatások – különösen a csekély értékűek – kapcsán a KR egyik része sem tesz említést a **beszámolási kötelezettségről**, sem pedig a kapott összegek tényleges felhasználásával kapcsolatos jelentés bemutatására vonatkozó bármely kötelezettségről. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság az adminisztratív költségek csökkentésére irányuló szándékát, de nem fogadhatja el azt, hogy közpénzeket folyósítsanak a későbbi felhasználásukra vonatkozó bármely információ nyújtása nélkül. Elő kellene írni a **beszámoló**

szűrőpróbaszerű ellenőrzését, valamint szankciók kiszabását azok terhére, akik nem nyújtanak be beszámolót, legalább a közügy egészséges kezelése elvének megszüldárdítása céljából.

3.4.4 A 114. cikk is tartalmaz néhány megfontolandó megjegyzést. A (4) bekezdés kimondja, hogy „**az engedélyezésre jogosult tisztviselő hatékony, arányos és visszatartó jellegű adminisztratív vagy pénzügyi szankciókat** róhat ki a pályázókra”, mégis jogosan vetődik fel a kérdés, hogy milyen **garanciákat** nyújtanak a támogatások kedvezményezettjei (akik jellemzőik vagy vagyoni viszonyaik tekintetében sok esetben teljesen eltérnek a versenytárgyalást kiírók vagy megbízók viszonyaitól) arra vonatkozóan, hogy meg képesek-e vagy meg szándékoznak-e felelni a szankciókból eredő kötelezettségeknek. Az EGSZB véleménye szerint szükséges lenne – a bármely tagállam területén székhellyel rendelkező pályázók esetében –, hogy maga a tagállam közvetítse a kérelmeket és szolgáltatson garanciát az esetleges adminisztratív szankciókból vagy pénzbüntetésekkel eredő kötelezettségek teljesítésére vonatkozóan.

4. Záró következtetések

4.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság által az új költségvetési rendeletről vonatkozó javaslatban elfogadott irányvonalal, különösen ami a centralizált előzetes ellenőrzések megszüntetését illeti, valamint helyettesítésüket a már elfogadott projektek kifizetések jövahagyása előtt végrehajtandó ellenőrzésekkel.

4.2 Másrészt az EGSZB szerint óvatosan kell eljárni a számos intézmény pénzügyi szolgálataitól érkező kérelmek elfogadását illetően, amelyek a szerződések és a „szerény összegű” támogatások különböző formáinak és ellenőrzéseinek egyszerűsítésére vagy megszüntetésére irányulnak. Noha osztjuk azt a véleményt, hogy az ellenőrzések költségesek, tehát jelentős erőforrásokat és hosszabb határidőket igényelnek; úgy véljük, hogy a költségek csökkentésére irányuló szándékot – amellyel csak egyetérthetünk –, fékeznie kellene az ellenkező előjelű aggodalomnak: azaz ne keltsük az európai polgároknak és társadalmi szereplőknek azt a benyomást, hogy felületes és hanyag módon kezeljük a „kis” összegeket.

4.3 A civil társadalmi szervezetek azt kérik, hogy a KR bármely felülvizsgálatára az Európai Bizottsággal való konzultáció keretében kerüljön sor, a kölcsönös megértés elvét követve és szem előtt tartva a felelősségteljes pénzügyi gazdálkodás szükségességét. Az EGSZB támogatja ezt a kérést, azonban felhívja a figyelmet arra, hogy a döntéshozatalnál nem sérülhet a közpénzek egészséges és átlátható módon való kezelésének követelménye.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat a nem az adott ország területén, hanem más tagállamban letelepedett adóalanyoknak a 77/388/EGK irányelvben biztosított hozzáadottértékadó-visszatérítés részletes szabályainak megállapításáról szóló tanácsi irányelvre”

COM(2004) 728 final – 2005/0807 (CNS)

(2006/C 28/18)

2005. július 20-án az Európai Unió Tanácsa úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 93. cikke értelmében kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén főelőadót jelölt ki Umberto BURANI személyében, továbbá 79 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés: az Európai Bizottság dokumentuma

1.1 2003. októberében az Európai Bizottság dokumentumot adott ki ⁽¹⁾, amelyben visszanyúlt a már 2000 júniusában felvázolt, hozzáadottérték-adóval kapcsolatos stratégiájához. A dokumentum egyik célja az eljárások egyszerűsítése volt. Ezzel összefüggésben az Európai Bizottság egyik későbbi, 2004. októberi dokumentumában ⁽²⁾ három konkrét kezdeményezést javasolt. Ezek közül kettővel ⁽³⁾ az EGSZB már véleményben foglalkozott ⁽⁴⁾, a harmadik jelen dokumentum tárgya.

1.2 A európai bizottsági javaslat célja annak az eljárásnak a meggyorsítása és leegyszerűsítése, amelynek során a nem belföldi illetőségű adóalanyok részére visszatérítik azt a hozzáadottérték-adót, amelyet más belföldi adóalanyok által szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások, illetve belföldre behozott áruk után kellett megfizetniük.

1.3 Az általános szabályozás lényegében nem változik. A valódi előrelépést az a javaslat jelenti, amely a visszatérítésre jogosultakra vonatkozó adminisztrációs kötelezettségeknek az alapvető leegyszerűsítésére, valamint a kártérítési jogosultság megalapozására vonatkozik olyan esetekben, amikor az illetékes adóhatóságtól érkező kifizetés egy meghatározott időpontra túl elhúzódik.

⁽¹⁾ COM(2003) 614 final

⁽²⁾ COM(2004) 728 final

⁽³⁾ „Javaslat tanácsi irányelv a hozzáadottértékadó-kötelezettségek egyszerűsítése végett a 77/388/EGK irányelv megváltoztatásáról és Javaslat tanácsi rendeletre az 1798/2003/EK rendeletnek az igazgatási együttműködési megállapodások bevezetésének tekintetében történő módosításáról, az egyablakos ügyintézési tervvel és a hozzáadottértékadó-visszatérítési eljárással összefüggésben”

⁽⁴⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Javaslat tanácsi irányelv a hozzáadottértékadó-kötelezettségek egyszerűsítése végett a 77/388/EGK irányelv megváltoztatásáról és Javaslat tanácsi rendeletre az 1798/2003/EK rendeletnek az igazgatási együttműködési megállapodások bevezetésének tekintetében történő módosításáról, az egyablakos ügyintézési tervvel és a hozzáadottértékadó-visszatérítési eljárással összefüggésben COM (2004) 728 final. – 2004/0261 (CNS) – 2004/0262 (CNS)

1.4 Az irányelvjavaslat 5. cikke az adminisztrációs kötelezettségek leegyszerűsítését szabályozza. Azt irányozza elő, hogy az érintett adóalanyok a szabványos űrlap helyett – melyhez kötelesek mellékelni az eredeti számlákat és vámpapírokat is – **elektronikus úton** nyújtsák be **kérelmüket**. Természetesen a kérelemnek ebben az esetben is számos – az 5. cikkben közelebbről meghatározott – adatot kell tartalmaznia, amelyek lehetővé teszik az adóhatóság számára az igényjogosultság ellenőrzését.

1.5 Kérelmet alapvetően olyan számlával alátámasztott termékvásárlásokra, szolgáltatások igénybevételére vagy importokra lehet benyújtani, amelyeket egy **legalább három hónapi, de legfeljebb egy naptári évig tartó időszak** folyamán eszközöltek. A kérelmet azon naptári év végét követő **hat hónapon belül** kell benyújtani, amelyben az adó felszámíthatóvá válik. Lehetőség van azonban bizonyos körülmények között mind a vonatkoztatási időszakra, mind az igénylés határidejének megváltoztatására.

1.6 Annak a tagállamnak az adóhatósága, amelyben a HÉA kifizetésre került, a visszatérítési kérelem benyújtását követő **három hónapon belül** köteles **tájékoztatni döntéséről** a kérelmezőt és **visszatéríteni az esedékes összeget**. Az elutasító határozatokat indokolni kell. A határozat ellen **óvás** nyújtható be az érintett tagállam adóalanyaira érvényes határidőknek és feltételeknek megfelelően. A hatóságok **kiegészítő információkat** is bekérhetnek, de csak a kérelem benyújtását követő három hónapon belül. Ebben az esetben a kifizetés teljesítésének határideje az említett információk megkérésének időpontjától számítódik. A kérelmet, **ha az a meghatározott határidőn belül nem kerül elutasításra, elfogadottnak** kell tekinteni.

1.7 A 1.6. pontnak megfelelően a visszatérítendő összeget a kérelem benyújtásától számított **három hónapon belül** kell **kifizetni**, ennek bármilyen jellegű késedelme esetén a tagállam köteles a kérelmezőnek a visszatérítendő összeg után **havi 1 % kamatot** fizetni.

2. Az EGSZB megjegyzései

2.1 Az érintettek adminisztrációs kötelezettségeit egyszerűsíteni kívánó javaslatok bizton számíthatnak az EGSZB támogatására, főként olyankor, amikor – mint a mostani esetben is – az egyszerűsítés egyúttal az államigazgatási gyakorlat szigorításában és a jobb munkaszervezésben is megnyilvánul. Jelen javaslat esetében az egyszerűsítésnek nemcsak az eljárás szigorítása a célja, hanem valóban szükség van rá. Emlékezzünk arra, hogy az Európai Bizottság – ahogy azt az EGSZB már egy ízben kiemelte ⁽⁵⁾ – a három javaslat bevezető indoklásában saját maga is megállapítja: a „visszatérítési eljárás annyira nehézkesnek tűnik, hogy a nagyvállalatok több mint 53,5 %-a részben ezen nehézségeknek betudhatóan nem igényelte azon összegek visszafizetését, amelyekre jogosultak voltak.” ⁽⁶⁾

2.2 Ahogy azt a cím is kifejezi, az irányelv alkalmazható „a nem az adott ország területén, hanem más tagállamban letelepedett” adóalanyokra a végrehajtási rendelkezéseknek megfelelően, valamint az érvényes szabályozásban szereplő ügyletekre.

2.3 Az irányelvjavaslat 5. cikkében eszközölt újítás kiemelten fontos. A cikk előírja, hogy a továbbiakban a visszatérítési **kérelmet** nem papíron (számlák, eredeti vámpapírok és más bizonyító dokumentumok kíséretében), hanem **elektronikus úton kell benyújtani**, valamint utalni kell a szükséges dokumentumokra, melyek már a hatóságok tulajdonában vannak. Az EGSZB természetesen egyetért a javaslattal, azonban megjegyzi, hogy az említett eljárás, ha nem is elektronikus úton, már jelenleg is lehetséges lenne, ha a hatóságok hatékonyabban és szervezettebben működnének.

2.4 Ez utóbbi megjegyzés bár általánosítónak tűnhet, nem az; a következő konkrét üzenetet tartalmazza: ha az irányelv megvalósítása túl hosszú ideig elhúzódna, kívánatos volna, ha az adó- és vámhatóságok ez idő alatt igyekeznének **munkamódszereiket racionalizálni**, és lehetővé tenni az adóalanyok számára, hogy akár papíron, akár elektronikus formában egyszerűsített kérelmet nyújthassanak be.

2.5 Az EGSZB teljes mértékben egyetért a javaslat 6. cikkével ⁽⁷⁾. Elégedetten veszi tudomásul az Európai Bizottság abbéli törekvéseit, hogy a tagállamok számára **szabályozást** tegyen kötelezővé, amely a polgárokkal való kapcsolataik alapját hivatott képezni, függetlenül attól, hogy gazdasági vagy

egyéb szereplőkről van szó. **A közigazgatás kötelessége, hogy a beérkezett kérelmeket mihamarabb feldolgozza.** A szabályozásban meghatározott feldolgozási határidők – főként a közigazgatás számára érvényes három hónapos határidő, amelyen belül sor kell, hogy kerüljön a visszatérítésre, illetve az elutasító határozat megküldésére – megfelelőnek és ésszerűnek tűnnek. Az viszont már más kérdés, hogy vajon mind a huszonöt uniós tagállam számára realisztikusak-e. Néhány tagállamban a visszatérítés olyan hosszú ideig tart, hogy a hatékonyság alapvető hiányát feltételezhetjük, amelyet ilyen rövid idő alatt aligha lehet megszüntetni.

2.6 A 8. cikk egyrészt a hatóságok és az adófizetők között fennálló, minden fajta kapcsolatra vonatkozó egyenlőség elvén alapul. Ennek értelmében a közigazgatás a kérelmezőnek **havi 1 % késedelmi kamatot** köteles fizetni, amennyiben a visszatérítésre nem került sor a kérelem benyújtását, illetve a kért pontosítások megtételét követő három hónapon belül. Az EGSZB alapvetően egyetért ezzel, azonban úgy véli, hogy a meghatározott kamatlábat nem lesz könnyű alkalmazni. Emlékeztetünk kell arra, hogy a havi 1 %-os kamatláb **a kamatos kamattal együtt 12,68 %-os éves kamatot** jelent. Bizonyos országokban azonban a fogyasztóvédelmi törvények határokat szabnak meg, az ezeket meghaladó kamatlábak pedig **uzsora-kamatnak** számítanak. Amennyiben egy országban a felső nemzeti határ 12,68 % alatt van, a közigazgatás által fizetendő kamatlábat egy rendelkezés olyan szinten határozná meg, amely egy másik rendelkezés szerint elfogadhatatlan. Az EGSZB ennek alapján azt javasolja, hogy a 8. cikket változtassák meg olyan értelemben, hogy a késedelmi kamat minden országban **azon szabályok szerint** kerüljön megállapításra, **amelyeket az adott ország késedelmes adófizetőkre vonatkozó törvényei határoznak meg.**

2.7 Mindent egybevetve az EGSZB egyetért az irányelvjavaslatban bevezetett alapelvekkel, főként azokkal, amelyek a kérelmezők jogairól szólnak, és amelyek közvetett, de hatékony ösztönzést adnak a közigazgatás munkamódszereinek javításához. Felhívja azonban a figyelmet arra, hogy a rendelkezések megfogalmazásánál több *realizmusra* kell törekedni, és tudatosan figyelni kell arra, hogy a huszonöt tagállamban még igencsak különbözik a fogyasztóvédelem, a hatékonyság és a technikai erőforrások színvonala.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ HL C 267., 2001.10.27.

⁽⁶⁾ COM(2004) 728, 2004.10.29., 1. pont, 7. bekezdés.

⁽⁷⁾ Lásd jelen vélemény 1.6. és 1.7. pontjait.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a nyilvános páneurópai földi rádiós személyhívó rendszernek a Közösségen belüli összehangolt bevezetéséhez kijelölt frekvenciasávokról szóló 90/544/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről”

(COM(2005) 361 final) – 2005/0147 (COD)

(2006/C 28/19)

2005. szeptember 15-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB elnöksége 2005. szeptember 27-én megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a tárgyban folytatandó bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26-án és 27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Daniel RETUREAU személyében, továbbá 66 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Az európai bizottsági javaslat

1.1 A javasolt irányelv ⁽¹⁾ azt célozza, hogy hatályon kívül helyezze az 1990. évi ERMES irányelvet ⁽²⁾, amely a 169,4–169,8 MHz frekvenciasávot fenntartotta a nyilvános páneurópai földi rádiós személyhívó rendszer számára. Irányelvet csak újabb irányelvvel lehet hatályon kívül helyezni (a formák párhuzamosságának elve).

1.2 Jögalap: az EK-szerződés 95. cikke (Belső piac, az EK-szerződés 14. cikkének alkalmazása); koordinációs eljárás (az EK-szerződés 251. cikke).

1.3 Indoklás: a fent említett frekvenciasávot egyre kevésbé használják a nyilvános páneurópai földi rádiós személyhívó rendszerhez, és a sáv spektruma is egyre kevésbé használt; más felhasználási területek is léteznek már (SMS-küldés GSM-mel). A Parlament és a Tanács 2002. évi Rádióspektrum határozatának ⁽³⁾ keretében, az Európai Bizottság egyéb szolgáltatásokat is be kíván vezetni, a CEPT-tel ⁽⁴⁾ együttműködésben készített, összehangolt használati terv segítségével, amely az Európai Bizottság későbbi határozatának tárgyát képezi majd.

1.4 A 169,4–169,8 MHz frekvenciasáv főbb tervezett, közösségi felhasználásai elősegítik a nagyothallók és idősek társadalmi beilleszkedését és mobilitását a Közösségen belül ⁽⁵⁾, a lopásvédelem hatékonyabbá válását, javítják a biztonságot, amely a közműszolgáltatók hatékonyabb ellenőrzési képessége révén áll elő, valamint az elektronikus kommunikációs

eszközök rendelkezésre állását; és különösen kedvezően érintik a távközlési szolgáltatási szektor ágazatait.

1.5 A tagállamok kioszthatnak majd országos szinten – a fent említett sáv szektoraiban – olyan frekvenciákat, amelyeket nem osztott ki közösségi szinten sem az Európai Bizottság, sem pedig a CEPT.

2. Az EGSZB észrevételei

2.1 Az új szolgáltatások kialakításának rádióspektrum-szükségletei folyamatosan nőnek, és az ERMES irányelv hatályon kívül helyezésére irányuló javaslat célja az, hogy a spektrum egy jelenleg nem kellően kihasznált szektora új felhasználási célok számára nyíljon meg, különösen a fogyatékkal élők és az idősek támogatására, a biztonság növelésére, a mobil szolgáltatásokra stb.

2.2 A fentiek alapján az EGSZB egyetért a javaslattal, és reméli, hogy a társadalmi beilleszkedéssel kapcsolatos szolgáltatások fejlesztése elsőbbséget kap majd, valamint hogy ez vállalatok és munkahelyek létrejöttéhez fog vezetni az európai polgárok számára nélkülözhetetlen tevékenységi területeken. Arra is felhívja a tagállamokat, hogy részesítsék előnyben az információs társadalomban történő társadalmi beilleszkedést és foglalkoztatást az új távközlési szolgáltatásokhoz való frekvencia-kiosztás során.

Brüsszel, 2005. október 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2005) 361 final

⁽²⁾ A nyilvános páneurópai földi rádiós személyhívó rendszernek a Közösségen belüli összehangolt bevezetéséhez kijelölt frekvenciasávokról szóló 1990. október 9-i 90/544/EGK irányelv (ERMES irányelv)

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 676/2002/EK határozata (2002. március 7.) az Európai Közösség rádióspektrum-politikájának keret-szabályozásáról („Rádióspektrum-határozat”)

⁽⁴⁾ Postai és Távközlési Igazgatások Európai Értekezlete (CEPT). Lásd „A CEPT Rádióspektrum Bizottságának végső jelentése a 169,4–169,8 MHz frekvenciasáv felülvizsgálatáról”, RSCOM04-69, Brüsszel, november 24. 2004.

⁽⁵⁾ 2002/21/EK keretirányelv, amely rendelkezik arról, hogy egyes társadalmi csoportok – nevezetesen a fogyatékkal élő felhasználók – igényeit ki kell elégíteni; a távközlési miniszterek vitoriai informális Tanácsának következtetései, amelyek arra hívnak fel, hogy biztosítani szükséges valamennyi elektronikus szolgáltatás hozzáférhetőségét a fogyatékkal élő vagy idős személyek számára; a 2002. június 21-22. közötti Sevillai Európai Tanács által elfogadott eEurope 2005 cselekvési terv.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 2256/2003/EK határozat a helyes gyakorlat terjesztésére és az IKT átvételének figyelemmel kísérésére szolgáló program 2006 végéig való meghosszabbítása tekintetében történő módosításáról”

COM (2005) 347 final – 2005/0144 (COD)

(2006/C 28/20)

2005. október 10-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 157. cikkének (3) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB elnöksége 2005. szeptember 27-én megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a tárgyban folytatandó bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott, 421. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Daniel Retureau személyében, továbbá 79 szavazattal, 1 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Bevezetés

1.1 A MODINIS program ⁽¹⁾ az alábbi Tanácsok célkitűzései folytatásának tekinthető: a 2000. március 23–24-i Lisszaboni Tanács (az EU gazdaságát a világ legversenyképesebb, tudásalapú gazdaságává tenni) és a 2000. június 19–20-i Feirai Tanács, amelynek során elfogadták az eEurope 2005 cselekvési tervet, valamint annak hosszú távú lehetőségeit, hogy hogyan lehet támogatni a tudásalapú gazdaságot, amely elősegíti az új információs és kommunikációs technológiák (IKT) elérhetőségét az Unió valamennyi polgára számára.

1.2 A MODINIS az információs társadalom többéves – a 2003–2005 közötti időszakra vonatkozó – finanszírozási programja, amely az – ez év végén lezáruló – eEurope terv folytatásának keretében jött létre; az Európai Bizottság a MODINIS 2006. végéig való meghosszabbítását javasolja, ami az együttműködést és a helyes gyakorlat alkalmazásának ösztönzését illeti az IKT, valamint az információs társadalom nyílt koordinációs módszerrel történő elemzésének terén (az eddig a kezdeti program részét képező hálózati és informatikai biztonsági kérdések ezentúl az Európai Hálózat- és Információbiztonsági Ügynökség (ENISA) hatáskörébe tartoznak, és már nem a MODINIS program finanszírozza azokat).

1.3 Cselekvési folytonosságot szükséges ugyanis biztosítani az eEurope terv 2005. év végi lezárulása, az i2010 kezdeményezés 2006. évi elindítása és az IKT-ra vonatkozó stratégiai támogatási program 2007-re előrehozott elindítása között. A MODINIS 2006. január 1–december 31. közötti időszakra való meghosszabbítása euraltja a folytonossági megoldásokat; költséget 7,72 millió euróra becsülik. A 2006. évi prioritásokat és intézkedéseket tartalmazó, részletes munkaprogram jelenik meg a közeljövőben. A javasolt határozat jelentőséggel bír az EGT számára.

Brüsszel, 2005. október 27.

2. Általános észrevételek

2.1 Az EGSZB már számos véleményben kifejtette nézetét – különböző alkalmakkal – az információs társadalom valamennyi ösztönző kezdeményezésének – például az eEurope terv – támogatása és előmozdítása érdekében, és a közeljövőben véleményt fog nyilvánítani az i2010-re vonatkozóan; úgy véli, hogy a tapasztalatcsere, a helyes gyakorlat terjesztése és mutatók bevezetése az információs társadalom elemzésére mind nélkülözhetetlenek, és hozzáadott értéket jelentenek az európai tudásalapú gazdaság versenyképessége, a kohézió és a társadalmi beilleszkedés, valamint a szakképzett munkaerő foglalkoztatása és a fenntartható növekedés elősegítése szempontjából.

2.2 Ennek kapcsán az EGSZB elsősorban azt kérte, hogy ösztönözzék a tagországokat konzultációs eljárások bevezetésére a program témáira vonatkozóan annak érdekében, hogy a lehető legjobban figyelembe lehessen venni a hálózatok gazdaságossága, a felhasználók és a szakértők által kifejtett javaslatokat és igényeket. Ez a keretprogram vonatkozásában is kívánatos, amely az eEurope szerepét veszi majd át, és amelynek esetében a szakképzettség és foglalkoztatás információs társadalmi kérdései a szociális partnerekkel folytatott, mélyreható egyeztetések tárgyát kell, hogy képezzék.

2.3 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság határozati javaslatát a MODINIS program egy évvel való meghosszabbítására nézve. Tájékoztatást kíván kapni az igen közeli jövőben az Európai Bizottság által a 2006. évre készített munkaprogramról.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2002) 425 final – 2002/0187 CNS 2256/2003/EK határozat; EGSZB-velemény: HL C 61., 2003.3.14.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 6. miniszteri konferenciájának előkészítése – az EGSZB álláspontja”

(2006/C 28/21)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. február 10-én úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt készít a következő tárgyban: „A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 6. miniszteri konferenciájának előkészítése – az EGSZB álláspontja”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció véleményét 2005. október 10-én elfogadta. (Előadó: Staffan NILSSON.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) 95 szavazattal, 4 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

Összefoglalás

1. Az EGSZB meggyőződése, hogy a hongkongi miniszteri konferencia az abba vetett bizalomról fog tanúskodni, hogy a tagállamok szorosan kötődnek egy erős, sokoldalú kereskedelmi rendszerhez. Ezáltal erősödne a világgazdaságba vetett bizalom is az olajválság, a biztonság globális fenyegetése és a növekvő protekcionista nyomás révén kialakult bizonytalanságban.

2. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a tárgyalások vontatott menete miatt a hongkongi miniszteri konferencia előterében. Az elkövetkező hetekben minden területen jelentős előrelépés szükséges, hogy néhány vitás kérdésben sikerüljön megegyezésre jutni és a tárgyalásokra szánt időkeretet betartani.

3. Az EGSZB a fejlődő országok pontosabb megkülönböztetését követeli. Utal arra, hogy az egyedi és differenciált kezeléssel szülő rendelkezések a WTO-megállapodások alapvető részét képezik, és a tárgyalások során is be kell tartani őket. A legkevésbé fejlett országok (LDC) igényeire különös figyelmet kell fordítani. Az alacsony bevétellel rendelkező országokat a kereskedelemmel kapcsolatos technikai segítséggel és kapacitás-felépítéssel kell támogatni, hogy nagyobb mértékben részt tudjanak venni a világgazdaságban.

4. Az EGSZB nézete szerint szükséges, hogy a tagállamok a hongkongi miniszteri konferenciáig egységes álláspontot alakítsanak ki az exporttámogatások egészére vonatkozó kényszerítő modalitások megteremtésével, valamint a kereskedelmet torzító agrártámogatások kezelésével és mértékével kapcsolatban, illetve a vámilletékek csökkentésének módját illetően, amellyel egyrészt javíthatók a piacra jutás esélyei, másrészt viszont megmarad a tagállamok számára a stratégiai jelentőségű mezőgazdasági ágazataik megőrzéséhez szükséges rugalmasság.

5. Az agrárterület sikeres tárgyalásai előfeltételei a más tárgyalási területeken elért tényleges haladásnak. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Unió a tárgyalások folyamán már sok engedményt tett a mezőgazdaság vonatkozásában: „Mindent, csak fegyvert ne” kezdeményezés 2001-ben, a KAP támogatásainak leválasztása 2003-ban, állásfoglalás az exporttá-

mogatások eltörlése mellett 2004-ben. Most a többi államon a sor, hogy megegyezzen az átfogó megegyezés eléréséhez szükséges erőfeszítéseket.

6. Az EGSZB utal arra, hogy a tagállamoknak a nem agrár-termékek (NAMA) piacra jutására vonatkozóan meg kell egyezniük a vámok leépítésének és a NAMA-csomag más fontos alkotóelemeinek formájában, és a megfelelő adatokat kell alkalmazniuk a hongkongi miniszteri konferencián.

7. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki a szolgáltatásokról szóló tárgyalások eddigi kiábrándító eredményei miatt, és támogatja további tárgyalási eljárások és módok keresését a szolgáltató szektorban a hongkongi miniszteri konferenciát megelőző, elkövetkezendő hónapokban.

8. Az EGSZB nézete szerint a tagállamoknak a dömpingellenes és szubvenciók kérdéseket illetően legalább azokban a témákban egyet kell érteniük, amelyekben a minisztereknek a jogi szövegek alapján történő tárgyalások megkezdésekor meg kell egyezniük.

9. Az EGSZB a környezetvédelmi termékekkel és szolgáltatásokkal való kereskedelem akadályainak a lehető leggyorsabb megszüntetésére és az ilyen termékek és szolgáltatások listájának a hongkongi miniszteri konferenciáig történő összeállítására szólít fel.

10. Az EGSZB fontosnak tartja az ILO nemzetközileg elismert alapvető munkaügyi normáinak felvételét a nemzetközi kereskedelmi rendszerbe, és kéri, hogy az ILO kapjon állandó megfigyelői státuszt a WTO-ban. Az EGSZB szerint szükséges új lendületet adni a szociális jogokról szóló globális vitának.

11. Az EGSZB arra biztatja a civil társadalmi szervezeteket, hogy vegyenek részt a dohai menetrend témáiról szóló információs kampányban, valamint javaslataikkal és értékeléseikkel járuljanak hozzá a fenntartható fejlődés sikerességéhez. Az EGSZB a WTO és a civil társadalom közötti intézményesített párbeszéd, valamint a szervezett civil társadalomnak a vitarendezési folyamatokban való részvétele mellett száll síkra.

12. A WTO demokratikus jellegét és átláthatóságát alapvetően fokozni kell. Az EGSZB már korábban is támogatta, hogy a WTO-nak legyen parlamentáris dimenziója.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság már korábbi véleményeiben is kifejezte álláspontját a WTO miniszteri konferenciáival – azaz a 2001-es dohai (Katar) negyedik ⁽¹⁾, valamint a 2003-as cancúni ötödik ⁽²⁾ miniszteri konferenciával – kapcsolatban. Ezek a vélemények azóta sem vesztek jelentőségükből. A WTO hatodik, hongkongi miniszteri konferenciájával összefüggő jelen véleménytervezet azokra a tárgyalásokra összpontosít, amelyek jelenleg a – hivatalosan „Dohai Fejlesztési Menetrend”-nek (DDA) nevezett – dohai tárgyalássorozatok keretében a WTO 2005 decemberében Hongkongban tartandó miniszteri konferenciája bevezetésekként zajlanak.

1.2 Az EGSZB a WTO tárgyalási folyamataira vonatkozó régebbi EGSZB-véleményekből is merít, többek között abból, amelyik az Európai Bizottság „A globalizáció szociális dimenziója” ⁽³⁾ című közleményéhez készült ⁽⁴⁾. Az AKCS-államokkal való együttműködésre irányuló jelenlegi tevékenységek során szintén felmerülnek olyan kérdések, amelyek közvetlen összefüggésben vannak a WTO-tárgyalásokkal, mivel a gazdasági partnerségi megállapodásoknak (Economic Partnership Agreements – EPA), amelyek a Cotonoui Egyezmény keretében 2007-re kerülnek kidolgozásra, összhangban kell állniuk a WTO-egyezményekkel. Emellett az EGSZB az „Általános egyezmény a szolgáltatások kereskedelméről (GATS) – a 4. módosatról (természetes személyek mozgása) szóló tárgyalások” tárgyában is jóváhagyott egy véleményt ⁽⁵⁾.

1.3 A dohai forduló 2001-ben a negyedik, dohai miniszteri konferenciával vette kezdetét. A hivatalos iratok tulajdonképpen dohai munkaprogramnak nevezik, azóta azonban „Dohai Fejlesztési Menetrendről” (DDA) beszélünk. Ezt a tárgyalási fordulót 2005. januárban kellett lezárni. Az ötödik, cancúni miniszteri konferencián félidős értékelést végeztek el, a konferencia tárgyalásai azonban kudarcot vallottak, és nem került záró miniszteri nyilatkozatra. Ténykérdésekben azonban sikerült elérni bizonyos haladást. 2004 júliusában újabb lendületet vett a folyamat, amikor a WTO Általános Tanácsa augusztus 1-jén elfogadta az úgynevezett júliusi csomagot. Így folytatni lehetett a tárgyalásokat azzal a céllal, hogy 2005. decemberig sikerül megegyezésre jutni. Sor került néhány miniszteri „mini-konferenciára”, amelyek politikai színezetet adtak az inkább technikai kérdésekre összpontosító tárgyalásoknak. Most van remény arra, hogy a hatodik, hongkongi miniszteri konferencián sikerül elégséges haladást elérni ahhoz, hogy 2006-ban le lehessen zárni a tárgyalásokat.

⁽¹⁾ „A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 4. miniszteri konferenciájának előkészítése: az EGSZB álláspontja”, előadó: Bruno VEVER, társelőadó: María Candeles SÁNCHEZ MIGUEL (HL C 36., 2002.2.8., 99. o.).

⁽²⁾ „A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 5. miniszteri konferenciájának előkészítése”, előadó: Bruno VEVER (HL C 234., 2003.9.30., 95. o.).

⁽³⁾ COM(2004) 383 final

⁽⁴⁾ „A globalizáció szociális dimenziója – Az EU-politika hozzájárulása ahhoz, hogy az előnyök mindenki számára érezhetőek legyenek”, előadók: Tom ETTY és Renate HORNUNG-DRAUS (HL C 234., 2005.9.30., 41.o.).

⁽⁵⁾ „Általános egyezmény a szolgáltatások kereskedelméről (GATS) – a 4. módosatról (természetes személyek mozgása) szóló tárgyalások”, előadó: Susanna FLORIO.

1.4 Már csak néhány hét van hátra a 2005 decemberében, Hongkongban megtartandó hatodik miniszteri konferenciáig, de még mindig jelentős előrelépésekre van szükség minden tárgyalási területen. Jelenleg még nincsenek meg a feltételek a dohai tárgyalási forduló 2005. december végi lezárásához. A hongkongi miniszteri konferencia kudarca negatív következményekkel járna:

- A WTO mint szervezet gyengülne.
- A WTO-n belüli többoldalú tárgyalási rendszert kétoldalú és regionális megállapodások helyettesítenék, ami nem lenne hasznos a fejlődő országok számára.
- A világgazdaság és a gazdasági fejlődésbe vetett bizalom kárt szenvedne, a jövőbeli fejlődést illető bizonytalanság növekedne.
- Az USA kongresszusától kapott tárgyalási mandátuma 2007. június 30-án lejár, ami bizonytalansági tényezőt jelent, mivel nem biztos, hogy a kongresszus meg fogja hosszabbítani a mandátumot.

2. A dohai tárgyalássorozat újakezdése – az EGSZB álláspontja a WTO 6. miniszteri konferenciájának előkészítéséről

2.1 A dohai menetrend főként a fejlődő országok igényeire irányul. Többek között a következő területekről folynak tárgyalások a kereskedelem liberalizálásáról való megegyezés céljával:

- **Mezőgazdaság**, ahol a jobb piacra jutásról, illetve a kereskedelmet torzító belső támogatások és az exporttámogatások leépítéséről van szó.
- **A nem agrártermékek (NAMA) piacra jutása** – itt a nem mezőgazdasági, tehát ipari termékek jobb piacra jutásáról van szó.
- **Szolgáltatások**, ahol a tárgyalások középpontjában a liberalizáció és a jobb piacra jutás áll a GATS-egyezmény (Általános egyezmény a szolgáltatások kereskedelméről) keretei közt.
- Kereskedelmi folyamatok
- **Fejlesztési menetrend a fejlődő országok elkülönített és differenciált kezeléséhez**, amely a fejlődő országok szempontjából nagy horderejű kérdésekkel foglalkozik.
- Dömpingellenes előírások
- Szociális kérdések
- Környezetvédelmi érdekek.

3. Agrártárgyalások

3.1 Az EGSZB azt is leszögezi, hogy az EU vezető szerepet játszott az agrártárgyalások során. Az EU messzire ható reformokat vitt véghez a közösségi agrárpolitika terén, és kinyilvánította készségét a létező exporttámogatások két feltételhez kötött fokozatos leépítésére. Az első feltétel az, hogy más országok is tegyenek hasonló ígéretek közvetlen és közvetett exporttámogatásaikat illetően, beleértve az élelmiszerekre vonatkozó támogatást, amely a piac irányításának eszköze. Mint ahogyan arra Pascal LAMY külkereskedelmi és Franz FISCHLER mezőgazdasági biztos 2004. májusi közös levele is emlékeztet, a második feltétel az, hogy az exporttámogatások eltörlése csak olyan mezőgazdasági megállapodás keretében válhat majd lehetségessé, amely biztosítja a három részterület – a piacnyitás, az exporttámogatások és a kereskedelmet torzító agrártámogatások – egyensúlyát.

3.2 Az EGSZB nézete szerint az agrártárgyalások mindhárom területénél – piaci hozzáférés, nemzeti támogatások és exportverseny – szükséges a tárgyalások kiegyensúlyozott menete. Amíg nem született döntés minden területen, addig semmi sincs eldöntve.

3.3 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy más országok is kövessék az EU példáját és hasonló ajánlatokat tegyenek. Főként az állami kereskedelmi társaságokat (*State Trading Enterprises*) működtető és exporthiteleket nyújtó országoknak, illetve az élelmiszersegélyeket kereskedelmi céllal felhasználó országoknak kellene olyan lépéseket tenniük, amelyek előreviszik a tárgyalásokat.

3.4 A közösségi agrárpolitikában többek között azzal a céllal hajtottak végre reformokat, hogy azok egyengessék az utat egy jövőbeli WTO-egyezmény felé. Az EGSZB szerint ezeknek minden részét be kell tartani. Egyes tagállamok esetenként radikálisabb közösségi agrárpolitikát követeltek, a nemzeti szintre való visszahelyezést vagy akár a közösségi politika teljes leépítését. Ez nem ritkán a WTO-tárgyalásokra és a fejlődő országok szükségleteire hivatkozva történik. Az EGSZB nézőpontja szerint azonban ez nem egyeztethető össze az európai belső piac gondolatával. Figyelembe kell venni azt is, hogy a reformokat még nem hajtották végre teljes mértékben, hatásaik tehát még nem tekinthetők át. A dohai forduló eredménye ezért ebben a tekintetben nem mehet messzebb, mint a közösségi agrárpolitika véghezvitt reformjai.

3.5 Különösen fontos kérdés, a tárgyalások során hogyan kezelendők azok a témák, amelyek nem érintik közvetlenül a kereskedelmet: a multifunkcionalitás, az állatvédelem, az élelmiszer-minőség és -biztonság. Az agrárügyezmény értelmében tekintettel kell lenni ezekre a nem kereskedelmi vonatkozású érdekekre. Csak az nem világos, miképpen. Főként az a nehéz, hogyan lehet elegendő súlyt fektetni ezekre a fontos témákra (de más, például növényegészségügyi és egyéb kérdésekre is) anélkül, hogy a verseny a protekcionizmus gátjaiba ütközzön. Amennyiben az a cél, hogy a polgárok elfogadják a WTO-t és a WTO keretei között kötött egyezményeket, és biztosítva legyen

a társadalmi legitimitás, a mostani és a jövőendő szabad kereskedelmi tárgyalások során tekintettel kell lenni az imént felvetett kérdésekre.

3.6 Ebben az összefüggésben figyelemre méltó az is, hogy a kereskedelem különböző résztvevői saját programokat és normákat valósítanak meg. Így például az EUREP, nagy európai kereskedelmi vállalatok egy csoportja nemrég egy konferencián, amelyre majdnem minden földrészről érkeztek résztvevők, elhatározta, hogy továbbfejleszti a bevált mezőgazdasági gyakorlatra („EUREP – GAP”) vonatkozó normáját. Még ha részben alacsonyabb szintű is ez a norma és elmarad is néhány ország törvényben meghatározott követelményei mögött, az EGSZB megítélése szerint azt mutatja, hogy a piac résztvevői egyrészt kihasználják, másrészt követni is akarják a kereskedelem által kínált termékekre irányuló, növekvő fogyasztói igények jobb kielégítésének globális trendjét.

3.7 2005 májusa óta létezik a Nemzetközi Állatjárványügyi Hivatal (OIE) nemzetközi szabványa, amely az első lépést jelentheti a nemzetközi szabályok irányában a WTO keretei közt.

4. A nem agrártermékek (NAMA) piacra jutása

4.1 Az EU világszerte a legalacsonyabb ipari vámokat alkalmazó kereskedelmi szereplők egyike. Ezenfelül több országból származó behozatal kétoldalú vagy egyéb megállapodások, illetve egyoldalú kötelezettségvállalások révén kerül az EU-piacra, és ennek során bizonyos országok előnyösebb elbánásban részesülnek és kedvezményezett helyzetet élveznek a GPS-megállapodás és a „Mindent, csak fegyvert ne” kereskedelmi program révén. Az EGSZB már korábban is a további, többoldalú megállapodás útján elért csökkentés mellett foglalt állást, főként környezetvédelmi termékek és a fejlődő országok számára speciális jelentőségű termékek esetében.

4.2 Az alacsony vámok a szegényebb és a legkevésbé fejlett fejlődő országok számára könnyebb hozzáférést tehetnek lehetővé a fejlett országok piacaihoz. Talán még jelentősebb, hogy ösztönözhetik a dél-dél kereskedelmet. A fejlődő országok közül főként a legnagyobb fejlettséget felmutatóknak kell kötelezettséget vállalniuk az erősebb piacnyitásra. Az EGSZB jelentős gazdasági előrelépést állapít meg olyan országokban, mint Argentína, Brazília és India. A tárgyalásokra olyan ajánlatokkal kell érkezniük, amelyek megfelelnek gazdasági fejlettségük szintjének; az ő esetükben nem engedhető meg ugyanakkora rugalmasság, mint amekkora a fejlődő országok esetében engedélyezett. Az úgynevezett júliusi csomagnak megfelelően a legkevésbé fejlett országoknak nem kell csökkenteniük a vámokat.

4.3 Az EGSZB megítélése szerint a mezőgazdasági tárgyalásokra támaszkodva kötött vámokat kell meghatározni, hogy növekedjen a kereskedelem és a kereskedelmi ügyletek átláthatósága és biztonsága. A nem kötött vámok hátrányba szorítanak azokat a fejlődő országokat és köztük a legkevésbé fejletteket, amelyek a kötött vámokat alkalmazzák.

4.4 A nem tarifális kereskedelmi akadályokat (NTB), mint a technikai és vezetéstechnikai előírásokat, valamint a nem összehangolt eljárásokat az EGSZB megítélése szerint meg kell nevezni és lehetőleg leépíteni. A közös címkézési és tanúsítási szabályokra irányuló erőfeszítések keretében megegyezést kell elérni a kereskedelem technikai akadályairól. A WTO-tárgyalások keretében határozottabban kellene előmozdítani a létező nemzetközi normák figyelembevételét.

4.5 A GATT egyezmény és a WTO szabályrendszere keretében engedélyezettek a kereskedelmi korlátozások, amennyiben az emberi egészség, állatok, növények védelmére vagy pótolhatatlan természeti készletek megőrzésére szolgálnak, azzal a feltétellel azonban, hogy az ilyen intézkedéseknek a belföldi termelés vagy fogyasztás korlátozásával összhangban kell történniük. Így például, ha a GATT és az SPS (Egyezmény az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedésekről) ellentmond egymásnak, akkor az SPS-egyezmény az elsődleges. Ezt a védelmet az EGSZB megítélése szerint a következő egyezmények során is teljes egészében tiszteletben kell tartani.

4.6 Az EGSZB támogatja az úgynevezett egyszerű svájci formuláról szóló európai bizottsági javaslatot, amely szerint egy együttthatót kell alkalmazni minden fejlett ország esetében, és különböző együttthatókat a fejlődő országok esetében aszerint, hogy mennyire használják ki a 8. pont szerinti rugalmassági szabályokat (vagyis a rugalmasság kisebb mértékű kihasználása nagyobb együttthatót és ezáltal kisebb mértékű vámcsökkentést eredményezne a formula szerint). Fontos, hogy a WTO tagállamai a hongkongi miniszteri konferenciáig hátralévő néhány hétben megegyezésre jussanak a vámcsökkentések szerkezetéről és formájáról, valamint a NAMA-csomag más kulcselemeiről.

4.7 Az EGSZB támogatja a tárgyalócsoport megegyezését, amely szerint a NAMA-tárgyalásokat minden olyan termékre kiterjesztik, amellyel az agrármegállapodás 1. melléklete nem foglalkozik. Az EGSZB ezenfelül az EU aktív közreműködése mellett foglal állást a NAMA szektorális vámösszetevőiről szóló, a kritikus tömeg eleve alapján folytatandó tárgyalásokat illetően. Az EGSZB megállapítja, hogy decemberig gyorsan tisztázni kell más fontos témákat is, mint az egyenértékek kiszámítása és a nem kötött vámszintek kezelése.

4.8 A tárgyalások eddig olyannyira nem kielégítően folytak, hogy reálisan szemlélve aligha számíthatunk eredményre a 2005. decemberi hongkongi miniszteri konferencia során.

5. Szolgáltatások

5.1 A legnagyobb dinamika valószínűleg a szolgáltatásokra vonatkozó GATS-egyezményben rejlik. Talán ez az a tárgyalási terület, amelyen a legkevesebb előrelépés történt. A tagállamok kevés és nem túl messzemenő kötelezettségeket vállaltak. Az EU számára különösen fontos ez a terület. A szolgáltatások a

gazdag országokban az összes termelés kb. 65 %-át teszik ki, és még a szegény országoknál is kb. 40 %, vagyis viszonylag magas ez az arány. A világkereskedelemben azonban a szolgáltatások nemzetközi kereskedelme csak 20 %-ot tesz ki.

5.2 A hatékony szolgáltatási szektor kiemelkedő fontosságú a gazdaságok növekedése szempontjából. Nehezen képzelhető el olyan ország, amely erős, tartós gazdasági növekedést mutat fel és növekvő nemzetközi kereskedelemmel rendelkezik, de nincs modern szolgáltatási infrastruktúrája olyan területeken, mint a pénzügyi, jogi és más, szabadfoglalkozásúként végzett szolgáltatások, telekommunikáció és szállítás. A szolgáltatások (kommunikáció, forgalmazás, pénzintézetek stb.) ezenkívül az ártermelés számára is jelentős lendületet adnak.

5.3 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a kezdeti és átdolgozott tárgyalási ajánlatok szerények voltak és semmivel sem járultak hozzá a szolgáltatási szektor további liberalizálásához. A feltörekvő gazdaságok közül az erősebbeknek (például Dél-Afrika, Brazília, Venezuela) és néhány fejlett országnak (köztük az Egyesült Államoknak) a piacra jutás ügyében további engedményeket kell tenniük ahhoz, hogy új kereskedelmi, beruházási és szolgáltatási lehetőségek jöjjenek létre a szolgáltatók számára. Ösztönző példaként említsük meg India konstruktív szerepét a szolgáltatásokról szóló tárgyalások során.

5.4 Az EGSZB amellet foglalt állást, hogy a szegényebb fejlődő országok esetében vegyék figyelembe fejlettségi szintjüket, és a legkevesbé fejlett országok elé csak néhány követelést állítsanak. Ettől függetlenül a legkevesbé fejlett országok számára – főként saját gazdasági érdekükben – ajánlatos a szolgáltatási tárgyalásokon való további részvétel.

5.5 A GATS egyezmény 4. módoszatáról szóló véleményében az EGSZB üdvözli a szolgáltatási tevékenységek átmeneti végzésének az EU által ösztönzött könnyítését. Az EGSZB különösen fontosnak tartja az átmenetileg más országban tevékenykedő szolgáltatók védelmére szolgáló intézkedések meghozatalát, mint a hátrányos megkülönböztetés elkerülése és a megfelelő felügyeleti mechanizmusok bevezetése. Az EGSZB alapvetően támogatja a Szolgáltatások Európai Fóruma által tett javaslatot az ún. GATS-engedély létrehozására a WTO keretein belül. Ez megkönnyítené a szolgáltatóknak az EU-ba és harmadik országokba történő beutazását, és átláthatóbbá tenné a 4. módoszat használatának ellenőrzését. Az EGSZB emellett kéri az EU-t, hogy egyelőre ne fogadja el a 4. módoszat kiterjesztését a betanított vagy szakképzetlen munkaerőre.

5.6 Az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy társadalmi és fejlődési okokból a közszolgáltatások szabályozása az országok hatáskörében maradjon. Amellett foglal állást, hogy a közszolgáltatásokat, például az oktatás-, víz-, egészség- és energiaügyi területén, hagyják ki a szolgáltatási tárgyalásokból.

5.7 Az EGSZB megállapítja, hogy a szolgáltatási tárgyalások, amelyeket több mint öt éve a kereslet-kínálat megközelítés szerint folytatnak, csak nagyon kevés sikert eredményeztek a szolgáltatási piac liberalizálását illetően. Több tárgyaló fél is kétségbe vonta ennek a megközelítésnek a hatékonyságát. Az EGSZB támogatja olyan további tárgyalási eljárások és módok keresését a szolgáltatások terén a hongkongi miniszteri konferenciáig hátralévő elkövetkező hónapokban, amelyek a WTO-tagok számára szigorúbb következményekkel járnának (például többoldalú, többszintű, formulákon alapuló megközelítések, szektorális megközelítések stb.).

5.8 Az EGSZB készen áll arra, hogy megvizsgálja azt az EU-javaslatot, amely szerint a szolgáltatások kereskedelme terén a kötelezettségeknek közös alapról kell kiindulniuk és formulákon alapuló megközelítést kell követniük. A javaslat azonban ellentmondhat a GATS egyik központi alapelvének, amely szerint bizonyos mértékű rugalmasság biztosítandó a liberalizációs kötelezettségek kiválasztásának és mértékének tekintetében. A javaslat egyes fejlődő országokban is ellenállást váltott ki.

5.9 Az EGSZB támogatja a 4. módozat kibővített hozzáférhetőségének és a külföldi tulajdonú szolgáltató cégekre vonatkozó korlátozások eltörlésének a 3. módozat szerinti összekapcsolását (pl. egy üzleti képviselő letelepedését illetően). Ez a „csereüzlet” számos fejlődő országot arra készítetne, hogy részt vegyen a szolgáltatási tárgyalásokban.

6. A kereskedelem megkönnyítése

6.1 A kereskedelem megkönnyítése az egyetlen továbbra is „élő” szingapúri téma. Az egyes országok gazdasági növekedése szempontjából óriási jelentőségűek a kereskedelmi könnyítések, főként a szegényebb és a legkevésbé fejlett országok számára, mivel ezek a világkereskedelemben való nagyobb részvétellel tudnak kitörni a szegénységből. Az export/import, nemzetközi fizetés forgalom, szállítás, logisztika és vámügy terén történő modernizálás és egyszerűsítés, valamint az információs technika fokozottabb használata és a forgalmazási csatornák könnyebb elérhetősége nagy mértékben hozzájárulhatnak a termelőktől a fogyasztókig történő áruszállítás költségeinek csökkentéséhez, a nemzetközi kereskedelem méretének növeléséhez és a fejlődő országokban új beruházások elvégzéséhez. Az EGSZB többször is kifejezte támogatását az e kérdések kezelésének többoldalú egyezmények által kidolgozott szabályait illetően.

6.2 A vámügyi és szállítási eljárások, illetve az infrastruktúra modernizálása a szegény országok számára rendkívül költségesnek bizonyulhat, ezért a fejlett országok oldaláról technikai segítségre és a kapacitáskiépítésben való támogatásra van szükségük. A támogatásban részesülő országoknak azonban minden szükséges megelőző intézkedést meg kellene tenniük azért, hogy az odaítélt forrásokat átlátható módon és hatékonyan használják fel. Az EGSZB nézete szerint a legkevésbé fejlett

országok számára, amelyek elé általában nem állítanak követelményeket a kereskedelem könnyítésére vonatkozóan, hasznosabb lenne a kereskedelmi folyamatok gyors modernizálása, mint a kötelezettségek lassú, fokozatos átvétele.

6.3 A miniszteri konferenciát megelőző hetekben a kereskedelmi könnyítésekkel foglalkozó tárgyalási csoport több mint 30, különböző WTO-tagok által beterjesztett javaslatot fog véleményezni a kereskedelmet könnyítő intézkedésekről és a szükséges technikai segítségről. Az EGSZB reméli, hogy a fejlődő országok végső soron profitálni fognak a kereskedelem könnyítését célzó intézkedésekből, és hogy a kötelezettségek mértéke megvalósítási kapacitásuk alapján kerül meghatározásra.

7. Fejlesztési menetrend – speciális és különleges elbánás (SDT)

7.1 Nem vitás, hogy többek között az ipari és mezőgazdasági termékek, illetve szolgáltatások jobb piaci hozzáférése, valamint az egyszerűbb vámügyi eljárások, egyértelműbb SPS-normák, hatékonyabb WTO-szabályok tehetik a legtöbbet a fejlődésért. Szemléletesen bizonyítja ezt a Világbank becslése, mely szerint a dohai tárgyalások kézzel fogható eredménye évi 100 milliárd USA-dollárnyi globális jövedelemnövekedéshez vezethetne, amelynek nagy része a szegény és fejlődő országokhoz folya be.

7.2 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjon arról, hogy a hongkongi miniszteri konferencia előkészítésével kapcsolatos és egyéb tárgyalások során is nagy szerepet kapjanak az alábbi aspektusok:

- a leggyengébb és a legkevésbé fejlett országok egyedi és differenciált kezelését illető javaslatok megvalósítása során elért tényleges előrelépések, a legkevésbé fejlett országok felmentése a piacnyitási kötelezettség alól és annak lehetővé tétele, hogy ezek az országok az élelmiszer-biztonság és a vidékfejlesztés szempontjából fontos termékeket továbbra is magas vámokkal védhessék,
- a fejlődő országok helyzetének egyértelműbb figyelembevétele, melynek során pontos különbséget kell tenni a tartós lemaradással rendelkező, illetve a feltörekvő gazdaság első jeleit mutató országok között,
- hatékony pénzügyi és projekt támogatás a legkevésbé fejlett országok technikai megsegítésére és kapacitásai kiépítésére,
- a leépítés alatt lévő tarifális preferenciák problémájának felelős megközelítése a szegény országok esetében, beleértve az esetleges pénzügyi kompenzációt,
- a kereskedelmet torzító támogatások leépítését érintő határozatok megvalósítása olyan lényeges árucsoportok esetében, mint pl. a gyapjú és a cukor,

– a TRIPS-egyezményről és a közegészségügyről szóló dohai nyilatkozat (6) bekezdését érintő 2003. augusztus 30-i határozat végrehajtása, hogy megoldás szülessen a gyógyszer-gyártó kapacitással nem rendelkező WTO-tagok nehézségeire, hatékonyan felhasználva a TRIPS-egyezmény azon rendelkezését, mely országos vészhelyzet esetében kötelező licenc kiadásra ad felhatalmazást a nagyobb járványok megfékezése érdekében.

7.3 Más ipari országoknak is meg kellene nyitniuk piacukat a legkevésbé fejlett országokból érkező áruk számára kvóta- és vámmentesen, ahogyan az EU is tette a „Mindent, csak fegyvert ne” kezdeményezéssel. Az USA, Kanada és Japán a 2001-es millenniumi konferencián tett ígéreteik ellenére még nem tettek eleget ennek a javaslatnak.

7.4 A piacoknak a legszegényebb országokból érkező termékek számára való megnyitása a kapacitáskiépítésre és infrastruktúrafejlesztésre fordítandó jelentős pénzügyi eszközök nyújtásával kell, hogy együtt járjon ahhoz, hogy ezek az államok segítséget kapjanak az ártermelésben és az áruknek a világpiacra való eljuttatásában. Az EGSZB kifejezetten üdvözlí az EU-nak a gleneaglesi G8-csúcstalálkozón tett ígéretét, mely szerint a kereskedelmi fejlesztési segítyt évi egymilliárd euróra fogja emelni. Az Egyesült Államoknak ugyanúgy követniük kellene az európai példát, mint a nemzetközi pénzügyi intézményeknek (pl. Világbank, IMF), és több eszközt kellene fordítani a kereskedelmi kapacitás fejlesztésére.

8. Dömpingellenes szabályok

8.1 A dömpingellenes intézkedések száma az uruguayi forduló óta több fejlődő és felemelkedő országban drasztikusan megemelkedett. A messzemenő vámcsökkentéseket tekintve a dömpingellenes szabályokat egyre inkább protekcionista célokra alkalmazzák, amint az USA-ban és máshol előforduló esetek mutatják. A dömpingellenes ellenőrzések eljárási részleteit és módszereit gyakran arra használják ki, hogy külföldi cégeket távol tartsanak a hazai piacoktól. Ez általában csak néhány vállalkozás érdekeinek kedvez, a közérdek kárára.

8.2 Az EGSZB a dömpingellenes WTO-megállapodások rendelkezéseinek átdolgozása mellett foglal állást, hogy korlátozni lehessen a dömpingellenes intézkedéseknek a protekcionista és politikai célokra való kihasználását. A javasolt intézkedések némelyike – mint a sorozatos keresetindítás tilalma, a „lesser duty rule” alkalmazása, a közérdek vizsgálata, a dömpingellenes intézkedések megállapítási idejének és időtartamának korlátozása – megnehezítené a dömpingellenes szabályok mint protekcionista akadályok a célnak nem megfelelő kihasználását.

8.3 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság kritikus véleményét a dömpingellenes szabályokról szóló tárgyalásokon elért haladást illetően. Mivel a hongkongi miniszteri konferencia egyre közeledik, alapvető megegyezés szükséges legalább azokban a témákban, amelyekben a minisztereknek a tárgyalások jogi szövegek alapján való megkezdésekor meg kell egyezniük

9. Szociális kérdések

9.1 Figyelemre méltó a dohai miniszteri nyilatkozat 8. pontja, amely szerint a nemzetközileg elismert alapvető munkaiügyi normákra vonatkozóan a miniszterek megerősítik a szingapúri miniszteri konferencián elfogadott nyilatkozatot, és tudomásul veszik a Nemzetközi Munkaiügyi Szervezetnek (ILO) a globalizáció társadalmi vetületét illetően végzett munkáját.

9.2 Az EGSZB fontosnak tartja az ILO alapvető munkaiügyi normáinak felvételét a nemzetközi kereskedelmi rendszerbe. Még ha ezek a kérdések nem részei is a dohai menetrendről szóló tárgyalásoknak, az EGSZB üdvözlí az ILO e téren tett kezdeményezéseit és amellet foglal állást, hogy az ILO kapjon állandó megfigyelí státuszt a WTO-ban. Nehéz lesz elfogadtatni egy olyan világkereskedelmi rendszert, amelyben a munkavállalók elveszítik munkahelyeiket, mert azoknak olyan vállalatokkal kell versenyezniük, amelyek embertelen munkakörülmények között dolgoztatnak, és semmilyen formában nem ismerik el a szakszervezeti jogokat. Ezen felül a Nemzetközi Munkaiügyi Szervezet nyolc alapvetí egyezményét be kellene építeni a WTO nemzetközi kereskedelmi rendszerébe. A szociális jogok védelmét célzó kísérí intézkedések igénye különösen a GATS-egyezménnyel összefüggésben fontos, amely a természetes személyeknek a szolgáltatások határon átnyúló, ideiglenes nyújtására irányuló szabadságát szabályozza (4. módozat).

9.3 Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság ajánlásait az ILO Világbizottsága a globalizáció társadalmi vetületéről szóló jelentésének gyakorlatba való átültetéséről. Támogatja az Európai Bizottságnak azt a szándékát, mely az alapvetí munkaiügyi normáknak a kétoldalú és a regionális kereskedelmi egyezményekbe történí integrálása révén a nemzetközi kereskedelmi és beruházási rendszerbe való beépítésére irányul. Az EGSZB amellet is érvel, hogy a jelenleg folyó EU–Mercosur tárgyalásokba egy szociális fejezetet is építsenek be.

9.4 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottságnak ragaszkodnia kell ahhoz a célkitűzéséhez, hogy a WTO, az ILO, az UNCTAD, a Világbank, az IMF és más nemzetközi szereplők együttes részvételével intézményesített, állandó fórumot kell létrehozni a nemzetközi politikák koherenciájának elősegítésére.

10. Környezetvédelem

10.1 A „környezet” szó egyáltalán nem fordul elő a régi GATT-egyezményben. Bár a WTO feladatköre a kereskedelmi kérdésekre terjed ki, azért a környezetvédelmi vetület is a WTO-egyezmény céljai közé tartozik. A dohai nyilatkozat tárgyalásokat kezdeményezett a kereskedelemről és a környezetvédelemről annak érdekében, hogy fény derüljön a nemzetközi környezetvédelmi megállapodásokban található kereskedelemre vonatkozó rendelkezések és a WTO-elírások közötti esetleges ellentmondásokra.

10.2 Az EGSZB nézete szerint a kereskedelemért és környezetért felelős bizottságnak kellene folytatnia a WTO-szabályok és a többoldalú környezetvédelmi egyezmények közötti viszony tárgyában folyó tárgyalásokat, még ha az eddigi haladás nem éppen biztató is. Az EGSZB továbbá amellet foglal állást, hogy a többoldalú környezetvédelmi egyezmények titkárságai és az UNEP kapjanak megfigyelői státuszt a WTO-ban.

10.3 Az EGSZB nézete szerint a környezeti termékekkel és szolgáltatásokkal (pl. egészségügyi és higiéniai célú termékek, szennyvízelvezetés, megújuló energiahordozók) való kereskedelem akadályait minél gyorsabban meg kell szüntetni. Reményét fejezi ki aziránt, hogy a környezeti termékek és szolgáltatások listája időben, a hongkongi miniszteri konferencia előtt elkészül.

11. A WTO és a civil társadalom

11.1 Az EGSZB felkéri a civil társadalom különböző szereplőit (üzletemberek, szakmai szervezetek, szociális partnerek, nem kormányzati szervek), hogy

- vegyenek részt a dohai menetrend kérdéseiről szóló információs kampányokban,
- szervezzenek tevékenységi szektorokon belüli vagy szektorokat átfogó nemzetközi találkozókat,
- értékelésükkel, javaslataikkal és közreműködésükkel járuljanak hozzá a fenntartható fejlődés globális sikerének eléréséhez.

11.2 A WTO és a civil társadalom közötti intézményesített párbeszéd mellett sürgősen meg kell fontolni azt is, hogy a szervezett civil társadalom és az egyéb szociális partnerek – mégpedig az ENSZ-nek a nem kormányzati szervezetek és a szociális partnerek bevonását szabályozó 1. és 2. kategóriája szerint – hogyan vehetnek részt a vitarendezési folyamatokban.

11.3 Az ilyen kezdeményezésekben az EGSZB is részt fog venni. A hongkongi miniszteri konferencia előtt – a 2004-es

évhez hasonlóan – az EGSZB konferenciát fog szervezni arról a témáról, hogy hogyan javítható a részvételen alapuló demokrácia a szervezett civil társadalomnak a WTO munkájába való bevonásával.

11.4 Az EGSZB intenzívebbé kívánja tenni a nemzetközi kereskedelemről folytatott párbeszédet az uniós tagállamok és az unióon kívüli országok – így az AKCS-országok, valamint az amerikai kontinens, illetve Azsia és Afrika legkevésbé fejlett országai és regionális kereskedelmi blokkjai (Amerikában pl. a Mercosur és az Andok Közösség, Ázsiában az ASEAN vagy a SAARC, Afrikában pedig az ECOWAS és a SADC), továbbá más fejlődő országok – gazdasági és szociális tanácsaival.

11.5 A 2003-ban elfogadott, a WTO arculatáról szóló vélemény is tartalmaz speciális javaslatokat a fejlődő országok és a civil társadalom erősebb bevonásáról a WTO munkájába. Az EGSZB ott leírt javaslatainak témája a WTO parlamentáris dimenziójának létrehozása, a WTO és a civil társadalmi szereplők közötti intézményesített párbeszéd bevezetése, a legkevésbé fejlett országok számára erőforrások és technikai szaktudás formájában nyújtott folyamatos segítség, valamint a WTO és más nemzetközi szervezetek (ENSZ, Világbank, IMF, OECD, ILO stb.) intézményesített párbeszédének bevezetése.

11.6 Az EGSZB úgy véli, hogy új kereskedelmi egyezmények hatályba lépése előtt pontos hatástanulmányt kell végezni az élelmiszer-biztonságra, a foglalkoztatottságra, a szociális normákra és a nemek egyenlőségére vonatkozóan, főként a fejlődő országok esetében. Ebben az összefüggésben üdvözlí a fenntarthatóságra irányuló vizsgálatokat (fenntarthatósági hatásvizsgálat, SIA), amelyek az Európai Bizottság irányítása alatt folynak, és amelyek már jelenleg is támpontot nyújtanak arra vonatkozóan, hogy mit kell tenni a kereskedelmi tárgyalások minden fél számára kielégítő eredménnyel történő lezárása érdekében. Az EGSZB arra szólít fel továbbá, hogy a vizsgálatok lebonyolításába vonják be a civil társadalom szereplőit is.

Brüsszel, 2005. október 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottsága részére: »Civil társadalmi párbeszéd az EU és a tagjelölt országok között«”

COM(2005) 290 final

(2006/C 28/22)

2005. június 29-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció véleményét 2005. október 10-én elfogadta. (Előadó: Antonello PEZZINI).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26-27-én tartott 421. plenáris ülésén (a 2005. október 27-i ülésnapon) 99 szavazattal 5 ellenében, 9 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt:

1. A közlemény összefoglalása

1.1 A korábbi bővítések tanulsága az, hogy a polgárok nem voltak kellőképpen tájékoztatva és felkészítve az eseményekre. Európa jövőbeni kötelezettségeire való tekintettel erősíteni kell a civil társadalommal folytatandó párbeszédet, azaz azt, amit harmadik pillérnek ⁽¹⁾ nevezünk.

1.2 A civil társadalommal való párbeszéd erősítésének az alábbi célokat kell követnie:

- erősíteni a tagállamok és a tagjelölt országok közötti kapcsolatokat és a tapasztalatcserét a civil társadalom valamennyi szektorában,
- elmélyíteni az Európai Unióban a tagjelölt országokkal kapcsolatos ismereteket és ezen országok megértését, különös tekintettel kultúrájukra és történelmükre, hogy világossá váljanak a jövőbeni bővítésekben rejlő lehetőségek és kihívások,
- elmélyíteni a tagjelölt országokban az Európai Unióval kapcsolatos ismereteket és az EU megértését, különös tekintettel az EU alapját képező értékekre, az EU működésére és politikáira;
- A civil társadalom definíciói eltérőek. Az Európai Bizottság a legtágabb és legnyitottabb értelmezést részesíti előnyben, és ezzel kapcsolatban az EGSZB-t idézi: „[a civil társadalom] azon szervezeti struktúrák összessége, amelyek tagjai a párbeszédre és konszenzusra alapuló demokratikus folyamaton keresztül a közérdeket szolgálják, ugyanakkor közvetítő szerepet játszanak a politikai hatalom és a polgárok között.” ⁽²⁾

1.3 Az Európai Bizottság stratégiai keretet határoz meg a folyamatban lévő intézkedések erősítésére – ebben az összefüggésben utal az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság évtizedes tapasztalatára –, valamint a jelenlegi folyamatot erősítő és elmélyítő, új intézkedésekre.

⁽¹⁾ Az első pillér a politikai reform, a második a csatlakozási tárgyalások, a harmadik pedig a civil társadalmak közötti párbeszéd.

⁽²⁾ A szociális partnerek (szakszervezetek és munkaadói szervezetek); a tág értelemben vett gazdasági és szociális szereplőket képviselő szervezetek (például a fogyasztóvédelmi szervezetek); az NGO-k, a bázisszervezetek (például a családi és ifjúsági szervezetek); a vallási közösségek, a média, a kereskedelmi kamarák.

1.3.1 A Horvátországban és Törökországban fejlesztendő intézkedések között említhetők az alábbi programok: Szókra-tész, Leonardo, Ifjúság, valamint a Jean Monnet, a Marie Curie, a Kultúra és a Média elnevezésű programok. Előzetesen megem-lítjük az NGO-k és a civil társadalom egyéb szervezetei részére szánt program beindítását.

1.3.2 Noha a közlemény hangsúlyozza, hogy a civil társada-lomnak kell – tapasztalatai felhasználásával – új programokat kidolgoznia, a jövőbeni intézkedéseket illetően javasolja az alábbiak megvalósítását:

- hosszú távú partnerség kialakítása az NGO-k, a szociális partnerek és a szakmai szervezetek között, amely számíthat a közösségi finanszírozásokra,
- szoros kapcsolat létrehozása a nők jogainak védelmével foglalkozó szervezetek között,
- az EU/Törökország Vállalkozási Tanács létrehozása,
- új partnerségi kapcsolatok kialakítása a helyi közösségek között,
- diákcsera, egyetemi hallgatókat és szakembereket érintő csereprogramok,
- kulturális cserekapcsolatok,
- erőteljesebb részvétel a közösségi programokban a kultúra és a média területén,
- a nyelvi képzés színvonalának javítása,
- nyilvános – főként élő adásban közvetített – viták előmozdí-tása,
- tapasztalatcsere és az újságírók figyelmének felkeltése a téma iránt,
- az egyházak és a vallások közötti párbeszéd.

1.3.3 Egyszerűsíteni és gyorsítani kell a vízumkiadást is, amennyiben vízumkötelezettség áll fenn.

1.4 A társadalmi párbeszéd keretében tervezett intézkedések megvalósítására körülbelül 40 millió euró áll rendelkezésre. Az EGSZB megítélése szerint ez az összeg meglehetősen csekély.

2. Észrevételek

2.1 Az Európai Bizottság dokumentumának címe valamennyi tagjelölt országgal folytatandó párbeszédre utal, valójában azonban – kivéve a Horvátországra való rövid utalást – a közlemény tartalma szinte kizárólag Törökországra vonatkozik.

2.2 Az EGSZB szerint a témát Horvátországra, Szerbiára és a nyugat-balkáni országokra is ki kellene terjeszteni ⁽³⁾.

2.3 Törökország jelentős helyet foglal el a Földközi-tenger medencéjének déli partján, tehát része az euro-mediterrán politikának is. Az Európai Bizottságnak tisztázni kellene ezen kettős szerep jellemzőit és sajátosságait.

2.4 A kilencvenes évektől kezdve a tagjelölt országok munkavállalói és munkáltatói társult tagként bevonódtak az európai érdekképviselői szervezetekbe (CES, UNICE, UEAPME, EUROCHAMBRE) és részt vettek a társadalmi párbeszéd különböző szakaszaiban. Törökország különösen kitűnt elkötelezett magatartásával és erős jelenlétével. Az EGSZB szerint el kellene gondolkodni ezen elkötelezettségnek és e tapasztalatoknak a törökországi szakszervezetekre és vállalkozókra gyakorolt kihatásairól.

2.5 A csatlakozási tárgyalásokra való felkészülésre irányuló dialógusként értelmezett társadalmi párbeszéd jelentős szerepet játszik a közösségi joganyagban és a közösségi stratégiákban, és semmiképpen sem lehet azt rögtönzött módon lefolytatni. Az EGSZB szerint az Európai Bizottságnak különös figyelmet kell szentelnie a társadalmi párbeszédnek, és abba valamennyi képviselői szervezetet folyamatosan be kell vonni.

2.5.1 Törökországban sok olyan alapítvány és kulturális szervezet létezik, amelyekben jelentős a fiatalok részvétele. Az EGSZB szerint ezek a kulturális csoportok kiváló alkalmat kínálhatnak a közös problémák elmélyült vizsgálatára és a társadalmi fejlődés befolyásolásához leginkább megfelelő eszközök azonosítására.

2.5.2 A helyi önkormányzatok, az egyetemek és a képzési szervek közötti testvérvárosi és egyéb partneri kapcsolatokat is segíteni és támogatni kell, mert lehetővé teszik a tapasztalatcserét, és arra ösztönzik a civil társadalmi szereplőket, hogy vizsgálják meg azon különböző módozatokat, amelyeket a kulturális, szociális és gazdasági problémák megoldására az egyes országokban használnak.

2.6 A konkrét eredmények eléréséhez megfelelő eszközökkel ösztönözni kell a tagjelölt államok képviselőinek részvételét a Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság és a közösségi szinten működő képviselői szervezetek által végzett munkában.

2.7 A különböző felekezetek – különösen a keresztény és az iszlám közösség – együttműködését is elő kell segíteni, valamint támogatni.

2.8 Minden módon el kellene mélyíteni a kultúra különböző formáiról szóló párbeszédet.

2.9 Az Európai Bizottságnak az NGO-kra vonatkozó, a közeljövőben közzéteendő programja kapcsán az EGSZB kíváncsian tartja, hogy az a konstruktív tapasztalatcsere érdekében konkrét és hasznos javaslatokat tartalmazzon.

3. Az EGSZB intézkedései

3.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az Európai Bizottsággal szoros együttműködésben 1995-től kezdődően egy sor Konzultatív Vegyes Bizottságot (KVB) hozott létre valamennyi tagjelölt országgal.

3.2 Az AKCS- (afrikai, karibi és csendes-óceáni) országokkal úgyszintén létrehozta egy bizottságot, amely ma az Európai Bizottság számára egyaránt hivatkozási alapot jelent a Cotonou-i Egyezmény alkalmazásához, valamint a Gazdasági Partnerségi Megállapodások (GPM) kezeléséhez.

3.3 Az EGSZB-n belül létezik emellett egy latin-amerikai támogatásfelügyeleti bizottság is, amelynek feladata a latin-amerikai társadalmi-gazdasági szervezetek fejlődésének elősegítése és az aktuális regionális integrációs folyamatokban (Közép-Amerika, Andok Község, Mercosur) való részvételük támogatása, valamint a már hatályban lévő, illetve jelenleg tárgyalatársulási megállapodások nyomán követése.

3.4 A kilencvenes évek második felében az EGSZB keretén belül létrehozták az Euromed-Bizottságot, hogy támogassák az Európai Bizottságot a Földközi-tenger déli részére irányuló szociális és gazdaságpolitika megvalósításában.

3.4.1 Az EU–India Kereszttal, valamint a Transzatlanti Menetrend lehetővé tették az Európai Unió számára, hogy társadalmi-kulturális szerveződése ismertebbé váljon a világ többi részében.

3.5 2004-ben létrehozták a nyugat-balkáni országokkal való kapcsolattartásért felelős csoportot, amelynek az a feladata, hogy elősegítse az EGSZB és a nyugat-balkáni civil szervezetek – beleértve a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokat ⁽⁴⁾ – közötti együttműködést, annak érdekében, hogy segítsék a nyugat-balkáni országok civil társadalmát, valamint, hogy erősítsék az Európai Unióba való integrációt, majd az EU-hoz való csatlakozást.

3.5.1 Az EGSZB délkelet-európai országok iránti érdeklődéséről tanúskodik az alábbi dokumentumok elkészítése:

- Tájékoztató jelentés az Európai Unió és Délkelet-Európa egyes országai közötti kapcsolatokról ⁽⁵⁾
- Saját kezdeményezésű vélemény az alábbi tárgyban: „Az emberi erőforrások fejlesztése a Nyugat-Balkánon” ⁽⁶⁾

⁽³⁾ A Nyugat-Balkán alatt általában a volt Jugoszlávia, valamint Albánia területét értjük (Szlovénia kivételével), tehát Horvátországot, Bosznia-Hercegovinát, Szerbiát, Montenegrót (Koszovót beleértve), Macedónia volt jugoszláv tagköztársaságot, továbbá Albániát.

⁽⁴⁾ Horvátország és Montenegró Gazdasági és szociális tanácsot hozott létre.

⁽⁵⁾ CESE 1025/98 fin tájékoztató jelentés – előadó: SKLAVOUNOS

⁽⁶⁾ CESE vélemény – előadó: SKLAVOUNOS. HL C 193., 2001.07.10., 99. oldal

- Saját kezdeményezésű vélemény az alábbi témáról: „A szervezett civil társadalom nagyobb részvételéért Délkelet-Európában – A múlt tapasztalatai és a jövő kihívásai” ⁽⁷⁾
- Feltáró jelentés az alábbi témáról: „A civil társadalom szerepe a nyugat-balkáni országokra irányuló új stratégia keretében” ⁽⁸⁾
- Horvátország európai uniós csatlakozási kérelme ⁽⁹⁾

3.5.2 Az EGSZB saját kezdeményezésű véleményt is elfogadott Bulgáriáról, Romániáról, valamint Horvátországról.

3.5.3 Az EGSZB már két részértékelést készített az európai szomszédsági politikáról ⁽¹⁰⁾; jelenleg feltáró véleményt dolgoz ki ugyanebben a tárgyban ⁽¹¹⁾.

3.6 Az EU/Törökország KVB – az egyéb bizottságokkal ellentétben, amelyeknél az EGSZB 6 vagy 9 (csoportonként 3) tagjának a részvétele van előírva –, már létrejöttékor mind az EGSZB, mind Törökország részéről 18-18 tagot számlált. A kétszeres taglétszámot Törökország nagy kiterjedése, valamint a problémák bonyolultsága indokolta, amelyek abból erednek, hogy Törökország az első iszlám vallású orszákként kérelmezte felvételét az európai család tagjai közé.

3.6.1 A konzultatív vegyes bizottság paritásos szerv, amely az EU és Törökország civil társadalmának képviselőiből áll. Tagjai a civil társadalom különböző szerveiből kerülnek ki: kereskedelmi kamarák, ipari és kézműipari ágazat, munkaadói szervezetek, a munkavállalók szakszervezetei, szövetkezetek, gazdálkodók szervezetei, fogyasztóvédelmi szervezetek, NGO-k, a szolgáltatóipari ágazat képviselői stb.

3.6.2 Az EU/Törökország KVB ⁽¹²⁾ üléseire váltakozva kerül sor Brüsszelben és Törökországban; valamennyi ülés során szociális és gazdasági érdekű témákat tárgyaltak és vitattak meg. A KVB 19. ülését Isztambulban tartották 2005. július 7–8-án. ⁽¹³⁾

3.6.3 Az alábbiakban felsoroljuk a legérdekesebb témákat, amelyek a találkozók során megfontolás és vita tárgyát képezték:

- Törökország és az EU közötti kapcsolatok az energia területén (1996);
- Az EU és Törökország közötti együttműködés a kis- és középvállalkozások, valamint a szakképzés területén (1996);

⁽⁷⁾ CESE vélemény – előadó: WILKINSON. HL C 208., 2003.09.03., 82. oldal

⁽⁸⁾ CESE vélemény – előadó: CONFALONIERI. HL C 80., 2004.03.30., 158. oldal

⁽⁹⁾ CESE vélemény – előadó: STRASSER. HL C 112., 2004.04.30., 68. oldal

⁽¹⁰⁾ Az egyik Kelet- és Közép-Európa térségére vonatkozik: CESE vélemény, HL C 80., 2004.04.30., 148. oldal – előadó: Karin ALLEWELDT; a másik a Földközi-tenger térségére: CESE tájékoztató jelentés, 520/2005 fin – előadó: Giacomina CASSINA

⁽¹¹⁾ Előadó: Giacomina CASSINA (REX 204); a vélemény kidolgozása folyamatban van.

⁽¹²⁾ Mostanáig 19 ülésre került sor.

⁽¹³⁾ Az első ülést 1995. november 16-án tartották Brüsszelben, amelyen részt vett Ozulker úr öccsellenciája, Törökország Európai Unió melletti nagykövete.

- A mezőgazdasági termékek az EK–Törökország közötti vámunió kontextusában (1997);
- A vámunió szociális kihatásai (1998);
- A nők szerepe a fejlesztésben és a döntéshozatalban (1999);
- Migráció (2000);
- Kutatás, fejlesztés (2000);
- Szolgáltatások liberalizációja (2000);
- Szociális párbeszéd és a gazdasági és szociális jogok Törökországban (2001);
- A gazdasági válság hatása Törökországban (2002);
- Regionális egyenlőtlenségek Törökországban (2002);
- A mezőgazdaság fejlődése Törökországban (2002);
- A Törökország által elért előrelépések az EU-hoz való csatlakozás folyamán (2003)
- A fogyatékkal élők integrációja a társadalmi életbe (2004)
- A mikrovállalkozások és a szabványosítási eljárások (2004)
- Az EU–Törökország közötti kapcsolatok fejlesztése, a civil társadalom bevonása a csatlakozási tárgyalások folyamatába (2005).

3.7 Ahogyan látható, a meglévő uniós joganyag sok témája talált visszhangra a török civil társadalommal szervezett találkozókban. Kiemelendő, hogy a találkozók alatt, különösen a Törökországban ⁽¹⁴⁾ lezajlott találkozók alkalmával jelen volt a török társadalom legrepresentatívabb szervezeteinek számos képviselője.

3.8 A KVB tagjain túl – főként a Törökországban tartott üléseken – a török szervezetek számos képviselője jelen volt, akik jelentős mértékben hozzájárultak a kölcsönös megismeréshez.

3.9 A KVB által indított kezdeményezések közül ki kell emelni azt a kötelezettségvállalást, hogy Törökországban gazdasági és szociális tanács jöjjön létre, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a számos európai országban létező hasonló testületek mintájára ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁴⁾ Törökországban 9 találkozóra került sor: Isztambulban (3), Gaziantepben, Ankarában, valamint Trabzonban, Izmirben és Erzurumban.

⁽¹⁵⁾ Az alábbi országok rendelkeznek gazdasági és szociális tanáccsal: Ausztria, Belgium, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Görögország, Magyarország, Olaszország, Luxemburg, Málta, Lengyelország, Portugália, Szlovénia, Bulgária, Románia. (Forrás: EGSZB)

3.10 Az Európai Bizottság közleménye hangsúlyozza, hogy az EGSZB az eltelt tíz évben aktív szerepet játszott a Törökországgal⁽¹⁶⁾ való kapcsolattartásban. Az Európai Bizottság szerint kívánatos lenne, hogy a Régiók Bizottsága hasonló szerepet játsszon a török régiókkal kapcsolatosan.

4. A harmadik pillér megvalósítása és a polgárközeti demokrácia

4.1 Az utóbbi évek tendenciái közül a **szubszidiaritás** elvének megszilárdulásán túl egyre fontosabb a kulturális magatartássá váló **polgárközeti demokrácia**; ebben a polgár azon kíváncsi, hogy aktív szereplője legyen a szociális területre ható döntéseknek.

4.2 A polgárközeti demokrácia kívánalmával egyidejűleg két fontos jelenség tapasztalható:

- a nemzeti parlamentek új funkciói,
- a szubszidiaritás elvének megszilárdulása.

4.3 A parlament döntéshozatala gyakran túl lassúnak és szétforgácsoltnak tűnik. Ezért erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy az Európai Parlament új összetételét és új szerepét meghatározzuk⁽¹⁷⁾

4.3.1 A szubszidiaritás kultúrája főként az Európai Unió ösztönzésére terjedt el, és azon az elven alapszik, hogy a döntéseket különböző szinteken kell meghozni. Képesnek kell lennünk megtalálni a legmegfelelőbb szintet, azaz felesleges Brüsszelben megtenni, ami jobban végrehajtható országos vagy helyi szinten, és fordítva.

4.4 Az új technológiáknak köszönhetően az ismeretek korábban elképzelhetetlen sebességgel és széles körben terjednek. Sokan, akik egykor el voltak zárva az információforrásoktól, most felkészültebbek, megfelelőbben tudnak tájékozódni, és úgy vélik, hogy véleményükkel jobban hozzá tudnak járulni a döntéshozatalhoz.⁽¹⁸⁾

4.4.1 A polgárközetiség elvei alapján működő demokrácia jobb válaszokat kínálhat ezen igényekre, amelyek – az egyéb európai államokkal megosztott tapasztalatoknak köszönhetően is – kulturálisan fejlődő társadalom kifejeződésének tekintendők.

4.4.2 Az éppen lezárult bővítési folyamat, valamint Törökország és Horvátország jövőbeni csatlakozása szükségessé teszi ezen kulturális és társadalmi modellek kölcsönös megismerését.

4.5 Ezen modellek célja, hogy a különböző (gazdasági, ipari, szakszervezeti, szakmai) dimenziókat a konszenzuskeresés rendszerébe integrálják.

⁽¹⁶⁾ COM(2005) 290 final, 2005.06.29., 2.2.2. pont.

⁽¹⁷⁾ Ezzel a témával kapcsolatosan Jacques Delors az EGSZB-nél 1999-ben tett látogatása alkalmával érdekes beszédet tartott.

⁽¹⁸⁾ A polgárközeti demokrácia koncepciója kiszélesíti a részvételi koncepciót, mivel eszközök és szervezetek (mint az EGSZB, a nemzeti és regionális gazdasági és szociális tanácsok) révén strukturálja és szervezi a konszenzust; ez utóbbiak hozzájárulnak a problémák megoldásához és segítenek megoldásokat találni a nagy szociális és gazdasági átalakulásoknál. Tipikus példa a szolgáltatási, az energia- és a földgázpiac liberalizációja az EU tagállamaiban, különös tekintettel az általános érdekű szolgáltatásokra.

4.5.1 **A különböző kultúrák integrálása.** A különböző szakmai kategóriák gyakran eltérő módszereket alkalmaznak a problémák megoldására. Noha sok igény manapság a kulturális evolúciónak köszönhetően hasonlóan tűnik, továbbra is eltérnek az egyre differenciáltabb szükségletek és törekvések kielégítésére alkalmazandó eszközök és módszerek. A jelenleg használatos modellek szerint az álláspontok egyeztetésére csúcstalálkozó szinten, politikai közvetítéssel kerül sor.

4.5.2 Ez a folyamat azonban egyre gyakrabban szül elégedetlenséget és kiábrándulást a politikai elittel és a szakmai szervezetekkel szemben. Jelentős és az eddigiektől eltérő erőfeszítésre van szükség, hogy a legalacsonyabb szintektől kezdve jobban integráljuk a problémákkal kapcsolatos különböző nézeteket. Nem arról van szó, hogy kulturális homogenitást teremtsünk, hanem arról, hogy együtt határozzuk meg azokat a fejlesztési irányvonalakat, amelyek a legszélesebb körű egyetértésre találhatnak.

4.5.3 Ugyanabban a rendszerben. Az integrációs folyamatot többféleképpen lehet beindítani, és már most különböző módokon zajlik. Azonban mindenképpen rendszerek és módszerek szerint kell azt megszervezni. A legjobb eredményeket elért rendszerek az európai szervek és a tagállamok szintjén a civil társadalmat három csoportba⁽¹⁹⁾ szervezték, amelyekben az alábbiak vannak képviselve: a vállalkozók, az alkalmazotti munkavállalók képviselői; a szabadfoglalkozásúak; az NGO-k; az esélyegyenlőségi bizottságok; a fogyasztóvédelmi szervezetek és a bázisszervezetek.

4.6 **Különböző szinteken.** Egy ilyen jellegű szervezet feladata az, hogy regionális, országos vagy európai szinten foglalkozzon bizonyos – gyakran bonyolult – problémákkal. Ezért az 1957-es Római Szerződés az Unió megteremtésekor a különböző egyéb szervek mellett létrehozta az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot is.

4.6.1 A kulturális fejlődés és a polgárközeti demokrácia felé vezető út része **azon szintek meghatározása**, amelyeken meg kell szervezni az együttes megoldások keresését.

4.7 A szervezett civil társadalmon belüli és a szervezett civil társadalommal folytatott aktív **párbeszéd módszere**. A szervezett civil társadalmon belüli és a szervezett civil társadalommal való folyamatos párbeszéd az érett demokráciában jelenik meg és nyer teret, ahol az ismeretek és az információk hozzáférhetőbbek a polgárok számára, és az ideológiai és a tudatlanságból fakadó korlátokon túllépve lehetővé teszik az – akár bonyolultabb – problémákkal való szembenézést.

⁽¹⁹⁾ Csekély eltéréssel ezt a felosztást alkalmazták az európai országokban létrehozott gazdasági és szociális tanácsok. 15 ilyen bizottság van.

4.7.1 **A párbeszéd folyamatossága.** Fontos elemet képvisel a párbeszéd folyamatossága; ezáltal ugyanis lehetségessé válik az alkalmi jelleg meghaladása. A folyamatos és metodológiai szinten szervezett konzultáció különösen a bonyolultabb problémák esetén hozhat nem várt eredményt.

4.8 **Az interakció** ⁽²⁰⁾ mint módszer, hogy gyors és széleskörű egyetértést élvező megoldásokat találjunk. Az interakció a folyamatos és módszeres közös munka szokásos velejárója. Az egyetértésnek köszönhetően az eredmények tartóssá és értékessé válnak. A vélemények kidolgozási szakaszában a kezdetben távoli álláspontok általában közelednek egymáshoz, és egyetértés alakul ki.

4.9 A parlamentekben általában alkalmazzák ezeket az eljárásokat, azonban a szervezett civil társadalmat nem vonják be. E modellek regionális szintre való szervezett, folyamatos és módszeres kiterjesztése jelzi, hogy az érettebb, a polgárközeli demokrácia felé haladó demokrácia áramába kapcsolódunk.

5. Csatlakozási tárgyalások és a civil társadalom

5.1 Ahogyan ez ismert, a koppenhágai kritériumok – amelyekben a bővítési folyamatok során követendő elveket rögzítették – az új tagállamok számára kötelezővé tették a közösségi joganyag politikáikba és intézkedéseibe való teljes körű integrálását. Többek között ezért is az EGSZB kedvezően fogadja és teljes mértékben osztja az Európai Bizottság június 29-én elfogadott közleményét az EU és Törökország civil társadalmi közötti párbeszédéről.

5.2 Az EGSZB szerint a sztereotípiák mellőzésével olyannak kell bemutatni az EU-t és Törökországot, amilyenek jelenleg; meg kell határozni továbbá a legmegfelelőbb módját annak, hogy egymást jobban megismerjük, és a polgárközeli demokráciát hatékonyabban alkalmazzuk.

5.3 Az EGSZB üdvözlöi azt a tényt, hogy a szervezett civil társadalom néhány képviselőjével – köztük a Konzultatív Vegyes Bizottság számos tagjával együttműködésben – előkészítésre került a török gazdasági és szociális tanács reformjáról szóló új törvénytervezet.

5.3.1 A törvénytervezet egyrészt központibb szerepet és jobb reprezentativitást biztosít a szervezett civil társadalom képviselőinek a gazdasági és szociális tanácson belül, másrészt csökkenti a kormány beavatkozási lehetőségét.

5.4 Az EGSZB kíváncsnak tartja, hogy ezt a jogszabályt a lehető leghamarabb elfogadják és alkalmazzák, és szilárdan síkraszáll amellett, hogy az új török gazdasági és szociális tanács képes legyen **teljes mértékben autonóm módon**, a

szükséges pénzügyi és emberi erőforrások birtokában tevékenykedni.

5.5 Rendkívül fontos, hogy az EU és Törökország közötti kapcsolatokat az átláthatóság, az aktív részvétel és a felelősségérzet jellemezze.

5.6 Az EU és Törökország közötti kapcsolatok sajátosságainak, valamint az újonnan csatlakozott országok tapasztalatainak figyelembevételével az EGSZB a KVB munkái révén különböző intézkedésekre tett javaslatot, amelyek a szervezett civil társadalom csatlakozással kapcsolatos konzultációkba való bevonására irányulnak.

5.6.1 Az ismeretek fejlesztése szükséges ahhoz, hogy a civil szervezetek részt tudjanak venni a csatlakozással kapcsolatos konzultációkon. E cél eléréséhez segítségnyújtásra és finanszírozásra van szükség.

5.6.2 A segítségnyújtás e formáját alapvetően a török kormány biztosítaná, kiegészítő jelleggel pedig az EU intézményei és a jelenlegi tagállamok civil szervezetei.

5.7 A török szervezetek kompetenciája fejlesztéséhez az szükséges, hogy erősítsék kapcsolataikat az európai szervezetekkel, és transznacionális európai projektekben vegyenek részt.

5.7.1 A KVB tagjai is hasznos módon járulhatnak hozzá e területhez; felkérjük szervezeteiket, hogy indítsanak a civil társadalmi párbeszédre irányuló programokat. Ezen projektek célja a kölcsönös megértés javítása és az együttműködés biztosítása legyen, kiváltképpen a legjobb gyakorlatok cseréje révén.

5.8 A török szervezetek képviselői folyamatosan részt vehetnének a tanulmányozó csoportok munkájában, hogy naprakészen tarthassák ismereteiket az európai politikák végrehajtását illetően, ahogyan ez például a luxemburgi folyamat esetében is történik.

5.9 A KVB észrevételei szerint a tagállamokban alkalmazott vízumkiadási eljárások gátolják a civil társadalmon belüli kapcsolatok fejlődését. Ezért az EGSZB felkéri a kormányokat, hogy egyszerűsítsék ezen procedúrákat, az alábbi célok elérése érdekében:

- erősíteni a civil társadalom képviselői közötti párbeszédet,
- erősíteni a szakszervezeti együttműködést,
- elősegíteni a vállalkozók és üzletemberek közötti találkozókat,
- működőképesebbé tenni a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat,
- létrehozni egy NGO-platformot.

⁽²⁰⁾ Az interakció kölcsönös és izomorf mentális területeket eredményez: kölcsönös területeket, mivel az egyik feltételezi a másikat; ugyanakkor izomorf területeket, mert hajlamosak érvelésükben hasonlóságokat és közös pontokat keresni (From, Alberoni és mások...)

5.10 Meg kell gyorsítani az autonómia fentiekben említett jellemzőivel rendelkező török gazdasági és szociális tanács létrehozását, annak érdekében, hogy az a hatékony és állandó párbeszéd eszköze legyen a kormány és a szervezett civil társadalom között, mindkét szociális partner bevonásával.

5.10.1 Ennek a szervezetnek, amely lehetővé teszi a **polgárközei demokrácia** jobb megvalósítását, meg kell felelnie a teljes szervezett civil társadalom jogos törekvéseinek, és az Unió életébe való integráció folyamán mérlegelnie kell annak igényeit és lehetőségeit.

5.10.2 A széles társadalmi bázis kialakításához szükséges, hogy a török gazdasági és szociális tanács regionális felépítésű legyen, és részt vegyen a meglévő uniós joganyagot érintő valamennyi fejezet tárgyalásában. A csatlakozási tárgyalások valamennyi fejezetét érintő konzultációknak folyamatosaknak és időszzerűeknek kell lenniük.

5.11 Ahhoz, hogy a tárgyalásokon elérjük a kívánt eredményt, elengedhetetlen mind Törökországban, mind pedig az EU-ban a saját modellek és kulturális hagyományok tudatosítása és megértése. Mindenekelőtt azt kell elérni, hogy az EU közvéleményében valós kép alakuljon ki Törökországról, és viszont.

5.11.1 Ezt az eredményt úgy lehet a leginkább elérni, ha lehetőséget nyújtunk az EU és Törökország civil szervezeteinek, hogy szervezzenek megfelelő felvilágosító kampányokat.

5.12 Az EGSZB – a KVB folyamatos és széleskörű tevékenysége révén is – mindenkor elkötelezett volt az alábbiakkal illetően:

- elősegíteni a civil társadalom részvételét minden egyes megvitatott fejezettel kapcsolatos tárgyalásban;
- gondosan megvizsgálni a meglévő uniós joganyag Törökország általi alkalmazásának társadalmi-gazdasági feltételeit;
- erősíteni és megszilárdítani a tagállamok és Törökország szervezett civil társadalmának képviselői közötti párbeszédet és együttműködést.

5.12.1 Ennek folyamán az EGSZB és a KVB felhasználhatják az új tagállamok arra vonatkozó tapasztalatait, hogy hogyan oldották meg a csatlakozási tárgyalások során felmerült problémákat.

5.12.2 A cél az, hogy a **polgárközei demokrácia** folyamatán keresztül hasznosítsunk minden, a területen tevékenykedő szervezett erőt, amit a politikai elit önmagában soha nem lenne képes megvalósítani.

5.13 Tekintettel a terület nagy kiterjedésére és a problémák bonyolultságára, Törökországgal gyakrabban és intenzívebb módon került sor találkozókra és tapasztalatcserékre. Ez azonban még nem elegendő.

5.14 Elengedhetetlen több forrást elkülöníteni, erősíteni kell a kötelezettségvállalást, gyakoribbá kell tenni a találkozókat és a tapasztalatcseréket, pontosabban meg kell határozni a bevonandó társadalmi és szakmai kategóriákat.

6. Következtetések

6.1 Az EGBSZ véleménye szerint a török gazdasági és szociális tanács egyetértésével és aktív közreműködésével a civil társadalom képviselőiből álló állandó szervezetet kell létrehozni, amelynek feladata a csatlakozási tárgyalások figyelemmel kísérése lenne ⁽²¹⁾, a közösségi joganyag hatékony és teljes körű alkalmazása érdekében.

6.1.1 Tekintve a terület nagy kiterjedését és a kultúrák sokszínűségét, ezen szervezetnek lehetőség szerint az országos szinten túl regionális szinten is tevékenykednie kellene.

6.2 Rendkívül fontos, hogy a kultúrák és a meglévő uniós joganyag értékeinek összevetése ne váljon Isztambul, Ankara és Törökország jelentősebb városainak kizárólagos ügyévé, hanem valamennyi megyére és vidéki területre kiterjedjen.

6.3 A népek törekvései, aggodalmai és várakozásai visszhangra találnak és konkrét formát öltenek a civil társadalom szervezeteiben. Ezen szervezeteknek alapvető szerepet kell biztosítani a Törökország EU-csatlakozásával kapcsolatos tájékoztató kampány tervezésében és megvalósításában.

6.3.1 Az EGSZB szerint az is rendkívül fontos, hogy közös kommunikációs platform ⁽²²⁾ kerüljön meghatározásra, amelyben a szervezeteknek és az NGO-knak lehetőségük van fő problémáikat konkrét módon és a helyszínen kiemelni és közös megoldásokat találni.

6.4 Az előcsatlakozási szakaszt támogatási programok és pénzügyi segítségnyújtás kíséri, azonban gyakran csupán néhány ügyintéző ismeri az eljárásokat, a határidőket és a pénzügyi lehetőségeket. Világos tájékoztató anyagot kell előkészíteni és eljuttatni valamennyi szervezet részére, hogy az tervek és javaslatok alapjává váljon.

6.4.1 A finanszírozások elnyerésére irányuló eljárásokat is – a lehetőségek határain belül – egyszerűsíteni kell, és megfelelő felvilágosítást kell nyújtani róluk a társadalom érdekképviseleti szervezetei számára.

⁽²¹⁾ Horizontális és vertikális partnerséget kell létrehozni a civil társadalom (horizontális), valamint az intézmények (vertikális) képviselőivel, ahogyan ez az 1. célkitűzésbe tartozó NUTS II régiók esetében történik. A fentiekben szereplő partnerekkel folytatott konzultáció, valamint ezen partnerek tájékoztatása révén jelentős mértékben javult a fejlődésben elmaradt régiók problémáinak megoldása. Lásd a Regionális Politikai Főigazgatóság dokumentumait a regionális operatív programokkal, valamint a regionális egységes tervezési dokumentumokkal kapcsolatosan.

⁽²²⁾ Párbeszédstruktúra.

6.5 Az Európai Bizottság törökországi delegációja a KVB, az EGSZB és a Régiók Bizottsága támogatása és tapasztalata révén is jelentős segítséget nyújthat a törökországi civil társadalom ágazatainak különböző – a szociális párbeszéd szereplőit is magába foglaló – képviselői közötti, valamint a Törökország és az EU közötti konkrét és strukturált párbeszéd megszervezéséhez. ⁽²³⁾ Nagyon fontos, hogy a törökországi és a közösségi szociális partnereknek a civil társadalom megerősítésére előirányzott pénzalapok révén lehetőséget biztosítsunk arra, hogy a közösségi joganyag 31 fejezetében szereplő számos területen közös képzési programokat dolgozzanak ki.

6.6 Az EGSZB úgy véli, hogy minél előbb fontos a török szervezetek „capacity building”-jének, kapacitásfejlesztésének megerősítése, lehetőséget nyújtva számukra, hogy gyarapítsák ismereteiket az Európában létező hasonló szervezetekkel, különösen azok funkciójával és a polgárok közeli demokráciában betöltött képviselői szerepével kapcsolatban

6.6.1 Ugyanakkor a meglévő uniós joganyag elfogadásának összefüggésében jelentőséget nyer a szervezetekkel kapcsolatos jogszabályok kidolgozása, mely joganyag betűje és szelleme meg kell, hogy feleljen az európai szinten már létező jogszabályoknak.

6.7 A török kormánynak – a közösségi joganyagban előírtaknak megfelelően is – javítania kellene a szervezetekre vonatkozó jogszabályokat és megszüntetni az NGO-k fejlődését gátló akadályokat.

6.8 Ami az esélyegyenlőségi dimenziót illeti, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság felkéri az Európai Bizottságot, hogy ellenőrizze a nők megfelelő mértékű bevonását valamennyi együttműködési tevékenységbe, valamint azt, hogy a

nők megfelelő számban képviselve vannak-e a párbeszédet folytató szervezetekben és a tervezett tevékenységekben.

6.9 Az EGSZB véleménye szerint támogatni kell a különböző török szervezeteket, hogy a megfelelő ágazatokban rövid időn belül az európai és nemzetközi szervezetek tagjaivá válhassanak.

6.10 Minden módon ösztönözni kell Törökország részvételét az oktatási és képzési programokban, új, ad hoc módon létrehozott programokkal is, amelyek a már létező programokhoz kapcsolódnak.

6.10.1 A megfelelő eszközökkel ellátott Erasmus program keretében zajló egyetemi diákcserék tapasztalatai kiváló alkalmat szolgáltatnak arra, hogy a sok különböző nemzetiségű diák számára lehetővé tegyék a véleménycserét és a kölcsönös megbecsülés kialakítását.

6.11 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy sok formáság csökkenthető vagy megszüntethető lenne azok közül, amelyeket Törökországban a minisztériumok előírnak, amikor török vállalkozók vagy gazdasági szereplők európai országokban kívánják megkezdeni működésüket.

6.12 Támogatni, ösztönözni és bátorítani kell a hasonló török és uniós szervezetek közötti kapcsolatokat, mert megkönnyíthetik és felgyorsíthatják a tapasztalatok és a kultúrák homogenitásának kialakulását.

6.13 Lényegében valamennyi erőfeszítésnek arra kell irányulnia, hogy több európai ismerhesse meg Törökországot, a török nép pedig megismerhesse Európát.

Brüsszel, 2005. október 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽²³⁾ Már létezik egy széleskörű párbeszéd. A szakszervezetek, a munkaadói szervezetek és a mikrovállalkozások képviselői már gyakran szerveznek találkozót a szakszervezeti képviselő, a foglalkoztatás, a hitellel kapcsolatos problémák, a szakképzés, a termékek kereskedelme és internacionalizációja tárgyában. A találkozókra Brüsszelben (UNICE, UEAPME, EGSZB) vagy Törökországban kerül sor, azonban e kapcsolatok szervezettségét még lehetne javítani. A textilproblémával kapcsolatban a Vállalkozási Főigazgatóság közvetítésével foglalkoztak a pán-euro-mediterrán térség témájával, amely Kína alternatívája lehetne a minőségi termékek gyártásának tekintetében.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a kültéri használatra tervezett berendezések zajkibocsátására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2000/14/EK irányelv módosításáról”

COM(2005) 370 final – 2005/0149 (COD)

(2006/C 28/23)

2005. szeptember 16-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az EGSZB Elnöksége 2005. szeptember 27-én megbízta a „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26–27-én tartott 421. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Antonello PEZZINI személyében, továbbá 81 szavazattal, 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlözi az Európai Bizottság javaslatát a 2000/14/EK irányelv („zajkibocsátási irányelv”) ⁽¹⁾ megváltoztatásáról.

1.2 Az EGSZB ennek kapcsán felhívja a figyelmet arra, hogy éppen a 2000/14/EK irányelvben leírt berendezések számítanak a legfőbb zajforrásoknak az építőiparban, a kertgazdálkodásban és az erdészetben, valamint, hogy az ezekhez a készülékekhez mellékelt műszaki tájékoztatók és előállítói garanciák alapvető jelentőségűek a zaj megfelelő kezeléséhez a munkáltatók részéről.

1.3 Az EGSZB ezen felül rámutat arra, hogy a környezetkárosító zajkibocsátás megfékezésének keretében mekkora jelentőséggel bírhatna a 2000/14/EK irányelv teljes körű alkalmazása, amennyiben az állami és magánmegrendelők a szerződés feltételeit a készülékek alacsony zajszintjére is kiterjesztenék.

1.4 Végül az EGSZB arra emlékeztet, hogy a zajkibocsátás mérésére harmonizált rendelkezések vannak érvényben. A zajkibocsátási irányelv (2000/14/EK) a technikai harmonizációra és szabványosításra vonatkozó új stratégia elvein és elképzelésein alapul, amelyek a Tanács 1985. május 7-i állásfoglalásában ⁽²⁾ és a 1993. július 22-i 93/465/EGK tanácsi határozatban ⁽³⁾ is megjelennek.

2. Indokolás

2.1 A javaslat tárgya a kültéri használatra tervezett berendezések környezetkárosító zajkibocsátására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2000. május 8-i 2000/14/EK

európai parlamenti és tanácsi irányelv („zajkibocsátási irányelv”) módosítása.

2.2 2002. január 3. óta a zajkibocsátási irányelv hatálya alá tartozó 57 fajta berendezés meg kell, hogy feleljen az irányelv követelményeinek ahhoz, hogy azokat az Európai Közösségben forgalomba lehessen hozni vagy használatba lehessen venni.

2.3 Az irányelvben 22 fajta berendezés hangteljesítményszintje került meghatározásra, és esetükben kötelezővé vált a zajkibocsátás szintjének megadása, míg a többi 35 fajta berendezésnél a zajkibocsátás feltüntetése lett előírva.

2.3.1 A megengedhető hangteljesítményszint határértékkel rendelkező 22 fajta berendezés esetében az alkalmazást két ütemben tervezték. Az első ütem 2002. január 3-án lépett életbe. A csökkentett határértékek alkalmazásának II. üteme 2006. január 3-án kellett volna, hogy elkezdődjön.

2.3.2 Az Európai Bizottság által összehívott „WG7” ⁽⁴⁾ munkacsoport tagjai egyetértettek abban, hogy számos berendezés esetében a II. ütemben alkalmazandó hangteljesítményszint elérése műszakilag nem kivitelezhető.

2.3.3 Az Európai Bizottság ezért azt javasolja, hogy a II. ütemben alkalmazandó megengedhető hangteljesítményszint határérték a fenti berendezések esetében csak irányadó legyen. A végleges határértékeket a zajkibocsátási irányelvnek a 20. cikkben előírt jelentés benyújtását követő esetleges módosítása során határozzák meg.

2.4 Az irányelv módosításának hiányában az I. ütemre vonatkozó értékek érvényesek a II. ütemre is.

⁽¹⁾ HL L 162., 2000.7.3., 1. o.

⁽²⁾ HL C 136., 1985.6.4., 1. o.

⁽³⁾ HL L 220., 1993.8.30., 23. o.

⁽⁴⁾ Szabadban használatos berendezések munkacsoportja, az Európai Bizottság szervezeti egységei által összehívott szakértői csoport.

3. Általános megjegyzések

3.1 A Gazdasági és Szociális Bizottság kedvezően fogadja a 2000/14/EK irányelv módosítására vonatkozó javaslatot. Ezzel kapcsolatban **két lényeges szempontot** kell kiemelnünk.

3.2 Az **első szempont** a 2000/14/EK irányelv iránymutatásainak fenntartását és jóváhagyását érinti, amennyiben jelen módosító javaslat számos, a legfontosabb zajforrások – főként közúti és kötött pályás járművek, infrastruktúrák, légi közlekedési járművek, szabadban használatos berendezések, ipari berendezések, mozgatható gépek – zajkibocsátására vonatkozó közösségi intézkedést kell, hogy kiegészítsen, valamint rövid, közép- és hosszú távú kiegészítő intézkedések kialakításának alapjául kell, hogy szolgáljon.

3.2.1 Az irányelv valóban összefügg a következő, meghatározott kategóriákba tartozó gépek zajkibocsátására vonatkozó jogszabályokkal:

- a Tanács **70/157/EGK irányelve** (1970. február 6.) a gépjárművek megengedett zajszintjére és kipufogórendszeire vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről;
- a Tanács **77/311/EGK irányelve** (1977. március 29.) a kerekes mezőgazdasági vagy erdészeti traktorok vezetőire ható zajszintre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről;
- a Tanács **80/51/EGK irányelve** (1979. december 20.) a szubszonikus repülőgépek zajkibocsátásának korlátozásáról és az ezt kiegészítő irányelvek;
- a Tanács **92/61/EGK irányelve** (1992. június 30.) a motor-kerékpárok és segédmotoros kerékpárok típusjóváhagyásáról;
- az Európai Parlament és a Tanács **2000/14/EK irányelve** (2000. május 8.) a kültéri használatra tervezett berendezések zajkibocsátására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről.

3.2.2 A környezetvédelmi politika jelentőségének megnövekedése előtti időszakban a zajvédő intézkedéseknek nemcsak a környezet tisztelete, hanem a szabad verseny és a szabad áruforgalom feltételeinek megteremtése szempontjából is jelentősége volt ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Lásd az Európai Bíróság 2002. március 12-i ítéletét a C-27/00 és a C-122/00 ügyekben.

3.2.3 A jelenlegi javaslatban egyensúlyban vannak a környezetvédelem és a szabad piac megőrzésének igényei.

3.3 A **második szempont** az, hogy a javaslat mennyire van összhangban az EU környezetvédelmi, egészségügyi, illetve zajvédelmi programjaival, intézkedéseivel és céljaival.

3.3.1 A közösségi politika keretein belül magas szint elérésére van szükség az egészség- és a környezetvédelem területén; ebben az összefüggésben a zajvédelem az egyik kitűzött cél.

3.3.2 Az Európai Bizottság a jövő zajvédelmi politikájáról szóló zöld könyvében az egyik legjelentősebb európai környezeti problémaként említi a zajt.

3.4 Az Európai Bizottság javaslata közvetlenül illeszkedik a cselekvési programok megvalósítását célzó intézkedésekhez, valamint az Európai Tanács 2003. október 27-i következtetéseiben szereplő európai környezeti és egészségi stratégiához.

3.4.1 Ebben az összefüggésben emlékeztetnünk kell arra, hogy az Európai Közösség a 2002/49-es irányelvvel a zajvédelem elleni harc egyik alapvető jelentőségű jogi aktusát teremtette meg, amely rögzíti és részletezi a környezeti zaj elfogadhatósági küszöbének meghatározásához szükséges kritériumokat.

3.5 A közösségi intézmények **közös értékelési rendszereket** teremtettek meg és kialakították a határérték fogalmát. A városi övezetekre vonatkozó értékek meghatározása és a nemzeti törvények koordinálása a tagállamok feladata.

3.5.1 A közös kritériumok megteremtése elengedhetetlen volt, máskülönben az egyes tagállamok esetlegesen egymástól eltérő zajszint-határokat állapítottak volna meg, s ez akár bizonyos járművek illetve légi járművek tranzitjának tilalmához, illetve a járművek használatának korlátozásához vezethetett volna az egyes tagállamok területén.

3.6 A 2002/49-es irányelv célja pontosan a zajkárosodás megszüntetése. Ennek keretében a környezeti zajok emberekre gyakorolt káros hatásainak kivédése a cél.

3.6.1 A **munkahelyeken** fellépő, gyógyíthatatlan halláskárosodást, sőt munkahelyi baleseteket okozó magas zajszinttel kapcsolatosan a következő, ismert irányelvek a biztonság és az egészség védelmét szavatoló minimumkövetelményeket határoznak meg:

- A Tanács **89/391/EGK irányelve** (1989. június 12.) a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről;
- az Európai Parlament és a Tanács **2003/10/EK irányelve** (2003. február 6.) a munkavállalók fizikai tényezők (**zaj**)

hatásának való expozíciójára vonatkozó egészségügyi és biztonsági minimumkövetelményekről;

- a Tanács **89/655/EGK irányelve** (1989. november 30.) a munkavállalók által a munkahelyen használt egyéni védőeszközök egészségvédelmi és biztonsági minimumkövetelményeiről. Az említett irányelvek zajt okozó tevékenységek esetében előírják a munkáltató számára, hogy a tevékenység megtervezésekor törekedjen a zajszint minimalizálására – főként alacsony zajszintű gépek alkalmazása, a zajforrás ellenőrzése és a munkavállalók bevonása által.

Brüsszel, 2005. október 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND
